

PETRU REZUȘ

DOMNUL IISUS HRISTOS

PETRU REZUŞ

Domnul Iisus Hristos

Coperta : **DANIEL NICOLESCU**

Petru Rezuș

DOMNUL IISUS HRISTOS

1994

EDITURA EMINESCU

Carte finanțată de Ministerul Culturii din fondul alocat
comenzilor de stat.

Prețul cu amănuntul este cel imprimat pe copertă.

I.S.B.N. 973-22-0250-5

Cartea întâi

„Deoarece mulți s-au încercat să alcătuiască o istorisire despre faptele ce s-au adevărit între noi, precum ne-au împărtășit cei ce de la început au fost văzători și slujitori ai Cuvântului, mi s-a părut și mie, urmând toate cu de-amănuntul de la început, pe rând să le scriu, puternice Teofile, ca să cunoști temeinicia învățăturilor pe care le-ai primit“.

(Sfânta Evanghelie de la Luca,

I, 1—4)

FECIOARA MARIA ȘI NAȘTEREA DOMNULUI NOSTRU

IISUS HRISTOS

(Starea politică, religioasă și culturală a Palestinei)

„Iar nașterea lui Iisus Hristos a fost așa...”

(Matei I, 18)

În lunga sa perioadă de glorie marele imperiu roman includea, în confiniile sale, și vechea țară a Palestinei sau cum se mai numea, „Țara Sfântă”, în care s-a născut Domnul nostru Iisus Hristos. Locuitorii acestei țări reprezentau un popor cu o veche cultură și un destin aparte, bucurându-se de privilegiul de a se numi „popor ales”.

Alcătuind o insulă monoteistă în mijlocul popoarelor politeiste din jur, păstrând făgăduința făcută protopărinților — cu privire la Mesia — „poporul ales” a menținut, prin profeți, legătura cu Dumnezeu, pregătind omnia pentru primirea Fiului lui Dumnezeu în chip de om, după cum ne spune Sfânta Scriptură.

Încadrat în civilizația lumii antice, „poporul ales” se dezvoltase armonios, practicând circumciziunea ca semn al legământului făcut de Dumnezeu cu Avraam (*Facere XVII*). Alfabetul vechi ebraic, templul, preoția, organizarea socială, cu prescripții înaintate pentru acea vreme, interdicțiile de a intra în legături cu popoarele politeiste, au favorizat dezvoltarea acestui popor, în acel mediu prielnic civilizației antice din Orientul Mijlociu.

Totuși, mândria „poporului ales” a îndurat, de-a lungul veacurilor, jugul multor stăpâniri străine. Poporul acesta, păstrând și în robie conștiința superiorității sale religioase, și-a purtat destinul ales pe țărmurile apei Babilonului și ale Nilului, sau în servitute, acasă, la el, cu sutele de ani. Măreția din timpul împăratului David, devenise uneori o amintire și o vie dorință mesianică, Alexandru cel Mare va anexa, în anul 332 î.Hr., Iudeea

la imperiul său imens. Cultura elenistă, îmbrăcată în limba greacă, va fi cunoscută și în Țara Sfântă și va influența păturile conducătoare ale fariseilor și saducheilor, adică ale mai-marilor poporului sau ale cărturarilor. Epoca elenistică se impune cu valorile ei culturale care nu-î lasă indiferenți nici pe iudei. Siria și mai ales Alexandria, centrul elenismului, vor exercita o influență adâncă asupra culturii Orientului înainte și după Hristos. Prin filiera școlii iudeo-grecești din Alexandria vor pătrunde și în Țara Sfântă idei și expresii filosofice stoice (ca teoria și expresia „logos“, adică Rațiunea universală) neoplatonice și neopitagoreice. Contactul cu Alexandria va fi susținut atât în timpul Domnului nostru Iisus Hristos, cât și după El, atingând culmea la Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, Clement Alexandrinul și Origen. După dezmembrarea imperiului alexandrin, Ptolemeii din Egipt și Seleucizii din Siria își dispută, pe rând, stăpânirea Țării Sfinte.

Stând un veac sub Ptolemei (Lagizi) (320), Palestina cade apoi sub Seleucizi (189), când se intensifică persecuțiile, mai ales sub regele Antioh al IV-lea Epifanes (175—164 î.Hr.), care urmărea elenizarea acelei țări. Elenizarea însă se lovea de separatismul religios monoteist. Una era influențarea liberă a valorilor culturale eleniste, alta impunerea cu forța și schimbarea monoteismului iudaic. În fața acestei primejdii, „poporul ales“ face front comun și se revoltă, sub conducerea lui Matatia și a fiilor săi din neamul Hasmonailor sau al Macabeilor (160—140 î.Hr.). Altă epocă de înflorire începe după eliberarea de sub sirieni, care-și atinge apogeul sub regele Alexandru Iannai (103—76 î.Hr.).

Acum, se apropia însă de regatul iudeu tăvălugul imperiului roman. Republica romană își trimite cohortele până-n Asia Mică, Pompei cucerește Ierusalimul în anul 63 î.Hr., când domnea Hircan al II-lea, înglobând regatul iudeu provinciei Siria. Statul iudeu se întâlnea cu ultimul titan politic antic, care, de fapt, îi va și curma zilele. Fierberea religioasă și etnică era explozivă. Hasmoneeii mai rezistă pe tron până în anul 37, că o corabie pe o mare furtunoasă. Revolte după revolte, înecate în sânge, cuprind Siria și mai ales Iudeea. Acesta

din urmă devenise un adevărat focar de insubordonare și de mișcări de eliberare în imperiul roman, dezmințind vestita „pax romana“ care era pacea cuceritorului. Chiar istoricul Tacit înregistrează nemulțumirile iscate de dăjdiile imperiale (*Annales* 2, 42).

După o crâncenă revoltă, regii hasmonei cad, fiind înlocuiți cu regii apatrizi, fideli cuceritorului. Intemeietorul noii dinastii, Herodes I sau Irod, supranumit „cel Mare“, aservește țara total romanilor. Palestina făcea parte din provincia imperială Siria, condusă de „legati Augusti“ care erau, totuși, prea departe. Nici sub Apatrizi nu încetează tulburările. Ele izbucnesc mai ales în Galileea și se soldează cu mii de răstigniți. Dată fiind această stare de lucruri, Irod sprijină și intensifică dominația romană, construind cetăți (Cezareea) și turnuri (Antonia din Ierusalim); trupele romane se înmulțesc, purtându-și semnele imperiale pe drumurile Palestinei din porturile Iope și Cezareea până în capitala sa; garnizoanele se întăresc în localitățile cheie și-n cele ale turbulenților (Ptolemeea, Tiberias, Capernaum etc.) și, în sfârșit vine un „procurator pro legato“, în anul 6. î. Hr., pentru a pacifica țara, având puteri aproape egale cu ale legatului Siriei.

Aceasta era situația Palestinei în ajunul nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Revoltele pluteau în aer. Fanatici zeloși, revoltați împotriva stăpânirii romane, și cuțitari (sicari) sângeroși atacau legionarii romani sau funcționarii singuratici și, uneori, chiar grupuri întregi de comercianți. Hasidimi retrași în pustie propovăduiau împotriva cuceritorilor; profeți alarmau lumea, scoțând-o din inerție și nepăsare, cu catastrofe apocaliptice; represii sângeroase, crucificări barbare se petreceau pretutindeni, menținând încordarea, deși prin excepție un sutaș roman îi iubește pe iudei și clădește o sinagogă (*Luca* VII, 5).

Poporul se desprinsese de regii apatrizi și de păturile conducătoare. Mai-marii poporului erau preoții, mai puternici fiind fariseii și saducheii dintre care se alegeau arhierii. „Bătrânii“ aveau un loc special între ei și făceau parte din sinedriu, autoritatea supremă religioasă și politică a iudeilor, în fruntea căruia sta arhie-

reul. Organizatori ai cultului și conducători ai poporului, preoții întemeiaseră hierocrația și dețineau o poziție dominantă, întărită prin prescripții religioase. Ocupându-se numai cu treburile templului (preoți și leviți), ei își alcătuiseră rânduieli care le asigurau existența „sub pavăza voii divine”. Diversele zecuieli și primii (pârga de vite, cereale și fructe) le dădeau posibilitatea de-a trăi în belșug și-a înmagazina comori în visteriile templului, care atrăgeau poftele cuceritorilor hrăpăreți. Pe lângă ei, mai trăiau bine bogătașii, marii latifundinari și comercianții. „Poporul pământului” — *âm haaret* — era format din țărani săraci, ciobani, pescari, slugi și sclavi, lipsiți de averi materiale și chiar spirituale.

Saducheii și fariseii se individualizează ca două curente religioase și politice diferite în timpul accentuării procesului seleucid de elenizare. Saducheii numărau reprezentanți ai aristocrației preoțești și ai plutocrației, aveau interese mari și se acomodau mai ușor cuceritorilor, elenizându-se și romanizându-se, așa cum le dictau momentele istorice respective. Din cauza aceasta aveau o elasticitate sui-generis în materie religioasă, conjugată cu cea politică, discutau mult, tipic oriental, se adaptau formal, dar păstrau cu gelozie temelii puterii lor hierocratice, adică *Thora* sau *Legea divină revelată*, neadmitând schimbarea nici unei „iote sau cirtă”.

Fariseii aveau o altă structură politică și religioasă. Urmași ai haisidimilor, ei nu pactizau cu cuceritorii; erau adversari ai eleniștilor și romanizatorilor sau filo-romanilor, frânând și împiedicând orice încercare de asimilare etnică. Ei incită masele și au mai mult credit în fața lor; tot ei vor fi prezenți pe toate drumurile țării și mai apoi pe urmele Domnului Iisus... Ca o consecință a acestei atitudini politice, fariseii nu țineau numai *Legea* scrisă, adică *Thora* sau *Pentateuh*-ul: ci recunoșteau și tradițiile create de popor. Tot ei erau aceia care exaltau mândria națională, intensificau separatismul, exagerau situația specială a poporului ales, inoculându-i misiuni mesianice și religioase. Pe când saducheismul era deschis formal exteriorului, fariseismul era închis. Mai ales era închis oricărei tendințe de atingere a realităților etnice, religioase și sociale care au in-

dividualizat Israelul monoteist între celelalte popoare politeiste. În ultimă analiză, atât saducheii, cât și fariseii, erau tot atât de intransigenți în materie de inovație; cei dintâi cu privire la *Legea scrisă*, ceilalți cu privire la puritatea și separatismul poporului ales. Cu amândouă aceste fracțiuni și cu reprezentanții lor, Iisus va intra în curând într-o opoziție iremediabilă și tragică.

Deosebiți structural de saducheii și de farisei, esenienii reprezentau alt curent religios al vremii, de o deosebită importanță. Membrii acestui curent trăiau în comunități de „aleși“, lucrau, mâncau și se rugau în comun. Agapele frățești, munca și rugăciunea în comun erau obligatorii. Desprinderea lor de societate, de lume, se vedea în separația de femei, în proprietatea comună, în practicarea sărăciei de bunăvoie, în ascultarea maimarilor comunității, în evitarea întemeierii familiilor și trăirea în curătenie. Toate aceste practici urmăreau *mântuirea*, înțeleasă ca o eliberare de servituțile pământești în cerul dreptilor. Pentru aceasta, esenienii intensificaseră până la maximum așteptarea lui Mesia, a Mântuitorului, pe care-l concepeau altfel decât contemporanii lor, nu ca pe un cuceritor, ci ca pe un eliberator din suferințele pământești. Ei vorbeau de *fiii luminii*, de *împărăția lui Dumnezeu*; practicau binecuvântarea pâinii și a vinului înaintea mesei obișnuite; se botezau cu apă; citeau și comentau *Sfintele Scripturi ale Vechiului Testament*; aveau un *Statut de organizare* și o conducere care-și avea originea în *învățătorul dreptății*, un personaj istoric asemănător celorlalte personaje religioase din Țara Sfântă. În sfârșit, esenienii se dedicaseră suferințelor umane; cunoșteau, pe măsura vremii, bolile și leacurile; credeau în „puterea cuvântului“ și le ieșise veste pretutindeni în țară că erau „făcători de minuni“. Asemenea comunități eseniene organizate erau numeroase în țară, iar una dintre cele mai importante era cea de la Qumram, la 2 km vest de Marea Moartă și la 13 km sud de Ierihon, unde s-au descoperit, între 1948 și 1956, circa 40.000 de fragmente de manuscrise, de o mare importanță pentru cunoașterea mediului istoric și geografic în care a trăit și a activat Domnul Iisus. Aceste manuscrise au determinat și unele

schimbări în considerarea „problemei Domnului Iisus“, confirmând existența unor realități contestate în acea vreme, așa că Domnul Iisus Hristos este persoană istorică, împreună cu Sfântul Ioan Botezătorul și cu ceilalți contemporani discutați, eliminându-se erorile biografice. Mediul geografic și istoric în care a activat Domnul Iisus este identic cu cel desprins din manuscristele de la Marea Moartă.

Aceasta era situația politică și culturală din Țara Sfântă, când cezarul August, în anul 749 ab U.c., a dat poruncă să se „înscrie“ toată lumea din imensul său imperiu, adică să se prezinte la un recensământ. Censul din 241 î. Hr. da cifra de 260.000 de cetățeni, capabili de-a fi recrutați. Deci și recensământul din anul 749 al Romei sau anul 5 al erei noastre — știut fiind că Dionisie cel Mic sau Exiguus a început era creștină cu cinci ani mai târziu, în urma unor erori de calcul care nu interesează aici, dar anulează afirmația că regele Irod nu mai era în viață când s-a născut Domnul Iisus murind în anul 4 î. Hr. — urmărea constatarea stării militare a imperiului, în orice caz, recensământul fusese ordonat și legatul Siriei, Quirinus, trecuse la executarea lui (Luca II, 2). Fiecare cetățean trebuia să se înscrie în liniște în localitatea sa de naștere, ceea ce ne arată că era un recensământ general.

Aici intervin *Sfintele Evanghelii de la Matei și de la Luca* cu relatarea nașterii Domnului Iisus, celelalte *Sfinte Evanghelii de la Marcu și de la Ioan* n-au acest episod. Timpurile se împliniseră. Venise ultimul moment istoric de apariție a lui Mesia sau Hristos, adică Unul cel așteptat; moment istoric nerepetabil. Toate profețiile mesianice își ating punctul lor maxim de înflorire și de rodire. Mărturiile sunt multe. În acest sens, sunt supuși autentificării mai întâi logodnicul Iosif, bătrânul teslar din Nazaret, și Fecioara Maria. Despre Prea Sfânta Fecioară Maria avem mai multe date biografice, cuprinse în *Proto-Evanghelia lui Iacob*, fratele Domnului (*Protoevangelium Jacobi*) și în scrierile așa-zise apocrife: *Evangheliu natiuitatis Mariae* și *Evangheliu infantiae*. Chiar dacă aceste apocrife nu-s recunoscute ca scrieri canonice, ele sunt ziditoare de suflet și

dovedesc eflorescența bogată a unor asemenea izvoare biografice îndată după moartea și învierea Domnului Iisus. În timpul imediat următor Învierii, *Sfintele Evanghelii* sunt scrise pentru adepții care se înmulțiseră, deși relatările lor istorice sunt concurate și răstălmăcite de farisei și de saducheii. Recunoașterea Învierii Domnului Iisus Hristos și credința în ea îi despart pe adepții *Legii vechi* de adepții *Legii Noi*.

Prea Sfânta Fecioară Maria era unica fiică a lui Ioachim și a Anei, bătrâni, fără copii, cărora îngerul Gavriil le vestește nașterea unei fiice. Bătrânii o dedică templului lui Ierusalim, unde o aduc la vârsta fragedă de trei ani, punând-o în mâinile arhiereului Zaharia care o introduce în Sfânta Sfintelor, spunând: „*Marie, binecuvântat-a Dumnezeu numele tău în toate neamurile*“. Aceste cuvinte vor răsună și de pe buzele Elisabetei, puțin modificate: „*Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecului tău*“ (Luca I, 42). La templu, crescută de bătrânele cuvioase, va rămâne Fecioara Maria până la împlinirea vârstei de 15—16 ani, când se întoarce acasă, adică în Nazaretul Galileii, unde trăiau rudele sale, căci părinții săi bătrâni, Sfinții Ioachim și Ana, muriseră între timp.

Pentru a-și respecta legământul fecioriei, Prea Sfânta Născătoare se logodește cu Iosif, un teslar din Nazaret, mult mai în vârstă decât ea, spre a-i fi „apărător“. Iosif devine astfel, așa cum s-a profețit, numai „logodnic“ al Fecioarei Maria, un paznic al „fecioriei sale“ și un scut împotriva vicisitudinilor vieții. Preasfânta Maria se hărăzește Domnului, juruind că va trăi în fecorie. Marea taină a întrupării Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, era pe cale de îndeplinire. Chivotul pământesc al Mântuitorului era pregătit. Teogeneza, așteptată cu înfrigurare încă din vârsta primară a păcatului, urma să se întâmple istoric.

Pe vremea Fecioarei Maria multe femei din sânul „poporului ales“ sperau să poarte în pântec pe Mesia Cel făgăduit. Aceasta era aspirația supremă a unei mame. Mesia trebuia să se nască după toate legile generațiilor umane și una dintre fecioarele lui Israel trebuia să-i devină mamă. Și nu oricare, ci una al cărei

arbore genealogic trebuia să aibă rădăcini davidice. Până la ea, fremătaseră zeci și sute de fecioare având nădejdea că-l vor purta la sân pe Mesia. Fecioara Maria a aflat, la templu, amănunte despre acest mult așteptat copil și ea era fecioară și-l putea naște. Domnul Iisus, copilul ei, a fost adevăratul Mesia. Un rol deosebit îl are Sfântul Arhanghel Gavriil, care mai întâi anunță unei alte perechi biblice, adică preotului Zaharia și Elisabetei, că vor avea un copil. Același înger binevestește și Fecioarei Maria că va naște fiu și-l va chema Iisus. Scrupulele Fecioarei Maria, explicabile din punct de vedere psihologic, sunt cunoscute de înger care-o lămurește și-i precizează întreg procesul teogenetic: „*Duhul Sfânt se va cobori peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri: pentru aceasta și Sfântul Care se va naște din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu*“ (Luca I, 35). Doctrina teogenezei începe a se forma. Fecioara Maria, descendentă din neamul davidic, va naște, luând în pânțe de la Duhul Sfânt, și-l va avea prunc pe Însuși Fiul lui Dumnezeu. Iată, în sâmbure (în nuce) viitoarea *Dogmatică* a Creștinismului pe care o vor dezvolta teologii veacurilor viitoare. Dumnezeu-Fiul, a doua persoană a Sfintei Treimi, se naște din Fecioară, devenind om, spre a mântui lumea, adică pe cei care vor crede în El, de sub păcate (păcatul original și urmările sale).

Despre Sfântul Iosif se spun mai puține lucruri. Și el este descendent din neamul davidic, deși misiunea lui profetizată a fost de „logodnic“, deci descendența sa davidică s-ar referi numai la ultimul reprezentant masculin, după cum Preacurata Fecioară Maria este ultima reprezentantă feminină. Momentul istoric era îndeplinit. Sfântul Iosif trăiește în Nazaret și este un om: cuvios pașnic, înțelegător, dând crezare îngerului care-l anunță în vis, că logodnica sa, fecioara făgăduită lui Dumnezeu, a rămas însărcinată de la Duhul Sfânt. Și scrupulele lui sunt lămurite, astfel că Sfântul Iosif devine un factor principal hristologic. Acest episod oniric (convorbiri cu îngeri, comunicări, stabiliri de itinerarii etc.) este împletit cu alt episod familial: întâlnirea Preasfintei Fecioare Maria cu rudenia sa, Elisabeta. Elisabeta era o

mătușă a Mariei, căsătorită cu preotul Zaharia. La ea se ducea Fecioara Maria, iar *Sfânta Evanghelie de la Luca* relatează cuvintele care s-au rostit, un adevărat imn de slavă a Fecioarei Maria (Magnificat) care începe așa: „*Mărește, suflete al meu, pe Domnul, și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu...*“ (Luca I. 47—55).

Semnificativ însă, din toată această expunere evanghelică, este faptul că Domnul Iisus era înrudit cu Sfântul Ioan Botezătorul. Acesta era cu câteva luni mai în vârstă. Între cei doi, au existat nu numai legături de rudenie, dar și de prietenie, chiar de formație reciprocă în decursul anilor, până la maturitate. În orice caz, viața Domnului Iisus trebuie să fi cuprins și întâlniri cu Sfântul Ioan, înainte ca acesta să-și înceapă activitatea sa episodică, fiind mai mare și *înaintemergător al Domnului*.

Elisabeta naște, așadar, și fiul ei primește numele Ioan. El va fi un contemporan al Domnului Iisus cu un deosebit relief în epocă. Și Fecioara Maria se apropia de clipa nașterii, dar recensământul cerea ca Sfântul Iosif să se prezinte în cetatea Betleem, locul de origine al neamului davidic. Recensământul și toate circumstanțele care urmează de acum înainte aparțin împlinirii profetiilor mesianice. Tocmai în timpul nașterii, Nazaretul este părăsit, nefiind prevăzut ca el să-l primească pe adevăratul Mesia. Sfântul Iosif și Fecioara Maria săvârșesc călătoria pe drumurile aglomerate până la Betleem, Sfântul Evanghelist Matei ne înșiră cartea neamului Domnului Iisus, numărând patruzeci și două de neamuri de la Avraam până la Iosif (*Matei I, 16*). Starea bătrânului Iosif ca *logodnic* sau ca *bărbat*, cum este de multe ori numit, atestă mesianitatea Celui născut din fecioară, odată ce se precizase „lucrarea Duhului Sfânt“. Sfântul Evanghelist istorisește cum este lămurit Iosif de inger (*Matei I, 20—23*), așa că „n-a cunoscut-o pe Maria până a născut pe fiul său cel întâi născut“ (*Matei I, 24*). Sfântul Iosif și Fecioara Maria se duc la Betleem, ca să se înscrie în liste, și aici se naște Domnul Iisus Hristos. Fiind o afluență deosebit de mare de pelerini, Sfântul Iosif nu poate afla adăpost decât

intr-un staul de vite, astfel că leagănul Domnului Iisus a fost în ieslea cu fân, după cum au spus proorocii.

Evenimentul nașterii este vestit de o stea călătoare care se oprește deasupra Betleemului; trei magi de la răsărit își părăsesc turnurile lor de veghe, după ce au văzut steaua și vin cu daruri și-l caută pe nou născutul rege al iudeilor în palatul lui Irod. Informat asupra evenimentelor mesinice care i-ar fi putut periclita domnia, Irod adună pe mai-marii preoților și pe cărturarii poporului, întrebându-i: „*Unde este să se nască Hristos?*“ (Matei II, 4). Aceștia răspund că Mesia se va naște în Betleem, iar Irod poruncește pruncuciderea. Îngerul intervine însă iarăși, în vis și schimbă calea magilor care se închinaseră Domnului Iisus, ca să nu afle Irod locul, iar pe Sfântul Iosif îl trimite în Egipt, ca să scape pruncul de furia sangvinară, caracteristică satrapilor orientali. Informațiile extrem de exacte din vis, din sfatul regal, din zilele nașterii, pe care le deține Sfântul Evanghelist, au fost culese, la timpul său, după desfășurarea acestor evenimente memorabile mai ales pentru tânăra mamă, Fecioara Maria.

Visele, fuga în Egipt, steaua călătoare, magii veniți din turnurile lor, observatoarele astronomice ale acestor vremuri, sunt o adevărată sinteză de fenomene mesianice profetite, apoi teama bătrânului Irod, care moare în același an, este explicabilă la vestea nașterii unui presupus rege viitor. Mesia era însă așteptat, semnul nașterii Sale fusese văzut și de Irod pe cer, așa că Irod s-a încumetat să omoare toți pruncii de doi ani și mai mici, pentru a-L nimici. Această modalitate de a scăpa de o primejdie iminentă, cât mai era posibil, este tipică și conformă cu cruzimea regelui nepopular. Cu toată vâlva evenimentului despre care sunt informați și păstorii de pe câmp de un înger — cu toată oștirea cerească aducând imne de slavă lui Dumnezeu — Sfântul Iosif și Fecioara Maria scapă cu pruncul Iisus. La Sfântul Evanghelist Matei, reiese că Sfântul Iosif fuge în Egipt imediat ce este înștiințat de înger, pe când la Sfântul Evanghelist Luca ne sunt relatate și alte amănunte. „Când s-au împlinit opt zile și a fost să-L taie împrejur, i-au pus numele Iisus, cum a fost numit de înger, mai înainte

ca să se zămislească în pântece. Iar când s-au împlinit zilele curăţirii lor, după legea lui Moise, L-au dus pe prunc la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului“ (Luca II, 21—22). Exilul din Egipt a durat până la moartea lui Irod. Regele nu-l identificase pe Domnul Iisus, fiind sigur că a pierit în timpul masacrului, dar familia davidică ar fi dat de bănuît dacă s-ar fi întors acasă. După această desfăşurare a recensământului, a fugii în Egipt şi a întoarcerii în ţară, urmează alte evenimente istorice. Sfânta Familie trăieşte în Nazaret. Aici copilăreşte Domnul nostru Iisus, căci aceasta este „patria sa“.

Cronologia vieţii Domnului Iisus, precum şi istoricitatea Sa, depind de stabilirea datei naşterii. Precizia acestei date contribuie la adevărarea persoanei istorice a Domnului Iisus. Anii nu hotărăsc existenţa cuiva, ci doar o delimitează. Referinţele cronologice ale Sfinţilor Evanghelişti cu privire la viaţa şi la activitatea Domnului Iisus sunt făcute cu precizie. Datele acestei probleme sunt următoarele : Domnul Iisus se naşte pe timpul împăratului August şi al regelui Irod cel Mare. Naşterea Sa coincide cu un recensământ imperial, adus la îndeplinire de Quirinius, guvernatorul Siriei (Luca II, 1—2). Botezul Domnului Iisus are loc în anul al cincisprezecelea al împărăţiei lui Tiberiu Cezarul, fiind procurator al Iudeii Pontiu Pilat, tetrarh al Galileii Irod, tetrarh al Itureii şi Trahonitei Filip, tetrarh al Abilenei Lisanie, iar mari preoţi Ana şi Caiafa (Luca III, 23). Cu aproximaţie, vârsta Domnului Iisus este redată şi de către cărturarii iudei, cu prilejul unei discuţii, când îi ripostează : „Încă n-ai cincizeci de ani şi ai văzut pe Avraam ?“ (Ioan VIII, 57).

Domnia lui Tiberiu începe în anul 766 ab U.c. (13 d. Hr.), căci împăratul August îl luase coregent cu doi ani înainte de a muri, aşa că al cincisprezecelea an este 779 ab U.c. (26 d. Hr.). Procuratura lui Pontiu Pilat a început în anul 779 ab U.c. (26 d. Hr.) şi a durat până în anul 789, ab. U.c. (36 d. Hr.). Acestea sunt datele cronologice. Urmează că Domnul Iisus şi-a început activitatea, după toate probabilităţile, în anul 780 ab U.c. (27 d. Hr.), când avea „ca la treizeci de ani“. Recensă-

mântul lui Quirinius a avut loc, și după Iosif Flaviu, în anul 6/7 al erei noastre.

Dacă precizarea începerii activității Domnului Iisus Hristos este incontestabilă, evenimentul fiind recent și important pentru Sfinții Evangheliști, cei „ca la treizeci de ani” ne permit să socotim anii îndărăt cu aproximația inerentă. Quirinius a fost legat al Siriei între anii 6 și 12, ceea ce creează o dificultate, căci Irod cel Mare a murit în anul 750 ab U.c. (4 î. Hr.), pe lângă faptul că Domnul Iisus nu mai întrunește cei „ca la treizeci de ani”, după Sfântul Evanghelist Luca. Ținând seama numai de elementele acestea, Dionysius Exiguus a fixat nașterea Domnului Iisus și începutul erei noastre în anul 754 al Romei. Abia calculele ulterioare, făcute cu respectarea datelor istorice, au constatat că această cronologie, intrată în calendarul gregorian, este greșită cu cinci până la șase ani. Supoziția că Quirinius a mai fost încă o dată legat al Siriei, spre a elimina unele dificultăți, rămâne fără temeiuri istorice.

Domnul Iisus și-a început activitatea sub împăratul Tiberiu, când era procurator Ponțiu Pilat, urmașul lui Valerius Gratus în anul 780 ab U.c. (27 d. Hr.), așa că rămâne să socotim cei „ca la treizeci de ani” drept treizeci de ani impliniți și atunci întreaga cronologie actuală trebuie acomodată cu anul morții lui Irod cel Mare (750 ab U.c. — 4 î. Hr.). Ultima soluție se acordă și cu vârsta probabilă a Domnului Iisus pe care i-o dădeau cărturarii iudei (Ioan VIII, 57), infirmând cronologia lui Dionysius Exiguus și trecând peste dificultățile cu recensământul, amintite mai sus.

O indicație cronologică în plus poate fi și aceea în legătură cu zidirea templului din Ierusalim. Referindu-se Domnul Iisus, odată, simbolic, la acest templu, când i se cereau semne, le spune iudeilor : „*Stricați acest templu și în trei zile îl voi ridica*”. Afirmația i-a scandalizat pe iudei care au răspuns : „*În patruzeci și șase de ani s-a zidit templul acesta și tu în trei zile îl vei ridica?*” (Ioan II, 18—20). Cuvintele cărturarilor iudei ne arată că anul începerii activității Domnului Iisus era totodată și anul al patruzeci și șaselea de la începutul lucrărilor de rezidire a templului lui Zorobabel. Aceste

lucrări începuseră sub regele Irod cel Mare Idumeul în al optsprezecelea an de domnie, adică în 734 ab U.c. sau 20 î. Hr. Adunând cei patruzeci și șase de ani, despre care vorbesc iudeii (cărturarii, fariseii și saducheii), în măsură de a cunoaște cronologia contemporană, rezultă anul 780 ab U.c. sau 27 d. Hr., când Domnul Iisus activa. Lucrările la templu, care erau în centrul atenției generale, au mai continuat patruzeci și trei de ani și s-au încheiat abia în anul 70 d. Hr. (Cf. Iosif Flaviu, *Ant. iud.*, 15, 11, 1; 20, 9, 7 etc.). De aici se poate deduce și data nașterii Domnului Iisus care este anul 749 ab U.c. sau anul 5 î. Hr., întorcându-ne îndărăt cu 30 de ani + 1, anul premergător „de activitate al Sfântului Ioan Botezătorul“, cât și data morții și învierii Domnului Iisus, adăugând la 780 încă trei ani și jumătate, atât cât a durat și activitatea Sa, după relatările scripturistice, și obținând anul 783 ab U.c. sau 30 d. Hr., în care an, în ziua de 14 Nisan, când începea seara, Paștile iudeilor, a murit pe cruce Mântuitorul Iisus. De la aceste date cronologice nu pot fi diferențiate mai mari de o jumătate de an : data nașterii Domnului Iisus putând fi fixată și la sfârșitul anului roman 748 ab U.c. sau anul 6 î. Hr.

În concluzie, cronologia dionysiană trebuie pusă de acord cu cronologia romană, cea dintâi fiind greșită și producând toate încurcăturile. Așa că anul al patruzeci și șaselea de la începutul rezidirii templului, socotit după cronologia romană, este anul 734, căci rezidirea a început în anul al optsprezecelea al domniei lui Irod Idumeul (717 ab U.c. = 750 ab U.c. = 4 î. Hr.). Domnul Iisus s-a născut în anul 749 ab U.c. (5 î. Hr.), cu un an înainte de moartea lui Irod. Adunând în anul 749 ab U.c. cel „ca la treizeci de ani“, rezultă 779 ab U.c., anul în care Sfântul Ioan Botezătorul și-a început activitatea sa, pentru ca Domnul Iisus să și-o înceapă în anul 780 ab U.c., cu un an mai târziu, iar adunând 734 cu 46 ani, rezultă tot anul 780, când Domnul Iisus activa cu siguranță. Activitatea lui durând trei ani și jumătate, El a murit în anul 783 ab U.c. (30 d. Hr.). Aceeași cronologie rezultă, socotind anii, și după data recensământului din anul al 15-lea al domniei lui Tiberiu. Împăratul

August a murit în anul 767 ab U.c., dar el îl luase pe Tiberiu părtaş la domnie (socius imperii) din 766 ab U.c., deci adunând încă 13 ani, doi fiind cei de coregentă, obținem anul 779 ab U.c. (26 d. Hr.), când și-a încetat activitatea Sfântul Ioan Botezătorul, pentru ca în anul 780 ab U.c. (27 d. Hr.) să și-o înceapă și Domnul Iisus. Punerea de acord a cronologiei romane cu cea dionysiană se face socotind că Domnul Iisus, în anul 780 ab U.c., avea acum treizeci de ani, deci anul I al erei noastre trebuie să fie 780 ab U.c. — 30 (+ 1) = 749 ab U.c. și nicidecum 754 ab U.c., cum a calculat Dionysius Exiguus. Prin prisma acestei erori de 5 ani (749—754), dintre care 749 trebuie socotit numai cu ultimele sale zile, se corectează toate celelalte date, devenind anul 780 ab U.c. anul începerii activității, iar anul morții și al învierii : 783 ab U.c., anul 30 al erei noastre.

Din clipa în care se naște, fiecare om este supus păcatului, deci viața este primejdie și primejdia este viață numai moartea este scăpare, existând nădejdea învierii. Mântuitorul Iisus Hristos, adevăratul Fiul al lui Dumnezeu, reprezintă această nădejde supremă.

COPILĂRIA, ADOLESCENȚA ȘI MATURITATEA

*„Iar pruncul creștea și se
întărea cu duhul, umplându-se
de înțelepciune...”*

(Luca II, 40)

Domnul nostru Iisus Hristos este om adevărat și Dumnezeu adevărat, iar starea Acestui Dumnezeu-Om era aceeași și în epoca fragedă a copilăriei. Domnul Iisus, după firea Sa umană, a fost un copil ca toți copiii din toate timpurile. El era socotit originar din Nazaret, „cel dintâi născut al Fecioarei Maria”. Scriptura amintește și de „frații și de surorile lui Iisus” : *„Încă vorbind. El multe mulțimilor, iată mama lui și frații lui stăteau afară, căutând să vorbească cu Dânsul”* (Matei XII, 46 ; Luca VIII, 9). Despre acești frați și despre surorile Sale, amintesc Sfinții Evangheliști mai exact când vorbea în sinagoga din Nazaret, deci acasă, în mijlocul cunoșcuților și rudelor : *„Au nu este acesta feciorul teslarului ? Au nu se numește mama lui Maria și frații lui : Iacov și Iosi și Simon și Iuda ? Și surorile lui nu sunt toate la noi ?”* (Matei XIII, 55 ; Marcu VI, 3, apoi și Ioan II, 12 ; VII, 3).

Preasfânta Maria este fecioara veșnică a Creștinismului, simbolul purității umane, împlinirea poruncilor Duhului Sfânt și a profețiilor mesianice. Acești „frați și surori” sunt „veri”, deci rude apropiate ale Domnului Iisus. Așa le numeau, după obiceiul oriental, nazaretenii, cunoscând prea bine situația familială a bătrânului teslar Iosif. Verii și verișoarele, despre care este vorba, aparțin unor ramuri colaterale, rude prin legături de cunoscare, nicidecum davidice. Fecioara Maria rămâne fecioară și după nașterea Domnului Iisus (post partum). Una dintre multele femei cu numele Maria, de pildă, nu este Maria, mama Domnului Iisus, ci o „Marie a lui

Cleopa sau cealaltă Marie“, despre care vorbește Sfânta Scriptură („*Si erau acolo mai multe femei, privind de departe... între care era Maria Magdalena și Maria, mama lui Iacov și a lui Iosif*“) (Matei, XXVII, 56). Similitudinea celor două nume nu trebuie să ducă la identificări hazardate. Aceste nume erau foarte răspândite. Fecioara Maria a avut un singur fiu, pe Domnul nostru Iisus Hristos, iar așa-numiții săi „frați și surori“ erau veri ai Domnului sau nepoți ai Fecioarei Maria.

Pe bătrânul teslar Iosif îl mai aflăm, după doisprezece ani, la praznicul Paștelui, în Ierusalim, căutându-și „fiul“, așa cum era socotit în Nazaret. Nu se amintește nimic de ceilalți frați și surori. Domnul Iisus nu era în ceata rudelor Sale, între ceilalți copii de vârstă Sa. După acest ultim drum de la Nazaret la Ierusalim (Luca II, 41), Sfântul Iosif dispare din relatările Sfinților Evangheliști. Absența sa va determina mai târziu atitudini ostile din partea rudelor, care au făcut presiuni și asupra Fecioarei Maria, deși aceasta știa cine este Fiul ei, după cum știuse și bătrânul Iosif care-l ocrotise pe Domnul Iisus ca un adevărat tată. În această ambianță, copilul se dezvoltă, așa cum spune Sfânta Scriptură: „*Iar Pruncul creștea și se întărea cu duhul, umplându-se de înțelepciune și darul lui Dumnezeu era peste El*“ (Luca II, 40). Domnul Iisus era deci un copil dăruit, adică bine dotat, după firea Sa umană, dacă ne luăm după impresia învățătorilor. Legii și după împlinirea de la vârsta de doisprezece ani.

Copilul se dezvoltă într-un univers specific Țării Sfinte și „poporului ales“, din elementele căruia unele au intrat în plasma învățăturii Sale de mai târziu. Timpul avea cadențe precipitate și era plin de anxietăți colective; ritmurile versetelor scripturistice privitoare la Mesia erau pe toate buzele, *Legea* și *Profeții* deveniseră o călăuză în viață. Într-un asemenea mediu, copilul mesianic cunoștea *Scripturile*, închegându-i-se în minte viziunile de apocalips cosmic și personal. Cerurile fără furtuni și cu fulgere mute ale Țării Sfinte nășteau oameni cu frământări sufletești tulburătoare și cu revărsări de patimi inexplicabile de multe ori în Septentrion. Oameni cuprinși și mistuiți de promisiunea

mesianicului, făcută de Dumnezeu lui Adam și Evei și întinzându-se cu viitoarea sa misiune pe toată aria pământului, își purtau încărcăturile incendiare de gânduri și de preziceri pe toate drumurile acestei țări. Nici o deznădejde nu sfâșia pânza țesută de mileniile de așteptări, întrețesute cu producții folclorice, dintre care unele vor da alt chip lui Mesia. Tot ce se întâmpla prin-dea chip din miezul mesianicului și se consuma în el. În această lume, religiozitatea era o realitate dominantă, precum cele patru elemente esențiale antice : focul, apa, aerul și pământul. În aluatul ei dispăreau toate personalitățile, oricât relief spiritual ar fi avut ; alte modalități de exprimare nu existau ; religia „poporului ales“ avea prioritate socială, politică, economică și culturală. În cadrele patriarhale de atunci, marii bărbați erau trimișii divini care-și jucau rolurile cu convingere deplină, inspirați de Duhul Sfânt, pe marea scenă a Țării Sfinte cu fundaluri naturale, formate din lacuri, din dealuri, munți și pustii, din râul Iordan sau din Marea Moartă. Cortina cădea odată.

Alcătuirea frazei și conținutul ei cărturăresc, veșmintele noi și scumpe, filacteriile și zorzoanele distingueau pe farisei și pe saducheii de glotașii care umblau desculți, fără sandale, rudimentar îmbrăcați, ca și copilul Iisus, cu o cămașă simplă și lungă, legați cu o cingătoare, nededați cu subtilitățile logosului precum cei dinții, permanent cu sulurile *Legii* și ale *Profeților* în mâini.

Mama Domnului Iisus, Fecioara Maria, era o femeie a epocii sale cu credință fermă în mesianitatea fiului său, ținând datinile și obiceiurile folclorice, plină de dragoste, dar și de autoritate, ca orice mamă, față de cei pe care-i iubea, gata oricând de drumuri opositoare pe urmele fiului său, căruia-i purta grija, după moartea Sfântului Iosif. Universul matern i-a împrumutat și Domnului Iisus elemente tradiționale folclorice care vor fi folosite mai târziu în cuvântările Sale.

Mediul social, în care S-a dezvoltat Domnul Iisus, era și el arhisaturat de ritualuri ancestrale, de gesturi hieratice, împrumutate de la preoți de către bătrânii și bătrânele satului, de inițieri religioase, dar și de fan-

tasme și de zări terifiante ale viitorului. Mai ales era o psihoză colectivă a unor primejdii iminente și fără de leac care amenințau „poporul ales” de pretutindeni și care se înmulțeau, eshaotlogic și apocaliptic, pentru ca să se împlinească timpurile. Această psihoză este explicabilă, după suferințele îndurate. Așa se rotunjeau viziunile profetice și se realizau coordonatele istorice *hic et nunc* pentru apariția lui Mesia. Unele dintre reminiscentele cunoștințelor și experiențelor câștigate în copilărie vor ieși din nou la suprafață în timpul activității; ele făceau parte din acest ethos colectiv care își imprimase preceptele sale milenare prin expresii paremiologice și sinteze anonime parabolice și în sufletul impresionabil al Domnului Iisus.

Domnul Iisus se bucură de copil, de la vârsta de 12 ani, de caracteristicile vieții Sale de rabi, adică de propovăduitor și învățător al mulțimilor. Vorbea ore în-țregi, oriunde și oricând, și despre orice subiecte din vremea Sa. Cuvântul Său era capabil de lirism universal, dar și de atitudini demascatoare ale fariseilor și pedepsitoare ale profanatorilor casei Domnului. La această vârstă Domnul Iisus are prima întâmplare istorică înregistrată care-i vădește firea, cât și viitoarea Sa chemare. La un praznic al Paștelui, când era de doisprezece ani, Domnul Iisus se afla cu ai Săi în Ierusalim, așa cum era obiceiul. Ierusalimul, pe vremea Domnului Iisus, era cetatea cea sfântă a lui Iahvê, locul unde se afla templul Său, centrul spiritual și politic al poporului, dominat de arhieriei și cânturari. Cetate tipic orientală, cu străzi întortocheate și strâmte, plină de negustori și de zarafi care pătrunseseră până în piețele templului, Ierusalimul atrăgea toate privirile mai ales în timpul sărbătorilor pascale, când se umplea până la refuz de pelerini. Sacrificiile și slujbele preoților culminau și ele cu intrarea tainică anuală a arhieriei, investit cu sacrele „urim și tunim”, în Sfânta Sfintelor, în luna a 7-a, în ziua a 10-a a lunii (*Lav. XVI, 29*). Restaurarea templului începuse sub Irod cel Mare Idumeu, într-al optsprezecelea an de domnie, adică în 735 ab U.c. Când Domnul Iisus, mai târziu, va curăța templul de zarafi, sinedriștii se vor indigna, auzindu-l că „se

laudă" că este în stare să ridice un asemenea templu numai în trei zile (*Ioan* II, 20). Templul vechi al lui Zorobabel era, așadar, într-un stadiu avansat de reconstrucție când își începe Domnul Iisus activitatea. Ziduri dispuse în forma unui patruleter și împodobite cu porticuri înconjurau curți și incinte și adăposteau clădiri fastuoase, visterii și altare, dintre care cel mai strălucitor era „hieron“, clădit din marmură albă, acoperită cu plăci de aur masiv și alte podoabe sacre, pe măsura Sfintei Sfințelor, încăperea lui Iahve, pe care o cuprindea. Acest templu măreț, așezat pe muntele Moriah, atrăgea toate privirile prin construcțiile sale superbe, averile sale uriașe și ceremoniile sale religioase. Apoi veneau la rând celelalte clădiri ale cetății: palatul lui Irod cel Mare, palatul lui Caiafa, palatul lui Ana, marii arhierei, palatul lui Irod Antipa, casele impozante ale celorlalți potentăți și deasupra tuturor, în coasta templului, turnul Antonia, turnul de pază al legionarilor romani, turnul cu închisorile și cu căzărmiile cohorței peste care stăpânea tribunul.

Domnul Iisus cunoștea destul de bine cetatea Ierusalimului încă din copilărie, după vizitele anuale, făcute împreună cu familia și cu rudele Sale. De bună seamă că fusese găzduit de diferiți cunoscuți ai lui Iosif și ai Fecioarei Maria. Domnul Iisus colindase străzile cetății și admirase construcțiile fastuoase, mult deosebite de cele din Nazaret. Mai târziu, El a legat și prietenie cu diferiți locuitori ai Ierusalimului. Așa vom afla, înainte de Cina pascală finală, că un prieten al Domnului Iisus locuia nu departe de palatul lui Caiafa și era destul de înstărit, întrucât îi pune la dispoziție „un foisor mare, așternut“ pentru Cina pascală (*Luca* XXII, 12). Cunoscând orașul acesta, tentacular și cosmopolit, antic, destul de bine, Domnul Iisus îi va plânge adeseori soarta: „*Ierusalime, Ierusalime, cel ce omori prorocii și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine, de câte ori am vrut să adun pe fiii tăi, cum adună cloșca puii săi sub aripi, și nu ai voit?*“ (*Luca* XIII, 34). Ierusalimul fremăta deci plin de patimi și intrigi politice și religioase, de ambiții de castă și de zăngănit de arme, având o configurație spirituală în imperiul roman.

Icoana aceasta a Ierusalimului, viu și tumultuos, va face loc mai apoi, în cel mai pur stil profetic, imaginii catastrofice a cetății cu care Domnul Iisus dorea să-i facă să vadă viitorul sumbru pe cei care nu credeau în El : „*Iată, se lasă pustie casa voastră !*“ În acest oraș venea copilul Iisus, la doisprezece ani, cu ochii larg deschși la priveliștile ce i le oferea.

Sfârșindu-se zilele de praznic, Domnul Iisus a rămas în Ierusalim, fără ca să știe Sfântul Iosif și Fecioara Maria care au pornit la drum spre casă. Socoteau că este în ceata călătorilor, printre ceilalți copii cunoscuți. Abia după „o cale de o zi“, au observat lipsa și s-au întors înapoi și, după o căutare de alte trei zile, L-au aflat în templu, șezând în mijlocul dascălilor, ascultându-i și punându-le întrebări. Acești dascăli, de bună seamă saducheii și farisei, cărturari și bătrâni ai poporului, „se minunau toți de priceperea și răspunsurile Lui“ (Luca II, 47). Reproșului matern Domnul Iisus îi răspundea neașteptat de matur : „*Oare, nu știți că în cele ale Tatălui Meu Mi se cade să fiu ?*“ (Luca II, 49).

Expresia „Dumnezeu-Tată“, care viza Sfânta Treime este folosită pentru prima dată de Domnul Iisus, deși cele trei persoane există din eternitate : Dumnezeu-Tatăl Creatorul, Dumnezeu-Fiul Mântuitorul și Dumnezeu-Duhul Sfânt Mângâietorul, dar numai o singură ființă divină ipostaziată. Deocamdată, expresia folosită de Domnul Iisus vestea nașterea teologiei Sfântului Apostol Pavel, apoi a Sfinților Părinți și a Sfintelor Sinoade Ecumenice. Impresia extraordinară produsă de copil, permanentizată de la naștere până la vârsta „cam de treizeci de ani“, menține peripețiile acestei întâmplări în proporțiile sale mesianice. Copilul s-a rătăcit, după părerea celor care îl căutau, dar El nu se depărtase de templu și fusese reținut de dascăli. Aceștia aflaseră un ucenic, discutau cu el, îl hrăniseră și-l culcaseră într-una din încăperile templului. Răspunsurile copilului divin, socotite naive și nevinovate, tocmai de aceea pline de înțelesuri și deosbit de originale pentru acei dascăli blazați de atâta cercetare a textelor scripturistice, reprezentau noutatea. Ele dovedesc că Domnul Iisus se bucura de-o aleasă educație religioasă. Teslarul Iosif a

fost educatorul Său, la vârsta Sa fragedă. Dar mai ales Fecioara Maria, ca orice mamă, s-a îngrijit de educația religioasă a fiului ei; religiozitatea fiind legată intim de sentimentalitatea specifică feminină. Fecioara Maria avea cunoștințe religioase depline de la templu, și afla-se, după cât se dovedește, un teren favorabil în fiul ei, mai ales că Domnul Iisus îi semăna, după firea sa umană, având înfățișarea mamei Sale, ca orice copil de sex masculin. Această înfățișare a Domnului Iisus, delicatețea Sa sufletească, comportarea Sa gingașă vor forma, de altfel, trăsături caracterologice specifice care nu se vor dezminți nicicând, în nici o împrejurare a vieții Sale. Mama și-a imprimat adânc pecetea personalității sale în timpul copilăriei, așa că ea are rolul hotărâtor în formarea Domnului Iisus, după natura Sa umană. Acest episod este încheiat de Sfântul Evanghelist Luca așa: „*Și s-a coborât împreună cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Iar mama lui păstra toate cuvintele acestea în inima sa. Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul lui Dumnezeu*“ (Luca II, 52—52). Este singurul episod din copilărie, relatat de Sfântul Evanghelist Luca și deținut de bună seamă de la Fecioara Maria, păstrătoarea cuvintelor, dar și a întâmplărilor. După acest episod, urmează *marele răstimp alb* din viața Domnului Iisus. De la doisprezece ani și până la treizeci de ani, nu mai știm nimic despre El.

Cum se explică acest fapt și ce-a făcut Domnul Iisus în acest lung răstimp se poate stabili doar conjunctural, folosindu-se textele scripturistice. Că vor fi cunoscut Sfinții Apostoli și alte evenimente din acești optsprezece ani, aceasta este sigur. De ce nu le-au istorisit? De ce nu s-a folosit acest răstimp de către fariseii activi și efervescenti? N-au avut preț evenimentele acestea? Atrage atenția, totuși, un text de la Ioan: „*Sunt încă multe altele câte a făcut Iisus care, de s-ar fi scris câte una, mi se pare că nici în lumea aceasta n-ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris*“ (Ioan XXI, 25). Între aceste *multe altele* este posibil să fie cuprinse și evenimentele din acești optsprezece ani care n-au fost socotite atât de semnificative, ca să fie înșirate, cum sunt cele din timpul

activității. Pierderea lor este ireparabilă și lipsa lor împiedică cunoașterea biografică completă a Domnului Iisus; ea rămâne lacunară. Totuși, din analiza activității, putem stabili câteva puncte de reper și pentru acest jung răstimp alb.

„Fiul teslarului“ (*Matei XIII, 56*) a învățat și el meseria sfântului Iosif, măcar că nu știm dacă a practicat-o. A învățat-o datorită cel puțin spiritului de imitație, chiar dacă a avut alte înclinări și preocupări. Aceste înclinări se fac vizibile de la vârsta de doisprezece ani. Domnului Iisus îi plăceau *Scripturile* vechi ale poporului Său și visa ca orice tânăr entuziast și patriot la eliberarea poporului său. Tânărul fiu al Sfinte Fecioare Maria nu putea deveni decât un teslar ca Iosif, dacă rămânea acasă. De aceea, El, fiind Mesia, alege singura cale care-i putea asigura o desfășurare mai amplă a personalității Sale și a cunoștințelor Sale. Domnul Iisus avea ceva de spus, adică revelații hotărâtoare în miezul înfierbântat al acelor vremuri, și S-a hotărât pentru aceasta, având conștiința adevăratului Mesia. În acea vreme și-n acea țară, „religiosul“ era total; el hotăra destinele oamenilor, de aceea un individ anonim nu putea să se facă cunoscut pe altă cale. Drumurile și piețele cetăților erau pline de profeți, de oameni inspirați, de vizionari și de fanatici. Miracolul plutea în aer, iar zvonurile circulau cu repeziciunea orientală. Vraci, fahiri, hechimi și descântători se amestecă cu șarlatani și speculanți ai credulității populare. Într-un asemenea mediu se explică nașterea, dezvoltarea și înflorirea instituției profetice care a dat personalități marcante acestui popor ca: Moisi, Isaia, Ieremia, Iezechiil și Daniil. Nu toți însă ajungeau să aibă influență mare, dar aceasta nu-i împiedică să profetizeze.

Ca de obicei, „religiosul“ se împletea cu contrafacerea, cu falsul și cu impostura. Aleșii, vasele sfinte ale Duhului, trimișii, văzătorii și vorbitorii nu erau persecutați, nici batjocoriți. Ei erau respectați și ascultați, chiar dacă piereau din nou în anonimatul din care ieșiseră. Era și o modalitate ușoară, pentru unii, de a-și câștiga viața, căci ceilalți cetățeni îi ajutau cu ofrande, cu mâncare, haine și chiar cu bani. Problema aceasta gingașă a asigurării mijloacelor de trai și-o va pune mai

târziu și Domnul Iisus, împovărat și de Sfinții Apostoli și de ucenici, și nu o va putea rezolva decât în același fel. Ajutorul populației era decisiv și, când lipsea, se arăta foamea, iar ucenicii flămânzind „smulgeau spice și mâncau“ (*Matei XII, 1*).

Pentru a se manifesta ca „adevăratul profet“, Domnul Iisus s-a pregătit cu deosebită seriozitate, învățând în amănunțime *Scripturile Sfinte*, ceea ce rezultă mai apoi din referințele bogate. Domnul Iisus a studiat cu totul altfel aceste cărți, de cum le studiau cărturarii vechi, căroră le va denunța spiritul îngust de castă. Aptitudinile firii umane a copilului divin se dezvoltaseră și originalitatea întrebărilor și răspunsurilor pe care le pusesse sau le dase dascălilor în templu era autentică. El vorbea aramaica, dar cunoștea și ebraica. Formația Domnului Iisus nu este, astfel, o formație de cărturar de sinagogă, ci cu totul alta. El privește lucrurile în adâncime, ca un adevărat Dumnezeu. Caracteristicile învățăturii Sale sunt profund deosebite de-ale cărturarilor, asemănătoare în unele privințe cu ale esenienilor, deși deosebit din punct de vedere umano-divin și de-ale lor. Ele se apropie, inițial, mult de-ale Sfântului Ioan Botezătorul și înaintemergătorul. Domnul Iisus și Sfântul Ioan au, până la un anumit punct, o formație asemănătoare. Există și anumite similitudini care dovedesc și cunoașterea învățăturii acestor comunități. Modalitățile de viață în comun ale esenienilor erau destul de bine cunoscute și nu puteau fi ignorate de Domnul Iisus sau de Sfântul Ioan, desi n-au aparținut unei comunități anume, cum ar fi, de pildă, cea de la Qumram. Nu sunt excluse contactele directe cu esenienii, discuțiile și cercetarea vieții lor curate, bineînțeles nu până la identificarea Domnului Iisus cu un esenian, căci aceștia trăiau în comunități specifice, iar Sfântul Ioan și apoi Domnul Iisus lucrează independenți.

Pliniu cel Bătrân îi descrie pe esenieni ca „un neam izolat și uimitor între celelalte neamuri ale lumii, n-au femei (sine femina), se feresc de dragostea trupească, n-au bani (sine pecunia) și trăiesc izolați... ei se recrutează dintre oamenii obosiți de viață...“ (*Historia naturalis V, 17*). Statutul comunității eseniene din Qumram aduce

date noi, deosebit de prețioase. Comunitatea eseniană practică munca în comun. Membrii trebuie să muncească tot în comun și să aibă avere în comun (*Statutul esenian* I, 11—12). Tot comune sunt și mâncarea la mesele frățești, binecuvântarea și sfatul (VI, 2—5). Bogația este veștejită cu cuvinte aspre (XI), iar robii sunt tratați cu blândețe (XII). Săracii, vădulele și orfanii sunt ajutați și sprijiniți (VI, 16). Fără a fi o carte de învățătură sistematică, *Statutul esenian* cuprinde și referințe doctrinare prețioase. Adepții sunt persecutați de „oamenii strâmbătății” și trebuie să se izoleze de ei, părăsind lumea și retrăgându-se în pustiu (VIII). Raporturile între esenieni trebuie să fie frățești, iar comportarea este precis stabilită: „Fiecare să-și iubească fratele său ca pe sine însuși” (VI, 21). În schimb, *Statutul* nu vorbește deloc de dragostea trupească, de femei și de copii. Dintre practicile esenienilor sunt bine cunoscute binecuvântarea pâinii și a vinului, botezul cu apă, pocăința și mărturisirea păcatelor, sărăcia de bunăvoie, ascultarea și integrarea în comunitate. „Împărăția lui Dumnezeu” sau „împărăția dreptății” este laitmotivul eshatologic, iar „mântuirea și învățătorul dreptății” devin elemente esențiale soteriologice, dezvoltate ulterior. Făcând o demarcație precisă între elementele doctrinare, aflate embrionar, în *Lege* și *Profeți*, de unde au trecut și la esenieni, se constată că învățătura Sfântului Ioan Botezătorul este frântă de sabia lui Irod, înainte de a se dezvolta rămânând la imperativul mesianic al pocăinței. Învățătura Domnului Iisus împlinește *Legea* și *Profeții*; El este adevăratul Mesia, iar activitatea Sa va dura trei ani și jumătate. Cercetarea comparativă a învățăturii Domnului Iisus impune originalitatea Sa divină. Se petrecuseră deci lucruri multe în cei optsprezece ani care conturaseră două caractere ferme, deosebite structural în alte privințe, dar nu concurente, care ieșeau pe scena Țării Sfinte, spre a inaugura o epocă plină de frământări și evenimente religioase hotărâtoare din punct de vedere revelațional.

Anumite informații, în sfârșit, cu privire la copilăria, adolescența și maturitatea Domnului Iisus sunt cuprinse și în *Evangelhiile apocrife*. Ele sunt plăsmuite

după cele canonice. Autorii lor nu sunt tot atât de bine informați, biografic și mesianic, ca autorii celorlalte cărți canonice și se referă mai ales la timpul copilăriei și la răstimpul alb din tinerețea Domnului Iisus, încercând să le suplinească pe cele dintâi care n-au acordat interes acestor ani, mai puțin cunoscuți în istoria mântuirii. Sfinții Evangheliști canonici sunt rezervați, când este vorba de biografia Domnului Iisus până la treizeci de ani. Ea nu prezenta încă marele interes inconomic divin din punct de vedere soteriologic. De aceea, chiar dacă s-au cunoscut amănunte mai bogate cu privire la copilăria și tinerețea Domnului Iisus de la Fecioara Maria, Mama Sa, ele au fost trecute sub tăcere, urmărindu-se să se scoată în relief divinitatea Mântuitorului care se manifestă în mod deosebit odată cu începerea activității Sale. Apocrifele însă nu procedează așa. Pentru ele, tocmai această epocă din viața Domnului Iisus prezintă mai mult interes și este speculată, dar la un nivel sub-evangelic care trebuia să le arate imediat suspecte. Asemenea *Evanghelii apocrife* au fost plătuite paralel cu cele canonice sau după ele, în diferite comunități creștine de autori necunoscuți și au fost atribuite unor persoane sau colectivități care se bucurau de trecere. Mai cunoscute sunt: *Evangheliile lui Matia, Iacov, Petru, Toma, Filip, Andrei, Vartolomeu, Nicodim, Varnava, Apele, Vasilide, Cherint, Marcion, Tatian, Valentin*, apoi *Evanghelia celor doisprezece apostoli, Evanghelia evreilor, Evanghelia manicheilor (manicheenilor), Evanghelia ebioniților, Evanghelia egiptenilor, Evanghelia sirienilor, Evanghelia desăvârșirii, Evanghelia veșnică* și altele.

Ceea ce ne relatează aceste *Evanghelii apocrife* este surprinzător de naiv și de neverosimil, răspândind chiar și unele erezii.

Mergând pe drumul mistificării, ele exagerează naiv divinitatea Domnului Iisus, combinându-i viața cu povești orientale în care predomină vrăjile și farmecele. *Evangheliile apocrife* reprezintă antipodul *Sfintelor Evanghelii canonice*. Încercarea lor de-a umple golurile biografice, folosind aceleași metode, a eșuat. Autorilor le-au lipsit antenele fine mesianice, pentru ca plătui-

ile lor să se integreze între adevărurile revelate. Dar și contemporanii Domnului Iisus își făcuseră o părere despre El, mai ales cărturarii. Părerea era, adeseori, superficială și deformată, potrivit imaginii lor despre Mesia pe care îl concepeau cu totul altfel. Domnul Iisus nu era, nicidecum, identificat cu Mesia. Chiar Sfântul Ioan Botezătorul trimite din închisoare la el doi ucenici să-l întrebe „dacă el este cel ce vine sau pe altul să-l aștepte“ (Matei XI, 3). Pentru cărturari și farisei, Domnul Iisus „scotea pe demoni cu domnul demonilor“ (Matei IX, 34); era un om obișnuit, criticabil, căci : „A venit și Fiul Omului mâncând și bănd, și zic : *Iată un om mândăcios și băutor de vin, prietenul vameșilor și păcătoșilor*“ (Matei XI, 19), un neștiutor de carte (Ioan VII, 15), un om simplu, feciorul teslarului Iosif din Nazaret (Matei XIII, 55), un răzvrătit al norodului (Luca XXIII, 2), un călcător al Legii (Matei XII, 2) și un făcător de rele (Ioan XVIII, 30), un hulitor (Matei XXVI, 65), un impostor (Luca XXII, 71 ; XXIII, 35). Multimile, poporul de rând, oamenii simpli, au avut o atitudine radical opusă. Domnul Iisus este un prieten al lor pe care-L urmau și-L ascultau (Matei XV, 32 ; Luca XIX, 48 ; XXI, 38), un binefăcător (Matei XV, 31), un om extraordinar, un prooroc (Matei XXI, 11 ; XXI, 46), Fiul, lui Dumnezeu (Matei XVI, 16 ; Marcu XV, 39 ; Ioan XI, 27), fiindcă nu înfățișa pentru ei o primejdie, o concurență vitală, ca pentru cei dintâi care-și vedeau clătinate pozițiile seculare prin fiecare cuvânt rostit de Domnul Iisus Hristos.

Este mai mult decât sigur că expresia „Nazarineanul“ (Matei I, 24 ; Ioan XVIII, 7 ; XIX, 19 ; Fapte III, 6 ; IV, 10) vine de la Nazaret, locul unde a copilărit și a trăit Domnul Iisus până la vârsta maturității : „*Și venind a locuit în cetatea ce se numește Nazaret, ca să se împlinească ceea ce s-a zis prin prooroci că »Nazarinean se va chema«*“ (Matei II, 23). Expresia n-are nici o legătură cu vreun sens sau vreo însușire specifică a Domnului Iisus, astăzi cu neputință de restabilit etimologic, și nici cu secta precreștină a nazirenilor ; numele *nazir* corespunzând, oarecum, grecului *hagios*, de unde ar fi rezultat „Iisus Sfântul“ (Marcu I, 24). Nazireatul precreștin

era legat de anumite reguli pe care Domnul Iisus nu le respecta în mod special, ca să fi fost un adept al sectei, după cum n-a fost adept nici al comunității eseniene. În orice caz, accepțiunea cea mai plauzibilă este că denumirea „nazarinean“ indica la început localitatea de baștină a Sfântului Iosif, a Fecioarei Maria și deci a Domnului Iisus : *Nazaret*, cum se procedează de obicei. Că această expresie a putut să aibă ulterior și o implicație specială pentru contemporani, legată de Mesia sau de misiunea Domnului Iisus, fiind adaptată etimologic (*Nazarethanos* - *Nazarinos* - *Nazareos* - *Nazarenos*) este posibil, dar prin aceasta se atacă localizarea geografică a copilăriei și a tinereții Domnului Iisus, strâns legate de Nazaret.

O altă denumire a Domnului Iisus, legată de regiunea căreia îi aparținea Nazaretul, adică de Galileea, este „Iisus Galileianul“. Și câțiva dintre Sfinții Apostoli erau galileieni și câteva femei pioase care-l urmau. Mișcarea Domnului Iisus se născuse în Galileea, așa că denumirea era larg folosită de contemporani : „*Iar mulțimile ziceau : Acesta este Iisus, proorocul din Nazaretul Galileii*“ (*Matei XXI, 11*). Ei au atribuit-o mai apoi și creștinilor sau adepților Domnului Iisus. Fiind multe revolte în această regiune, galileienii erau cunoscuți, așa că Domnul Iisus, când este prins, este trimis de Pontiu Pilat la Irod Antipa, fiindcă „galileian era omul“ (*Luca XXIII, 61*). Domnul Iisus mai era cunoscut apoi și ca „fiul teslarului Iosif“ (*Matei XIII, 55*), obișnuindu-se precizarea genealogiei după capul familiei, nefiind luate în considerare alte condiții speciale ale venirii lui Mesia, desi Sfântul Iosif era numai logodnicul Fecioarei Maria. Domnul Iisus fusese numit, de bună seamă, mai întâi de nazareteni : „fiul teslarului“, iar când a ieșit din Nazaret, învățând în Galileea, Iisus Nazarineanul, pentru ca mai apoi, ieșind și din hotarele Galileii, Iisus Galileianul ; orașelul natal (nașterea în Betleem fiind cunoscută numai de rude, mai târziu și de adepți), nespunând prea multe celorlalți locuitori din Țara Sfântă. Celelalte denumiri ale Domnului Iisus : alesul lui Dumnezeu (*Luca XXIII, 35*), regele iudeilor (*Luca XXIII, 38*), învățătorul (*Matei VIII, 19 ; XVII, 24 ; Luca IX, 33 etc.*),

domnul (*Luca* VI, 46 etc.), proorocul (*Matei* XVI, 14 ; *Marcu* VI, 4), dreptul (*Matei* XXVII, 19), fiul lui David (*Matei* XII, 23), Hristos, Mesia, Fiul lui Dumnezeu (*Matei* XVI, 16 ; *Marcu* III, 11) sunt apelative mesianice, intervenite în decursul activității.

Semnificativă este și folosirea expresiei *Fiul Omului* căruia i se atribuie un sens mesianic, fiind repetată de 69 de ori în *Sfintele Evanghelii sinoptice* și de 12 ori în *Sfânta Evanghelie* a Sfântului Ioan. Sensul ei mesianic, aflat la *Daniil* VIII, 13—14, scoate în evidență descendența umană (*Luca* VII, 34). Cu ajutorul acestei expresii, se arată că Fiul lui Dumnezeu a devenit și Fiul Omului. Identitatea Fiului Omului-Fiul lui Dumnezeu - Mesia trebuia făcută și pe această cale. Domnul Iisus a preferat prima expresie mesianică indirectă, folosindu-se mai puțin de celelalte directe ; cea dintâi (Fiul Omului) fiind mai apropiată, fără implicațiile celorlalte. Domnul Iisus a avut conștiința mesianică de la începutul activității Sale. Fiind Fiul Omului, deci însăși expresia cinstei umane, El n-a înșelat pe nimeni.

Domnul Iisus și-a însușit, astfel, esenția *Cărților sfinte*, după norme selective personale, de aceea le răspunde deconcertant cârturarilor, osificați în interpretări și receptări ale textelor specifice castei lor. Ca Dumnezeu adevărat și ca Om adevărat, El era pentru ei un excentric și un original, un om format altfel, structural deosebit de tipul cârturăresc. Necunoașterea și neaderența la învățătura Sa își au izvorul în această deformare livrescă a lui Mesia cel adevărat. Din motive explicabile în marea lor parte, adică din cauza invidiei, apoi a temerii de represaliiile mai-marilor poporului, și în Nazaret atmosfera nu îi era prielnică Domnului Iisus. Nu-L sufereau nici consătenii Săi, dar mai ales nu-L îndrăgeau nici așa-numiții „frați și surori“, adică verii și verișoarele Sale. Domnul Iisus nu intra în tiparele comune ale satului Nazaret cu prisosul minții Sale divine. Este posibil să-i fi făcut atmosferă defavorabilă și cârturarii satului, căci vederile Domnului Iisus erau altele decât ale lor și firea Sa deschisă nu-i cruța, în orbirea lor, și le spunea adevărul în față. În orice caz, ireductibilități

spirituale îl vor desprinde de satul Său, de consătenii Săi contemporani și de așa-numiții „frați și surori“. Mama lui, Fecioara Maria, știind misiunea Fiului ei, a consimțit ca El să părăsească Nazaretul. Îndepărtarea Domnului de sat și de consătenii Săi nu a însemnat și înstrăinarea de Sfânta Sa Mamă, având grijă de ea până și în clipele agoniei de pe cruce.

Numai unul dintre izvoare se schimbă în fluviu și-și taie albia de-a lungul unui întreg continent.

PERSOANA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

„De mărturisesco Eu pentru Mine Însumi, mărturia Mea nu este adevărată. Altul este care mărturisește pentru Mine și știu că adevărată este mărturia, pe care o mărturisește pentru Mine.”

(Ioan V, 31—32)

Despre Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat și Om adevărat, s-a scris foarte mult. Neavând o sursă autorizată, care să ne ofere date complete pentru a schița profilul Său psiho-fizic, s-au formulat, de-a lungul veacurilor, numeroase opinii contradictorii, nu numai cu privire la înfățișarea Sa, ci și cu referire la existența și rolul Său în istoria mântuirii.

Unii biografi, care n-au contestat existența Sa istorică, au văzut în Domnul nostru Iisus Hristos o persoană reală, obișnuită sau un om „făcător de minuni“, fabulându-se pe marginea unor informații apocrife. Alții au văzut în El un om de geniu, o figură de culme a istoriei, negându-i însă divinitatea.

Referințele sunt variabile, imaginile se estompează cu cât biograful se îndepărtează de *Sfânta Scriptură*, singura depozitară a informațiilor autentice despre Acela care este Dumnezeu și Om.

Cum în general era și de așteptat, de la Domnul Iisus nu ne-a rămas un chip. În Țara Sfântă, asemenea imagini nu erau admise, „chipurile pictate și cioplite“ fiindu-le proprii numai păgânilor și, bineînțeles numai celor care dețineau poziții însemnate. Asemenea chipuri puteau exista deci numai în casa procuratorului Pontiu Pilat, precum și-n garnizoanele cohortelor, unde erau păstrate „semnele divinilor cezari“. Imaginea Domnului Iisus este însă realizabilă prin deducție din textele *Sfintei Scripturi*. El aparținea tipului semitic; era blond-roșcat, ca în unele icoane pe care le vedem și în zile noastre, lucrate după vechi tradiții, sau oacheș, ca în altele, cu

nasul caracterisite al seminței, asceitc, de statură por-
trivită, purtând părul lung revărsat pe umeri.

Ținuta sa era demnă, serioasă ; mișcările măsurate și ex-
presive : era tăcut și gânditor. Chiar în împrejurările
cumplite, ca în fața arhiereilor Ana și Caiafa, ori în fața
lui Irod Antipa, tetrarhul, și a lui Ponțiu Pilat, tace. În
orice caz, nu era un om vesel. Se spunea că n-a răs ni-
ciodată. Situația Sa specială nici nu-i îngăduia să fie
vesel și să râdă. O tristețe tragică îi umbrea chipul. Di-
mensiunea umană a răsului a fost, astfel, stăpânită de
Domnul Iisus. Atitudinea Sa este totdeauna serioasă. Fa-
ța Sa este imobilă, nemișcată de frământările interioare.
Imobilitatea aceasta a păstrat-o până și în momentele de
sfântă mânie, când alungă zarafii, precum și-n momen-
tele de agonie : *Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac !*
(Luca XXIII, 34). Mai târziu seriozitatea se va împleti cu
tristețea tragică, izvorâtă din conștiința celui ce știa că
este urmărit și sortit morții. Ea va deveni dominantă Sa
psihică. Intensitatea trăirii Sale interioare i-a acordat
o experiență umană tulburătoare care-i permitea să ex-
tragă esențe din lucruri și întâmplări, să entuziasmeze
semenii și adepții care-L ascultau. Este, în definitiv,
contribuția Sa personală că până în cele din urmă a
ieșit din coordonatele istorice și a demonstrat, lămu-
rit pentru cei din jurul Său, că era Mesia cel adevă-
rat.

Domnul Iisus nu vorbea fără noimă. „Cuvântul lui
era : Da, da ; nu, nu, iar ceea ce era mai mult decât
acestea, venea de la cel rău“ (Matei V, 37). Căci „*omul
bun din comoara cea bună a inimii scoate lucruri bune,
iar omul rău din comoara cea rea scoate lucruri rele.*
*Și zic vouă : Că pentru orice cuvânt deșert pe care-l
vor rosti oamenii vor da socoteală în ziua judecării*“ (Matei
XII, 35—36).

Cuvântul Domnului nu era menit să aducă pace în
lumea vremii Sale, adică nu urmărea consfințirea unei
stări sociale, bazată pe nedreptate și exploatare, ci tin-
dea la o transformare a vieții. El însuși afirma : „*N-am
venit să aduc pace, ci sabie*“ (Matei X, 34). Cuvântul
Său era totdeauna grav, plin de demnitate, încărcat de
iubire universală. Aceste dominante spirituale vor ve-
hicular, apoi în creștinism, ca valori și caracteristici reli-

gioase, după prescripțiile unui Apostol care va amă-nunți : „Să nu se pomenească între voi... nici vorbe de rușine, nici vorbe nebunești, nici glume care nu se cuvin, ci mai degrabă mulțumire“ (Efes. V, 4).

Cei ce-l urmăreau însă pe Domnul Iisus râd, ne-crezând în El. Obiectul lor de râs și de batjocură este El Însuși, de aceea nu-i mai venea Lui să rădă. Pentru ceilalți, El constituia contrastul între esență și aparen-ță : El afirma adevăruri cu neputință de crezut de ei și făcea, când ei nu erau de față, minuni și profeții, care le provocau râsul, în inconștiența lor. Râd, astfel, de el și-l batjocoresc pretutindeni, fariseii și cărturarii (Ma-tei XXVII, 41) ; râd de El locuitorii din Nazaret și se smintesc (Matei XIII, 57) ; râd de El cei ce știau că fi-ica lui Iair murise, iar El afirma că doarme (Luca VIII, 54) ; râde de El Irod Antipa și râd ostașii romani (Luca XXIII, 11 ; Ioan XIX, 1—3) ; râde și-l hulește până și unul dintre tâlharii de pe cruce (Luca XXIII, 39 ; Ma-tei XXVII, 44). În mediul acesta defavorabil, Domnul Iisus impunea seriozitatea Sa, moderând avântul celor care voiau să-L desființeze prin râs și batjocură, anihî-lând rânjetele sinistre ale iscoadelor și ale trădătorilor.

Viața era un dar al lui Dumnezeu, un act suprem pentru Domnul Iisus, căci și El era supus legilor biolo-gice inexorabile. Dacă era capabil de o formă de râs, a-tunci El era capabil de râsul tragic, niciodată de umo-rul generalizat, dezlănțuit, trivial, nici de gesturile hu-litorilor Săi. El nu se preta la reprezentării comandate de farisei care cereau semne din cer (Marcu VIII, 11) sau de Irod Antipa care voia să se distreze (Luca XXIII, 8). De ironizarea „vechiului“ și de desprinderea de el, Domnul Iisus avea păreri precise care sunt cunoscute. Să nu-i refuzăm însă Domnului Iisus și râsul tragic, a-titudinea limită, după Hegel, în fața unei vieți tragice. un râs mai mult interior, după care urma tăcerea. O tă-cere semnificativă, indicând distanța dintre El și judecătorii Săi. În situația aceasta, a fost adus a-deseori, mai ales în fața arhiereilor Ana și Caiafa, în fața lui Irod Antipa și în fața procuratorului Pontiu Pi-lat, când, ajuns la marginea vieții Sale pământești, a tăcut, depășindu-și celelalte stări sufletești. Era răs-

punsul Său tragic la râsul și batjocura contemporanilor, care nu L-au înțeles.

Domnul Iisus nu era nici o figură athletică, nici o figură excesiv de frumoasă; nu era nici un Hercule, nici un Adonis, dar avea fascinația Sa personală: era ascultat și urmat, ținea trează atenția ascultătorilor și putea determina ample mișcări sufletești și schimbări radicale de atitudine.

De bună seamă că avea o față plăcută, deschisă și sinceră, ochi blânzi și cercetători, un spirit de observație. Cu alte cuvinte: era uman în expresia cea mai autentică, un om iubitor de oameni, a cărui coordonată esențială a vieții a fost iubirea, un mare prieten și un mare filantrop. Domnul Iisus Hristos a fost, după firea Sa umană, *omul prin excelență*.

Din punct de vedere fizic, Domnul Iisus se manifesta la fel cu ceilalți oameni, nimic neîndreptățindu-ne să-L îndumnezeim monofizic. El se îmbrăca modest, sobru și curat. Purta îmbrăcămintea specifică a Orientului o cămașă lungă până aproape de pământ din pânză de in sau din păr de cămilă; era încins cu o cingătoare sau cu o curea de piele. Peste cămașă, purta un veșmânt mai larg, dar tot atât de lung. În picioare, avea, de obicei, sandale. A umblat însă și desculț. Își acoperea capul, adeseori, cu un acoperământ asemănător turbanului, ca să se apere de soare și de praf. Culoarele veșmintelor sale erau mai mult cenușii și închise, nicidecum tipătoare sau viu colorate. De fapt, întreaga ceată de bărbați și de femei care se ținea după El — și de multe ori era destul de numeroasă, dacă-i socotim pe cei doisprezece Apostoli, șaptezeci de ucenici, cele vreo cinci femei virtuoză, poate și mai multe, și alți adepți, ascultători, bolnavi și curioși — avea același aspect. Domnul Iisus mergea înainte, în fruntea unei gloate de oameni săraci, iar Sfinții Apostoli erau îmbrăcați ca și El. Din veșmintele lui Iisus, când spânzura pe cruce, ostașii „au făcut patru părți, fiecare ostaș câte o parte, și cămașa, iar cămașa nu era cusută, ci țesută de sus peste tot“ (Ioan XIX, 23).

Domnul Iisus mânca bucatele obișnuite ale țării și ale vremii; n-avea preferințe, nici nu alerga după bunătăți.

Se mulțumea cu câteva curmale și smochine și cu apă de burduf ori cu pâine și pește; mâncări simple ca la Maică-Sa acasă. De multe ori se mulțumea și cu mai puțin și postea ca Sfântul Ion Botezătorul. Rareori, se îndulcea cu miere și cu vin, iar de cântece și de jocuri se ferea, deși le văzuse și știa să le spună pe nume și să le descrie (*Luca XV, 25*; *Matei XXII, 4*). Mesele la care participă sunt puține: la câte un prieten sau adept, la nunta vreunei rude, la câte un fariseu (Simon Leprosul), în casa lui Petru, într-a lui Matei, într-a lui Zahheu vameșul, de mai multe ori în casa primitoare a lui Lazăr din Betania și a surorilor sale, Marta și Maria, la câte o cină pascală sau la câte un sabbat.

Domnul Iisus mânca așa cum era obiceiul vremii. În casa fariseului, a mâncat ca și ceilalți oaspeți, întins pe unul dintre paturile așezate în jurul mesei cu mâncările gătite: cărnuri fripte de „junc și din cele hrănite“ (*Matei XXII, 4*) deci, păsări de curte, pilaf cu carne de oaie sau de berbec, pâine, diferite dulciuri, făcute cu miere, fructe orientale și vin. De obicei, însă, mânca așa cum mânca toată lumea, așezându-se la pământ ca orientalii, folosindu-se de degete, apoi se spăla. N-a purtat cuțit la El, nici pungă, nici carte, nici traistă. Totdeauna a avut vreme destulă; nu s-a grăbit, nici n-a fugit, ci mergea liniștit și demn, impunând celorlalți oameni și remarcându-se imediat între ei, în adunări și pe drumurile țării. Nu s-a pronunțat împotriva nici unei mâncări în mod special, în afara celor interzise de *Lege*, dar s-a pronunțat împotriva îmbuibării. Bea și vin, ca la nunta din Cana ori la Cina cea de taină, dar era moderat, nu abstinent total, și condamna beția care schimbă firea omului.

Umbla mult și cu plăcere printre lanuri (*Matei XII, 1*), vedea holdele când se coc (*Ioan IV, 35*), se urca pe munții nu prea înalți ai țării, se oprea pe țârmuri de lac sau de mare. Obosea ca și ceilalți și avea somn bun. Odată adormise în corabie și se pornise furtuna, fără ca El să se trezească, încât au intervenit Sfinții Apostoli. Nu era prea puternic, dar s-a dovedit rezistent. N-a suferit de nici o boală gravă în timpul activității. Era, de altfel, și în deplinătatea tinereții. Iubea curățenia și nu

oprea femeile cuvioase care-l ungeau cu mir, vărsând din alabastre esența binemiroitoare pe părul lui sau spălându-i picioarele. Nimic nu este mai greșit decât a practica necurătenia în numele Lui, după cum s-a întâmplat.

Textele scripturistice mesianice, invocate, care autentifică această înfățișare a Domnului Iisus, nu sunt contradictorii, impunând înțelegerea lor adevărată, ținând seama de perspectiva profetică. Evenimentele profetizate sunt rânduite, de obicei, în ordinea reală, unele lângă altele, nu în succesiunea temporală, unele după altele. Identificarea, după veacurile scurse, este întru totul posibilă și veridică. Proorocul Isaia ni-l înfățișează pe Mesia astfel : „*N-avea nici frumusețe, nici strălucire, ca să ne atragă privirile, și înfățișarea lui n-avea nimic care să ne placă. Disprețuit și părăsit de oameni, om al durerii și obișnuit cu suferința, era așa de disprețuit, că îți întoarceai fața de la el și noi nu l-am băgat în seamă. Totuși, el suferințele noastre le-a purtat și durerile noastre le-a luat asupra lui... Când a fost chinuit și asuprit, n-a deschis gura deloc, ca un miel pe care-l duci la tăiere și ca o oaie mută înaintea celor ce-o tund n-a deschis gura sa. El a fost luat prin apăsare și judecată... Groapa lui a fost pusă între cei răi și mormântul lui la un loc cu cel bogat...*” (Isaia LIII, 2—9).

Acesta este textul cel mai discutat în hermeneutica mesianică, dar, totuși, și cel mai exact. Mesia n-are „nici frumusețe, nici strălucire”, luând asupra Sa păcatul omenesc, smerindu-Se, adică „a luat chip de rob, făcându-Se oamenilor asemenea : și la înfățișare dovedindu-Se ca un om” (Filipeni II, 7). Textul citat din Isaia se referă la ceea ce s-a numit „Kenoza” Sa. Dar alt text mesianic de la David spune : „Tu ești cel mai frumos dintre oameni și harul este turnat pe buzele tale” (Psalm XLV, 2). Frumusețea Fiului este consecința frumuseții Tatălui (Frumusețea fiind unul din „numele” lui Dumnezeu). Perspectiva profetică își spune și de astă dată cuvântul, implicând multă prudență în înțelegerea lor. Portretul fizic al Domnului Iisus nu suferă, astfel, din cauză că ne lipsește înfățișarea Lui în culori ori în piatră, făcută de vreun pictor sau sculptor contemporan.

fiindcă avem descrierea exactă a lui Isaia și a lui David. Tot așa stau lucrurile și cu portretul său psihic. *Sfintele Evanghelii* sunt pline de aluzii directe la sentimentele, acțiunile și gândurile Domnului Iisus. El se bucură, plânge și se întristează, varsă sudori de sânge, este îndurerat și jelește soarta Ierusalimului, este cuprins de indignare și de mânie împotriva mai-marilor poporului, le dezvăluie înaintea norodului adevărata înfățișare, le răspunde ironic la întrebări. În alte împrejurări, dovedește prudența și înțelepciunea Sa divină; iese din felurite incercări cu bine; este divin dotat intelectual, după firea Sa umană; își părăsește liniștea Sa, devenind aspru, când lovește cu putere pe vânzătorii și pe zarafii din templu și le răstoarnă tărăbile; suferă dureri crâncene, chinuri și răstignire, dar nu cade în deznădejde, ci se roagă pe cruce, invocând unul din psalmi: „*Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce m-ai părăsit?*“ (*Matei XXVII, 46*).

Domnul Iisus avea un spirit de observație suprafiresc. Era atent la fenomenele din natura înconjurătoare: știa după roșeața cerului dacă va fi vreme frumoasă sau furtună (*Matei XVI, 2—3*), urmărea viața corbilor (*Luca XII, 24*), admira frumusețea crinilor (*Luca XII, 27*) și medita la soarta ierbii (*Luca XII, 28*), cunoștea „prețurile“ vremii, căci spune că cinci vrăbii se vând pe doi bani (*Luca XII, 6*), vedea smochinii de departe, căuta în ei roade și îi blestema, dacă nu afla (*Marcu XI, 13—14*), știa, după anumite semne, unde se află bancurile de pești, învățându-i pe Sfinții Apostoli unde să arunce mreaja (*Ioan XXI, 6*), observa cum câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masă (*Matei XV, 27*). Era un desăvârșit cunoscător de oameni: le citea caracterul de pe figuri, alegându-și Apostolii și ucenicii (*Matei X, 1*), cunoștea firea fariseilor (*Matei XXIII; Marcu XII, 38—40*), aprecia dragostea prietenilor (*Ioan XIII, 23*), simțea imediat când era atins de cineva (*Marcu, V, 30*), se purta gingaș cu copiii și cu femeile (*Matei XVIII, 3*), ședea în câte un loc și urmărea trecătorii, ca în fața cutiei templului, privind cum aruncă multimea banii într-însa (*Marcu XII, 41*), descifra suferințele cele mai intime sufletești, iar bolile trupești îi erau cunoscute după specificul lor.

Sfintele Evanghelii sunt discrete total, atunci când este vorba de alte funcțiuni naturale umane care-și aveau și ele rolul lor în conturarea unui profil. Anatomia și fiziologia omului sunt trecute pe un plan secund, neinteresând misiunea soteriologică obiectivă. După excesul mitologiei greco-romane care ridicase la funcții religioase aventurile erotice ale lui Zeus, ale celorlalți zei și zeite, ale panilor, satirilor și nimfelor, venea Domnul Iisus cu discreția și cu pudoarea Lui, din care religia creștină va face una dintre pietrele unghiulare ale moralei sale. Rușinea, pudoarea, creații specifice noii religii, își vor face apariția zăgăzuind instinctele, îndulcind și umanizând viețile adeptilor, *Naturalia turpia sunt*, preciza noua morală împotriva dezmațului, supunând întreaga creație păcatului originar și începând un proces care va duce la transformarea concepției despre lume și viață a creștinilor: „eros“ va fi înlocuit cu „agape“; sexualitatea va fi îngrădită în limitele caste ale familiei; frumusețea și dragostea fizică vor fi supuse principiului monogamic.

Sfinții Evangheliști au înconjurat cu totală discreție orice nevoi de ordin fiziologic, deși Domnul Iisus nu se sfa să vorbească despre toate procesele vitale, dovedind că n-are false reticente și prejudecăți și că le cunoaște în amănunțime, cum cunoștea totul ce era omenesc, după maxima antică: „*Dar nu înțelegeți că tot ce intră în gură merge în pântece și se aruncă afară?*“ (Matei XV, 17). De aici se poate deduce că așa cum nu-i erau străine Domnului Iisus procesele de alimentare și de digestare, tot așa nu-i erau străine nici celelalte procese fiziologice.

Cărturarii și fariseii aduc la Domnul Iisus o femeie adulteră, prinsă asupra faptului (Ioan VIII, 3—4); samarineanca avusese cinci bărbați, iar acela pe care-l avea nu-i era bărbat (Ioan IV, 18); oricine-și lasă femeia sa și ia alta desfrânează, iar cel ce ia pe cea lăsată de bărbat, tot desfrânează (Luca XVI, 18); oricine caută la femeie spre a o pofti, a și desfrânat cu ea în inima sa (Matei V, 28). Toate aceste întâmplări și pronunțări sapiențiale ne arată că Domnul Iisus își da seama des-
tul de bine și de manifestările erotice cu toate impli-

cațiile lor intime sufletești, dovedind o subtilă analiză, mai ales în ceea ce privește aspectele lor ilicite. Deosebit de expresive sunt mărturiile și impresiile contemporanilor, de care trebuie să se țină seama în prima linie la conturarea profilului Domnului nostru Iisus Hristos. Cei ce vin în contact cu El sunt toți de acord că se află în fața unei persoane de excepție în cel mai pur sens al cuvântului. De fapt, un ins fără calități certe nici nu putea face atâta vâlvă în popor. Imaginea ce și-o fac mai-marii poporului este veridică și reală; ea corespunde faptelor Domnului Iisus. Ei trimit iscoade pe urmele Sale, ca să vadă ce face. Aceste iscoade erau inteligente, bine informate în Scripturi, cunoscătoare ale oamenilor și ale realităților. Mărturiile sincere, cât și cele comandate sau ticluite, ale contemporanilor se împletesc de-a lungul întregii activități a Domnului Iisus. Mulțimile ziceau, așa, că „niciodată nu s-au arătat (asemenea fapte) în Israil“ (Matei IX, 34), iar slujitorii mai-marilor preoților care-l iscodeau pe Iisus răspund: „*Niciodată nu a vorbit un om ca omul acesta*“ (Ioan VII, 46). Manifestările Domnului Iisus, în acea vreme, erau cu totul deosebite. Fariseii și saducheii nu uită să recurgă și la calomnii: „*Oare nu zicem noi bine că ești samarinean și ai demon?*“ Iar Domnul Iisus le-a răspuns: „*Eu demon n-am*“ (Ioan VIII, 48—49). Domnul Iisus avea o influență deosebită în popor, iar fariseii căutau s-o știrbească sau s-o umbrească. Fiind om adevărat, Domnul Iisus avea calități deosebite, după firea sa umană, lipsită de păcat și îndumnezeită ca urmare a unirii ipostatice. Tocmai din cauza lor, fără să recunoască mesianitatea Domnului Iisus, fariseii își vedeau autoritatea desființată de galileian și căutau să-l prindă în cuvânt sau să-l compromită imputându-i diferite încălcări ale prescripțiilor *Legii*. Domnul Iisus se purta însă cu ei constant, așa cum îi era obiceiul, încât adeseori îi scoate din sărite, primejduindu-și viața, căci aceștia vor odată să-l arunce într-o prăpastie (Luca IV, 29), iar altă dată au luat pietre, ca să arunce în el (Ioan VIII, 59).

Înșușirile divine incontestabile care rezultă din viața și din activitatea Domnului Iisus nu infirmă că a

fost și un om ca toți oamenii, ridicat peste măsura contemporanilor Săi, totuși om adevărat, dar fără păcat. Tocmai aceste calități deosebite reliefează umanitatea Sa autentică, pe care n-au putut-o contesta arianismul și nestorianismul. Unii dintre adepți, în lipsa chipului fizic al Domnului Iisus Hristos, au încercat să confecționeze icoane sau sculpturi. După o ipotetică pictură a pictorului lui Abgar, regele Edesei, chipul Domnului Iisus ar fi existat în palatul său, dar ipoteza a fost contestată de istoricul Eusebiu de Cezareea în *Istoria ecleziastică*. Alte înfățișări s-ar fi păstrat pe năframa miraculoasă a Veronicăi sau în sculptura așezată la poarta casei sale. Se mai afirmă că adevăratul chip al Domnului Iisus a rămas imprimat pe giulgiul Său, arătând, la locul său, cum a fost înmormântat Domnul Iisus într-un giulgiu, impregnat de smirnă și aloe, dar această ipoteză nu este verosimilă. Reprezentările iconografice, picturale și sculpturale moderne sunt realizări artistice care țin seama de chipul fizic mesianic. Tradiționalul chip al Domnului Iisus a devenit cel iconografic, respectând erminiile bizantine; El nu s-a topit deodată cu evenimentele crâncene de pe Golgota și cu ultimii martori istorici care l-au văzut. Pietatea îl recunoaște în reprezentările Sale iconografice actuale.

Scriitorii creștini de mai târziu, precum: Clement Alexandrinul, Sfântul Chiril al Alexandriei, Sfântul Vasile cel Mare, Fericitul Augustin, Sfântul Ioan Gură de Aur, istoricul Nichifor din Constantinopol și alții ne dau relații sumare sau imaginile lor subiective, odrăslite din textele mesianice și din faptele Domnului Iisus, nicidecum dintr-o descriere evanghelică sau dintr-o imagine păstrată. Tot pe ele se întemeiază, în parte, și iconografia canonică actuală a Domnului Iisus. La început, astfel, noua religie n-a avut nici o reprezentare iconografică, din cauza unor opreliști ale religiei iudice de a face chipuri cioplite sau pictate, cât și ale dogmaticii embrionare creștine care accentua mai mult caracterul divin al Domnului Iisus, ferindu-se de îndreptățita acuză a antropolatriciei. Chipurile iconografice ale Bisericii creștine sunt, în totalitatea lor, apocrife, create de piozitate, pe baza textelor mesianice, petrecându-se lucrurile

identic nu numai cu Domnul Iisus, dar și cu toți ceilalți sfinți. Chipul Domnului Iisus se mai bazează și pe unele relatări târzii, atribuite pelerinului Antonin de Plaisance, Sfântul Ioan Damaschinul, monahului Epifaniu, patriarhilor orientali ai Antiohiei, Alexandriei și Ierusalimului, care-l descriu într-o scrisoare adresată împăratului Teofil, și ale lui Publius Lentulus, pretins procurator al Iudeii, dintr-o scrisoare către senatul roman. Descrierile orale ale chipului Domnului Iisus de către martorii oculari s-au șters din memoria primilor creștini și n-au mai putut fi folosite, preferându-se „mielul“ sau „peștele“ din catacombe.

Chipul Domnului Iisus i-a inspirat și pe pictori. De la liniarul inexpresiv și simbolic al primelor veacuri creștine și al catacombelor, chipul Domnului Iisus trece printr-un proces progresiv de reliefare și a umanității Sale, precizându-i-se profilul și expresiile canonice. Peștele simbolic (ihtis — Iisus Hristos imon sotir — Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru) face loc figurii umane, precum și reprezentării epice a sceneilor din viața Sa, în care era sesizabilă prezența miraculosului. Cu timpul însă, artiștii exagerează și îl apropie pe Domnul Iisus tot mai mult de semenii Săi, umanizându-L odată cu ieșirea din Evul Mediu cu Giotto, cu Martini și cu Memmi. Renașterea, prin realismul lui Andrea Mantegna și al prietenului său, Giovanni Bellini, contribuie mult la înfățișarea chipului uman al Domnului Iisus. Chipurile infantile și mature ale Domnului Iisus și chipul Fecioarei Maria din tablourile și frescele lui Leonardo da Vinci, Rafael Sanzio, Michelangelo (*Pieta*), Corregio și Tiziano Vecellio, devin celebre apoi în lumea întreagă. Domnul Iisus nu mai este înconjurat de nimburi, totuși este o mare deosebire între pictura și sculptura occidentală și pictura bizantină. Expresivitatea chipului bizantin al Domnului Iisus, liniile ascetice ale înfățișării Sale, ne apropie cel mai mult de canonicitatea erminiilor, stabilite din adâncă vechime. Se pune, astfel, accent, după cum este și explicabil artistic, pe umanitatea Domnului Iisus, dar se scoate în evidență și divinitatea Sa, mai ales în pictura bizantină. Mantegna l-a reprezentat pe Domnul Iisus mort cu tot realismul ;

tot așa va face și Michelangelo, Tiziano Vecellio și Albrecht Dürer. Trecerea de la chipul renascentist al Domnului Iisus spre cel baroc se face prin Tintoretto. Domnul Iisus, din picturile sale murale, atinge gradul cel mai înalt de reprezentare a firii umane, mai ales cel din pictura *Iisus înaintea lui Pilat*. Carravaggio, mai apoi, ne va da capodopera barocului cu Punerea în mormânt a lui *Iisus din Vatican*, o compoziție în diagonală în care chipul lui Iisus mort este admirabil realizat. Preocuparea artiștilor de a realiza chipul Domnului Iisus este deosebit de puternică. Inspirația religioasă și realizările demne de reținut, mai ales picturale, sunt dominante și la Peter Paulus Rubens, la care Domnul Iisus are forme atletice, specifice picturii sale, apoi la Anthony van Dyck, culminând la Rembrandt, El Greco și Velasquez, pentru ca treptat alte teme de inspirație să preocupe pe pictori și sculptori. Chipul Domnului Iisus și viața Sa dăruiseră tot ceea ce puteau da și din punct de vedere artistic marilor maeștri.

Domnul Iisus acționează, simte și gândește ca un om adevărat și tocmai aceasta ne dă siguranța că a existat ca oricare om, dar că învățătura și activitatea Sa dovedesc clar apartenența personală la Ființa divină. Mesia este o persoană unică și solitară în Istoria religiilor, fiind alcătuită din două firi : una umană și una divină, unite organic. Mesianicul s-a produs la tensiunea sa maximă, paradoxal și antinomic : infinitul și absolutul divin s-au unit cu mărginitul și relativul uman. Aceasta este dogma esențială a hristologiei creștine. Personalitatea Domnului Iisus iese din contradictoriu și din ipotețic, când se ține seama de martorii activității Sale și de identificarea Sa cu Mesia. Ca o consecință a unirii ipostatice a celor două firi, El este Dumnezeu adevărat și om adevărat ; firea omenească este îndumnezeită și ridicată deasupra condițiilor umane obișnuite. Domnul Iisus n-a păcătuit niciodată și nici nu putea păcătu ; era expresia cea mai pură a virtuților ; avea o inteligență ieșită din comun ; se bucura de-o influență personală extraordinară, dublată de o frumusețe fizică serafică. Nimic nu umbrește profilul Său fizic și psihic ; nimic nu este prea mult pentru El ; totu-I aparține pe drept. A-

ceasta este fața divinizată a Domnului Iisus. Mai există însă din timpul propovăduirii și fața Sa umanizată până la caricaturizare, chiar subumanizată de dușmanii săi, fariseii, saducheii și irodianii. Domnul Iisus este defăimat pe nedrept, acuzat de hulă împotriva lui Dumnezeu (*Matei XXVI, 64*); de viziuni și convorbiri cu îngerii și demonii; de amenințări, de dromomanie, de propovăduirea mutilării (*Matei V, 29—30*); de izbucniri de furie și de sitiofobie, postind câte patruzeci de zile și patruzeci de nopți (*Matei IV, 2*). Nici din punct de vedere fizic nu este cruțat, căci se afirmă pe nedrept că ar fi avut deficiențe glandulare, dereglări nervoase, epuizări premature, vulgofobii, retrăgându-se din mijlocul oamenilor și nesuferind atingerile, greutăți de respirație și sufocări sub greutatea crucii care denunță o pleurezie tuberculoasă, verificată și de împunsătura de sulită, hematidroze faciale și hemofilii, asudând cu sânge.

Toate deducțiile acestea se bazează numai pe deformarea textelor mesianice scripturistice care pot da, după cum se constată, și în acest caz, imagini radical opuse. Unele dintre ele sunt aprioric deformate de interpretarea greșită a profetiilor mesianice, altele sunt exagerate aposterioric de rațiune. Tot atât de mult se deformează și așteptările mesianice în mințile contemporanilor specialiști. Înfrângerile, robiile și asupririle cotropitorilor transformaseră imaginea lui Mesia și-o coborâseră la minora așteptare a unui cuceritor militar, a unui erou cu puteri de strateg și de comandant, chemat să scuture jugul robiei prin înclăștări violente de armate și vărsări de sânge. Un asemenea Mesia era așteptat, nu Mesia cel adevărat, Mesia al păcii și al împăcării semenilor Săi cu Dumnezeu. Misiunea lui Mesia cel adevărat, în concepția unor contemporani, se manifesta în alte coordonate, deci Domnul Iisus nu este recunoscut. Așteptările mesianice zadarnice continuau. Alt Mesia trebuia să vină, deși altă împlinire a timpurilor nu mai este posibilă, nemairealizându-se condițiile *hic et nunc* ale momentului mesianic care a fost unic.

Și-n această privință deci, ca și-n multe altele, hristologia trebuie pusă pe calea adevărată a credinței.

Un aspect interesant ne rezervă și facultatea introspectivă a Domnului Iisus, adică observarea propriilor Sale fenomene psihice. El se cunoaște foarte bine pe sine, dovedind că era meditativ în clipele de singurătate și preocupat de soarta Sa. Capacitățile sale introspective sau de auto-observație se pot verifica din zeci de texte, căci Domnul Iisus aplica apoi altora măsurile Sale interioare. Din atitudinile morale ale Domnului Iisus — și mai ales din ele — se poate citi și-n sufletul Lui. Când El zice : „*Ați auzit că s-a zis celor de demult : Să nu desfrânezi. Iar eu vă zic vouă că, oricine se uită la femeie poftind-o, a și desfrânat cu ea în inima sa*“ (Matei V, 27—28), înseamnă că Domnul Iisus cunoștea, spiritual, orice stare gingașă sufletească, intențională sau platonică, cu toate meandrele desfășurării lor. De altfel, Domnul Iisus chiar protestează, odată, când un tânăr îi zice că este bun : „*Ce-mi zice bun ? Nimeni nu este bun, decât numai unul Dumnezeu...*“ (Matei XIX, 17). Cuvintele acestea sunt deosebit de semnificative pentru starea sufletească a Domnului Iisus, după firea Sa umană și conștiința reală a acestei stări. Sentimentele Sale adevărate se exteriorizează în opreliști ca acestea : „*Cine va zice fratelui său : netrebnicul, vinovat va fi sinedriului, iar cine va zice : nebunule, vinovat va fi de gheena focului*“ (Matei V, 22). Se înțelege destul de limpede că unul dintre cei care au suferit de pe urma unor asemenea atitudini reproșabile din partea altora a fost și Domnul Iisus Hristos. Tot El verifica sobrietatea în exprimare și cerea ca „*să fie cuvântul vostru : Da, da și nu, nu*“ (Matei V, 37), iar împotriva răului sfătuia non-violența : „*Să nu stați împotriva celui rău, ci de te va lovi cineva peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt*“ (Matei V, 39), ceea ce ne îndreptățește să credem că în cazuri similare, în timpul batjocurii Sale, după prinderea Sa, a procedat la fel.

Deplina puritate fizică a Domnului Iisus precum și viața Sa cumpătată, ferită de abuzuri de orice fel, fără a fi însă numaimedecât ascetică, se pot desprinde din

atitudinile Sale îndreptăţite împotriva desfrânaţilor cărorora le cunoştea deprinderile, în urmă observaţiilor Sale din acea epocă biografică, fiind înconjurat de Maria din Magdala, de Marta şi de Maria, surorile lui Lazăr, de Ioana, femeia lui Huza, de Suzana şi de alte multe (*Luca VIII, 2—3*). Tot aşa se manifestă şi împotriva celorlalte dezordini morale pe care nu le aproba: necumpătarea la mâncare şi băutură, aglomerarea de avuţii prin asuprirea semenilor, zgârcenia, invidia, zavistia, logoreea, impostura, mistificarea şi cortegiul tuturor celorlalte. Nu trebuie deci uitat că Domnul Iisus îi observa într-un mod deosebit de atent pe alţii, arătând comparativ cum se roagă făţarnicii şi cum postesc (*Matei VI*). Celebre din acest punct de vedere sunt cuvintele Domnului Iisus: „*Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi, căci cu ce judecaţi veţi judeca, veţi fi judecaţi, şi cu ce măsură veţi măsura, vi se va măsura. Şi de ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Sau cum zici fratelui tău: Lasă să scot paiul din ochiul tău şi iată că-ntr-al tău ochi este bârnă? Făţarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi şi paiul din ochiul fratelui tău*“ (*Matei VII, 1—5*). Ele ne arată îmbinarea armonioasă a ambelor metode de observare psihologică şi ne evidenţiază mai mult decât alte cazuri că Domnul Iisus a fost într-adevăr un psiholog desăvârşit şi un cunoscător complet al preceptelor filosofiei antice: *Anthropos panton metron* (Omul este măsura tuturor lucrurilor) şi *Homo sum: humani nil a me alienum puto* (Om sunt şi nimic din ceea ce este omenesc nu mi-e străin), exclusiv păcatul.

Domnul Iisus, prin aceste manifestări, este menţionat, după firea Sa umană, în rândurile oamenilor, cu toate încercările de a-L sustrage umanizării istorice şi a-L diviniza monofizitic. El dovedeşte mai ales prin interiorul său sufletesc, real şi adevărat, că a fost om şi a cunoscut toate manifestările umane, altfel nici nu s-ar fi putut pronunţa cu atâta competenţă în cele mai dificile ascunzişuri psihice. Căci, oare, nu cunoştea El caracteristicile erotice ale bărbaţilor, când le spune, faţă de femeia adulteră pe care voiau s-o lapideze: „*Cel fă-*

ră de păcat între voi să arunce întâi el cu piatra sa în ea" (Ioan VIII, 7). Cuvintele acestea îi cuprind virtual pe toți cei cu pietre în mâini. Prin ele, El i-a arătat pe ceilalți bărbați, cunoscându-le intențional păcatul, altfel n-ar fi putut lovi tocmai în ceea ce era specific și hotărâtor momentului aceuia. Asemenea cazuri sunt însă destul de numeroase în activitatea Domnului Iisus, dovedind o fină cunoaștere a unora dintre manifestările negative sufletești. Îi cunoaște perfect pe păcătoși; îi cunoaște tot atât de perfect pe farisei, cât și pe oamenii simpli. Domnul Iisus avea destule răni necicatrizate făcute de oameni. Demn de reținut mai este apoi și faptul că Domnul Iisus avea o amplitudine afectivă universal-umană. Într-adevăr, nu-i era străin nimic din ceea ce era uman, în afară de păcat, dovedind prin relațiile și atitudinile Sale că a trăit intens și complex viața, ceea ce iarăși nu s-a putut întâmpla numai în mediul rustic și limitat al Nazaretului, ci impunea agitația călătoriilor, varietatea expresivă a oamenilor și experiența proprie. Fiziologic și psihologic, umanitatea era deosebit de bine cunoscută de Domnul Iisus prin individualități concrete ca : văduva din Nain, săracul Lazăr, cei zece leproși, trădătorul Iuda, curtezana Maria din Magdala și atâția alții. Competența psihologică a Domnului Iisus era reală, legată de zeci și sute de cazuri cunoscute, nu abstracte; ea era rodul vieții Sale, deosebit de agitată și de bogată, nu numai al meditației abstracte și al închipuirii.

Domnul Iisus, Fiul lui Dumnezeu, avea deci un suflet autentic de om. Ca atare, a cunoscut El ravagiile morale ale zgârceniei, ale lăcomiei, ale beției, ale desfrâului și a ajuns El Însuși la conturarea tipologică. Domnul Iisus a avut, astfel, un trecut psihic complex pe care se bazează cei trei ani și jumătate de activitate. Că nu se cunosc toate amănuntele acestui trecut este adevărat, dar aceasta nu poate determina excluderea sau infirmarea lui. Domnul Iisus a avut un trecut psihic bogat cu implicații vaste și unice; a acumulat o experiență complexă, a fost un mare psiholog, dar toate aceste realități cer și impun o viață intensă, o ardere la înaltele calorii ale omului de totdeauna, căci numai „din plinul inimii poate grăi gura cuiva“, iar El a fost într-adevăr un

vas plin. Domnul Iisus ştia a aprecia just şi o situaţie politică, dacă se are în vedere deplângerea Ierusalimului : „Amin grăiesc vouă : Nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu se risipească“ (*Matei XXIV, 2*). Pentru a prevedea soarta acestei cetăţi, Domnul Iisus trebuia să cunoască foarte bine situaţia internă politică a Țării Sfinte în care se înteteau revoltele şi se înmulţeau sicarii, cât şi primejdia pe care o reprezenta în acele vremuri forţa armată a imperiului roman. Cei ce acţionau în interiorul acestei ţări cوتropite nu-şi dădeau seama cu clarviziune de situaţia adevărată. Şi erau destule elemente care acţionau, multe dintre ele divergente. Incontestabil că masele erau împotriva romanilor, deşi atitudinea mai-marilor poporului era — în cel mai bun caz — echivocă. Toate elementele acestea îi erau prea bine cunoscute Domnului Iisus şi pe ele-şi bazează clarviziunea Sa care s-a împlinit întocmai cum a fost profetită însăşi desfăşurarea evenimentelor, confirmând luciditatea şi precizarea justă a situaţiei politice.

Vorbind despre dărâmarea Ierusalimului, Domnul Iisus face un adevărat rechizitoriu politic al stării de lucruri din vremea Sa : „Şi veţi auzi de războaie şi zvonuri de războaie... Căci se va scula neam peste neam şi împărăţie peste împărăţie... Deci când veţi vedea urâciunea pustiirii, care s-a prezis prin Daniil proorocul, stând în locul cel sfânt... atunci cei din Iudeea să fugă în munţi...“ (*Matei XXIV, 6—16*). Clarviziunea politică este nota dominantă a acestei profeţii : „Iar când veţi vedea Ierusalimul înconjurat de oşti, atunci să ştiţi că s-a apropiat pustiirea lui... Şi vor cădea de ascuţişul săbiei şi vor fi duşi robi la toate neamurile şi Ierusalimul va fi călcat de neamuri, până se vor împlini vremurile neamurilor“ (*Luca XXI, 20—24*). Aluziile politice sunt destul de transparente, pentru ca toţi cei ce-l ascultau să-şi dea seama că Domnul Iisus ştia toate evenimentele contemporane şi viitoare, chiar şi războaiele şi răskoalele (*Luca XXI, 9*) şi cunoştea neamurile şi împărăţiile, expansiunea imperiului roman şi situaţia specială a Iudeii şi a Ierusalimului, puterea armată a romanilor şi viitorul asediu al cetăţii care trebuia să fie consecinţa firească a revoltelor. „Urâciunea pustiirii“ este, în orice caz, do-

minația romană. Aceste două cuvinte, abil și caracteristic folosite, ne dau întreaga intensitate a aprecierii situației politice și adevărata atitudine a Domnului Iisus față de imperiul roman. Domnul Iisus ne dezvăluie și starea economică a contemporanilor Săi, care după comori (*Matei VI, 19*), au mărgăritare (*Matei XIII, 45*), haine de nuntă alese (*Matei XXII, 11*), mâncăruri copioase și băutură (*Matei VI, 31*), avuții imense, slugi și slujnice (*Luca XII, 44—45*). În timp ce bogații sunt sătui și râd (*Luca VI, 25*), săracii cerșesc, flămânzesc, însetează, plâng și suferă (*Luca VI, 20—23*). Adânc îndurerat de această stare de lucruri, Domnul Iisus rostește, adeseori, apostrofe grave: „*Foc am venit să aduc pe pământ și cât voiesc să fie aprins acum!... Vi se pare că am venit să dau pace pe pământ? Vă zic: Nu, ci dezbinare. Căci de acum înainte, de vor fi cinci într-o casă, se vor împărți trei împotriva a doi și doi împotriva a trei. Se va împărți tatăl împotriva fiului și fiul împotriva tatălui, mama împotriva fiicei și fiica împotriva mamei, soacra împotriva norei și nora împotriva soacrei*“ (*Luca XII, 49—53*). Asemenea manifestări temperamentale pot fi înmulțite, căci le-au suportat bogații, cărturarii și fariseii. Relatările scripturistice ale vieții și activității Domnului Iisus sunt veridice, fiind pline și de culoarea specifică locală cu toate caracteristicile. Și aici trebuie de făcut o delimitare precisă, deoarece această culoare locală nu mai favorizează impostura, ci impune realitatea istorică. Fidedela consemnare a circumstanțelor de loc, timp, mod și cauză din epoca Domnului Iisus Hristos și a Sfinților Apostoli este identică pentru Sfinții Evangheliști cu mediul în care respiră; ea pătrunde până în cele mai intime ascunzișuri ale relatărilor istorice scripturistice. Așa cutremurele de pământ, eclipsele, furtunile, cometele foametea și molimele de ciumă, varsă neliniștea în suflète; sunt semne; pricinuiesc senzație. Aceste fenomene naturale sunt prevăzute și de Domnul Iisus, căci și El vorbește despre „cutremure mari pe alocuri, despre foamete și ciume și spaima mari din cer“ (*Luca XXI, 11*), despre „semne în soare, în lună și în stele și pe pământ spaimă și nedumerirea neamurilor la auzul vuietului mării și ale valurilor și oamenii se vor sfârși de fri-

că" (*Luca XXI*, 25—26) și despre „zilele răzbunării“ (*Luca XXI*, 22). Aceste fenomene naturale sunt argumente profetice ale divinității Sale.

Aceeași situație o au și alte fenomene specifice acelei epoci. Așa, Domnul Iisus Hristos îi trimite pe Sfinții Apostoli numai la „oile lui Israil“ și așa trebuia să procedeze, dacă nu voia să și le ridice împotrivă. Atitudinea aceasta era caracteristică spiritului separatist al monoteismului iudaic. Trimiterea ulterioară a Sfinților Apostoli la toate neamurile (*Matei*, XXVIII, 19) intervine după învierea Domnului Iisus, când dă Sfinților Apostoli porunca botezului, a învățării, precum și a păstrării și păzirii „celor poruncite“. Asemenea caracteristici de epocă sunt generale poporului care a fost „ales“, dar există, potrivit criteriilor revelaționale, posibilitatea de a identifica și separa adevărurile revelate de Domnul Iisus de faptele simple și normale ale vieții. În lumea antică, visele jucau mare rol; concepțiile geocentriste despre lume și despre ceruri înșeptite erau populare, folclorice, rudimentare; semnele erau frecvente pretutindeni și impresionau puternic; demonii, puterile demonice și vrăjite terorizau sufletele; profeții, vizionarii și învățătorii apăreau endemic și infuzau viața cu valorile lor discutabile și ciudate, iar „eshatologicul“ și „apocalipticul“ erau coordonatele acestei vieți, dominată în întregime de autoritarul Savaot, Domnul oștirilor (*Ps.* 46, 11; *Iov* V, 14).

În felul acesta, au putut prolifera și diferiți factori care au favorizat „apocrifele“ neapartținând Sfinților Evangheliști. A confunda aceste elemente și a face din ele colonadele istorice ale vieții Domnului Iisus este o gravă eroare, fiindcă existența doctrinei revelate confirmă și existența autorului ei.

Învățătura revelată de Domnul Iisus este dată în aceste împrejurări istorice care nu puteau fi schimbate, tocmai spre a evidenția caracterul mesianic în miezul fierbinte al acelei epoci. Domnul Iisus vorbea deci în terminologia culturală a epocii de Tatăl lui „din ceruri“, unde multe locașuri sunt (*Ioan* XIV, 2); și El spunea, ca să fie înțeles, că Tatăl din ceruri „soarele Său îl răsare peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei drești

și peste cei nedrepti“ (*Matei V, 45*) și El folosea noțiunile teogonice și geocentriste, scoțând în evidență, aceasta era scopul, principiul divin demiurgic. El se referă și la cutremure și la fenomenele cerești, insistând asupra „eshatologicului“, spre a fi înțeles de toți contemporanii Săi. În privința aceasta, Domnul Iisus nu contrazice componentele culturale ale epocii Sale, încadrându-se prin naștere, viață și activitate în istorie, așa că personalitatea Sa istorică mesianică era dublată de aceea a unui cunoscător desăvârșit al mediului în care trăia. I se pot acorda, pe drept, daruri incontestabile de retor, de psiholog și de întemeietor de religie. Mesia cel adevărat se manifestă pe scena istoriei, după cum au prezis proorocii.

Domnul Iisus îi cunoștea și pe „păgâni“, adică pe politeiști. Îi judeca din exterior, prin ceea ce era mai izbitor în comportarea lor și intra în mecanismul intim al vieții antice, în organizarea politică a cetății, în concepția despre lume și om. Ca un iudeu autentic, dar deschis tuturor cunoștințelor, Domnul Iisus era deplin informat în cultura antică, făcând demarcațiile necesare cu viața păgânilor : „*Deci nu vă îngrijii, zicând : Ce vom mânca ? sau : Ce vom bea ? sau : Cu ce ne vom îmbrăca ? Că pe acestea toate păgânii le caută...*“ (*Matei VI, 7*). Deși aflăm unele similitudini doctrinare cu filosofii antici, căci maxime ca : „*Așadar, toate câte voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea*“ (*Matei VII, 12*) sau porunci ca a dragostei sunt prezente și la Socrate și la L. Annaeus Seneca și la Plato și la alții, totuși trebuie să recunoașem că ele n-au sublimitatea și desăvârșirea învățaturii Domnului Iisus. Domnul Iisus completa *Legea* și *Profeții*, precum și preceptele înțelepciunii, fără a se lua după păgâni. Mai târziu, „niște e'ini din cei ce se suiseră să se închine la sărbătoare au venit să-l vadă pe Domnul Iisus, adresându-se lui Filip : „*Doamne, voim să vedem pe Iisus*“ (*Ioan XII, 21*). Dacă a avut loc întrevederea, nu știm. Totuși, Domnul Iisus a avut dese prilejuri să-și adeverească cunoștințele Sale ; ridicând însă nu va ieși de pe buzele sale un cuvânt de elogiu pentru cultura antică. Chiar dacă a cunoscut această cultură antică, Domnul Iisus n-a pro-

movat-o, fiindcă El venise ca Mesia să aducă monoteismul la cea mai înaltă și ultimă expresie la sa, așa că nu numai izvoarele antichității, dar și *Scripturile Vechiului Testament* devin caduce în multe privințe, cele dintâi fiind politeiste, celelalte căzând în desuetudine numai cu observanțele ceremoniale, altcum primind o „împlinire“ doctrinară : „Să nu socotiți că, am venit să stric Legea sau Proorocii. Nu am venit să stric, ci să împlinesc“ (Matei V, 17).

Analizându-i învățătura, astfel, se constată că Dumnezeu îmbracă, după Domnul Iisus, iarba câmpului și crinii (Matei VI, 28, 30) ; că pomul bun nu poate să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune (Matei VII, 18). Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi (Matei VIII, 20) ; neghina este semănată în grâu de un om vrăjmaș (Matei XIII, 28) ; semnele cerului arată cum va fi vremea (Matei XVI, 2—3) ; smochinul fără rod este blestemat (Matei, XXI, 19) ; războaie și zvonuri de războaie trebuie să fie în acea vreme (Matei XXIV, 6) ; fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus (Matei XXIV, 27) ; cerul și pământul vor trece, iar cuvintele Domnului Iisus nu vor trece (Matei, XXIV, 35) ; apele se varsă și pârâul lovește în casă (Luca VI, 48) ; vântul suflă unde vrea și auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine și unde merge (Ioan III, 8) ; turnul Siloam cade, fiindcă sunt oameni păcătoși (Luca XIII, 4) și atâtea altele care dovedesc că Domnul Iisus cunoștea procesele naturale și biologice, precum și cauzalitatea imediată. Flora crește smălțuind câmpurile ; altoirea încă nu este cunoscută ; neghina n-are procesul de creștere a grâului și trebuie stârpită ; smochinii trebuie să dea roade, altcum se taie și-n foc se aruncă ; fenomenele meteorologice sunt explicate ; turnurile cad din motive gravitaționale, fiind rău construite, șiucid oameni ; războaiele, sunt încă inerente lumii antice, deși nu sunt necesare ; întâmplările zilnice, unele mărite de fantezie, vor trece, cuvintele Domnului Iisus vor rămâne, ceea ce s-a și întâmplat din punct de vedere profetic și istoric.

Odată cu misiunea mesianică, Domnul Iisus este și un purtător al concepțiilor veacului Său, ca un om adevărat, măsura Sa divino-umană deosebindu-se de mă-

sura celorlalți contemporani ai Săi, vădind și în privința aceasta spirit selectiv și critică ageră. Domnul Iisus explică răutatea umană extrem de plastic: „Duhul necurat iese din om, umblă prin locuri fără de apă, căutând odihnă și nu află..., se duce și ia cu sine alte șapte duhuri mai rele decât el și se întoarce în casa sa de unde a ieșit“ (Matei XII, 43—45; Luca XI, 24). Domnul Iisus nu îndeplinește dorința cărturarilor și fariseilor care-i cereau semne (Matei XII, 38—39); El știa procesul de formare a ideilor, precizând că ochiul este factor de sminteală și atunci trebuie scos sau mâna și atunci trebuie tăiată (Matei XV, 18); El spunea plastic că pământul este așternutul picioarelor lui Dumnezeu, iar cerul — tronul Său (Matei, 34—35); El denunță, cuprins de o sfântă indignare, pe jecmănitorii norodului (Matei V, 44; XXII, 35—36). Trăind în acest mediu taumaturgic, ucenicii lui văd năluci (Matei XIV, 26) și au vedenii (Matei XVII, 9). Tot Domnul Iisus afirmă că un pește, pe care-l va prinde Sfântul Apostol Petru în mare, va avea în gură un statir (Matei XVII, 27). Ca stăpân al naturii, munții pot asculta de El, aruncându-se în mare (Matei XXI 21). Spre a adevăra cele spuse, Domnul Iisus prețuia jurămintele (Matei XXIII, 16, 20—22) și învăța că s-a închis cerul trei ani și șase luni în timp de foamete (Luca IV, 25).

Aceste elemente sunt istoric încadrate în epoca Domnului Iisus și pledează pentru personalitatea umană desăvârșită a Fiului lui Dumnezeu. Domnul Iisus se ridică adeseori cu gândurile de taină ale împărăției lui Dumnezeu, vedea fapăturile altei ordini pământești, căci teluricul și valorile sale nu erau pentru El scopuri în sine, ci numai mijloace pentru evadarea în zonele eterate și rarefiate ale spiritualității. Fiind capabil de asemenea elevații, nu este deloc de mirare că Domnul Iisus vedea aieva „cerurile înșeptite“, „sânurile lui Avraam“, „raiuri“ ale unei sensibilități distilate până la maximum de meditațiile religioase. Domnul Iisus folosea și mângâia cu degetele sensibile ale minții Sale nu numai gândurile proprii, ci-i plăceau și trupurile de jar și de umbră ale trecutului, cizelate de dălțile marilor inspirați. Aceste idei de marmură, care răsar ca niște coloane de templu pretutindeni în *Sfânta Scriptu-*

ră, își aflau cuibul lor patern și-n sufletul Domnului Iisus, căci El nu era o fire inaccesibilă, ci dimpotrivă, una populară, deschisă, sinceră, cu antene fine, îndreptate în toate direcțiile, cu o sete de cunoaștere incalculabilă, cu un alean neistovit după alte rânduieli, după alte orizonturi, după altă împărăție, în care să fie abolite legile vechi ale urii și ale războaielor. După cuvântările lungi, necesare explicării învățaturii Sale, Domnul Iisus avea și stări de tăcere, meditative, părăsind oralitatea parabolică. Din străfundurile Sale temperamentale, o tristețe mare îl invadea, când se socotea neînțeles și neiubit, și devenea conștient de o continuă persecuție fariseică și irodiană, jeluindu-se în adevărate ieremiade că n-au unde-și pleca pentru odihnă capul, prevestindu-și sfârșitul iminent. Lumea reală avea nu numai pentru Domnul Iisus, dar și pentru contemporanii Săi, interferențe cu lumea spirituală supranaturală. Această situație a continuat multă vreme și după El. Îngerii vin la chemarea lui Mesia și-L slujesc; demonii răului se amestecă în viața oamenilor și modifică faptele lor sau își află culcușuri în trupurile lor, ascultă de poruncă, ies și invadează turme de porci; cerurile sunt la capătul unei verticale vizibile și se deschid; gheena sau tartarul sunt concepute ca loc de pedeapsă, unde este iezer de foc și stăpânește Belzebut, împăratul demonilor. Lumea supranaturală, spre a fi înțeleasă, avea analogii și ierarhii identice cu cea reală, iar ființele pur spirituale, bune și rele, sunt cunoscute nu numai de Domnul Iisus și de contemporanii Săi, dar și de lumea satelor și orașelelor biblice. Tot atât de prezent și de justițiar mai era, pe vremea Domnului Iisus, și Savaot, acel Iahve israilitean căruia nu i se putea pronunța nici numele cu graiul uman, atât de răsturnate erau planurile existențiale și atât de înalt era podișul divin sau muntele Sinai, pe care-L înălțase adorația milenară. Iahve determinase individualizarea lui Israil, fiind prezent în Sfânta Sfintelor și constituind principalul factor de rezistență împotriva tuturor vicisitudinilor firii și ale contropitorilor.

Domnul Iisus Hrisots, adevărat om și adevărat Dumnezeu, vedea limpede după mari combustii interioare, după frământări îndelungate, retrăgându-se din mij-

locul ucenicilor și mulțimilor, El avea probleme mari de conștiință și-și cântărea cuvintele și atitudinile, exercitând un control sever și permanent, căci știa că este urmărit de-aproape de ascuțișul privirilor fariseilor și irodianilor. Foamea și setea lui de adevăr și de cunoaștere mergeau până la investigații făcute între Sfinții Apostoli și la convorbiri cu samaritence și cărturari ca Nicodim, iar identificarea Sa cu Mesia, trimisul lui Dumnezeu, care avea asentimentul divin al Tatălui și al Duhului Sfânt, i-a acordat o anumită stare sufletească demnă, neînfrănată nici pe cruce, când pronunța, rugându-se, cuvintele unui psalm: „*Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?*” (Matei XXVI, 46). Domnul Iisus a fost exponentul istoric al aspirațiilor religioase milenare ale „poporului ales”, întruparea divino-umană într-o persoană a lui Mesia, venit la împlinirea vremurilor, așa cum au prezis proorocii, un împlinitor al mesianismului, un taumaturg El însuși și un prooroc, desăvârșind *Legea* și încheind procesul revelațional. Începându-și activitatea la vârsta bărbăției, adică după ce-a împlinit 30 de ani, Domnul Iisus lasă grijile obișnuite ale unei existențe normale deoparte, nu se mai ocupă de meseria de teslar, iar Mama sa, Sfânta Fecioară Maria, rămâne pe seama rudelor. Ducerea la bun sfârșit a misiunii Sale mesianice devenise țelul Său suprem.

Misiunea mesianică îi fusese rânduită din etern, iar mesianismul era respirat cu aerul Țării Sfinte. Domnul Iisus era conștient de rolul chemării Sale, cum nu erau încă nici Sfinții Apostoli și nici ucenicii. Având acest complex sufletesc de persoană chemată, de trimis profețit al lui Dumnezeu cu o misiune suprafirească, trupul și sufletul firii umane ale Domnului Iisus primeau harurile și puterile firii divine unită organic în persoana a doua a Sfintei Treimi cu firea umană care se transfigura, capabilă de suferință și de sacrificiu, călită de drumuri, de posturi și de veghe, modelată de gânduri deasupra celor comune cărora le dădea expresia clipei și a personalității Sale, ferită de corupția păcatului, dar păstrându-și integritatea Sa. Îndumnezeierea firii umane numai în acest sens trebuie gândită și realizată, chiar a-

tunci când se referă la adepții Domnului Iisus. Domnul Iisus a fost un om al rațiunii, al simțirii și al acțiunii. Iubea unele categorii de oameni până la o limită afectivă peste care nu trecea, adică îi iubea pe săraci și umili, pe obidiți și pe neajutorați, pe bolnavi și pe slabi; nu-i iubea pe farisei, pe saducheii, pe dregători, pe păgâni, pe romani și pe ostașii purtători de arme ucigașe, deși s-a rugat pentru toți: „Doamne, iartă-i că nu știu ce fac!“ Iubea unele manifestări sufletești pozitive în dauna celor negative; iubea libertatea, sinceritatea, prietenia sub toate formele, blândețea, puritatea, pacea, singurătatea prielnică meditației, introspecțiunea; ura sila, prefăcătoria de tot felul, dușmănia, duritatea, brutalitatea, necurătenia, războiul, tumultul vulgar și vorbăria goală, fără rost. Extrem de sensibil, ca o strună, vibra la orice cuvânt, la orice priveliște și la orice atingere. Volubil și maestru al logosului, știa să tacă, atunci când n-avea nimic de spus sau n-avea sens să vorbească. Mai mult liniștit, avea uneori momente de indignare, când folosea funia împletită pentru a pedepsi pe zarafi și pe înșelători. Asemenea momente erau rare însă. Imaginea canonică, precizată de erminiile bizantine, ni-l înfățișează liniștit, maiestuos, sigur de demnitatea sa mesianică, neumbrit de nici o slăbiciune umană, totdeauna egal cu sine însuși. Numai cărturarii nu știau ce să creadă despre El, căci, umblând Domnul Iisus prin templu, prin pridvorul lui Solomon, ei L-au împresurat și îi-au zis: „Până când ne scoți sufletul? De ești tu Hristos, spune-ne fără sfială“ (Ioan X, 24). Domnul Iisus le dă singurul răspuns posibil: „Lucrurile pe care le fac în numele Tatălui Meu, acelea mărturisesc despre Mine“ (Ioan X, 25), ca și trimișilor lui Ioan Botezătorul (Matei XI, 4). Circumspect, Domnul Iisus se interesează mereu de părerea gloatelor: „Cum zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului?“ (Matei XVI, 13) îi întreba El pe ucenicii Săi. „Iar ei au zis: Unii Ioan Botezătorul, alții Ilie, iar alții Ieremia sau unul din prooroci. Zis-a lor Iisus: Dar voi cine ziceți că sunt? Și răspunzând, Simon Petru a zis: Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu“ (Matei XVI, 14—16). Fiind un termen mesianic, Domnul Iisus se intitula și „Fiul Omului“,

pentru a evita celelalte denumiri, dintre care, pentru farisei și saducheii, cea mai pretențioasă și blasfemitoare era „Fiul lui Dumnezeu“. Era însă prea târziu ca următorii Săi să mai schimbe ceva. Se crease adevărata atmosferă mesianică; starea de tensiune psihică, mai ales a ucenicilor Săi, ajunsese la maximum. Mai înainte de a se recomanda El ca atare, identificarea Sa cu Mesia se produsese. Domnul Iisus observase acest lucru și-l confirmase cu faptele Sale și cu învățătura Sa. Își lăsa rolul și-l juca cu întreaga Sa seriozitate divino-umană pe scena Țării Sfinte, iar când rolul ajunge aproape de sfârșit, Domnul Iisus recunoaște că este Hristos, Fiul lui Dumnezeu, înaintea lui Caiafa, marele preot (*Matei XXVI, 63—64*), precum și „împărat al iudeilor“, înaintea drogătorului Pontiu Pilat (*Matei XXVII, 11*). Arhiepiscopul Caiafa își rupe hainele și strigă că Iisus a hulit ceea ce atrăgea pedeapsa cu moartea; Pontiu Pilat surâde ironic, socotind că are de-a face cu veșnicele certuri religioase iudaice, provocate de data aceasta de „un inofensiv“, fiindcă numai ei se cred împărați, fără ca să fie. Evident, Pontiu Pilat ignora profețiile mesianice. Dar Domnul Iisus lua lucrurile în serios, ceea ce evident că-l surprinde pe provocator, zădărniciindu-i planurile de-a transforma acest proces al Domnului Iisus într-un compromis juridic. Domnul Iisus știa că este ucenicul și adevăratul Mesia, dovedind cu experiența și activitatea Sa personalizarea istorică a Fiului lui Dumnezeu.

Pe firmamentul Țării Sfinte, Domnul Iisus, adevăratul Mesia, a fost o apariție unică, fără să schimbe starea religioasă a „popoprului ales“ care l-a renegat. De milenii, cărturarilor le plăcea să spună „de la începutul lumii“, meteorii religioși aprindeau cerul imaginației acestui popor care s-a hrănit mai mult cu cuvântul lui Dumnezeu decât cu pâine. Domnul Iisus și-a tras și El linia Lui pe același cer, dar apariția Sa a fost ultima, nemaiîntrecându-L nimeni, de aceea, zorii care au urmat după Dânsul au fost mai luminoși pentru adepții Săi. Persoana Domnului Iisus Hristos a devenit sinteza tuturor așteptărilor mesianice, iar istoricizarea Lui însemna pentru totdeauna finalitatea unui drum profetizat

și marcat, ca un fier roșu, de-a lungul *Testamentului Vechi*. Domnul Iisus, fiind adevăratul Dumnezeu întrupat, încheia marea dramă religioasă antică. Politeismul intrase în procesul ireversibil de degradare, luând veșminte crepusculare.

Culmile religioase reliefează genurile. Relieful religios al umanității n-ar putea fi înțeles fără culmea supremă a Domnului Iisus Hristos, adevăratul Mântuitor.

BOTEZUL DOMNULUI IISUS ȘI ÎNCEPUTUL ACTIVITĂȚII

„Atunci a venit Iisus din Galileea la Iordan către Ioan, ca să se boteze de el.”

(Matei III, 13)

Viața „satelor, târgurilor și cetăților” se concentra, adeseori, lângă fântâni celebre, ca a lui Iacov (Ioan IV, 12), la nunți la care participau toate rubedeniile, precum cea din Cana Galileii, iar fecioarele ieșeau în întâmpinarea mirelui cu candelă aprinsă (Ioan II, 1; Matei XXV, 1; Luca XIV, 8), la câte un prânz (Luca XI, 37; XIV, 12), la muncile câmpului al căror ritual era fixat de secole cu secerători și culegătoare de spice (Marcu IV, 29), în sinagogi unde se învăța *Legea* și *Proorocii* și se descifrau profețiile mesianice, umplând de speranțe pe fiii lui Israil (Luca IV, 15), în piețe publice unde se desfășura negustoria vremii de la produsele țării până la mărgăritare (Luca XIX, 15; Matei XIII, 45), acoperind tot cu larma vocilor, și în întruniri tainice, unde se comentau samavolniciile cuceritorilor romani și se ținea aprinsă flacăra revoltelor împotriva asupritorilor.

Înfățișările zilnice ale vieții și ale muncii îl înconjurau pe Domnul Iisus din toate părțile. Femeile nașteau sau își purtau sarcinile (Matei XXIV, 19), se adunau câte două și măcinau la râșniță (Matei XXIV, 41), țeseau sau coseau, se împodobeau și se îmbălsămau (Luca X, 40; Ioan XII, 3); țărani își lucrau țărinile (Matei XXIV, 40); copiii ședeau în piețe, fluierau și se jucau (Matei XI, 16—17); slugile își vedeau de treburile lor (Matei XXIV, 45—46), ascultând poruncile stăpânilor; oamenii bogați se îngrijeau de avutul și de jitnițele lor (Luca XII, 18), veselindu-se (Luca XVI, 19), sădindu-și vie (Matei XXI, 33), cumpărându-și țărină, boi, luându-și femei (Luca XIV, 18—20); pescarii pescuiau și

își spălau mrejele (*Luca* V, 2) ; păstorii își pășteau turmele (*Luca* XV, 4) ; olarii își făceau oalele și ulcioarele ; săracii cerșeau și se văitau sub pereții caselor celor bogați (*Luca* XVI, 20—21) ; bolnavii și leproșii sufereau de boli fără de leac (*Matei* XV, 30) ; fariseii și saducheii își arătau știința și faptele (*Matei* XXIII, 5) și laudau viața lor cuvioasă (*Luca* XVIII, 11—12) ; vameșii strângeau vămile și dăjdiile (*Matei* XVII, 24) ; cutia milei de la templu se umplea de ofrande (*Marcu* XII, 41) ; curățirea rituală se desfășura în îmbulzeala de lângă vasele de piatră (*Ioan* II, 6) ; zilele de sărbătoare pascală puneau toată lumea pe drumuri (*Luca* II, 41), elinii se suiau și ei la Ierusalim să se închine (*Ioan* XII, 20), iar ostașii romani mărșăluiau, cu steagurile în frunte, spre garnizoanele cohortelor lor (*Luca* VII, 2—8).

Întâmplări obișnuite sau senzaționale rupeau firul monoton al evenimentelor zilnice : tetrarhul Irod Antipa, după o judecată sumară, mai ucidea pe cineva (*Matei* XIV, 10) ; câte o femeie adulteră era prinsă asupra faptului și condamnată la lapidare (*Ioan* VIII, 3) ; câte un turn se prăbușea și făcea victime (*Luca* XIII, 4) ; câte o furtună pe Marea Galileii amenința viețile pescarilor (*Marcu* IV, 37) ; câțiva galileieni erau uciși de ostașii lui Pontiu Pilat (*Luca* XIII, 1) ; se zvonea de câte o vindecare minunată la scăldătoarea Betezda (*Ioan* V, 1—4) sau la scăldătoarea Siloam (*Ioan* IX, 11) ; câte un imprudent era mușcat de vreun șarpe (*Luca* X, 19) ; câte un datornic era băgat în temniță (*Matei* XVIII, 30) ; se istoriseau isprăvile câte unui tâlhar vestit (*Luca* X, 30) ; se afla că Baraba fusese aruncat în temniță pentru răscoală și ucidere (*Luca* XXIII, 25) și câte un fățarnic se ruga în colțul străzii cu fața smolită (*Matei* VI, 5, 16) sau trâmbița pe ulițe faptele lui de milostenie (*Matei* VI, 2). Cam acesta era filmul vieții zilnice care se desfășura pe vremea Domnului Iisus Hristos pe ecranul Țării Sfinte.

Sfântul Ioan Botezătorul a ieșit din pustie în Betania, dincolo de Iordan (*Ioan* I, 28) și a început a predica și a boteza în anul al cincisprezecelea al domniei lui Tiberiu Cezarul, fiind procurator al Iudeii Pontiu Pilat și tetrarh al Galileii Irod, iar Filip, fratele lui, tetrarh

al Itureii și al ținutului Trahonitei, iar Lisanie — tetrah al Abileniei. Arhieriei sau marii preoți, din acea vreme, erau Ana și ginerele său Caiafa (Luca III, 1—2). Aspru, cu îmbrăcămintea din păr de cămilă și cu brâu de curea împrejurul mijlocului său, hrănindu-se cu lăcuste și cu miere sălbatică, Sfântul Ioan aducea mesajul: „*Pocățiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor*“ (Matei III, 2). Pentru cei ce veneau la dânsul din Ierusalim, din Iudeea și din împrejurimea Iordanului, Sfântul Ioan avea cuvinte tot atât de aspre ca și înfățișarea sa: „*Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să vie?*“ (Luca III, 7). „*Iată, securea stă la rădăcina pomilor. Deci orice pom, care nu face roadă bună, se taie și se aruncă în foc*“ (9). Asemenea cuvinte nu puteau să nu-i alarmeze pe ascultători. Întrebând mulțimile ce să facă, Sfântul Ioan răspunde: „*Cel ce are două haine să dea celui ce n-are și cel ce are bucate asemeni să facă*“. Vameșilor le-a spus: „*Nimic mai mult decât vă este rânduit să nu faceți*“. Iar soldaților le-a poruncit: „*Pe nimeni să nu asupriți, nici să nu părați și să vă mulțumiți cu soldele voastre*“ (Luca III, 10—14). „*Și se botezau de el în Iordan, mărturisindu-și păcatele*“ (Matei III, 6), deși nu făcea minuni (Ioan X, 41).

Această apariție din pustia Iudeii atrage însă atenția fariseilor și a saducheilor. Aceștia își trimit, ca de obicei, imediat, iscoadele. Ei sunt „*puii de viperă*“, astfel că Sfântul Ioan intră în conflict cu dânsii, după cum va intra și Domnul Iisus. Având trecere în fața norodului, însă, Sfântul Ioan este urmărit, dar lăsat în pace. Altcineva se va îngriji să-i scape pe farisei și pe saducheii de această primejdie. Deocamdată, mulțimile se întrebau dacă Sfântul Ioan nu este Mesia cel așteptat, dar el le dezmințea așteptările: „*Eu vă botez cu apă, dar vine Cel mai tare decât mine, Căruia nu-i sunt vrednic să-i dezleg cureaua încălțămintelor. Acela vă va boteza cu duh sfânt și cu foc*“ (Luca III, 16). Domnul Iisus era foarte bine cunoscut de Sfântul Ioan Botezătorul care-i recunoaște întâietatea. De fapt, Domnul Iisus, ca om adevărat, afară de păcat și Dumnezeu adevărat, îi era superior, ca Mesia cel adevărat, din toate punctele de vedere. Acum, vine Domnul Iisus din Galileea la Sfân-

tul Ioan, ca să se boteze, iar el spune alte cuvinte tot atât de semnificative: „*Eu am trebuință să fiu botezat de Tine și Tu vii la mine?*” Și răspunzând Domnul Iisus i-a zis: „*Lasă acum, că așa se cuvine să împlinim toată dreptatea*” (Matei III, 14—15). Asemenea comportare este explicabilă, căci Sfântul Ioan Botezătorul, deși avea ucenici care erau de față, știa că Domnul Iisus este Mesia. Subordonarea aceasta nu i-a știrbit prestigiul. Totuși, spre deplină încredințare, Sfântul Ioan Botezătorul, după ce este prins de Irod și pus la închisoare, trimite doi ucenici să-l întrebe pe Domnul Iisus: „*Tu ești cel ce vine sau pe altul să-l așteptăm?*” (Matei XI, 3). Cuvintele aceste nu infirmă recunoașterea expresă de la botez. Sfântul Ioan Botezătorul, fiind arestat, nu-și putea continua activitatea și trebuia să se gândească și la ucenicii săi. Sfântul Evanghelist Ioan ne relatează că încă de la botez doi dintre ucenici lui Ioan Botezătorul l-au urmat pe Domnul Iisus, identificat cu „mielul lui Dumnezeu sau cu Mesia” (Ioan I, 35—41). Unul dintre acești doi ucenici este Andrei, care-l duce la Domnul Iisus și pe fratele său Simon Petru (Ioan I, 42).

După ce este botezat de Ioan, Domnul Iisus își începe și El activitatea chiar cu cuvintele acestuia: „*Pocățiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor*” (Matei IV, 17). Și El boteza și El colinda țara. Spre a nu fi prea aproape de Sfântul Ioan care boteza acum în Enon, lângă Salim (Ioan III, 23), Domnul Iisus se localizează, la început, lângă Marea Galileii, și își alege doisprezece ucenici, apoi trece în Iudeea (Ioan III, 22), nu mai înainte însă de a posti patruzeci de zile și patruzeci de nopți în pustiul Carantaniei și de-a se lăsa ispitit de diavol. Postul era obișnuit, chiar așa de lung, iar ispiti-tirea de diavol îl pune la încercare pe Domnul Iisus, dezvăluindu-ne caracterul Său. Arhaicitatea celor relatate este indiscutabilă. Oricine era îndemnat să schimbe pietrele în pâini, după ce a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți, s-ar fi lăsat învins de foame. Tot așa Domnul Iisus, pe streășina templului, nu se apleacă deasupra abisului, ascultând îndemnul de a se arunca în gol, iar dus de diavol pe un munte înalt, unde este is-pitit cu stăpânirea puterii peste toate împărățiile, ur-

mează din partea Sa o respingere aspră (*Matei* IV, 1—11). Izbânda Domnului Iisus este deplină. Ea ne permite o introspecțiune în psihicul Lui în momentele grave ale unei încercări la care s-a spus de bunăvoie: Marea putere de rezistență a Domnului Iisus și respingerea tuturor ofertelor diavolești, cărora le poate fi supus cineva, conturează pregnant firea Sa umană.

Începând însă de acum, Domnul Iisus activează, circulând în regiunea Galileii, de unde își alege ucenicii, viitorii Sfinți Apostoli: pe pescarii Simon Petru și pe fratele său, Andrei, pe Iacov al lui Zevedeu și pe fratele său, Ioan. La început, patru cu care activează, apoi încă opt, în total doisprezece, despre care se va vorbi la locul său. Acum, intervine un element deosebit de important: prinderea Sfântului Ioan Botezătorul. Acesta, cu asprimea sa caracteristică profetică, îl va înfrunta pe tetrahul Irod Antipa, pe care-l va muștra că trăiește în desfrâu cu Irodiada, soția fratelui său (*Luca* III, 19), ceea ce atrage mânia tetrahului care poruncește să fie prins și închis. Câmpul de activitate mesianică al Domnului Iisus se deschide înaintea Sa, după ce înaintemergătorul își îndeplinise misiunea. Lecția crâncenă primită de Sfântul Ioan Botezătorul de la tetrah îl va determina pe Domnul Iisus la prudență.

Misiunea Lui abia începea și trebuia să o ducă la îndeplinire, fără a intrat în conflict cu stăpânitorii politici, în schimb nu va putea scăpa de farisei, de saducheii și de irodiani. Mulțimile nu mai erau derutate de doi profeți. Chiar după uciderea Sfântului Ioan Botezătorul, unii îl socot că este Ioan, fiind vorba, evident, de o confuzie. Domnul Iisus putea circula oriunde. Evoluția Sfântului Ioan Botezătorul, dacă Irodiada nu s-ar fi grăbit să-l incite pe Irod și să ceară uciderea lui, n-ar fi dus la un conflict doctrinar cu Domnul Iisus care venea cu învățătura Sa încheată, ci la recunoașterea inițială de la botez. Ca să scape de primejdia amenințătoare a Proorocului Ioan, care n-o cruța în fața poporului și-i vesteja purtările, Irodiada înscenează moartea lui cu o abilitate și un fast, demne de o curte orientală de tetrah. În timpul unei mese copioase, Solomeea, fiica Irodiadei dansează înaintea lui Irod, făcându-i atâta plă-

cere, încât îi juruiește orice va cere, iar ea, îndemnată de mama sa, a zis : „Dă-mi aici în tipsie capul lui Ioan Botezătorul“ (Matei XIV, 8). Așa a pierit personalitatea cea mai marcantă dintre contemporanii Domnului Iisus, ruda și desigur prietenul Său.

Elogiul celui ucis mișelește este făcut chiar de Domnul Iisus, atunci când Sfântul Ioan mai era în închisoare și trimisese doi ucenici, ca să-l întrebe dacă este El „cel ce vine“. Atunci, Domnul Iisus a spus asemenea cuvinte : „Amin grăiesc vouă : Nu s-a ridicat între cei născuți din femei mai mare decât Ioan Botezătorul, iar cel mai mic în împărăția cerurilor mai mare decât el este“ (Matei XI, 11). Elogiu maxim. Destinul Sfântului Ioan însă poate fi prevăzut, dacă nu ar fi fost ucis. El face loc pe scena religioasă, pentru a străluci cu atât mai tare steaua Domnului Iisus, iar argumentul hotărâtor, pe care l-a folosit chiar El, a fost mărturia faptelor Sale minunate, deci tocmai ceea ce nu făcuse Sfântul Ioan Botezătorul „Mergând spuneți lui Ioan cele ce auziți și vedeți : orbii văd și șchiopii umblă, leproșii se curătesc și surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește ; și fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine“ (Matei XI, 4—6).

Așa începe activitatea Domnului Iisus, acreditată chiar de cuvintele Sale. El se legitimează ca Fiul lui Dumnezeu, ca Mesia, prin faptele Sale minunate, profețiile și învățătura Sa.

Începând cu prima minune, din punct de vedere cronologic, prefacerea apei în vin la nunta din Cana Galileii, și până la ultima, înainte de răstignire, lipirea urechii slugii lui Malch, tăiată de Sfântul Apostol Petru, paginile *Sfintelor Evanghelii* sunt pline de faptele mesianice, devenite realitate istorică. Drumurile Țării Sfintei, în acea vreme, erau străbătute de pelerini și de bolnavi, de farisei și de irodiani, de spioni romani și de ucenici și de Apostoli. Vestile circulau și răscoleau lumea, purtând-o pe urmele lui Mesia. În faza aceasta, „poporul ales“ credea că Domnul Iisus este Mesia cel adevărat. Ucenicii Sfântului Ioan au verificat ei înșiși justetea cuvintelor Domnului Iisus și au trecut de partea Lui. Cuvintele Domnului Iisus n-au mai ajuns la

urechile Sfântului Ioan, dar ucenicii lui l-au urmat pe Domnul Iisus, după moartea învățătorului lor. Minunile confirmă intrarea și revărsarea divinității Domnului Iisus în epoca Sa; ele sunt dovezi că spațiul și timpul au fost stăpânite de Fiul lui Dumnezeu. Creatorul intervine în creație, cum intervine cineva în opera sa, modelând-o și îmbunătățind-o.

Domnul Iisus străbate toată Țara Sfântă cu piciorul, colină de colină, sat de sat, vale de vale, oraș de oraș, timp de aproape trei ani și jumătate, fără nici un răgaz mai mare, mereu purtat de duhul Său și de planurile Sale dintr-o parte într-alta, totdeauna cu programe stabilite dinainte, nu la voia întâmplării, a inspirației sau când se apropia amenințarea dușmanilor și locurile nu mai erau sigure. A colindat întreaga Galilee în primul rând, apoi a trecut în Iudeea, trimițându-și înainte vestitorii (*Luca IX, 52*). Aceste două regiuni sunt cele mai bătătorite, cuprinzând cele mai multe întâmplări și cei mai fideli prieteni. Trece în Perea și în Decapole și ajunge până în preajma Tirului și Sidonului; se suie pe munți și se retrage în pustii, poposește lângă fântâni și-n grădini de măslini, pe malurile râului Iordan sau ale lacului Ghenazaret; umblă printre podgorii și ogoare și parcurge pe jos drumurile pline de arșiță. De la Marea cea Mare și până la hotarele Arabiei și din Idumeea până la Cezareea lui Filip, cetatea cea mai nordică, Domnul Iisus a străbătut tot pământul Țării Sfinte, poposind prin cătune, sate și cetăți, urcând la Ierusalim și coborând până în porturile mării, fiind trimisul lui Dumnezeu către poporul ales, spre a-l învăța pocăința și *Legea cea Nouă* a dragostei, în stare să-i schimbe soarta și să-l facă fericit.

Este mărturia vie a unei misiuni divine care nu mai era satisfăcută de *Scripturile vechi*, ci căuta izvoarele permanente ale vieții, verificând corespondența dintre principiile *Legii Vechi* și realitățile înconjurătoare religioase și sociale și ajungând la constatări uimitoare pentru timpul Domnului Iisus Hristos, care vădesc orizontul Său extraordinar de vast și acuitatea de percepere a problemelor contemporane.

Domnul Iisus ia cunoștință, astfel, cu ochii și cu urechile Sale, de viața poporului, îi cunoaște starea materială, îi împărtășește stările de spirit și nădejile. El se leagă mai ales de cei mulți, de oropsiții și de ofensații vieții, alegându-și dintre ei Apostolii și ucenicii, umblând cu ei pe drumuri, flămânzind și însetând cu ei, prizoniți ca și ei, în primejdie de a fi prins de romani care supravegheau din cetățile cucerite orice mișcare în provincia imperială sau de mai-marii poporului care vedeau în orice prooroc nou o amenințare directă la adresa lor sau a *Legii Vechi*. Este în măsură, după asemenea călătorii îndelungate și contacte directe cu oamenii și împrejurările, să-și dea seama de stările de spirit, căutând exemplarele umane cele mai felurite, dar și cele mai expresive ale epocii, oprindu-se acolo unde trebuia și unde cuvântul Său avea mai mare putere, adunând după El, pentru prima dată în istoria religioasă a acestui popor, adevărate mase în mișcare, fapt care vădește credința acestora că Iisus este Mesia. Acest lucru, mai ales, l-a intuit foarte bine Domnul Iisus, când mai târziu își trimite și Sfinții Apostoli și ucenicii pe urmele Sale, la cele douăsprezece seminții ale lui Israil. Conștiința reală a acestor stări religioase, sociale, economice, culturale și politice rezultă din două cuvântări memorabile ale Domnului Iisus care vădesc rezultatele călătoriilor Sale, cât și profundele cunoștințe pe care le avea. Una este predica de pe munte, când ferește toate categoriile de oropsiți amintite mai sus, adică „pe cei săraci cu duhul, pe cei ce plâng, pe cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, pe cei prizoniți pentru dreptate, pe cei blânzi, pe cei milosiți, pe cei întristați, pe cei ocărâți, pe cei curați cu inima și făcătorii de pace” (*Matei* V, 3—11). Aceștia erau cei mulți pe care-i cunoscuse Domnul Iisus și în mijlocul cărora a petrecut mai mult.

A doua este cuvântarea eshatologică a Domnului Iisus în care descrie Judecata de Apoi, scoțând în relief aceleași stări de lucruri cu oameni care „flămânzesc, însetează, sunt străini, goi, bolnavi și aruncați în temniță” (*Matei* XXV, 35—36). Față de aceștia, Domnul Iisus urmărea schimbarea radicală de atitudine a con-

temporanilor Săi, fiindcă pe aceştia îi iubea şi alături de ei era; învăţătura Sa fiind condiţionată, în esenţa ei, de realităţile strâns legate de cei mulţi. Conştiinţa acestor stări de lucruri nu putea veni deci decât după cunoaşterea amănunţită a ţării şi a norodului. Domnul Iisus, adevăratul Mesia, îndeplinea, astfel, toate condiţiile ca să genereze o mare mişcare de mase şi de conştiinţe în vremea Sa.

Nicăieri n-ai perspectiva veşniciei ca pe un ţarm de mare sau pe marginea sufletului unui om genial! Senzaţia aceasta au avut-o cu atât mai mult contemporanii divinului Iisus, când El şi-a început activitatea Sa publică de propovăduitor al învăţăturii Sale. Constanţa acestei activităţi a fost unitatea organică dintre învăţătură şi viaţă. Domnul Iisus trăia ceea ce predica şi aici trebuie căutată faţa adevărată a preţurii Sale. Viaţa iudaică este dominată de tradiţii milenare şi de obiceiuri care deveniseră şi ele inflexibile. O colecţie de asemenea *Hotărâri ale părinţilor* (Pirke ABBOT) interzicea oricărui bărbat să dea învăţătură şi povaţă altora înaintea împlinirii vârstei de 30 de ani. Experienţa populară îşi spunea şi ea cuvântul şi Domnul Iisus i s-a supus, deşi avea ceva de spus mai devreme. Termenul acesta, uzual al virilităţii mature i-a ajutat mult să se cristalizeze, să se fixeze la câteva convingeri ferme, în jurul cărora se va dezvolta doctrina sa religioasă viitoare. Până la 30 de ani, Domnul Iisus a avut înaintea libertate deplină şi destui ani, pentru a cerceta tot ce l-a atras din lumea antică. În învăţătura Domnului Iisus sunt identificabile elementele formaţiei Sale spirituale care aparţin înţelepciunii generaţiilor de dinaintea Sa. Există o continuitate indiscutabilă între El şi înţelepţii poporului Său şi ai altor popoare, deşi El vine cu nota Sa personală mesianică. Bucurându-se de originalitatea Revelaţiei divine, învăţătura Domnului Iisus este şi „o împlinire a Legii şi a Profeţilor“, deci hiatusul între învăţătura Sa şi învăţătura înţelepţilor anteriori sau contemporani, în mijlocul cărora s-a format, trebuie eliminat.

Elementele tradiţionale însuşite primesc o încărcătură nouă doctrinară şi morală, o împlinire mesianică,

față de ceea ce era reminiscență revelațională primară în profețiile diferitelor Sibylle sau în învățătura filosofilor antici, precum și față de revelația progresivă a *Vechiului Testament*. „Somnul agnostic” nu este și pentru Domnul Iisus o piedică în calea „trezirii”. Și nu numai el, ci și moartea și chiar beția. Antinomia între „cei ce dorm somnul morții” și cei ce se trezesc și văd „lumina lui Hristos” (*Efes. V, 14*) este evidențiată pretutindeni. Somnul, uitarea și moartea duc spre osândă, trezia și veghea duc spre mântuire. Elementele acestea sunt autentic hristice, nicidecum gnostice, și primesc, pe lângă încărcătura lor doctrinară veche, una nouă. Prin parabole sau îndemnuri exprese, Domnul Iisus îi povățuia pe discipolii Săi să vegheze : „*Deci privegheați, căci nu știți în care zi vine Domnul vostru*” (*Matei XXIV, 42*). El Însuși veghează chiar în clipele supreme din grădina Ghetsimani și se întristează aflându-i dormind pe Apostoli : „*Așa, n-ați putut veghea un ceas cu Mine*” (*Matei XXIV, 40*). Veghea era semnul „trezirii” spirituale și al puterii de a domina trupul, oboseala, uitarea, somnul și moartea. Veghea cuprindea deci valorile mântuirii, pe când somnul non-valorile neființei, ale morții, care-l eliminau pe ins din acțiune. Antinomia se adâncește la Domnul Iisus și mai mult : a fi treaz înseamnă a fi conștient, a fi în posesiunea facultăților spirituale, a fi în lumină, a fi gata de a lua măsuri, pe când a dormi înseamnă a fi pasiv, a da întâietate trupului și oboselii, inconștienței și întunericului, a anticipa și a te apropia de tenebrele morții. De aceea, dacă somnul este totuși acceptat fizic, beția este radical respinsă și osândită. Exemplele sunt, în acest sens, nenumărate : O „viață obișnuită”, dusă de om, este pierdută (*Matei X, 39*); o „viață plină de renunțări, de veghe cu crucea în spate este o viață aflată” (*Matei X, 38—39*); urechile trebuie să audă (*Matei XI, 29*), gura trebuie să vorbească numai lucruri bune, nu cuvinte deșarte (*Matei XII, 35—36*), semănătorii dorm și vrăjmașul seamănă neghină (*Matei XIII, 25*).

Pentru Domnul Iisus, „trezia spiritului”, contopită cu lumina, deci cu Sine, căci El se identifică personal cu lumina „*Eu sunt lumina*” (*Ioan VIII, 12*), este însăși

inițierea, spre care vrea să-i conducă pe discipoli. Rezultatele acestei inițieri pentru Domnul Iisus sunt infinitele Sale identificări cu calea, adevărul și viața (*Ioan XIV, 6*), cu pâinea (*Ioan VI, 35*), cu apa cea vie (*Ioan IV, 11*), cu dragostea (*Ioan XV, 13*; *XVIII, 23*), cu ușa prin care cine intră se mântuiește (*Ioan X, 9*), cu păstorul cel bun care-și pune sufletul pentru oi (*Ioan X, 11*), cu vița cea adevărată (*Ioan XV, 1*), cu lumina lumii (*Ioan XIV, 6*), cu Fiul lui Dumnezeu (*Luca IV, 41*; *Marcu XIV, 61*), cu Fiul Omului (*Luca IX, 56*), cu în-suși Hristos, gradul maxim al personalizării Sale. Valoarea morală a „noului inițiat” pe care îl propovăduia Domnul Iisus și-L experimenta personal, nu mai era a cuceritorilor antici care folosesc forța fizică, violența, exterminarea în masă a celor învinși. Acestea erau criteriile de valorificare integrală a celor neinițiați. Iisus cumpănea valoarea morală a „omului nou” cu facultatea de a iubi, cu intensitatea și durata unui sentiment, cel mai uman dintre toate, cu facultatea lui de a fi blând, milos, prietenos, într-un cuvânt cu facultatea lui, nețărnută de a fi om. De aici și necesitatea noii inițieri. Domnul Iisus nu numai că i-a învățat pe discipolii Săi, dar a căutat și să-i inițieze. Veghea cerută este o dovadă, deși discipolii își dovedesc slăbiciunea în grădina Ghetsimani și dorm; taina mănăririi trupului euharistic este o inițiere doctrinară religioasă, fără vulgarizarea din alte religii ale misterelor, dar și această inițiere n-a avut succes deplin, căci mulți ucenici îl părăsesc (*Ioan VI, 66*), având o înțelegere simplistă.

Există o similitudine sugestivă între cuvintele lui Socrate, conștient de misiunea sa de filosof, când se află în fața morții, și cuvintele Domnului Iisus. Socrate a spus: „Atenieni, alt om asemănător mie nu veți găsi cu ușurință și, dacă ați voi să credeți în mine, m-ați păstra. Nerăbdători însă, ca niște oameni adormiți și treziți din somn, poate că mă veți lovi, dându-i ascultare lui Anytos, și mă veți ucide, ca niște inconștienți ce sunteți, apoi veți dormi toată viața, dacă Dumnezeu din dragoste pentru voi nu vă v-a trimite pe altul”. (*Apol., 30*). Domnul Iisus a spus cu alte cuvinte adevăruri atotcuprinzătoare, conștient de misiunea Sa me-

sianică : „Deci acum căutați să mă omorâți pe Mine, omul care v-am spus adevărul...” (Ioan VIII, 40). „Eu mă duc și mă veți căuta și în păcatul vostru veți muri” (Ioan VIII, 21). Asemenea elemente aparent comune, dar împlinite și desăvârșite, se mai pot afla și la alți filosofi și înțelepți contemporani sau anteriori, dintre care locul de frunte îl dețin filosofii greci, romani și iudaici, ceea ce dovedește legătura organică a Domnului Iisus cu întreg trecutul care curgea și prin vadul Lui, ca prin vadul fiecărui om, măcar că al Lui era larg și adânc și a lăsat urme până astăzi în spiritualitatea umană, plină de bulboane, de cascade, de meandre și de afluenți.

Pe drumul deschis al inițierii Domnului Iisus se poate merge mai departe cu alte dovezi precise. Această inițiere era concepută într-un fel aparte de Domnul Iisus, fără a se mai identifica elemente analoage, comune altor inițiați și inițieri. Domnul Iisus vorbește cu Nicodim despre „o naștere de sus” (Ioan III, 3); „o naștere din apă și din duh” (Ioan III, 5); ambele rămase neexplicate și interpretate apoi simbolic, deși este evident vorba despre o inițiere. Măncarea celor inițiați este alta pe care Apostolii încă n-o știu (Ioan IV, 32), iar apa este apă vie care se face în inițiați „izvor de apă care curge spre viața veșnică” (Ioan IV, 14) și „cel ce bea din apa aceasta nu va înseta în veac” (Ioan IV, 14). Asemenea „nașteri noi” amintesc, întrucâtva, și de existențele conștiente ale lui Platon, de inițiații care se închină la ceea ce știu, în timp ce cei care nu știu se închină la ceea ce nu știu (Ioan IV, 22). Tot așa trebuie înțeleasă și „mutarea din moarte în viață” (Ioan V, 33) și „pogorârea lui Iisus din cer” (Ioan VI, 38) și „identificarea mâncării adevărate cu trupul Său și a sângelui cu adevărata băutură” (Ioan VI, 55). O existență „desincarnată” învăța și Platon în unele privințe, toată cunoașterea venind din cer, iar viețile curgând ca „izvoarele spre viața veșnică”. Celelalte vieți incarnate duceau spre moarte. Numai inițiații, cum învăța și Empedocle, se eliberează de moarte și ajung la cea mai înaltă conștiință, cum învață și Pitagora, deși „nașterile noi” nu se pot identifica întru totul cu amintirea existențelor anterioare, cu

desăvârșirea (*Matei V, 48*). Cât privește disciplina vegherii, a treziei, pe care o cunoștea Domnul Iisus și-o arătase și Sfinților Apostoli, nu este amintită decât sporadic în *Sfintele Scripturi*, dar constă în mod sigur din rugăciuni, post, veghere, meditații spre ridicarea la starea de conștiință a existenței prezente prin realitatea păcatelor și iminența morții, iar dintre toate condițiile vieții veșnice este cunoșterea și iubirea lui Dumnezeu și a Domnului Iisus (*Ioan XVII, 3*). Învierea era biruința finală a inițiaților asupra morții, pe care urma s-o realizeze mai întâi Domnul Iisus.

A desprinde învățătura Domnului Iisus de o inițiere a discipolilor Săi înseamnă a lăsa deci scoița goală a cuvintelor fără sâmburele lor prețios, fără perla care se naște din suferințele cărnii. Perla aceasta, învelită în straturi circulare de sidef, este corpul nou și străin care valorifică corpul cel vechi și-l silește la „nașterea cea nouă“, complet deosebită de nașterile și inițierile antice. Atât numai că unii dintre discipolii Domnului Iisus, iar mai apoi și unii dintre adepții Săi, nu s-au dovedit a fi totdeauna scoici cu perle prețioase, ci scoici goale. Aici nu mai este problema simplă a unei acomodări sau a unei însușiri formale a unei învățături, cum au crezut cei mai mulți, ci este problema complexă a unei inițieri cu un proces de lungă durată și cu o naștere a omului nou. Acest lucru nu s-a sesizat și nu s-a realizat, deoarece nu se poate face din fiecare adept un inițiat. Apoi a mai lipsit ceea ce era esențial: taina inițierii. Această taină constă din cuvinte, din propovăduire, din kerygma, și dintr-o disciplină aparte a vieții, cunoscute de Domnul Iisus, nepierdute de urmași și rămase cunoscute. Viața Domnului Iisus a fost o dramă. Mesia trebuia să moară, pentru a opri culminația răului și a inaugura deschiderea cea nouă spre adevăr, dreptate, dragoste și libertate. El nu era un cuceritor, ci un biruitor spiritual, un trimis adevărat al lui Dumnezeu care a pus frâne răului, pornind lupta împotriva lui sub multiplele sale forme, iar mântuirea este cea mai mare izbândă din istorie a lui Mesia.

CEI TREI ANI ȘI JUMĂTATE DE PROPOVĂDUIRE

„Și străbătea Iisus prin toate cetățile și orașele, învățând în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia împărăției...”

(Matei IX, 35)

Domnul Iisus propovăduiește numai trei ani și jumătate (din al patrulea până la Paști), puțin de tot față de anii pe care-i avea, și mult mai puțin decât Sfântul Ioan Botezătorul. Amândoi și-au început activitatea la treizeci de ani, care era vârsta profetică. Pe cei mai tineri nu i-ar fi luat poporul în seamă, dar nici ei înșiși n-ar fi putut face față imenselor greutăți, legate de această misiune. Era necesară deci o formație perfectă, pentru a reuși, ceea ce cei doi dovedesc că au. Altceva nu se leagă de această vârstă. Ea arată tocmai că Domnul Iisus, după firea Sa umană, avea și El nevoie de aceleași condițiuni de pregătire. Aria de desfășurare a activității Lui a fost teritoriul Țării Sfinte. Domnul Iisus n-a avut un loc stabil, un sat, o cetate favorită, nici n-a întemeiat o comunitate într-un pustiu. „*Vulpile au viziuni, a spus El unui cărturar, și păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului n-are unde să-și plece capul*” (Matei VIII, 20). Predica oriunde se întâmpla : pe malul lacului Ghenezaret, pe drum, pe munte, în sinagogi (mai puțin) și în case particulare. Îi plăcea să predice mai mult în aer liber, unde se puteau desfășura mulțimile în voie. Tot în aer liber și-a petrecut cea mai mare parte din cei trei ani și jumătate, mâncând, odihnindu-se și dormind pe sub măslinii grădinilor, iar înainte de prinderea Sa s-a retras în pustie cu Apostolii Săi, unde a rămas câțva timp.

În Ierusalim n-a venit decât de patru ori în acest răstimp. Așa rezultă din relatarea Sfintelor Evanghelii.

Activitatea lui făcuse vâlvă și El nu mai putea intra în cetate ca oricine. Pe urmele Lui, sau împrejurul Său, se țineau gloatele. După obiceiul iudeilor, Domnul Iisus s-a dus totdeauna de Paști să se roage la templul din Ierusalim, de unde nu putea lipsi. Prilejul era deosebit de însemnat.

Așa că-L aflăm în Ierusalim la praznicul acesta, în anul 780 ab U.C., când alungă vânzătorii din templu. Aceasta a fost călătoria întâi, după începerea activității, necunoscându-le pe celelalte, decât pe aceea de la 12 ani. A doua călătorie la Ierusalim, tot de Paști, a fost în anul 781. A treia călătorie s-a petrecut în anul 782, de sărbătoarea Corturilor, iar a patra în anul 783, iarăși de Paști, când intră în Ierusalim călare pe mânzul asinei. Ierusalimul era cetatea saducheilor și a fariseilor și tot aici își exercita puterea discreționară cuceritorul roman. Primejdiile erau pretutindeni pentru un propovăduitor de statura și chemarea Domnului Iisus. Se verificase aceasta și prin uciderea Sfântului Ioan Botezătorul. Saducheii și fariseii n-ar fi răbdat atât de mult o concurență religioasă chiar în cetatea lor. Nici romanii nu l-ar fi lăsat în pace, ca să-și îndeplinească misiunea mesianică, dacă ar fi văzut neconținut tumultul gloatelor. Garnizoana romană din turnul Antonia supraveghea, dintr-o poziție dominantă, templul și cetatea. Procuratorul Pontiu Pilat era bine informat despre toate mișcările poporului subjugat. Așa că Domnul Iisus preferă ținuturile mai îndepărtate ale Galileii, pline de zeļoți și de sicari (cuțitari), ale Iudeii, ale Samariei, pustiurile și munții arizi, unde-și poate desfășura activitatea nestingherit. Depărtările mari favorizau apoi și răspândirea veștilor despre faptele sale minunate care nu puteau fi împiedicate sau controlate ușor de farisei și de irodiani.

De-a lungul acestor trei ani și jumătate, așadar, se înșiră întâmplările cele mai de seamă, fără o cronologie precisă, ținută la zi, nepunându-se problema exactității în decursul activității Sale, ci mult mai târziu. Domnul Iisus uimește pe contemporani cu doctrina Sa, apoi cu faptele Sale minunate. Știrile despre ele se răspândesc pretutindeni. El este prețuit ca „taumaturg“, făcător de minuni, ceea ce masele apreciau în prima li-

nie. Măcinate de boli grozave, tipice Orientului și vremurilor acelora, în care medicina empirică era nepuțincoasă, frământate de așteptări mesianice, sărăcite de biruri și de dăjdii, gloatele așteptau mântuirea de suferințe cu sufletul la gură. Acesta este momentul istoric în care minunile Domnului Iisus înfloresc ca niciodată. Un asemenea moment nu s-a mai repetat în istorie. Oriunde apărea Domnul Iisus, se producea și ceva extraordinar. Mesia fusese profețit ca făcător de minuni cu puterea sa divină. Numai așa poate fi explicată activitatea Sa taumaturgică; nicidecum prin încercările de a-L transforma pe Domnul Iisus într-un „hechim priceput“ al acelor vremuri adică cu școală superioară, în Egipt, unde ar fi învățat „leacurile“ de la preoții cei vechi, nici prin încercarea de a-i atribui tehnica „Joga“ cum fac alții care-l poartă până în India și cu atât mai puțin de a-l socoti un hipnotizor. Dăruri personale deosebite este evident că a avut Domnul Iisus, deoarece a putut dinamiza gloatele și a adunat în juru-i ucenici și Apostoli, dar minunile aparțin dumnezeirii Sale, unită organic cu firea Sa umană. Numai așa poate fi explicată și extraordinara influență pe care a avut-o Domnul Iisus asupra adeptilor. El n-a ieșit niciodată din hotarele Palestinei. O asemenea relatare nu există în *Sfintele Evanghelii*, iar alte puteri decât cele dumnezeiești n-a folosit.

Trecând deci în revistă minunile pe care le-a săvârșit Domnul Iisus, se constată realitatea istorică a vindecărilor, a stăpânirii spiritelor și a elementelor naturale; Domnul Iisus participă la nunta din Cana Galileii și schimbă apa în vin (*Ioan II*); la scaldătoarea Betezda vindecă un slăbănog (*Ioan V*); când mulțimile se adună vindecă leproși (*Matei VIII*), îndrăciți, orbi (*Matei IX, 27—29*), o femeie cu scurgere de sânge (*Matei IX, 20—22*), precum și diferite boli trupesti (șchiopi, orbi, muți, ciungi, paralitici), cât și sufletești (epileptici, demonizați) cu diferite prilejuri (*Matei XV, 30*; *XVII, 15—18*; *Luca III, 39—40* etc.), înviază morții: pe fiul văduvei din Nain (*Luca VII, 12—15*), pe fiica lui Iair (*Luca VIII, 54—55*) și pe Lazăr (*Ioan XI, 1—44*), înmulțește pâinile și peștii (*Matei XV, 32—38*). po-

toleşte furtuna şi umblă pe mare (*Matei XIV, 23—27* etc.). Asemenea minuni se împletesc cu lucrurile reale, obişnuite, care s-au petrecut, într-o ţesătură inextricabilă. Înşiruirea lor este logică şi progresivă. Sunt, de fapt, şi atât de multe, încât nu puteau fi înşirate cronologic cu precizările-exacte ale zilei, lunii şi anului, ci rânduite succesiv, numai cele trei învieri sunt relatate cu o deosebită atenţie, în special învierea lui Lazăr. Ucenicilor Sfântului Ioan, Botezătorul, Domnul Iisus le înşiră faptele sale minunate : „*Mergând, spuneţi lui Ioan cele ce auziţi şi vedeţi : orbii văd şi şchiopii umblă, leproşii se curăţesc şi surzii aud, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte*“ (*Matei XI, 4—5*), iar iudeilor, scoşi din fire, care-l apostrofează, le răspunde aşa : „*Lucrurile pe care le fac în numele Tatălui Meu, acelea vorbesc despre Mine*“ (*Ioan X, 2—25*).

În alte două ocazii însă, lucrurile se petrec altfel. Venind în patria sa, adică în Nazaret, Domnul Iisus învaţă în sinagogă, dar n-are efectul scontat, căci toţi se mirau şi ziceau : „*De unde are înţelepciunea aceasta şi puterile ? Au nu este acesta feciorul teslarului ? Au nu se numeşte mama lui Maria, şi fraţii lui Iacov şi Simon şi Iuda ? Şi surorile lui nu sunt toate la noi ? Deci de unde are acestea toate ? Şi se sminteau de el*“ (*Matei XIII, 54—57*). Nazaretanii, tocmai fiindcă îl ştiau şi-l socoteau ca pe unul de-al lor, nu-şi puteau explica „înţelepciunea şi puterile lui“. Era peste puterile lor să-l recunoască „taumaturg“ sau „Mesia“, aşa că s-au „smintit“. Chiar compatrioţii Săi n-au crezut în El, iar în faza aceasta Domnul Iisus nu este recunoscut nici în „casa sa“, adică de verii şi verişoarele Sale, numiţi impropriu „fraţi şi surori“. Aşa că Domnul Iisus spune aici memorabilele cuvinte : „*Nu este prooroc dispreţuit decât în patria sa şi în casa sa*“ (*Matei XIII, 57*). Ne-fiind, astfel, recunoscut de compatrioţii săi şi nici de cei din „casa sa“, Domnul Iisus „n-a făcut acolo multe minuni, din cauza necredinţei lor“ (*Matei XIII, 58*), dar nici cele puţine nu sunt relatate. Domnul Iisus are deci o situaţie specială în Nazaret, patria Sa, unde din pricina Lui se produc „sminteli“. El însă s-a socotit în faţa celor cărora le propăvăduise „prooroc“, ceea ce este

deosebit de semnificativ. Mai mult nici n-a încercat să predice cuvântul adevărului în Nazaret, iar dintre frații și surorile Sale numai despre Iacov ni se spune că a devenit un adept al Său, mult mai târziu, după moartea Sa, când îl aflăm și pe Iuda lângă el. De la amândoi, ne-au rămas câte o epistolă, a lui Iacov adresată celor douăsprezece seminții; a lui Iuda, „frate a lui Iacov“ către „cei chemați“.

A doua încercare a Domnului Iisus a fost organizată de farisei și de saduchei și este tipică. Ei se apropie de Dânsul, ispitindu-L, ca-n atâtea alte rânduri, dar de data aceasta îl roagă să le arate semn din cer. Este dovada peremptorie că fariseii și saduchei voiau să verifice cu simțurile lor, ca mai târziu apostolul Toma, faima faptelor minunate (fama miraculorum), dar Domnul Iisus nu s-a lăsat ademenit, fiindcă le-a înțeles înfățișarea. El le-a răspuns: *„Când se face seară, ziceți: senin va fi, că se roșește cerul. Și dimineată ziceți: astăzi va fi furtună, că se roșește cerul posomorât. Fățarnicilor, fața cerului știți să o socotiți, iar semnele vremii nu puteți? Neamul viclean și desfrânat cere semn și semn nu i se va da decât semnul lui Iona proorocul. Și lăsându-i, s-a dus (Matei XVI, 1—4). „Semnele vremii“ nu-i mulțumeau însă pe farisei și saduchei, fiindcă ei le interpretau altfel, având alte criterii mesianice care, după Domnul Iisus Hristos, nu s-au mai repetat, așa cum le doreau ei. Din toate cele relatate însă, putem trage unele concluzii: consătenii Domnului Iisus, cei ce-l cunoșteau bine, și fariseii și saduchei, cei care puteau cântări mai bine semnele vremii, își formaseră alte impresii, false și subiective, despre El, în miezul tulbure și agitat al evenimentelor, precum și al zvonurilor pe care le împrăștiu detractorii Săi. Persoana Domnului Iisus devenise principalul subiect al predicilor și al criticilor fariseilor și saducheiilor, deformându-i-se faptele și cuvintele. Logosul întrupat intrase în procesul de răstălmăcire. Cărturarii contemporani ai Domnului Iisus nu s-au învrednicit să aibă cheia în frământata problemă a Lui.*

Atunci, în cei trei ani și jumătate de activitate melianică a Domnului Iisus, minunile și profețiile curg pe

vadul lor etern. Marea furtunoasă se supune poruncii Domnului Iisus și se liniștește ; peștii și pâinile se înmulțesc ; Domnul Iisus și Sfântul Apostol Petru se plimbă pe apă ca pe uscat ; apa din amforele de piatră se schimbă în vin la nunta din Cana Galileii ; ochii Domnului Iisus văd ce se petrece în alte locuri, de exemplu cum Natanael sta sub un smochin ; demonii se supun și ies tipând din îndrăciți și intră în porci ; diferite boli se vindecă prin atingerea cu mâna, prin ungerea cu tină sau prin puterea cuvântului ; chiar morții se trezesc din neființa lor și înviază, ca fiica lui Iair (*Marcu V, 38—43*), fiul văduvei din Nain (*Luca VII, 12—15*) și Lazăr, fratele Martei și Mariei din Betania (*Ioan XI, 1—44*). Încercările de-a explica activitatea mesianică a Domnului Iisus Hristos cu ajutorul unor ipoteze ingenioase au eșuat. Așa, una dintre ipoteze era a „credinței care mântuie“ (the faith healing). Minunea se producea numai când exista credință. O cerea și Domnul Iisus de la fiecare, fiind o condiție indispensabilă. Fără credință, nu făcea nici o minune, dar cu credință se pot muta și munții din loc. Credința însă fără ajutorul divin rămâne credință subiectivă, nu se poate obiectiva în minuni și în profeții.

Altă ipoteză a căutat soluția în sugestie, autosugestie și în hipnoză. Domnul Iisus ar fi fost un mare hipnotizor. Asemenea hipnotizori ar fi existat și-n comunitățile eseniene care credeau în puterea cuvântului, precum și în India, în Egipt și-n Grecia, unde se produceau mai ales cu prilejul oracolelor din Delfi. Se susține deci că și Domnul Iisus era un hipnotizor și minunile Sale se explică prin puterile oculte speciale pe care le avea. Se încearcă deci a se explica minunile, în existența și-n influența lor, cu ajutorul hipnozei. A susține însă aceasta este hazardant, ignorând structura minunilor Domnului Iisus Hristos, precum și originea lor divină, cu neputință de demonstrat sau de analizat numai pe cale naturală. Minunile și profețiile Domnului Iisus sunt structural deosebite de pretinsele minuni spiritiste sau teosofice a căror cauzalitate se poate explica. Domnul Iisus n-a fost un hipnotizor. Nu există argumente evanghelice pentru susținerea unor aseme-

nea afirmații. „Minunile“ Domnului Iisus n-au nici o asemănare cu minunile yogilor și fahirilor din India. Într-adevăr, apa din cele șase vase de piatră s-a schimbat în vin (*Ioan* II, 1—11) și nu mai era apă. Nu se poate explica printr-o acțiune de auto-sugestie în masă nici hrănirea multimilor, fiindcă rămân douăsprezece coșuri de fărâmituri (*Matei* XIV, 20). Nici vindecările nu se pot explica, presupunând o influență hipnotică anterioară, fiindcă ele intervin inopinat, la voia întâmplării. Dar minunile Domnului Iisus nu pot fi explicate printr-un proces de hipnoză, cum ar fi, de pildă, vindecarea orbilor din naștere, vindecarea multiplelor cazuri de lepră sau învierile din morți. Orice măiestrie interpretativă sau explicativă se lovește de imposibil și de ne-verosimil. În asemenea condiții, una din gravele erori ale „cercetătorilor minunilor“ a fost și aceea de-a căuta sensuri acolo unde nu exista decât puterea lui Mesia, Fiul lui Dumnezeu.

Verosimilitatea și autenticitatea minunilor rezultă și din relatarea lor scripturistică. Orbul din Betsaida, după ce Domnul Iisus scuipează pe ochii lui și-și pune mâinile pe el, este întrebat de vede ceva, iar el răspunde, „Zăresc oamenii umblând, îi văd ca pe niște copaci“ (*Marcu* VIII, 24). Deși se precizează că orbul fusese scos afară din sat, totuși câștigarea bruscă a vederii nu se putea manifesta așa din punct de vedere medical. Orbul vede oamenii umblând, îi vede ca pe copaci, are, la început, imagini confuze vizuale. Identic stau lucrurile și în cazul slăbănogului pe care, după ce-l vindecă Domnul Iisus, îl face să iasă înaintea tuturor și să umble, încât erau toți uimiți (*Marcu* II, 12). Identic este și cazul slăbănogului de la Betezda, bolnav de treizeci și opt de ani, care este vindecat de Domnul Iisus și-și ia patul său și umblă (*Ioan* V, 9). Lazăr, fratele Mariei și Martei, când este înviat de Domnul Iisus, era de patru zile mort, deci se simțea mirosul, după cum observă Marta, ceea ce exclude orice încercare de infirmare a mărturiilor induse, mortul fiind într-un proces avansat de descompunere. Deci, după ce s-a ridicat piatra, Domnul Iisus a poruncit: „Dezlegați-l și lăsați-l să meargă“ (*Ioan* XI, 44). După săturarea celor cinci mii cu cele cinci

pâini de orz și doi pești, ucenicii adună douăsprezece coșuri de fărâmituri (*Ioan VI, 13*), ceea ce este un adăus extrem de important la întâmplarea de mai sus, dovadă că din cinci pâini înmulțite rămăseseră atât de multe fărâmituri. Duhul necurat iese dintr-un îndrăcit și intră într-o turmă de două mii de porci, care se aruncă în mare și se îneacă (*Marcu V, 13*). Aici turma de porci, necesară pentru hrănirea garnizoanelor romane, are valoarea adevărării minunii ca și cele douăsprezece coșuri de fărâmituri. Furtuna de pe mare nu este în contradicție cu somnul lui Iisus (*Marcu IV, 38*), fiindcă El nu se teme de înec precum Sfinții Apostoli. Umblarea pe mare a Domnului Iisus nu este o nălucire a ucenicilor, iar încercarea Sfântului Apostol Petru de a-L imita este lovită de neputință. Numai intervenția divină îl ferește de înec (*Matei XIV, 29*). Pentru leproșii vindecați avem dovada confirmării groaznicei boli, fiindcă ei erau obligați să se arate preoților, ca să ateste vindecarea lor (*Luca V, 14*; *XVII, 14*).

Faima „taumaturgului“ Iisus Hristos a fost foarte mare. În tot decursul activității Sale, după El au tălăzuit mulțimile. Îndată ce se auzea undeva că a apărut, oamenii se adunau în jurul Lui și nu-L mai părăseau, până ce nu ieșea El însuși din regiunea aceea, obosit și tulburat de mii de glasuri și de cereri. Faima minunilor îi mergea înainte, prezentându-L în adevăratele Sale proporții mesianice. Mulțimile erau dornice de învățătura Sa și de „minunile“ despre care auziseră. „Poporul minunilor“ avea prilejul să constate prezența istorică între ei a lui Mesia cel mult așteptat. Starea de spirit a celor care trăiseră minunile *Vechiului Testament* era reeditată. Nimic nu mai era imposibil pentru Cel după care alergau mulțimile. Soarele mai putea sta pe loc cum a stat deasupra Cabaonului (*Iosua X 12*); marea mai putea fi trecută ca pe uscat (*Exod XIV, 1* și urm.); zidurile Ierihonului se mai puteau prăbuși la sunetul trâmbițelor (*Iosua VI, 1* și urm.). Mulțimile vin de la mari depărtări cu tot felul de bolnavi, în nădejdea vindecărilor miraculoase; se înghesuie și se ceartă; îl urmează pe Domnul Iisus pe distanțe de zeci de kilometri și, în special, atrag atenția mai-marilor poporului asupra Lui. Asemenea aglomerări umane nu puteau trece ne-

observate nici de romani ale căror iscoade vor fi cercetat cauzele acestor deplasări în masă, încercând să vadă dacă nu se organizează vreo revoltă împotriva lor.

Aglomerările acestea însă, dacă nu prezentau vreun pericol pentru stăpânirea romană, în schimb aduceau cu ele sămburii unei învățături noi, iar acest lucru îi îngrijora pe preoți. După Domnul Iisus se ținea un cortegiu lung de bolnavi fără leac ; din cele mai îndepărtate ținuturi porneau pe urmele lui suferinzii acelor vremuri, iar leproșii se ațineau la răspântii, departe de oameni, pentru ca să ceară ajutorul Domnului Iisus care vindeca și lepra, numai atingând pe cei bolnavi cu degetul. Acești bolnavi vedeau că țara lor este plină de fel de fel de boli și că leproșii stau în pâlcuri tragice din loc în loc, pe lângă cetăți, izgoniți dintre oameni și obligați să strige, când îi vedeau apropiindu-se, *tame*, adică bolnav ; ei înțelegeau că izvorul suferințelor este același ; ei alergau după vindecări minunate, rămânând mulți dintre ei martori ai activității mesianice, după învierea Domnului Iisus Hristos.

Marile idei, care pluteau în aer în vremea aceea, puteau să entuziasmeze și ele mulțimile. Așteptarea lui Mesia era pe toate buzele și-n toate inimile ; împărăția lui Dumnezeu trebuia să ia locul împărăției cezarului ; „poporul ales“, trebuia să aibă o misiune specială între celelalte popoare ; idei destule ca să dea o configurație specială și mulțimilor care-l urmau pe Domnul Iisus, chiar dacă nu le erau prea lămurite. Aceste idei îi preocupau pe oamenii din vremurile acelea, iar persoana și activitatea Domnului Iisus le dăduse semnele mesianice mult așteptate. Mulțimile acestea eteroclite erau purtate, astfel, și de credință, dar mai ales de curiozitate și de diferite interese ; ele n-au format niciodată un tot omogen ; ele nu aparțin Domnului Iisus ca o entitate permanentă și organizată ; ele sunt mereu altele, după cum și Domnul Iisus era într-o parte sau într-alta. Pe lângă ceata ucenicilor Săi deci, care era nucleul, s-a putut încheia o grupă de adepți, din care Domnul Iisus a ales pe cei șaptezeci. Ea a mai crescut, pentru ca la sărbătoarea Cincizecimii să fie prezenți și să asculte cuvântul Sfântului Apostol Petru „ca la trei mii de suflete“ (*Faptele Apostolilor* II, 41). De mulțimile acestea,

Domnul Iisus era legat strâns sufletește, fiindu-i milă de ele, „pentru că erau ca niște oi care n-aveau păstor“ (Marcu VI, 34) și se țineau după Dânsul, flămânde și însetate. El spunea limpede : „*Milă-mi este de popor, că iată trei zile sunt de când așteaptă lângă Mine și n-au ce mânca*“ (Marcu VIII, 2). Aici, aflăm că erau ca la patru mii de oameni, o cifră enormă pentru acele vremuri. Pe acești patru mii de oameni, Domnul Iisus i-a săturat numai cu șapte pâini, la un popas, lângă o fântână, ca să aibă ce bea. Dar atitudinea mulțimilor este schimbătoare. Așa cum l-au urmat pe Domnul Iisus, cerându-i ajutor și strigându-i : Osana ! când a intrat în Ierusalim, tot așa de ușor îl vor părăsi, liniștindu-se ca o mare după furtună. Numai puțini îi vor rămâne credincioși, cei care i-au cunoscut mai bine sufletul și învățătura. Ceilalți se vor risipi sau îl vor părăsi. Este semnificativ din acest punct de vedere că atunci când Domnul Iisus este prins, purtat la Ana, la Caiafa, la Irod Antipa și la Pontiu Pilat, mulțimile sunt absente. Numai gloata slujitorilor arhiereilor este dezlănțuită și strigă, instigată de mai-marii lor, cerându-i moartea. În această gloată, care nu mai poate fi identificată cu mulțimile de dinainte, se vor fi rătăcit și câțiva curioși ; ei însă nu mai iau partea Domnului Iisus. Nimeni nu ridică glasul în apărarea lui. Domnul Iisus era singur. Ierusalimul, deși gema de mulțimile venite la sărbătoarea Paștelui din toate colțurile țării, este parcă pustiu și mort, când trece Domnul Iisus cel adorat și urmat de drumuri, chiar și-n pustie, de mulți dintre ei. În fața morții, Domnul Iisus, potrivit rânduielii din veac, s-a văzut deci singur, părăsit și de către mulțimi și de către ucenici. Este partea cea mai tragică a vieții și activității Sale, care, așa cum au fost, le-a închinat mântuirii și fericirii altora. Numai un anumit număr de ani sunt sortiți fiecărui om în viață, spre a înflori și a da rod. Pentru Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu și Om, au fost de-ajuns numai trei ani și jumătate. Personalitatea Lui este prezentă și circulă, ca apele frăatice, pretutindeni, în învățătura Sa, dacă sunt orinse cu precizie coordonatele Sale definitorii. Marile furtuni spirituale nu încetează niciodată și cutreieră pădurile sufletelor.

ÎMPLINIREA LEGII

„Să nu socoți că am venit să stric Legea sau Proorocii. Nu am venit să stric, ci să împlinesc.”

(Matei V, 17)

Domnul Iisus Hristos în trei ani și jumătate de propovăduire a împlinit *Legea* și *Proorocii*. Revelația divină și-a terminat procesul său doctrinar de istoricizare prin Cel care era „alfa și omega”, „începutul și sfârșitul” (*Apocalipsa* XXII, 13). O altă evoluție doctrinară nu poate fi concepută, timpul cuprinsese din cea ce era de necuprins ceea ce constituie *Testamentul Nou*. Aducându-și la îndeplinire misiunea Sa, Domnul Iisus a evitat implicațiile politice cu cuceritorii romani. Când iscoadele mai-marilor preoților și cărturarilor Îl ispitesc, întrebându-L: „*Se cade să dăm dajdie cezarului sau nu?*”. Domnul Iisus, pricepând vicleșugul lor, le-a răspuns: „*Dați cezarului cele ale cezarului și cele ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu*” (*Luca* XX, 22—25). Atitudinea este circumspectă, deși fondul era altul, fiindcă Domnul Iisus cunoștea comportarea cuceritorului și comenta faptele întâmplate. Căci, aducându-i-se vestea că niște galileeni fuseseră uciși de Pontiu Pilat, amestecându-li-se sângele cu jertfele lor, Domnul Iisus răspunde așa: „*Vi se pare că galileenii aceștia au fost mai păcătoși decât toți galileenii, că au pățimit acestea? Vă zic nu, ci, de nu vă veți pocăi, toți veți pieri așa*” (*Luca* XIII, 1—2). Colportorii de vești nu-i spusese ră despre masacrul acesta amănunțele sângeroase, ca să primească un asemenea răspuns care muta chestiunea de pe fondul său politic pe altul penitențial-religios. De bună seamă că ei au fost crunt dezamăgiți, dar Domnul Iisus nu se angaja în luptă, cum doreau fariseii, direct sau indirect, cu stăpânirea romană, purtătoare de sabie. Pontiu Pilat avea dreptul săbiei (jus gladii), iar Domnul Iisus

cunoștea represaliile romane chiar și din cazul citat. Cuceritorii erau necruțători.

Învățătura Domnului Iisus, interesând atât de mult pe farisei, pe saducheii, pe cărturari și pe bătrânii sinedriști, determina reacții diferite în tabăra irodianilor și a spionilor romani, făcându-i să creadă că este specific religioasă. Aceasta a fost impresia inițială, nedezmintită de-a lungul activității Sale și confirmată mai târziu și de atitudinea lui Pontiu Pilat în timpul procesului. De fapt, învățătura Domnului Iisus Hristos avea largi implicații, cum era și de așteptat, sociale, economice, culturale și politice, inaugurând o adevărată răsturnare de valori învechite și sterpe. Această învățătură se limita însă numai la poporul ales, evitându-se pe cât posibil cetățenii poporului roman și stăpânitorii săi. Deocamdată, noua religie, care se năștea, se manifesta între hotarele Palestinei, abia Sfinții Apostoli vor ieși și în afara lor, lovindu-se și de ceilalți cetățeni ai imperiului roman, în primul rând de adepții politeismului greco-roman, ceea ce va schimba radical pozițiile. Cât timp Domnul Iisus și-a văzut de propovăduirea Sa religioasă, specifică poporului iudeu, Pontiu Pilat nu s-a interesat de El. A fost informat, de bună seamă, că un nou profet propovăduiește idei religioase prin țară. Iscoadele sale se vor fi documentat și vor fi aflat atitudinea Domnului Iisus. De această dată, romanii n-aveau a se teme de zeloți și de sicari, măcar că profetul era galileean, dar aceasta va trage mai târziu în cumpănă, când Domnul Iisus va fi arestat. Domnul Iisus putea deci propovădui.

Chiar din cuvintele Sale, ne putem da seama că învățătura nouă își trăgea seva și din *Scripturile vechi*, cuprinzătoare ale profetiilor mesianice, deci și deținătoare ale Revelației divine a *Vechiului Testament*: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea și Proorocii. Nu am venit să stric, ci să împlinesc” (Matei V, 17). Cuvintele cuprindeau viitoarea Sa propovăduire. Domnul Iisus și-a dat seama de insuficiența *Legii Vechi*, într-o sumedenie de cazuri; văzuse ce dezvoltare formalistă, stearpă i-au dat fariseii, saducheii și cărturarii poporului: observase desprinderile preceptelor religioase de

necesitățile celor săraci. Jertfele, care trebuiau aduse la altar, întreceau puterea celor mai mulți iudei. Or, de mulțimea acestor jertfe depindea mântuirea; observațiile rigide deveniseră o povară pentru desfășurarea activității umane normale: abluțiuni, rugăciuni zilnice, sărbători, opreliști, precepte morale și altele transformaseră religia într-o povară hierocratică, de sub care nu scăpa nimeni. Zilele de necurătenie și de curătenie, animale spurcate și curate, indivizi condamnați pentru veșnicie și cei aleși se uniseră, pentru a asigura autoritatea saducheilor și fariseilor și a ține pentru totdeauna pe cei mulți, pe cei mici, într-o sclavie mai teribilă decât cea politică a cuceritorului roman. Din această sclavie religioasă își propune să-i elibereze Domnul Iisus, și, după învățătura Sa revelată, i-a salvat.

Filiațiuni doctrinare se pot afla însă, cu siguranță, la marele rabin Hillel, tatăl lui Gamaliel, care a strălucit la începutul erei noastre, având mare prestigiu sub Irod cel Mare. Ele ne demonstrează, totuși, deosebirea esențială între Hillel și Domnul Iisus. Hillel era un fel de umanist al epocii sale, iar unele precepte au similitudine evidentă cu învățătura Domnului Iisus. Hillel învăța: „Ce ție nu-ți place, altuia nu face. Aceasta este toată legea; restul nu este decât un comentariu”; Domnul Iisus învață, în acest sens, altceva mai precis: „Așadar, toate câte voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea, că aceasta este legea și proorociei” (Matei VII, 12). Hillel învăța: „Nu-ți judeca aproapele, până când nu ești și tu în locul lui”, iar Domnul Iisus: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați... Și ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă?” (Matei VII, 1, 3). Hillel mai zice: „Sufletul meu este un oaspete trecător pe pământ, față de care eu trebuie să-mi fac datoria de a-l găzdui” sau „Arată-te om și acolo unde nu sunt oameni”; sau „Omul adevărului între ceilalți oameni este ca sarea în bucate”; sau „Umilința mea este mărirea mea și mărirea mea este umilința mea”; precepte care se întâlnesc, sub altă formă, desăvârșite revelațional, și-n învățătura Galileeanului: „Luați jugul meu asupra voastră și învățați-vă de la mine, că sunt blând și smerit cu inima...” (Matei

XI, 29) ; „Voi sunteți sarea pământului, iar dacă sarea se va strica cu ce se va săra?” (Matei V, 13) ; „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune...” (Matei V, 16) și altele. Similitudinile cu învățătura fariseilor și cu a esenienilor arată clar că Domnul Iisus le cunoștea și-și însușise ceea ce era valoros din moștenirea doctrinară a trecutului (Matei V, VI, VII ; Marcu XII, 26—34 ; Luca XII, 22—59 ; Ioan V, 19—47 etc.). Domnul Iisus a folosit, cum era și normal, și izvoarele înțelepciunii populare (paremiologia, parabolele) și culte din vremea sa, autentificându-le ca revelate din momentul folosirii. Noua doctrină însă nu era folclorică ; ea era doctrina mântuirii și aceste elemente nu fac decât să contribuie la accesibilitatea ei.

Originalitatea doctrinară mesianică a Domnului Iisus este, astfel, totală. Această realitate ne este confirmată de formația Sa. El își însușise mai întâi subtilitățile religioase ale monoteismului iudaic care era o formă evoluată religioasă între celelalte religii politeiste, cuprinzând *Revelația primordială* și *revelația Vechiului Testament*. Cojile ceremoniale, formale, ale religiei *Vechiului Testament* fuseseră lăsate și se reținuse miezul, izvorul doctrinar viufăcător. De la acest miez pleca El mai departe, desăvârșind în jurul lui carnea doctrinară a unui fruct religios nou. Domnul Iisus cunoștea întreaga *Sfântă Scriptură Veche*, dar nu culegea decât din anumite cărți pe care le găsea mai potrivite. În orice caz, nimic din *Cântarea Cântărilor* și din *Eclesiast* nu mai răsună în învățătura Sa. Domnul Iisus apucase pe alt drum, după cum fusese prevestit. Mai cu seamă ideile morale vehiculau în întreaga lume elenistă și era imposibil ca să nu-și facă apariția și în Iudeea. Spiritul religiei monoteiste impunea confruntări cu politeismul idolatru, iar romanii erau politeiști. Totuși, cu toată inferioritatea evidentă religioasă, lumea antică se conducea după anumite principii morale, care o ridicaseră la înaltele culmi ale *kalokagatiei* și ale *sophrosynei*. Filosofii antici erau purtătorii unor idei morale bine cunoscute. Nici Domnul Iisus, trăind în acest mediu arhisaturat de discuțiile învățătorilor de lege, care nu se re-

fereau numai la *Lege* și la *Profeți*, nu le ignora. Elinii, care se suiseră să se închine la sărbătoare, se apropie și vorbesc cu Sfântul Apostol Filip din Betsaida Galileii, probabil în grecește, cerând să-L vadă pe Domnul *Iisus* (*Ioan XII, 20—21*). Limba și cultura greacă erau destul de bine cunoscute iudeilor, integrați imperiului roman, mulțumită în parte și comerțului intens pe care-l practicau cu cetățile antice.

Principiile morale ale antichității erau astfel, cunoscute și Domnului *Iisus*. Aristotel (384—322 î.d.Hr.), cerea practicarea binelui, ca să se obțină, prin transformarea calitativă, o participare la perfecțiunea divină. Perfecțiunea era, de altfel, ținta supremă și a altor filosofi antici, iar ea constă și pentru Epictet (sec. I. d.Hr.) în apropierea de Dumnezeu „perfecțiunea în-săși”.

Filosoful Epicur (341—270 î.d.Hr.) da norme pentru viață, care deveniseră populare. Liniștea deplină — *ataraxia* — se realizează desființând trecutul emotiv cu amintirile sale și viitorul emotiv cu perspectivele sale faste și nefaste. Așa se ajunge, printr-o desprindere progresivă de lume, de senzații, de dureri, de amintiri, la *apatheia*, independența totală. Un „apatic” nu se mai teme de moarte, care aparține viitorului, nici de Dumnezeu care aparține trecutului, el se bucură că trăiește clipa și caută să și-o facă fericită, căci plăcerea prezentă este binele suprem. Filosoful Platon (427—347 î.d.Hr.) va aduce un element nou în problema morală și anume dragostea, prin care ne asemănăm cu zeii. Această dragoste are valori morale deosebite, esențiale, stând la temelie binelui; ea conduce cele mai alese sentimente și constituie idealul de realizat în viață. Cercetând structura binelui, filosoful Socrate (470—399 î.d.Hr.) constată că binele implică o cunoaștere rațională a lui și o atitudine morală. Virtuosul știe să facă binele: înțelepciunea impune deci facerea binelui, iar comportarea aceasta duce la fericire. Este un salt calitativ al eudemonismului socratic de la hedonism, pentru care ținta supremă era plăcerea, și de la cinism care renunța la orice plăcere, ținând numai la bunurile spirituale. De la eudemonismul socratic va face un pas

înainte umanitarismul filosofului stoic Zenon (347—270 î.d.Hr.), pentru care rațiunea naturii cere conformare deplină umană, deoarece ea este norma și măsura binelui universal, deci asigură și realizarea unei fericiri universale, criteriu obiectiv pentru fericirile individuale care pot fi subiective și egoiste. Natura devine marea învățătoare a binelui și ordonatoarea vieții prin înțelegerea rațiunii și a ordinii morale. În felul acesta se obține o desprindere progresivă de ceea ce este indiferent: bucurii, dureri, onoruri, sărăcie, bogăție, viață și moarte, până ce totul devine indiferent — apatia. Numai un asemenea om, ajuns la starea de indiferență totală, este și autarhic, adică se conduce singur, făcându-și, impunându-și legile morale, având conștiința datoriei împlinite și conformându-și mereu acțiunea morală cu rațiunea naturii. Ca idealuri morale ale înțelepciunii antice, concepțiile acestea circulau la toți filosofii; ataraxia fiind cunoscută și de Epicur și de Zenon și de stoici și de sceptici și de Democrit, cu schimbările specifice, iar conceptul grec „Kalos Kagathos” devenise un adevăr comun filosofic care subzista în geneza și în alcătuirea altora.

Într-o formă sau într-alta, ideile acestea ajung și în Iudeea și indiscutabil și la urechile Domnului Iisus. Deși nu există formulări identice, totuși anumite similitudini în învățătura Domnului Iisus atestă cunoașterea lor, deci nu pot fi refuzate *de plano* în atotștiința Domnului Iisus Hristos, fiind inerente comunității de gândire și mediului elenizat și romanizat. Maxima socratică: „*Cunoaște-te pe tine însuți*”, săpată pe frontispiciul templului din Delphi, răsare sub diferite înfățișări și din învățătura Mântuitorului Hristos. Ea primește un corectiv valoric revelat în: „*Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți*” (Matei XXII, 38). Dacă nu te cunoști mai întâi pe tine însuți, nu-ți poți iubi aproapele. Și Domnul Iisus căuta să desprindă pe contemporanii Săi de grijile existenței: de mâncare, de îmbrăcare, de băutură, de grija zilei de mâine (Matei V, 31, 34), nesocotind și disprețuind cele lumești: bogăția, lenea, luxul și huzurul, adică pseudovalorile temporale (Matei V, 19—34). Unuia care cere voie să-și îngroape tatăl, îi zice: „*Lasă morții să-și îngroape morții lor...*” (Luca

IV, 60). Totuși, El nu aduce liniște și pace, în sensul antic, ci sabie și dezbinare din cauza credinței tei noi (Matei X, 34—35), profetiza dezastrele viitorului, dărâmarea Ierusalimului, sfârșitul lumii, Judecata de Apoi (Matei XXIV, XXV, 31—36) și prigoniri viitoare (Ioan XVI, 2), dintre care unele s-au împlinit întocmai. Fericirile de care vorbeau anticii nu se puteau obține, după Domnul Iisus, decât în „împărăția lui Dumnezeu“. Principiile Sale nu duceau la ataraxia, apatheia sau autarkia din viața istorică, fiindcă elimina cealaltă viață cu fericirea ei deplină. În viața de aici, sunt, totuși, observate comandamente ca acestea : „*Fiți înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii*“ (Matei X, 16), sau : „*Aceasta este porunca mea ca să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit eu*“ (Ioan XV, 12), sau se sintetiza totul în expresii ca aceasta : „*Fiți dar voi desăvârșiți, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este*“ (Matei V, 48).

Adevărata fericire devenea identică, după Domnul Iisus, cu mântuirea într-o altă ordine de existență cu valori imuabile (Matei V, 1—12). Totuși, Domnul Iisus păstrase și desăvârșise noțiunile curente morale ale antichității : fericirea, desăvârșirea, dragostea, înțelepciunea, cunoașterea de sine, deși exludea total pe altele, ca : plăcerea hedonistă, ataraxia și apatheia. Bucuria și veselia erau valorificate cu totul altfel de Domnul Iisus, având o altă perspectivă și urmărind îmbunătățirea personală, pentru câștigarea mântuirii : „*Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri...*“ (Matei V, 12). Mediul cultural are pondere reală în cazul Domnului Iisus, asigurându-i istoricitatea, căci El n-a fost o persoană abstractă, desprinsă de epoca Sa. Tocmai legăturile culturale cu această epocă vin în sprijinul existenței Sale reale, determinându-i caracteristicile personale. Marile idei morale ale antichității pălesc în fața învățăturii revelate, al cărei scop este precis delimitat. Aceste idei vehiculează subteran și în elinismul saducheilor. Cu discernământ, ele se pot identifica în epoca Domnului Iisus, fără să aibă repercursiuni asupra învățăturii Sale revelate, dar contribuind la istoricitatea Sa.

Dar și ca formație religioasă, unele adevăruri elementare trebuie să fie restabilite. Domnul Iisus n-a fost triteist (politeist) și n-a susținut niciodată existența mai multor dumnezei, ci doar o singură Divinitate în trei ipostaze: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Apelativul „Fiul lui Dumnezeu“ era o identificare substanțială cu Dumnezeu, nu una simbolică, filială, nici o descendență spirituală. În acest sens, trebuie luată și descendența lui Mesia (Hristos), numit de Caiafa: „Fiul lui Dumnezeu“ (Matei XXVI, 63). „Duhul lui Dumnezeu“ trebuie identificat cu a treia persoană divină, deși acest lucru era de neconceput pentru religia monoteistă iudaică. Saltul revelat calitativ se produsese. Dezvoltarea revelației divine își atinsese punctul său maxim prin Domnul Iisus Hristos. Duhul lui Dumnezeu era, așadar, după învățătura Lui, Dumnezeu: „Duh este Dumnezeu...“ (Ioan IV, 24). La Botez, Același Sfânt Duh a fost în formă de porumbel (Matei III, 16), care zbura deasupra Domnului Iisus, iar „Mângâietorul, Duhul adevărului, Care de la Tatăl porcede“, despre care vorbește Domnul Iisus spre sfârșitul propovăduirii Sale, este a treia persoană divină a Sfintei Treimi care se purta, în timpul Genezei, deasupra apelor. El va continua activitatea Sa (Ioan XV, 26). Învățătura Domnului Iisus a fost deci și a rămas monoteistă, iar dogma Sfintei Treimi, unitară ființial și întreită personal, nu este triteistă sau politeistă. Învățătura religioasă a Domnului Iisus se ridică peste cea iudaică și peste cea antică. După El, exista un Dumnezeu, spirit absolut și infinit, creator și pronietor. Acest Dumnezeu este Tatăl tuturor, deci Lui i se roagă fiii Săi. Viața lor trebuie să fie conformă cu poruncile lui Dumnezeu, date lui Moisi. Aceste porunci Domnul Iisus le va împlini, socotindu-le că au devenit formale, de ordin fizic. El le va da conținut spiritual. Moartea atrăgea după sine consecințe grave pentru cei răi care mergeau în iad. Pentru cei buni erau „sânuri ale lui Avraam“, unde-și duceau mai departe existența spirituală, fericiți. Judecata de Apoi va fi o despărțire a celor răi de cei buni de către „un Împărat“ (Matei XXV, 34). Pe acest împărat, despre care vorbea

în pildă Domnul Iisus, îl vor identifica Sfinții Evan-gheliști cu Domnul Iisus.

Atitudinea Domnului Iisus față de tradiția religioasă a iudeilor a fost justă. Ea rezultă din aceleași cuvinte amintite, când se referă la *Lege* și *Prooroci*, pe care n-a venit să le strice, ci să le îndeplinească (*Matei V, 17*), Domnul Iisus era acuzat că dărâmă vechile așezăminte religioase, iar El își preciza pozițiile. Tradiția nu trebuia să fie paralizantă prin menținerea pasivă a moștenirii trecutului, fără nici un pas spiritual înainte. Viitorul nu poate trăi numai din valorile trecutului, ci trebuie să și le facă și pe ale sale. Viitorul nu poate fi numai conservator de valori, numai consumator de valori ale trecutului și deloc creator de valori noi. Idealizarea trecutului trebuie făcută cu măsură și regretul după vechile stări de lucruri trebuie comprimat, altfel viitorul nu mai are nici o perspectivă. Domnul Iisus prelua deci de la trecutul religios ceea ce trebuia dus mai departe, ceea ce era bun, dar nu desăvârșit, ceea ce era în curs de dezvoltare, dar nu împlinit. El își da seama de această stare de lucruri și voia să o îmbunătățească; nu disprețuia întreg trecutul. Cei ce-L acuzau de „stricarea Legii și a Proorocilor“ nu sesizau aspectele intime ale problemei „tradiție și împlinire“ pe vremea Domnului Iisus, pe care El însă le cunoștea bine. Domnul Iisus voia să elibereze omenirea de moștenirea nefastă a trecutului, de rânduielile depășite care o țineau pe loc, de conservatorismul rigid și inuman, de mentalitățile învechite, de formalismul sec și arogant al cărturarilor, redus la litera legii, nu de moștenirea pozitivă și veșnic umană care trebuia luată pe umeri și purtată mai departe, pentru a câștiga alte zări spirituale, pentru a înnoi omul și a-l ajuta efectiv. În acest sens, El preciza: „*Până ce va trece cerul și pământul, o iotă sau o cirtă nu va trece din Lege, până ce nu vor fi toate. Deci cel ce va strica una dintre aceste porunci mai mici și va învăța așa pe oameni, mai mic se va chema în împărăția cerurilor, iar cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema în împărăția cerurilor. Că zic vouă: Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai*

mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor" (Matei V, 18—20).

Mai-marii preoților, cărturarii și bătrânii poporului, în special, erau prin excelență conservatori și deci apărători ai rânduielilor vechi, ai *Testamentului Vechi* ai *Legii* și ai *Proorocilor*, de care depindea și situația lor religioasă dominantă. Ei deci sunt și aceia care devin cei mai mari dușmani ai noului, ai împlinirii *Legii* și *Proorocilor*, deci, în ultimă instanță, ai Domnului Iisus. Amenințarea „vechiului“ se transformă în amenințarea „noului“, iar lupta doctrinară inițială va deveni mai înverșunată. Mai-marii preoților, cărturarii și bătrânii poporului, vor rămâne până la urmă credincioși tradiției religioase a străbunilor, fără a se îndepărta cu nimic de la ea și, tocmai prin aceasta, se vor desprinde de Domnul Iisus și nu-L vor putea înțelege, infirmându-i zadarnic mesianitatea. *Vechiul*, care nu se lasă învins ușor, acționa cu categoriile trecutului. „Noul“ Domnului Iisus era atât de surprinzător, atât de „nou“, încât li se părea că desființează total „vechiul“ și nici nu putea fi acceptat de tradiționalismul obtuz al cărturarilor și al bătrânilor poporului. De fapt, „noul lui Iisus“ nu numai că împlinea *Legea Veche*, dar și epuiza orice posibilitate de depășire a sa pe viitor. Evoluția religioasă atinsese în Domnul Iisus Hristos punctul său maxim, punctul apex al dezvoltării Revelației divine; împlinirea *Legii* este și o „împlinire a timpurilor“; faza religioasă monoteistă a Domnului Iisus este finală în Istoria religiilor în general și în Istoria religiei monoteiste iudaice în special; ea nu se mai putea repeta.

Orice compromis între „vechiul cărturarilor“ și „noul Domnului Iisus“ era imposibil. Domnul Iisus își da seama și de aceasta, când zicea : „*Nimeni nu pune petic de haină nouă la haină veche, iar de nu : și pe cea nouă o strică și la cea veche nu se potrivește peticul din cea nouă. Nimeni nu pune vin nou în burduf vechi, iar de nu : va sparge vinul nou burduful și el se varsă și burduful se strică. Ci vinul nou se cade să fie pus în burduf nou și amândouă se vor păstra*“ (Luca V, 36—38). Învățătura Sa nouă era deci o „haină nouă“ pentru un om nou, un vin nou pentru un burduf uman nou.

Și totuși, atracția „vechiului“ era încă deosebit de mare și Domnul Iisus știa că sunt mulți care vor bea vin vechi mai departe și nu vor voi să bea vinul cel nou al învățăturii Sale: „Și nimeni bând vin vechi, nu vrea să lăsați de cel nou, că zice: Cel vechi este mai bun“ (Luca V, 39).

Pentru învățatura Sa, trebuia să se nască o lume nouă, o lume tânără (Ioan III, 5), căci lumea cea veche a cărturarilor și a bătrânilor poporului, lumea mentalității învechite și a tradițiilor conservatoare, era nereceptivă. Cu formația Sa spirituală specifică, este explicabil, așadar, de ce Domnul Iisus nu-i cruța pe cărturari, reprezentanții *Legii Vechi*, nici *Legea* care îngăduise, fiind imprecisă, interpretabilă și depășită, să se facă în numele ei nedreptăți. Mai ales cultul formal al acestei *Legi Vechi* va fi lovit de Domnul Iisus în inima Sa și tocmai acest cult acorda fariseilor, saducheilor și mai-marilor poporului un prestigiu neștirbit. Domnul Iisus era, astfel, mai cu seamă indignat împotriva felului cum înțelegeau specialiștii vremii să aplice *Legea* și să arate impostura și neadevărul. Totodată, El îi învăța pe adepții Săi împlinirea datoriilor lor religioase față de Dumnezeu și față de semenii, căci „îi învăța precum Cel ce are putere, nu ca învățații lor“ (Matei VII, 29). Aici trebuie căutat inițial sâmburele revelat al propovăduirii Domnului Iisus din care se va naște copacul bogat al doctrinei Sale. Odată pornit pe calea muștrării fariseilor, saducheilor și cărturarilor, Domnul Iisus a adâncit problemele doctrinare și le-a ramificat, cuprinzând întreaga *Lege* și toți *Proorocii*. *Legii Vechi* a cărturarilor Domnul Iisus îi opunea *Legea Nouă*, care a fost revelată în miezul arzător al uneia dintre cele mai susținute și pasionante polemici din vremea aceea.

Domnul Iisus, Fiul lui Dumnezeu, a venit cu o învățătură încheată, fără evoluția obișnuită doctrinară, religioasă sau filosofică, deci lipsită de contradicții interne și externe. Învățătura Sa a fost egală cu Sine Însuși de la început și până la sfârșit. Elementul esențial, la început, a fost pocăința. Predica de pe munte este programatică. Ea cuprinde atitudinea Domnului

Iisus față de *Legea Veche*. Contactul polemic cu cărturarii îi mobilizează toate forțele; îi alertează mereu gândirea; îi întărește facultățile spirituale de pătrundere a problemelor pentru mințile normale ale contemporanilor; îl face să afle punctele slabe ale adversarilor și să le opună ceva mai bun, ceva real. Procesul revelațional nu era oprit în loc, ci el mergea spre închierea și desăvârșirea sa. Acest lucru, în urma învățaturii Domnului Iisus, este valabil permanent, din punct de vedere religios, căci religiozitatea, înfeudată teoriei cărturărești, duce totdeauna la formalism. Este codul revelat imuabil al comportării Domnului Iisus Hristos față de ceea ce se degradează în formalism teologumenic. Revelarea învățaturii Domnului Iisus se poate urmări ușor din primele clipe ale activității Sale. Elementele doctrinare cresc mereu, determinate de necesitățile propovăduirii și de pregătirea Apostolilor și a ucenicilor. De la un moment dat învățătura Domnului Iisus este identică cu acest proces de învățare care se amplifică cu lucruri noi, născute în fața norodului, în clipe de popas și de odihnă. Din această vreme, parabolele sunt piscuri ale învățaturii Lui, după cum minunile sunt piscurile activității Sale taumaturgice. Amenințările frecvente și insistente ale mai-mărilor poporului (*Ioan XI, 54*) voalează, uneori, învățătura Domnului Iisus, o împing în zonele umbrite ale tainei, cu sensuri duble, cu simboluri, cu alegorii, cu metafore, care n-au fost niciodată pe deplin înțelese de ucenici, având încărcătura lor mesianică, soteriologică și eshatologică. Revelarea învățaturii Domnului Iisus Hristos a fost desăvârșită în cei trei ani și jumătate de activitate. Când a fost prins, El își încheiase misiunea de învățător, iar Revelația divină era încheiată: „*Eu sunt Alfa și Omega, Cel dintâi și Cel de pe urmă, Începutul și Sfârșitul*“ (*Apocalipsă XXII, 13*).

Împlinirea *Legii Vechi* s-a făcut global. Adevărurile noi ale Domnului Iisus se loviseră de realități constituite de secole. Domnul Iisus împlinise *Legea Veche*, afirmând că n-a venit s-o strice, dar unele prevederi ceremoniale (sărbători, jertfe, rugăciuni etc.) vor cădea în desuetudine. Încă în timpul activității Sale, atitudi-

nile Sfinților. Apostoli și ucenicilor sunt edificatoare, punând în practică învățătura Dascălului lor divin ; rugăciunile pot fi făcute oriunde, nu numai deocă în templul din Ierusalim ; ofrandele și jertfele cerute de *Legea Veche* sunt neglijate, fiindcă Domnul Iisus și adepții Săi erau săraci ; mântuirea nu consta în îndeplinirea formală a unor îndatoriri religioase, cum făceau fariseii ; declararea „necurăteniei“ din diferite motive, chiar și neajutorarea cuiva căzut între tâlhari, socotind că este mort, deci înconjurat, este desfăcută de Domnul Iisus etc. El preciza drepturile egale ale tuturor înaintea lui Dumnezeu, desființând privilegiile de castă. Parabolele Sale sunt prețioase nu numai din punct de vedere doctrinar, ci și pentru veridicitatea culorii locale, aflându-se în ele realitățile vechi sociale cu slugi, cu robi și cu bogați.

Cităm un caz tipic : „*Și cine din voi, având slugă la arat sau la păscut vitele și venind aceea din câmp, îi va zice : Vino îndată de șezi la masă, — și nu-i va zice : Gătește-mi ca să cinez și încingându-te slujește-mi, până voi mânca și voi bea și după aceea vei mânca și vei bea și tu — ? Va mulțumi, oare, slugii că a făcut ce i s-a poruncit ? Nu mi se pare*“ (Luca XVII, 7—9). Templul din Ierusalim domina autoritar încă peste toate ; practici religioase seculare încă mai țineau în cătușele lor sufletele contemporanilor : puterea mai-marilor poporului, a cărturarilor, a fariseilor și a saducheilor încă era covârșitoare și contemporanii nu puteau concepe o eliberare totală de sub servituți milenare ; *Legea Veche* nu s-a lăsat doborâtă în Țara Sfântă, ci a rămas în picioare și după Domnul Iisus Hristos. Și, totuși, *Legea Nouă* și-a câștigat adepții săi, fără de care ea ar fi intrat în anonimat. Ea și-a dovedit vitalitatea împotriva tuturor vicisitudinilor și ceata mică a adepților a cucerit lumea antică, răspândindu-se în întreg imperiul roman. Situația politică a acestui vast imperiu care desființase hotarele, robise popoarele, umplând cetățile cu sute și cu mii de sclavi și introdusese limba greacă și limba romană ca limbi oficiale, favoriza răspândirea noi religii.

Legea Nouă a corespuns, în primul rând, într-un mod realist, vremii Sale, când venea cu noutățile religioase, și, deși acel moment istoric a trecut, învățătura

Domnului Iisus nu s-a perimat, ci a rămas aceeași, fiindcă valorile sale religioase nu au mai fost întrecute. Intervenția cărturarilor s-a lovit și se va lovi, totdeauna, de *Revelația Noului Testament*. Înțelesul doctrinar mesianic n-are sute de sensuri subiective. Învățătura Domnului Iisus s-a cristalizat în dogme, în Sinoadele Ecumenice, sub asistența Duhului Sfânt. Progresul dogmatic, dezvoltarea dogmelor nu pot fi concepute decât în spirit ecumenic, nicidecum individualist, subiectiv. Caracterul inovator, împlinitor, în mers cu vremea, tocmai el a lipsit *Legii Vechi*, izolând-o în Țara Sfântă și scoțând-o din circuitul uman. Domnul Iisus Hristos a oprit această stagnare și închistare a *Legii Noi* pentru totdeauna, împropiind atmosfera religioasă și dând naștere revirimentului creștin. Deși a murit pe cruce, după firea Sa umană, învățătura Sa divină supraviețuiește de aproape două mii de ani, datorită principiilor sale religioase revelate.

Cu ce adevăruri religioase noi împlinea Domnul Iisus Hristos, așadar, *Legea Veche* ?

Cristalizată în cele zece porunci mozaice, *Legea Veche* nu mai trebuie amănunțită aici. Ea enumeră datoriile față de Dumnezeu și față de oameni. Primele patru precizează adorarea lui Dumnezeu, monoteismul și cinstirea sâmbetei; celelalte șase impuneau respectul părinților și datoriile față de oameni: oprirea uciderii și a furtului, a desfrânării și a minciunii, respectarea proprietății. Domnul Iisus vine cu porunca sa cea mai mare: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este întâia și cea mai mare poruncă. Iar a doua asemenea acesteia: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți. În aceste două se cuprind toată *Legea* și *Proorocii*” (*Matei XXII, 37—40*). Precizarea aceasta a făcut-o Domnul Iisus unui învățător de lege, deci unui specialist, în anul al treilea de activitate, cu puțin înainte de moarte și de înviere, deci este sintetică. În această expunere lapidară intervine elementul nou: *Dragostea* care va alcătui osatura doctrinei Domnului Iisus. Cu ea, El împlinea *Legea Veche* și față de primele patru porunci și față de ultimele șase. Propovăduirea Lui este

dezvoltarea acestui miez dinamic într-o direcție sau într-alta, în care se mentțineau puternicele amprente ale *Legii Vechi*. Vestita „predică de pe munte“, astfel, începe cu fericirile, care ne arată starea de lucruri de pe vremea aceea și atitudinea mesianică a Domnului Iisus. El îi ferește „pe săraci cu împărăția cerurilor, pe cei ce plâng cu mângâieri, pe cei blânzi cu moștenirea pământului, pe cei flămânzi și însetați cu saturația, pe cei milostivi cu miluirea, pe cei curați cu inima cu vederea lui Dumnezeu, pe făcătorii de pace cu înfieri de către Dumnezeu, pe cei prigonți pentru dreptate cu aceeași împărăție a cerurilor, iar pe cei ocărâți și prigonți din pricina Lui, cu plata în ceruri“ (*Matei* V, 1—12). Mai mult, liric, dar fără a incita la revoltă, Domnul Iisus sesizează marile racile ale vremii, punând degetul pe rană. Religia nouă devenea o religie universală.

El singur arată în ce constă împlinirea *Legii Vechi*, ca să ne putem da seama și noi de aceasta : „*Auzit-ați că s-a zis celor de demult : Să nu ucizi, că cine va ucide vinovat va fi judecătii ; iar Eu zic vouă că oricine se mânia asupra fratelui său în deșert, vinovat va fi judecătii. Și cine va zice fratelui său netrebnicule, vinovat va fi sinedriului, iar cine va zice : nebunule, vinovat va fi de gheena focului... Auzit-ați că s-a zis celor de demult : Să nu desfrânezi. Iar eu zic vouă că oricine caută la femeie spre a o pofti, a și desfrânat cu ea în mima sa... Iarăși ați auzit că s-a zis celor de demult : Să nu juri strâmb..., iar eu zic vouă : Să nu te juri nicidecum, nici pe cer..., nici pe pământ, nici pe capul tău..., ci să fie cuvântul vostru : da, da, nu, nu. Auzit-ați că s-a zis : Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău, iar eu zic vouă : Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blesteamă, urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă supără și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru din ceruri“ (*Matei* V, 21—45). Incontestabil că Domnul Iisus aducea lucruri noi, interpretări surprinzătoare care puneau oamenii pe gânduri. El le arăta că milostenia lor trebuie făcută după anumite rânduieli, tot așa rugăciunea și postul, înlăturând sărăcia sufletească, formalismul și teatralismul, deprinderi ale fariseilor și ale*

saducheilor. Domnul Iisus însă nu se reduce numai la atât. Propovăduind săracilor, amărăților și dezmoșteniților vieții, El încearcă să-i desprindă de viciile trupului, de plăcerile lor, de comorile pământului, la stăpânirea cărora nu puteau ajunge niciodată în rânduielile constituite ale vieții antice, oferindu-le alte satisfacții spirituale adică transformându-i în „cetățeni ai cerului”. Pronunțându-se împotriva celor care adună comori, deci a bogaților, El spune : „Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca și ce veți bea, nici cu trupul vostru, cu ce vă veți îmbrăca... Căutați la păsările cerului, că nici nu seamănă, nici nu seceră... Și de haină ce vă îngrijiți ; Socotiți crinii câmpului cum cresc : nu se ostenesc, nici torc... Deci nu vă îngrijiți, zicând : ce vom mânca ? sau ce vom bea ? sau cu ce ne vom îmbrăca ?... ci căutați împărăția lui Dumnezeu... Drept aceea nu vă îngrijiți de ziua de mâine...” (Matei VI, 20—34). Învățătura aceasta nouă, atunci când a fost propovăduită, făcea impresia că este a celor înfrânți, a celor supuși și ingenuncheați. Unora li se părea că ea duce până la extremele limite și preceptele eseniene, fără a rezolva problemele litigioase ale timpului. Marile probleme sociale politice, economice și culturale ale lumii antice, consfințite în imperiul roman de împărați care își arogau însușiri divine, trimitându-și legiunile în cele patru părți ale lumii, nu puteau fi rezolvate decât cu puterea armelor. Or, Domnul Iisus Hristos îi dezamăgește pe cei ce-și formaseră o părere subiectivă despre Mesia. El nu era un cuceritor, nici nu putea, în fruntea unui popor mic și subjugat, să schimbe stările de lucruri din imperiu.

Adevărata schimbare a acestui colos antic a venit tot din învățătura Domnului Iisus Hristos, adică din rodirea în suflete a principiilor Sale. Imperiul clădit pe forță și vrajbă, mobilizând la luptă și la muncă imensele mase de robi, se va trezi măcinat în interior, când sclavii nu-l vor mai ține pe umeri. Noua religie era sămânță pentru rodire viitoare, când principiile sale, despre a căror autenticitate nu mai poate fi vorba, și anume : egalitatea în fața legilor și a lui Dumnezeu, frățietatea cu toți semenii, libertatea de sub

orice asupriri, dreptul la muncă, și datoria de a munci, ridicarea femeii la demnitatea sa umană, desființarea dreptului primului născut și atâtea altele își vor face loc în conștiințele oamenilor, determinând mutații religioase decisive. Deocamdată, date fiind împrejurările constituite ale imperiului roman, asupritorul vrăjmaș trebuia iubit, spre a nu vărsa sânge, exploatatorul nemilos trebuia lăsat în pace, comorile temporale rămâneau pe mâinile lui, să le adune el; necăjiții și oropsiții vieții, în asemenea condiții, imitau păsările cerului și crinii câmpului. Orice încercare de revoltă sau de critică erau oprite: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați“ (Matei VII, 1). Acest *modus vivendi* antic este veridic, iar predica de pe munte sintetiza și ea noile adevăruri în cuvintele: „Așadar, toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea, că aceasta este Legea și Proorocii“ (Matei VII, 12).

Idealul uman propovăduit de Învățător răsturna multe din concepțiile lumii vechi. Ceea ce era socotit de antici ca esențial uman și definitoriu, Domnul Iisus Hristos restabilea în proporțiile normale, începând cu funcțiile elementare fiziologice, legate de instinctul conservării: „Oare nu este sufletul mai mare decât hrana și trupul decât haina? (Matei VI, 25). Deci mâncarea, băutura și îmbrăcămintea, trei elemente necesare ale omului de totdeauna erau funcțional repuse în adevărata lor ordine, față de banchetele descrise de Petroniu, precum și față de veșmintele de purpură, pline de zorzoane și de filacterii. Domnul Iisus propovăduia un tratament direct opus acestor preocupări dominante ale epocii Lui, acordându-le doar valoarea de mijloace pentru existență, nu de scop în sine, fără exagerări. Tot așa, și-n privința erotismului, antic: „Iar eu zic vouă: Că oricine caută la femeie, spre a o pofti, a și desfrănat cu ea în inima sa“ (Matei V, 28). Dragostea dintre bărbat și femeie este ridicată din degradarea poligamă, care viciase relațiile pure, înlocuindu-le cu poftele instinctuale.

Dragostea era repusă în funcțiile sale normale monogamice, stârpindu-se dereglarea ei și dezmățul poligamic. Din aceste principii noi, familia ieșea întărită. Femeia nu putea fi lepădată printr-o simplă carte de des-

părtenie, iar creșterea copiilor era prima sa datorie. Hotărât ostil a fost Domnul Iisus față de „bunurile materiale”, întemeiate pe furt și pe asuprire, pe care El le intitula „comori”: *„Nu vă adunați comori pe pământ, unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură”* (Matei VI, 19). Tot ce reprezenta bogăție, bunăstare, huzur și belșug material era condamnat. Adeptul Domnului Iisus nu trebuia să se lege de ceea ce era perisabil pe pământ și să transforme ca scop în sine: mâncarea, băutura, femeile, îmbrăcămintea, averea. Domnul Iisus, fiind împotriva omului vechi, se întorcea împotriva conceptelor dominante în epoca Sa. Era împotriva exacerbarii demnității umane, împotriva egolariei, împotriva virilității agresive, împotriva degradării și corupției feminine: *„Iar eu vă zic vouă: Să nu stați împotriva celui rău, ci de te va lovi cineva peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt; și celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa”* (Matei V, 39—40). Toată concepția despre dreptate socială și organizare politică a lumii vechi cădea. Această concepție a forței, a legii talionului, a războiului, a celui mai tare, era condamnată. Domnul Iisus glorifica pe cel slab, pe cel asuprit, pe cel furat de demnitatea lui personală, pe cel sărac cu duhul, pe cel ce plângea, pe cel blând și cerea să iubești pe dușmanul care-ți voia moartea și reprezenta răul în acțiune, poruncind să faci pace cu el: *„Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă supără și vă prigonesc”* (Matei V, 44). Se petrecea o întreagă răsturnare socială, care-l propulsa pe Domnul Iisus împotriva unei lumi întregi cu concepții înrădăcinate de milenii pe care voia s-o schimbe, dar care urma să rămână, în anumite privințe și-n anumite condiții obiective istorice, aceeași. Nonviolența, pasivitatea, suportarea manifestărilor răului și cruzimilor dușmanului, iată valorile opuse lumii vechi și în general omului luat ca om și specificului uman în special, căci, antipodic, asemenea realități se vor înfrunta totdeauna în cadrele speciei de om, deocamdată cu victoria celor dintâi, domolite, înfrânate, dar nu desfiin-

țate, însă mereu măcinate până la completa lor dispariție din istorie.

Contradicțiile dintre concepțiile lumii vechi și concepțiile lumii noi sunt prezente, necesar din punct de vedere istoric, în doctrina Domnului Iisus Hristos. Trupul avea mai mult drept ca haina (*Matei VI, 25*); măr-găritările nu trebuie să fie aruncate înaintea porcilor (*Matei VII, 6*), deci puteau fi și ele bune la ceva; pă-gânii caută mâncarea, băutura, îmbrăcămintea (*Matei VI, 32*), dar nimeni nu poate trăi fără ele, folosindu-le în măsura cuviinței și a omeniei. Chiar norma de conduită : „*Așadar, toate câte voiți să vă faceți vouă oamenilor, faceți și voi lor asemenea, că aceasta este Legea și Pro-orocii*” (*Matei VII, 12*), îl transformă pe fiecare îns în măsură pentru ceilalți, după o maximă antică, lăsând răul și binele la aprecierea personală a fiecăruia, iar această apreciere poate fi subiectivă, deși Domnul Iisus avea în vedere numai binele, căci nimeni nu-și va dori răul. Adeptul cel nou al Domnului Iisus era deci cu totul altcineva decât „omul vechi“, nicidecum un anti-om, un sub-om, un ne-om sau un om utopic. El a avut viabilitatea dorită în istoria omenirii, a determinat și viziuni eronate, dar a generat și atitudini și concepții reale, experimentate timp de aproape două milenii, și în sufletele altor milioane de adepți. Domnul Iisus a încercat să întoarcă pe om de pe calea lui negativă sau „păgână“ pe care El o cunoștea, justificată fiziologic și biologic, îndrumându-l pe alta, „îngustă“, care folosește viața telurică pentru viața spiritualizată, plină de bine-facerile desprinderii de ceea ce este temporal... În această privință, cuvintele Domnului Iisus s-au împlinit : „*Că strâmtă este ușa și îngustă calea care duce în viață și puțini sunt cei ce-o află*” (*Matei VII, 14*). Într-adevăr, puțini au fost cei ce-au aflat-o, cei mulți au mers pe „calea cea largă“ a pierzării, care s-a dovedit însă a fi o cale a unei omeniri dezumanizate prin ură și războaie, lagăre de exterminare și deformări ale noțiunii de putere.

La apariția Domnului nostru Iisus Hristos, mântuirea devenise floarea speranței milioaneilor de robi antici, de săraci, de asupriți și de femei care n-aveau altă

ieșire din starea lor decât credința unei eliberări, unei răscumpărări într-o altă viață, într-o altă împărăție, chiar dacă acestea vor fi dintr-altă lume. Este suspinul universal al celor obidiți, oprimați și goi în ajunul venirii Domnului Iisus, care-și căutau salvarea în religiile misterelor cu o mulțime de zei pătimitori (deus patiens) ca : Orfeu, Demeter, Isis, Dionysos, Adonis, Attis și Mithra. Aceste religii misteriozofice vor pretinde inițierea membrilor lor și practicarea unor ritualuri specifice unei răscumpărări a sclavilor prin cufundări în apă, prin mese sfinte, prin moartea și învierea zeului, cum și prin mâncarea trupului său. Mântuirea era expresia celor mai intime aspirații ale milioanele de robi din întinsul imperiu roman, între care ajung și iudeii. În acest moment tragic al existenței „poporului ales“, care cunoscuse mai înainte robii babiloniene, asiriene, medice și persane, speranțele mesianice iau o înfățișare nouă. Domnul Iisus, identificat cu Mesia, își va da „sufletul răscumpărare pentru mulți“ (*Matei XX, 28 ; Marcu X, 45*), căci numai printr-o „răscumpărare“ puteau fi sloboziți robii din starea lor socială. Inima doctrinei Sale deci, mântuirea, nu aparține altor trupuri doctrinare și anume religiilor misterelor, iar sacramentul euharistic nu va fi o transpunere pe alt plan religios a jertfei și învierii zeului protector misteriozofic. Vină, păcat, răscumpărare, mântuire (redemptio) vor fi tot atâtea noutăți revelaționale, fără analogii misteriozofice : omul din starea sa de păcătoșenie, de robie a păcatelor care a început în paradis, nu se poate elibera prin propriile sale puteri, ci numai cu ajutorul unui Mântuitor care plătește pentru el preț de răscumpărare prin moartea sa substitutorie. Este esența dogmei soteriologice și totodată sinteza dogmaticii creștine.

Mântuirea mesianică este unică, inconfundabilă, bazându-se pe învierea Domnului Iisus. Acestei realități i se datorește răspândirea învățaturii despre mântuirea celor care cred în Domnul Iisus Hristos în întregul imperiu. Infirmarea și înlocuirea religiilor misteriozofice s-au desfășurat ca într-un amurg al zeilor, fiindcă noua religie avea consolidată o doctrină, axată în jurul speranței venirii a doua a Domnului Iisus, a judecății și a

sfârșitului lumii. În această învățătură a lui Mesia despre mântuire trebuie căutată geneza religiei creștine, cum și specificul mesajului evanghelic, ai cărui termeni sunt cei ai dezrobirii, la care visa omenirea. Și tot aici trebuie căutată și adevărata sursă de dezacorduri dintre Domnul Iisus și reprezentanții autorizați ai *Vechiului Testament*, care vedeau, pe drept cuvânt, o contrafacere totală a concepției lor despre Mesia, sclavul lui Iahve, pe care și-o formaseră în decursul multelor captivități și îndelungatelor robii.

După predica de pe munte, mai intervin și alte prilejuri pentru precizarea doctrinei. Spre a nu rămâne aridă, Domnul Iisus folosește pilde expresive, la nivelul mulțimilor și al ucenicilor, specifice Orientului, multe în circulație, altele originale, luate din cele mai diferite domenii de activitate, aproape până la epuizare, cuprinzând înțelepciunea anonimă, arhetipală, filtrată prin veacuri și prin generații. Se iau pilde, astfel, din munca pescarilor, agricultorilor, vierarilor, păstorilor; se istorisesc întâmplări din viața lor sau a altora, cunoscându-se extrem de bine psihologia personajelor: a unui fiu risipitor, a unui econom, a bogatului, a văduvei sărace, a vameșului, a fariseului, a bolnavilor etc., ceea ce a contribuit la realizarea unor adevărate perle scripturistice, pline de învățătură autentic divino-umană. Această învățătură se distila mai ușor în sufletele ascultătorilor când se foloseau pildele, fiindcă ele erau legate de anumite întâmplări și de anumite persoane, având tâlcul lor. Fără a se putea preciza cronologia lor, Domnul Iisus a spus următoarele pilde care ne-au rămas: pilda semănătorului (*Matei XIII, 3—23*), pilda neghinei (*Matei XIII, 24—30*), pilda lucrătorilor viei (*Matei XXI, 28—41*); (*Marcu XII, 1—9*), pilda celor zece fecioare (*Matei XXV, 1—13*), pilda talanților (*Matei XXV, 14—30*), pilda samarineanului milostiv (*Luca X, 30—37*), pilda smochinului neroditor (*Luca XIII, 6—9*), pilda celor chemați la cină (*Luca XIV, 7—24*), pilda oii și drahmei pierdute (*Luca XV, 3—10*), pilda fiului risipitor (*Luca XV, 11—32*), pilda economului nedrept (*Luca XVI, 1—8*), pilda bogatului și a săracului Lazăr (*Luca XVI, 19—31*), pilda arginților incredințați slugilor (*Luca*

XIX, 12—27) și altele. Ele prezintă cine este aproapele, cum trebuie înțeles cuvântul propovăduit, care este rugăciunea adevărată, cum trebuie să slujim și să ne căim etc. Numai o singură dată Domnul Iisus vizează cu o pildă a Sa pe farisei și comportarea lor : pilda fariseului și a vameșului (*Luca XVIII, 10—14*).

Parabolele cuprindeau infinite implicații, chiar fără să le fi rostit Domnul Iisus. Folosite de El, sensul lor este clar și mobilul rostirii lor cunoscut. Așa, în parabola fiului rătăcitor (*Luca XV, 11—32*), fiul cuminte nu este nedreptățit, rămânând acasă ; dimpotrivă, cărtirea lui se referă la sacrificarea unui vițel gras, nu la întoarcerea fratelui ; în parabola talanților (*Matei XXV, 14—30*) este glorificată înțelepciunea practică a economisirii și înmulțirii banilor, deci a darurilor personale nicidecum averea, ca și în alte pilde cu economi și slugi înțelepte ; în pilda săracului Lazăr și a bogatului (*Luca XVI, 19—31*) se dezvăluie pauperismul, opus opulenței arogante, contrastând cu adevărata stare de lucruri din „sânul lui Avraam“ ; în pilda samarineanului milostiv (*Luca X, 30—37*) se evidențiază procesul anti-uman de degradare doctrinară, ajungându-se la precepte ceremoniale care opreau orice atingere de un rănit sau de un mort, precum și atitudinea pro-umană a samarineanului ; în pilda vameșului și a fariseului (*Luca XVIII, 10—14*) se arată scadența oficială a religiozității, căci vameșii și fariseii se rugau în două feluri deosebite, unii formal, alții din inimă și smeriți, iar cei care aplicau Legea treceau nepăsători pe lângă cel rănit grav, pe când samarineanul se oprea și-i acorda primul ajutor, îngrijindu-se și mai apoi de starea lui. În parabola lucrătorilor viei (*Matei XX, 1—16*), Domnul Iisus răstoarnă criteriile milenare ale răsplății muncii, plătind pe cei ce-au muncit un ceas ca și pe cei ce-au muncit douăsprezece, fiindcă așteptaseră de dimineață fără să fie angajați de cineva ; în parabola viei dată lucrătorilor (*Matei XXI, 33—39*), Domnul Iisus descrie revolta acelor lucrători, uciderea slugilor stăpânului și chiar a fiului său, prevestindu-și moartea ; în parabola arginților încredințați slugilor (*Luca XIX, 12—27*), Domnul Iisus se referă la vrăjmașii Săi care nu-l voiau stăpân peste ei

și la chivernisirea arginților ; în parabola judecătorului nedrept (*Luca XVIII, 2—3*), Domnul Iisus vorbește despre un judecător „care nu se temea de Dumnezeu și de om nu se rușina“ ; în parabola economului nedrept (*Luca XVI, 1—13*), Domnul Iisus arată cum un econom își înșală stăpânul, înțelegându-se cu datornicii lui etc. Domnul Iisus Hristos a urmărit plasticizarea și rotunjirea învățăturii Sale, folosind și parabolele care erau în circulație sau potrivindu-le El însuși, spre a scoate în evidență anumite adevăruri. Modalitățile de expresie ale logosului îi erau cunoscute și le stăpânea ca un mare maestru. Domnul Iisus nu agreea naturalismul, deși putea insista asupra unor aspecte în parabolele Sale (Omul căzut între tâlhari — *Luca X, 30*), nici sentimentalismul exagerat și lacrimogen ; nu ataca susceptibilitățile nimănui și nu întrebuița vorbe tari sau necuviincioase. De aceea, Domnul Iisus a fost ascultat cu mare atenție, în tot timpul propovăduirii și n-a fost întrerupt niciodată prin întrebări inoportune sau tumult.

Cu prilejul convorbirilor cu Nicodim (*Ioan III, 1—21*), cu samarineanca (*Ioan IV, 7—30*), Domnul Iisus lămurește ceea ce se înțelege prin nașterea din nou și prin apa vieții veșnice, apoi se compară cu „apa vieții“, cu „lumina“ și cu „pâinea vieții“, afirmând că numai „cel ce mănâncă trupul Său și bea sângele Său“ va avea viață veșnică (*Ioan VI, 54*), evident în sens euharistic, real și filial sub chipul pâinii și al vinului, fiindcă nu era posibilă antropofagia. Totuși, acest lucru îi scandalizează chiar pe „mulți dintre ucenicii Săi care s-au depărtat și nu mai umblau cu El“ (*Ioan VI, 66*), deși însuși Domnul Iisus le-a precizat : „Cuvintele pe care vi le-am spus Eu duh sunt și viață sunt“ (*Ioan VI, 63*). Acești ucenici, desprinși de Domnul Iisus, ne atestă măsura de înțelegere a fiecăruia dintre Apostoli și ucenici. Cu pregătiri inegale religioase, mulți mânați numai de interese sau de viziuni neclare ale viitorului, ba chiar socotindu-se ucenici ai Domnului Iisus din spirit de imitație, ei vor da un examen dezastruos în clipele supreme ale Mântuitorului, când se va alege definitiv grâul de neghina simulanților și impostorilor. Eliminându-se singur din ceata Apostolilor, Iuda nu se mai întoarce

după învierea Domnului Iisus Hristos dintre morți, în timp ce ceilalți unsprezece slăvesc puterea lui Dumnezeu. Dintre cei șaptezeci de ucenici, numărul celor întorși de pe calea renegării este foarte mic. Adepții Domnului Iisus i-au dezmințit pe acești ucenici, au continuat să ia parte la Cină, întru pomenirea Învățătorului lor, și să afirme că pâinea și vinul euharistic se prefac în trup și sânge. Sfânta Cruce a fost cel dintâi altar creștin, pe care s-a adus jertfă Însuși Fiul lui Dumnezeu.

Fără a epuiza insondabilele adâncimi divine ale propovăduirii Domnului Iisus Hristos, amănuntele nu mai interesează decât în măsura în care confirmă întregul, iar doctrina Lui, în mare, a fost expusă. Cu viziuni profetice întrecând viziunile înaintașilor, care cuprind dărâmarea Ierusalimului, nenorocirile care se vor abate asupra poporului, sfârșitul lumii și judecata universală, propovăduirea Domnului Iisus Hristos se sfârșește. Ea denotă o clară apreciere politică a momentului și o recunoaștere tragică a destinului unui popor. El voise să îndrumeze poporul pe o altă cale a păcii, dar fariseii, saducheii, cărturarii și bătrânii poporului s-au împotrivit. Revoltele izbucneau mereu și toată țara fremăta mai departe.

Glasul Domnului Iisus Hristos, exceptând mica lui ceată de adepți, răsunase în pustiul inimilor. Numai ceata Lui îl urmează, deși se risipesc în clipele amare ale prinderii Sale. Tăvălugul altor evenimente se apropie, amenințător, de Ierusalim. Mișcările sicarilor galileeni, represiunile brutale ale cuceritorului vor duce la puternica răscoală antiromană din anii 66—73 d.Hr. când împăratul Titus dărâmă Ierusalimul și împrăstie poporul invins în tot cuprinsul imperiului roman.

Considerând, în sfârșit, cele spuse până aici, trebuie să insistăm, în mod special, că noua lume pe care a întemeiat-o Domnul Iisus este o lume a dragostei. Domnul Iisus a descoperit dragostea cu toate valorile ei pe altă cale decât filosoful Platon. Antichitatea descoperise mai întâi dragostea fizică și-o divinizase; Platon venise cu dragostea ca ideal moral, dragostea transformatoare a oamenilor în zei; Domnul Iisus însă voia să transforme dragostea în viață, extinzând-o până la li-

mitele extreme : față de sine, față de semen, față de dușman și față de toată lumea, și intensificând-o până la transformare și identificarea ființială. Aici este începutul filantropiei și filadelfiei ; începutul umanitarismului religios, pus în slujba omului, a conviețuirii și a păcii. Antichitatea stăpânea lumea cu forța fizică, decisivă nu numai pe câmpurile de luptă, dar și în familie și în societate. Sporturile antice cultivau mai ales fizicul, pentru a-l putea folosi în cele mai bune condiții împotriva celor slabi. Domnul Iisus înlocuiește forța fizică antică cu dragostea, cu facultatea de a iubi. El vrea să facă numai cu ea ceea ce antichitatea nu reușise cu puterea, cu dragostea platonice, cu apatheia hedonistă, cu autarhia stoică și cu eudemonismul socratic. Valorile acestea cad pentru totdeauna și locul lor este luat numai de dragoste : „*De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, m-am făcut aramă sunătoare și chimval răsunător*“ (I. Corințeni XIII, 1). Este o luptă nouă și nesfârșită pe care o inaugurează Iisus din interiorul uman, împotriva instinctelor, de dominare, de siluire, de răpire, cât și în relațiile cu ceilalți semenii. Ceea ce urmărea El era transformarea adeptilor Săi pe calea dragostei, o transformare prin ingenuncherea omului vechi, a omului antic al forței și al urii. Era ceva de neconceput să iubești pe dușman, pe cotropitorul roman, împotriva cărora luptau galileenii ; să te lași lovit și păgubit, chiar ucis, pentru ca astfel să devii un om nou. Trupul înceta să mai aibă valoarea sa antică, să fie divinizat și cultivat. Se va petrece o răsturnare de valori, specifică evului creștin. În locul trupului, va sălta sufletul ; în locul valorilor fizice, vizibile și palpabile, se vor ivi valorile psihice, invizibile și greu sesizabile. Sufletul nu mai putea fi stăpânit.

Domnul Iisus Hristos, divinul clarvăzător, însă, era preocupat de această lume nouă, de acest adept nou, de această împărăție a lui Dumnezeu, în mod real o împărăție a dragostei nemuritoare, și acționa cu constanța-i caracteristică. I s-au împotrivit toți doctrinarii lumii antice și toate obiecțiunile lor aveau, de fapt, ca substrat, *Legea Nouă a dragostei*, pe care El voia s-o

înstăpânească în lume, dar care dărâma pereții dintre oameni și popoare. Era o înnoire prin dragoste, nu prin forță oarbă, ură și sânge; o înnoire de data aceasta care schimba totul din temelii. Îl schimba mai întâi pe Dumnezeu-Savaot, Domnul aspru al *Vechiului Testament*; schimba caracterul individual al „aleșilor“ care se socoteau deasupra celorlalți semeni ai lor. Domnul Iisus dărâma separatismul, stabilind egalitatea între indivizi și popoare, cerând fraternitate și libertate pentru toți. Învățătura Sa nu era numai a unui popor privilegiat, ci a tuturor popoarelor, căci testamentul misionar al Domnului Iisus sună precis: „*Drept aceea mergând, învățați toate neamurile, botezându-le...*“ (Matei XXVIII, 19). Era ceva ce, într-adevăr, nu se mai auzise. Și acest „ceva nou“ nu le convenea nici mai-marilor poporului iudeu, nici romanilor. Romanii nu puteau agreea învățături care nivelau sau egalizau popoarele mari și mici și indivizii, cetățeni și robi, și dizolvau forța brută și implacabilă, de orice fel ar fi fost, cerând iubirea vrăjmașilor. Atunci cu cine să se lupte atotputernicia stăpânitori ai armelor? Iar Domnul Iisus era, într-adevăr, Dumnezeu-Omul iubirii, consecvent cu Sine însuși și cu învățătura Sa. El iubea pe semenii Săi, așa cum învăța. El îi iartă până și pe cei care-și băteau joc de El când suferea pe cruce, dar nu-i iartă pe cărturari și pe farisei, căci îi ceartă, știindu-i ostili ireconciliabil ai misiunii Sale, fiindcă ei îl vor prinde și vor forța voința îndoielnică a lui Pontiu Pilat, condamnându-l la moarte. Nu trebuie uitată nici mânia dezlănțuită împotriva vânzătorilor și zarafilor din templu, pe care-i lovește cu funia împletită și-i alungă, răsturnându-le târăbile. Chiar Domnul Iisus diversifică deci aplicabilitatea învățăturii Sale și măsura dragostei pentru semeni, fără uniformizarea lor. Noul, imposibilul, iluzoricul, apăruseră în istoria omenirii și-și făceau drumul în zeci și sute de generații de adepți, ca o Fată Morgana, mereu prezentă în zare, mereu chemând spre virtute, mereu perfectibilă, aparent de neatins, dar realizându-se în cei „chemați“.

Cercetată în esența ei, învățătura Domnului Iisus se caracterizează prin unitate și originalitate; aplicabilă

firii umane, cunoscută până în cele mai tainice fibre ale sale. Abstrăgând reflectarea postumă a acestui masiv doctrinar în oglinda învățaturii Domnului Iisus, imaginea Sa, așa cum rezultă din învățătura mesianică, este a unui „rabi“, a unui învățător oriental, peripatetician, supus factorilor externi, influențat de realități contemporane, strâns legat de condițiile istorice ale poporului, fiind însă Mesia Cel adevărat, Fiul lui Dumnezeu, și săltând peste nivelul cultural și religios al timpului Său. Divina Sa erosofie (învățătură a iubirii) este o floare rară în miezul antic în care se deschide; totul este neobișnuit, ieșind din stereotipia acestui popor de inspirați și de profeți, printr-o activitate unică taumaturgică și profetică. Erosafia Sa (înțelepciunea dragostei) de origine divină, nu făcea corp comun cu mentalitatea antică; se preciza noțiunea de *aproape* și se trasa coordonata sa esențială: iubirea, ceea ce era o noutate evidentă, căci acest „aproape“ avea opreliști și îngrădiri și la poporul ales, xenofob din cauza păstrării pure a monoteismului, și la popoarele antice, culte sau barbare. Pe baza acestei iubiri a aproapelui, Domnul Iisus va învăța o nouă atitudine față de dușman, față de casnici, față de prieteni, adâncind noțiunea, cum va proceda și în alte privințe. Tot așa va proceda și-n ceea ce privește iubirea de Dumnezeu, trasând jaloane noi pentru adepții din vremea Sa, mult deosebite de trăirea religioasă formală a fariseilor. Domnul Iisus pleacă de la lucruri reale, cunoscute, verificabile, de aceea învățătura Sa este vie, cu o aplicabilitate practică totală. Domnul Iisus împletește și infuzează viața zilnică cu „religios“; El face din „religios“ o coordonată a vieții (după R. Otto un *mysterium tremendum*), infuzând orice acțiune umană cu principii imperative și comportative religioase. În aceasta stă noutatea învățaturii Domnului Iisus și nu în altceva reflectat îndărăt în oglinda enormă a religiei creștine. Domnul Iisus a contribuit decisiv la definitivarea Revelației divine, desăvârșind-o (*Evrei I, 2*), umplând viața adepților Săi cu precepte doctrinare și cu norme etice, încât ele au fecundat aproape două mii de ani gândirea adepților Săi, fără ca să intervină epuizarea cuvintelor Sale, mereu dătătoare de credință, de nă-

dejde și de dragoste pentru cei ce merg pe urmele Lui. Întinderea doctrinară a divinului a fost în istorie ultima din punct de vedere revelațional, urmând trimiterea Mângâietorului: „Iar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe care-L va trimite Tatăl în numele Meu. Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte toate câte v-am spus“ (Ioan XIV, 26).

Numai având conștiința nefericirii universale în fața morții, poți renunța la fericirea ta și numai cine cunoaște cu adevărat toate mărețiile și avânturile, dar și toate micimile și mizeriile semenilor, se poate ridica deasupra lor și-i poate cuprinde într-o iubire atotînțelegătoare și atoliertătoare. Aceasta o pot realiza, însă, numai cei mai „umani“ dintre oameni, iar Domnul Iisus Hristos a fost Dumnezeu adevărat, dar și om adevărat în cel mai pur sens al cuvântului, și și-a împlinit misiunea Sa, dată Lui de Tatăl și ocrotită de Duhul Sfânt.

SFINȚII APOSTOLI, ÎNVĂȚĂCEII ȘI TRIMITEREA LOR

„Și chemând pe cei doisprezece ucenici ai săi, le-a dat putere...”

(Matei X, 1)

„Și a intrat gând în inima, lor: Cine dintre ei ar fi mai mare.”

(Luca IX, 46)

Domnul Iisus și-a ales doisprezece Apostoli la început, apoi când sarcinile propovăduirii s-au înmulțit, încă șaptezeci de ucenici dintre adepții care-L înconjurau. Cei doisprezece Apostoli se bucurau de o trece-re mai mare. Ei l-au însoțit pe Domnul Iisus din primele clipe ale activității Sale, deci au fost în măsură să cunoască toate amănuntele vieții Sale. Domnul Iisus n-a ales rude din Nazaret, motivele fiind binecunoscute, nici femei. Cei dintâi Apostoli aleși, ținând seama de adevărarea textelor scripturistice, sunt frații pescari Simon Petru și Andrei din Betsaida și Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu (*Marcu I, 16—20*; *Ioan I, 37—51*), apoi ceilalți: Filip, Vartolomeu, Toma, Matei vameșul, Iacov al lui Alfeu, Levi zis Tadeu, Simon Cananitul și Iuda Iscariotul (*Matei X, 2—4*). Tipuri de oameni diferiți, cu preocupări diferite, acești Apostoli au existat și ei, întărind istoricitatea Învățătorului lor. Ei intră în ucenice, părăsindu-și ocupațiile, având perspectiva unei misiuni religioase. Neinstruiți cei mai mulți, persoane simple, ei n-au nici o contribuție doctrinară, ci doar una misionară. Domnul Iisus Hristos era Învățătorul lor, „rabi”, iar ei îl ascultau.

Dintre ei, Sfântul Apostol Petru, care avea și corabie de pescar (*Luca V, 2*), va deține o poziție de onoare, fiindcă era mai arzător, mai impulsiv, gata a vorbi în numele tuturor și a-L recunoaște pe Domnul Iisus ca Mesia, gata a-L apăra, dar și contradictoriu, temător, trădându-și Învățătorul când va fi prins, nu ca trădătorul Iuda, ci lepădându-se numai de El. Ioan, fiul lui

Zevedeu, era cel mai tânăr și de aceea cel mai iubit de Domnul Iisus, odihnindu-se adeseori la pipetul Său. Iuda Iscariotul era purtat de interese ascunse, avid de bani și de glorie, iscoadă a fariseilor și a saducheilor, viitorul trădător și vânzător al Învățătorului. Între asemenea oameni nu era exclusă gelozia, cât și certurile de întâietate (*Marcu IX, 34 ; Luca IX, 46*). Mama lui Iacov și Ioan vine, așa, la Domnul Iisus și-i cere ca fiii ei să șadă unul de-a dreapta Lui și altul de-a stânga Lui în împărăția Sa (*Matei XX, 21*). La ce împărăție visa mama acestor Apostoli se poate bănuî. Episodul ridică vălul de pe fața ei, punând-o în adevărata lumină. Ceilalți Apostoli aflând aceasta, s-au mâniat pe cei doi frați (*Matei XX, 24*), văzându-și periclitare pozițiile lor, iar Domnul Iisus, credincios firii Sale, îi liniștește cu asemenea cuvinte : „*Știți că domnitorii păgânilor îi domnesc și cei mari îi stăpânesc, iar între voi nu va fi așa, ci care dintre voi va vrea să fie mai mare, să fie slujitorul vostru și care dintre voi va vrea să fie întâi, să vă fie vouă slugă*“ (*Matei XX, 25—27*). După asemenea cuvinte, lucrurile s-au liniștit, iar evenimentele tragice care au urmat le-au rupt firul complet pentru ca mult mai târziu să se nască „primații apostolice“ discutabile, uitându-se cuvintele expresce de mai sus.

Din ceata ucenicilor Săi, a ales, mai târziu, Domnul Iisus încă șaptezeci (*Luca X, 1*), cătărindu-i după meritele lor. Hotărâtoare au fost priceperea, zelul, darul de a vorbi, cunoașterea învățaturii și prezența lor în preajma Învățătorului, dovedindu-și atașamentul. Numele lor nu ne este cunoscut, dar aceștia au fost trimiși la propovăduire câte doi (*Luca X, 1*), de bună seamă în alte direcții decât cele ale Apostolilor, prin sate și cetăți în locuri îndepărtate. Formația Apostolilor a fost urmărită cu o deosebită grijă de Domnul Iisus. Apostolii sunt „sarea pământului“ și „lumina luminii“ (*Matei V, 12—14*). Domnul Iisus îi învață *Scripturile*, pentru a putea deosebi învățătura Sa nouă de învățătura cea veche. Conviețuirea Apostolilor cu Domnul Iisus a fost de la început marcată de un program specific de îndrumare, care se desfășura de-a lungul întregii zile. Rezultatele se dovedesc, în curând, remarcabile, fiindcă, după o inten-

sivă pregătire, ei sunt trimiși la propovăduire, dându-li-se sfaturi de comportare. Ei deschideau calea Domnului Iisus în cele mai izolate sate, vestindu-i venirea, când mergeau înaintea Lui, sau numai învățătura, mângâind sufletele înfrigurate de așteptări mesianice. În liniile mari, cei trimiși trebuiau să facă tot ce făcea Învățătorul lor, minus activitatea taumaturgică, fiindcă nu ni se dă nici un raport asupra ei.

Misiunea lor de căpetenie era să vestească împărăția lui Dumnezeu. Sunt deosebit de semnificative îndrumările date, pe care Sfinții Apostoli le-au respectat cu strictețe, de aceea s-au păstrat și înșirat. În calea păgânurilor și-n cetățile samarinenilor n-aveau voie să meargă; nu purtau în cingători aur, argint și bani, nici traisță, nici două haine, nici toiag, căci „vrednic este lucrătorul de plata sa“. În cetăți, găzduiau în casa cea mai vrednică, având întâietate virtutea, nicidecum bogăția. Dacă nu vor fi primiți, să iasă din casa aceea și din cetatea aceea și să-și scuture praful de pe picioare sau de pe încălțăminte. Să se aștepte la asupriri, că vor fi duși înaintea soboarelor și stăpânitorilor, dar să nu se teamă. Nici de ce vor grăi să nu se îngrijească, în timpul propovăduirii, căci Duhul este care grăiește în ei. Cât privește substratul propovăduirii celei noi și eventualele consecințe, Domnul Iisus le preciza cu clarviziune, căci știa ce va urma: Apostolii Săi vor intra în conflict cu susținătorii *Legii Vechi*, ceea ce va pricinui explicabile tensiuni și sfârșieri: „*Deci nu vă temeți de ei, căci mimic nu este acoperit, care să nu se descopere, și ascuns, care să nu se vădească. Ceea ce grăirsc nouă în întuneric spuneți la lumină, și ce auziți la ureche, propovăduiți de pe case... N-am venit să aduc pace, ci sabie, că am venit să despart pe fiu de tatăl său și pe fiica de mama sa și pe noră de soacra sa*“ (Matei X, 26—27, 34—35). Cuvinte grave care ne informează că învățătura Domnului Iisus se da și noaptea, în întuneric, și la ureche, trecând prin faze de taină și de inițiere numai a Sfinților Apostoli, feriți de curiozitatea gloatelor și de iscoadele fariseilor și irodianilor. Învățătorul prevăzuse împotrivirile și persecuțiile și le socotise inevitabile și inerente și, de fapt, așa și era, fi-

încă totdeauna lupta noului cu vechiul va fi necrutătoare. Încurajarea Apostolilor era deci necesară și comportarea lor aparținea aceluiasi program de educare mesianică : „Să nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă, ci temeți-vă mai vârtos de cel ce poate să piardă și trupul și sufletul în gheena“ (Matei X, 28).

Pe unde au umblat cei optzeci și doi de Apostoli și ucenici și ce au făcut, nu se mai înregistrează în *Sfintele Evanghelii*. Ei aveau și concurenți, care lucrau în numele Domnului Iisus (Luca IX, 49). În privința calificării misionare a Apostolilor și a ucenicilor, Domnul Iisus a fost categoric : „Nu este ucenic mai presus de învățătorul său, nici slugă mai presus de stăpânul său. Ajunge ucenicului să fie ca dascălul său“ (Matei X, 24—25). De fapt, nici un Apostol n-a pretins a fi mai presus de El, nici nu l-a întrecut. Deși nu sunt referințe speciale asupra propovăduirii Sfintilor Apostoli, rezultatele n-au fost spectaculare. Țara Sfântă rămânea în inerția sa religioasă și marile mișcări de mase s-au petrecut numai în timpul activității taumaturgice și al propovăduirii Domnului Iisus, pentru ca după moartea și Învierea Sa se reîntoarcă în aceeași inerție, păzită, cu strășnicie de farisei, de saducheii, de cărturari și de bătrânii anchilozati în formalisme. Învățătura Domnului Iisus a fost primită deci așa cum El însuși a profetizat, căci în Țara Sfântă erau dominante veacurile de trăire religioasă, după preceptele *Torei* și *Proorocilor*. Ea va învinge abia când va ieși afară dintre hotarele țării în care s-a născut și nu va mai exista acest trecut milenar religios. Inaderența la învățătura Domnului Iisus din satul Său, din patria Sa, din casa Sa, intră în planul mesianic de mântuire care cuprindea și împotrivrile, pentru a se termina cu împlinirea *Legii*, deci cu moartea pe cruce. În alte condiții de aderare deplină doctrinară inexplicabilă. Ținând seama de toate aceste împrejurări religioase, sociale, politice și economice, nici unii dintre Apostoli, nici unii dintre ucenici nu erau încă edificați asupra noii învățături, fiind evidente contradicțiile dintre ceea ce doreau și urmăreau ei și ade-vărata esență a acestei noi îndrumări misionare. Fiind

aleși dintre pescari și țărani neinstruiți, munca de îndrumare a Domnului Iisus a fost deosebit de grea, iar rezultatele caracteristice fiecărui ucenic în parte, determinate de procesul intensiv de învățare, de posibilitățile lor de receptare și de exprimare, de subtilitățile care erau inerente unei asemenea misiuni. Abia ucenicul lui Gamaliel, Sfântul Apostol Pavel, va veni cu pregătirea sa rabinică și, după convertirea sa de pe drumul Damascului, va începe să propovăduiască învățătura Mântuitorului în toată amplitudinea sa, insistând nu atât de mult pe iminența venire a doua a Domnului Iisus Hristos, cât pe prezența lui în Biserică. Din aceste motive complexe, unii dintre cei șaptezeci de ucenici, când se lovesc de anumite afirmații ale Domnului Iisus, obscure încă pentru ei, se smintesc. Așa când aud că vor trebui să mănânce trupul Domnului Iisus și să-i bea sângele, nu se pot dumiri și, necăpătând lămuriri-depline, s-au îndepărtat și n-au mai umblat cu El (*Ioan* VI, 66). Nivelul îndrumării unora dintre cei șaptezeci era, astfel, destul de coborât, de aceea ei rămân în preajma Lui, fără a se încrede în puterile lor și a putea lucra independent.

Urmându-L pe Domnul Iisus, nu aveau grija propovăduirii și a existenței. Acestea le erau asigurate. Iuda avea punga și ea era totdeauna plină. Se poate înțelege că ofrandele nu lipseau, căci Sfinții Apostoli nu puteau duce o muncă organizată, în afară de cei care erau pescari și se îndeletniceau din când în când cu pescuitul, asigurând hrana când se aflau pe malurile lacului Ghenezaret. Altcum, duceau și foame, mâncau spice (*Matei* XII, 1), scandalizându-i pe farisei, diferite fructe de prin grădini, lapte și brânză de la păstori, curmale și miere sălbatică. Peste acești Apostoli, așa pregătiți, fiecare cu formația sa, va trece viforul evenimentelor care-i va sili să se ascundă, spre a-și salva viața. Când Domnul Iisus este prins, fiecare se manifestă în felul său, depărtându-se din calea primejdiei, deoarece se știa de prezența lor lângă Învățătorul lor și erau prizonieri. Din această groaznică lovitură nu se refac decât atunci când au auzit că Domnul Iisus Hristos a înviat și s-au

convins de acesta, Sfântul Apostol Toma pipăind chiar rănile culelor și ale suliței. Pe teren, rămân numai cei doisprezece Apostoli, dintre care unul, Matia, era din rândul ucenicilor, luând locul trădătorului Iuda. Cei mai mulți dintre cei șaptezeci de ucenici s-au risipit, intrând în anonimat, excepție făcând, printre alții, și Iosif din Arimateia. Dar noua comportare a celor doisprezece Apostoli aparține unei alte etape, legată de întemeierea Bisericii și de răspândirea creștinismului în imperiul roman. Totuși, în desfășurarea momentelor prinderii Domnului Iisus, până și comportarea Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan pare unora suspectă și contradictorie. În *Sfântă Evanghelia* sa, ni se spune: „Și mergeau după Iisus Simon Petru și celălalt ucenic, iar ucenicul acela era cunoscut marelui preot și a intrat împreună cu Iisus în curtea marelui preot, iar Petru a stat la ușă afară. Deci a ieșit celălalt ucenic, care era cunoscut marelui preot, și a spus portăriței și a băgat întâuntru pe Petru (Ioan XVIII, 15—16). Acest „ucenic“ era Ioan. Cunoștința cu marele preot Ana (și evident și cu Caiafa) era bineînțeleles anterioară prinderii. Sfântul Evanghelist Ioan era bine cunoscut și de portăreasă, având cale liberă și putându-și aduce și prietenul înăuntru.

În timp ce portărița îl întrebă pe Petru dacă nu este cumva un ucenic „al lui Iisus“, față de Ioan comportarea sa este alta. Când ne aducem aminte că el este „ucenicul iubit“ și tot el îl întreabă pe Domnul Iisus la Cină cine este trădătorul, comportarea lui are nevoie de un plus de explicații. Singura iscoadă a arhierilor în ceata Domnului Iisus a fost Iuda Iscariotul. Ioan a rămas fidel Învățătorului său până la cruce, unde o primește în grija sa pe Maica Domnului. Ioan cunoștea casa arhierelui Ana pe care o frecventa, fiindcă îl recunoaște și slujnica. Știind de mai înainte însă că mama lui, dornică de parvenire, se ținuse pe urmele Domnului Iisus și-i ceruse locuri de cinste pentru fiii ei, se poate înțelege mai ușor că rămăsese dezamăgită de răspunsul Învățătorului și, dându-și seama de furtuna amenințătoare de deasupra capetelor fiilor săi, a luat contact cu marele preot, reușind să-l câștige de

partea sa. Apoi își va fi introdus și fiul, pe cel mai mic, pe Ioan, care devenise cunoscutul arhiereului, ceea ce a înlăturat orice primejdie, întrucât îl privea, căci circula nestingherit în noaptea prinderii. Sfântul Apostol Ioan nu și-a trădat Învățătorul, ci a comunicat admirația sa integrală pentru Domnul Iisus, cu tot avântul inimii sale tinerești. Arhiereul Ana i-a văzut înflăcărarea și nevinovăția. Vinovat era, în ochii săi, Domnul Iisus. Ioan a încercat, în noaptea prinderii, să-L scape pe Domnul Iisus, vorbind pentru El, dar intervenția lui a fost fără efect și toate planurile ce-și făcuse, apropiindu-se de crâncenii dușmani ai Domnului spre a-L salva, eșuează. Domnul Iisus știuse toate acestea și nu-și făcuse speranțe deșarte, dar cunoștea inima curată a lui Ioan și-i încredințează, când era pe cruce, în momentele supreme, pe propria Sa Mamă, spunându-i să-l considere fiu în locul Său. Întrebarea Sfântului Apostol Ioan de la Cina cea de taină lămurește și alte lucruri. El nu-i făcuse nici un rău Domnului Iisus și s-a grăbit să întrebe cine-i trădătorul, iar Domnul Iisus aflase c-a fost trădat de Iuda Iscariotul și l-a descoperit numai pe el. Cunoștința lui Ioan cu marele preot Ana a fost inofensivă. Marele preot Ana se folosea de orice informații, spre a-l nimici pe Domnul Iisus, dar comportarea lui Ioan fusese pozitivă. Fiind cel mai tânăr dintre Apostoli, dar și cel mai iubit, comportarea sa implică încercări pline de pasiune pentru a explica altora cine este cu adevărat Învățătorul Său, așa că afecțiunea Domnului Iisus nu se îndrepta către un ingrat. Peripețiile prinderii Domnului Iisus ridică un colț al vălului care ascundea cele ce se petreceau în casa marelui preot.

Sfântul Apostol Petru cunoștea și el legăturile Sfântului Apostol Ioan, deci are deplină încredere în el și-l roagă să-l introducă în curtea arhiereului, unde s-au întâmplat apoi cele cunoscute, în absența prietenului său.

Doi dintre Sfinții Apostoli, Matei vameșul și Ioan, fiul lui Zevedeu, devin, mai târziu „Evangheliști“. Lôr li se atribuie câte o *Evanghelie* canonică. Domnul Iisus n-a scris nimic, deși știa a scrie. Cel puțin până astăzi nu s-a aflat nici un manuscris. Totuși, cel despre care

ni se spunea că „scria cu degetul pe pământ“ (Ioan VIII, 6, 8), a scris de bună seamă și pe pergamentele epocii, dar ele nu ni s-au păstrat. După învierea Domnului Iisus și răspândirea în imperiu a învățaturii Sale s-a ivit însă necesitatea de-a comunica și în scris amănunte despre viața și activitatea lui Mesia, Fiul lui Dumnezeu. Acesta este, de fapt, și pretextul scrierii *Evangeliei de la Luca*, adresată puternicului Teofil. Noua învățătură își făcea vad și adepții aveau nevoie de date cât mai bogate biografice. După învierea Domnului Iisus Hristos, faptele Sale, învățătura Sa, erau purtate din gură în gură de cei care fuseseră în preajma Domnului. Consemnarea lor în scris devenise necesară, spre a fi păstrate pentru generațiile viitoare, precum și a fi cunoscute de cei din afara Țării Sfinte. Multe adevăruri, dintre cele propovăduite, se irosiseră; trebuia păstrat esențialul doctrinar și minunile, spre a nu se schimba imaginea Domnului Iisus, așa cum încercau fariseii să-l prezinte: un Iisus repudiat chiar de așa-numiții „frați“ ai săi, în timp ce consătenii din Nazaret, plini de mânie, „îl scot din cetate și-l duc până în sprânceană muntelui, pe care era zidită cetatea lor, ca să-l arunce jos“ (*Luca IV, 29*); un Iisus pus la încercare de cărturari și de tetrarhul Irod Antipa care-i cer minuni zadarnice; un Iisus care se roagă pe cruce etc. *Evangeliiile* erau necesare, fiindcă se insistă numai asupra firii umane pătimitoare, nu asupra celei divine, izbăvitoare. În locul Domnului Iisus Hristos cel autentic se încerca punerea altui Iisus, de aceea viața și activitatea Sa au fost consemnate în *Sfintele Evanghelii*. Indiscutabil că pentru aceasta n-a trebuit să treacă mult timp, până când învățătura Domnului Iisus să fie cunoscută în imperiul roman. *Sfintele Evanghelii* au fost scrise în timpul vieții celor care fuseseră martori sau puteau relata obiectiv amănunte despre viața și faptele Domnului Iisus. Mai trăia în insula Patmos și Maica Sa, deci verificarea era oricând posibilă. Faptele istorice existaseră și mai puteau fi controlate în adevărul lor. Alte două *Evangelii* aparțin unor tineri adepți: lui Luca și lui Marcu. Cel dintâi își propune să-l informeze mai amănunțit pe „puternicul Teofil“, ca să cunoască temeinicia învățăturilor

pe care le-a primit (*Luca I, 4*) ; al doilea este prezent în grădina Ghetsimani, de pe Muntele Măslinilor, „în-fășurat într-un giulgiu pe trupul gol“, mergând după Domnul Iisus, după ce a fost vândut și prins (*Marcu XIV, 51*). Asemenea motive, ca acesta invocat de Luca, sunt întru totul plauzibile. *Evangheliile sinoptice* (*Mattei, Marcu și Luca*), din cauza mării lor asemănări și interdependențe, întăresc adevărurile istorice relevate, precum și autenticitatea lor.

Sfânta Evanghelie de la Ioan este scrisă îndată după celelalte. Sfântul Evanghelist Ioan știa să scrie și era informat în cultura vremii sale, fiind și autorul a trei epistole și al *Apocalipsului*, o carte prin excelență profetică. Fidelitatea memoriei Sfântului Evanghelist Ioan este excepțională. *Evanghelia* sa a fost scrisă mai târziu, constituind o excepție stilistică între celelalte. El cunoaște, astfel, teoria filosofică a Logosului stoic sau filonic, ceea ce denotă noul aspect al învățăturii Domnului Iisus. Identificarea Logosului cu Dumnezeu, dovedind și cunoașterea scrierilor lui Filon putea fi formulată numai de mintea unui Sfânt Apostol al Domnului Iisus, bine informat și din punct de vedere filosofic : „*La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul...*“ (*Ioan I, 1—5*). Teoria este specifică filosofiei alexandrine a școlii lui Filon, purtând și amprente ale filosofiei stoice, dar Logosul întrupat era după Ioan, Dumnezeu Iisus Hristos. Convorbirile Domnului Iisus — înregistrate în *Evanghelia lui Ioan* : una cu un fariseu, Nicodim, care vine la Iisus noaptea, simpatizându-l (*Ioan III, 1—21*), alta cu o femeie samarineancă (*Ioan IV*) — sunt relatate cu fidelitate, Ioan participând la ele. Fariseul atestă că măcar unul dintre cânturari s-a apropiat de Domnul Iisus, deși colegii săi erau atât de înveșunați împotriva Învățătorului. Samarineanca își are și ea rolul ei. Faza de răspândire a noii învățături începuse, iar femeia aceasta simplă și străină era deschizătoare de drum. Rugăciunea Domnului Iisus (*Ioan XVIII*), rostită numai o dată, este păstrată cu fidelitate de memoria lui Ioan și relatată întocmai, respectându-se stilul autentic al cuvântărilor. Faptele Apostolilor, activitatea lor misionară, sufe-

rințele și moarea lor martirică au dovedit credința lor în Domnul Iisus Cel înviat din morți, pârga vieții lor nemuritoare.

A face discipoli înseamnă a crea oameni din nou, purtători de principii doctrinare și de idealuri. Prin ei, Învățătorul învinge timpurile și locurile, permanențizându-se.

DOMNUL IISUS HRISTOS ȘI FEMEILE CUVIOASE

*„Amin grăiesc vouă că va-
meșii și desfrânatele merg
înaintea voastră în împără-
ția lui Dumnezeu.“*

(Matei XXI, 31)

Domnul nostru, Iisus Hristos a arătat, în numeroase ocazii, că în fața lui Dumnezeu nu sunt deosebiri între bărbați și femei. El cunoștea, desigur, starea femeii în antichitate și în viața „poporului ales“. Cunoștea instituția căsătoriei — monogamică, virtuțile și viciile vremii.

Deși Domnul Iisus a cunoscut „imnele“ de dragoste aduse femeii în cărțile Vechiului Testament — imne de certă valoare simbolică, profetică — El nu s-a referit la ele decât în foarte puține cazuri în timpul propovăduirii Sale. În schimb, a primit femei în ceata care-L însoțea pretutindeni, după începerea activității publice. Sfântul Evanghelist Matei ne spune: „femei multe care-l urmăseră pe Iisus din Galileea, slujindu-i“ (Matei XXVII, 55), până la „piciorul crucii“. Aceste femei umblau prin cetăți după Sfinții Apostoli. N-ar fi exclus ca unele dintre ele să le fi fost soții. Despre Petru știm cu precizie că era căsătorit și avea soacră pe care o vindecă Domnul Iisus (Marcu I, 29—31). Acestor femei din Galileea li se adaugă și „niște femei care fuseseră vindecate de duhuri rele și de boale: Maria ce se chema Mașdalena din care ieșiseră șapte demoni, și Ioana, femeia lui Huza, ispravnicul lui Irod, și Suzana și altele care-i slujeau din avutul lor“ (Luca VIII, 2—3). Înțelegem multe din aceste texte. Femeile-î slujeau pe Domnul Iisus și pe Sfinții Apostoli. De bună seamă le făceau mâncare, îi spălau, folosindu-și avutul lor. Iată una din sursele de ajutor permanent ale acestor bărbați zeloși și devotați, după cum le era misiunea, fiind aleși

de Domnul Iisus pentru propovăduirea *Evangeliei*. Domnul Iisus nu îndepărta femeile, nici nu le alunga, și indiscutabil că ele participau, în egală măsură, la predicile sale frecvente. Nici apropierea unor evenimente amenințătoare nu le înfricoșează, stând în apropierea Domnului Iisus și fiind prezente până și la crucificarea Sa, apoi vestindu-i învierea.

Maria Magdalena este prezentă lângă Domnul Iisus, urmându-L pretutindeni. Ea este prezentă și la răstignirea Domnului Iisus, împreună cu alte femei și cu Maria, mama lui Iacov cel mic, a lui Iosif și Salomi (*Marcu XV, 40*) ; tot ea vine și află mormântul gol (*Ioan XX, 1*). Despre dânsa s-au afirmat multe. Totul ce rezultă din texte este extrem de discret. Maria Magdalena i se atașase Domnului Iisus cu trup și suflet, din cauză că Acesta îi făcuse un mare bine. Cine era ea, nu se știe. Era singură și dispunea de mijloace materiale. Cei „șapte demoni“ ne arată firea ei de femeie „îndrăcită, curtezană rafinată și foarte frumoasă“. Întâlnirea ei cu Domnul Iisus Hristos fusese decisivă, întorcând-o la altă viață. Tot atât de cunoscute Domnului Iisus îi erau și surorile Marta și Maria, împreună cu fratele lor Lazăr din Betania. Domnul Iisus venea cu drag în casa lor și era respectat de cele două surori. Mai ales de Maria. Maria din Betania, tipul pur și sedentar al fecioarei *Vechiul Testament*, pe care o prețuia Domnul Iisus și căruia-I unge picioarele (*Ioan XII, 3*), nu este identică nicidecum cu Maria din Magdala sau cea numită Magdalena, tipul curtezanei pocăite (*Ioan XI, 1—45* și *Lucă VIII, 2*). Venind odată Domnul Iisus în casa lui Lazăr din Betania, Marta se zorea cu treburile, că avea mulți oaspeți, iar Maria „șezând lângă picioarele lui Iisus, asculta cuvintele Lui“. Rugându-l pe Domnul Iisus să o îndemne pe Maria să-i dea ajutor, El i-a zis : „*Marto, Marto, mult te silești și multă grijă duci, dar un lucru trebuiește, iar Maria partea cea bună și-a ales care nu ți se va lua*“ (*Luca X, 38—42*). Tot Maria „a uns pe Domnul cu mir și i-a șters picioarele cu părul capului ei“ (*Ioan XI, 2*). O scenă asemănătoare se petrece după învierea lui Lazăr, când aceeași Marie, în timp ce Marta slujea, „luând o litră de mir de nard curat, de mult preț, a uns pi-

cioarele lui Iisus și le-a șters tu părul capului ei, iar casa s-a umplut de mirosul mirului“ (*Ioan XII, 3*). Era o mulțumire și un semn de prețuire și de dragoste. Scena este semnificativă. Maria era o fată care ținea foarte mult la Domnul Iisus; una din figurile feminine luminoase din existența Sa, ca și Marta, ca și fratele lor, Lazăr. Aici ar putea fi căutat și motivul vizitelor și popasurilor lui Iisus în casa lor din Betania.

Mai sunt și alte femei pe care Domnul Iisus le-a întâlnit și le-a cunoscut îndeaproape în timpul vieții. Unele sunt neșemnificative, altele da. O femeie cu „scurgere de sânge“ se atinge de Domnul Iisus și se vindecă (*Marcu V, 25*), fiica lui Iair înviază (*Luca VIII, 41*), fiica femeii cananeence este vindecată de „duh necurat“ (*Marcu VII, 25—30*), cu femeia samarineancă stă de vorbă (*Ioan IV*), iar femeia păcătoasă din cetatea Naïn, „stând la spate, lângă picioarele lui, plângând a început să-i ude picioarele cu lacrimi și cu părul capului ei le ștergea și-i săruta picioarele și le ungea cu mir“ (*Luca VII, 38*). Lucrurile acestea se petrec în casa unui fariseu care-l rugase să mănânce cu el (*Luca VII, 36*). Domnul Iisus stă la masă după obiceiul antic. Oaspeții stăteau culcați pe paturi dispuse în jurul unei mese, și erau serviți așa.

O altă întâmplare edificatoare pentru atitudinea Domnului Iisus față de femei este și aceea cu femeia adulteră, pe care o scapă de pârâșii ei. Aceștia veniseră cu pietre în mâini și, târând-o pe acea nenorocită, prinsă de bărbatul ei asupra faptului, la Domnul Iisus, l-au ispitit : „*Învățătorule, această femeie a fost prinsă desfrânând, iar Moise ne-a poruncit în Lege să le ucidem cu pietre pe unele ca acestea. Deci, tu ce zici?*“ Domnul însă tăcea și scria cu degetul pe pământ. Ce scria, nu știm. Și stăruind pârâșii, Domnul Iisus le dă celebrul răspuns : „*Cel fără de păcat între voi să arunce întâi el cu piatra în ea*“. Și iarăși, aplecându-se jos, scria pe pământ. Pârâșii s-au retras, femeia a rămas singură, iar Domnul Iisus a întrebat-o : „*Femeie, unde sunt pârâșii tăi? Nimeni nu te-a osândit?*“ Iar ea a zis : „*Nimeni, Doamne*“. Și i-a zis Domnul Iisus : „*Nici eu nu te osândesc. Du-te și de acum să nu mai păcătuiești*“ (*Ioan VIII, 3—11*). Atitudinea Domnului Iisus este pe linia în-

vătăturii Sale, adică a împlinirii *Legii Vechi*. Nu numai femeia era vinovată. Pe bărbați nimeni nu-i prindea și-i lapida. Dovadă că și vinovatul din episodul istorisit lipsește. Ce s-a mai ales din femeia scăpată de pârâșii ei, nu se mai relatează. Soarta ei, după predarea chiar de bărbatul legiuit, judecății, indiscutabil că era crudă : se întorsese la rudele sale sau rămăsese pe drumuri, dacă nu fusese primită. Învățătura Domnului Iisus pune într-o lumină tulburătoare stările de lucruri ale timpului, care începeau a ieși din inerția lor seculară.

Domnul Iisus n-a făcut discriminări între bărbați și femei. Domnul Iisus era iubit de femeile cuvioase, care i-au exprimat dragostea nu numai prin gura Mariei Magdalena sau prin adorația Mariei din Betania, ci și prin gura unei femei anonime care a spus : „*Fericit este pântecul care te-a purtat și pieptul la care ai supt !*“ (Luca XI, 27). Domnul Iisus nu era omul pasiunilor lumii vechi ; El nu venise să trăiască după preceptele ei, ci venise să îplinească *Legea și Proorocii* și să realizeze istoric mântuirea ; El n-a fost un Isaia tunător și răzbunător, nici un Ieremia plângător ; El a fost Mesia, Fiul lui Dumnezeu, marele și unicul stăpân al logosului. Domnul Iisus n-a venit să îndeplinească destinul unui om obișnuit ; El nu era omul talionului, nici al vendetei ; El nu exalta valorile forței, ci numai pe cele ale dragostei și ale păcii. Femeia este și ea egală cu aproapele nostru, pe care trebuie să-l iubim, după porunca Domnului Iisus, ca pe noi înșine (Matei XXII, 37—38). Dar : „*Oricine caută la femeie spre a pofti a și desfrânat cu ea în inima sa*“ (Matei V, 28). Femeia este ridicată de Iisus din starea sa antică de inferioritate printr-un proces de purificare a instinctelor. Iubirea își are și ea diversitatea psihică, nuanțele, gradăția (Dumnezeu, eul personal, aproapele, căsnicii, rudele etc.). Rămâne pentru totdeauna că „aproapele“ Domnului Iisus nu este numai de gen masculin. Din iubirea copiilor rezultă o „iubire a familiei“, o iubire a mamei etc. Iisus zice : „*Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor !*“ (Matei XIX, 14). El insistă asupra purității și nevinovă-

ției lor, asupra primatului lor înaintea celor care au gustat din mădul vieții. Domnul Iisus iubea copiii și în puritatea și în nevinovăția lor vedea înfățișarea cea viitoare a lumii. Învățătura Domnului Iisus a pornit, adeseori, de la aceste elemente permanente ale umanității: mama și copiii, depozitarii „erosului“ sub multiplele sale forme. Dragostea Lui pentru aproapele nu avea rezerve și reticențe față de femei. Problema abstenenței se pune greșit în viața Lui, ca într-a unui ascet oarecare, integritatea lui fizică fiind a unui om adevărat. Erosul fizic i-a fost străin, dar a admis însoțirea celei sale de „anumite femei“ care se desprind de casele și de așezările lor.

Domnul Iisus a admis să fie uns cu mir, să fie ascultat și de femei, s-a bucurat de atenția lor, le-a lăudat, le-a apărat, ca pe femeia adulteră, le-a făcut dreptate, dar nu le-a acordat, datorită condițiilor istorice, demnitatea de „ucenic“. Sfântul Apostol Pavel va preciza mai târziu că „nu există parte bărbătească, nici parte femeiască“ (*Galateni* III, 28), fiindcă Învățătorul Iisus a accentuat, prin toate comportările Sale, că nu există asemenea deosebiri fiziologice și anatomice între bărbați și femei înaintea lui Dumnezeu. Evidența este pentru El. Femeia va rămâne în creștinism femeie, egală în drepturi cu băbatul, militând de-a lungul secolelor pentru totala sa libertate. Domnul Iisus Hristos a știut că femeile sunt mari purtătoare ale iubirii în istoria speciei umane.

URMĂRIREA DOMNULUI IISUS HRISTOS

„Iar mai-marii preoților și
cărturarii și bătrânii poporu-
lui căutau să-l prindă.”

(Luca XIX, 47)

Mai-marii preoților, cărturarii și bătrânii poporului erau dușmanii de moarte ai Domnului Iisus Hristos. Ei aparțineau celor două partide religioase importante, adică fariseilor și saducheilor, dar se coalizaseră în fața primejdiei, deoarece Domnul Iisus amenința privilegiile de castă ale tuturor. Ei erau specialiștii religioși ai poporului. Hierocrația se întărise de-a lungul veacurilor și nu se lăsa răsturnată de un umil teslar din Nazaret. Căre, totuși, se dovedea extrem de primejdios : ducea o viață exemplară, cunoștea *Scripturile* ca un specialist, propovăduia lucruri noi, profunde și adevărate, cum nu se mai auziseră în Țara Sfântă, dar era iubit de mulțime, căpătase faimă de învățător și de vindcător. Mulți, cu așteptările mesianice în suflete, nu vor întârzia să-L recunoască pe adevăratul Mesia sau Hristos. Ca specialiști în problemele religioase ale poporului, fariseii, saducheii, cărturarii și bătrânii poporului cercetau orice manifestare în acest sens și se pronunțau în sfaturile lor. Mai ales erau specialiști în problema mesianică, problema numărului unu a „poporului ales”, știind toate circumstanțele venirii Mântuitorului. Ca atare, ei sunt consultați de Irod cel Mare, la nașterea Domnului Iisus, când afirmă că Mesia se va naște în Betleemul Iudeii (*Matei* II, 4). Tot așa vor riposta și mai târziu lui Nicodim că „prooroc din Galileea nu se ridică” (*Ioan* VII, 52), ceea ce ne arată că ignorau locul nașterii Domnului Iisus.

Ca profesioniști, ei dețineau o poziție importantă ; își însușiseră un anumit stil de viață, născut din contactul

lor zilnic cu „cele sfinte“ și aveau monopolul învățaturii cu privire la viața viitoare. Ei hotărau cum trebuie să trăiești aici pe pământ și tot ei îți deschideau porțile lumii de dincolo în care credeau mulțimile. Aceste puteri înfricoșate îi ridicau peste ceilalți oameni și le acordau un prestigiu imens. Ei constituiau norma vie de trai a poporului. Interesele comune de castă îi uneau în afară, lăsându-i dezbițați înlăuntrul pe chestiuni doctrinare neînsemnate, specifice cărturarilor de totdeauna, și pe chestiuni de supremație, vânând locul de mare preot sau de arhiereu, și făcând intrigi tipice, ca să fie aleși. Botezul Domnului Iisus se întâmplă „în zilele marilor preoți Ana și Caiafa“ (Luca III, 2). Caiafa era ginerelul lui Ana și va fi mare preot în anul prinderii, judecării și răstignirii Domnului Iisus (Ioan XI, 49), jucând un rol important. Mai-marii preoților sau arhieriei vor fi exponenții intereselor de castă ale tuturor celorlalți și ale „or inclusiv“.

Este explicabil deci ca acești „seniori ai spiritului“ să fie foarte vigilenți cu orice prooroc popular. Asemenea manifestări le erau agreabile atât timp cât se canalizau în vadul formelor religioase constituite, nepriemindu-le. Când amenințau să se reverse, imediat interveneau. De aceea nu le scăpa nici o mișcare în toată țara, trimițând iscoade pe urmele „inspirărilor și profețiilor“, pretutindeni, tot dintre farisei. Domnul Iisus nu putea scăpa deci acestui control. Iscoadele se țineau după El ca umbrele; îl ispитеau; îl contraziceau; îl contesau, încercând din toate puterile să-i știrbească autoritatea înaintea mulțimilor. De luat în serios însă, nu L-au luat pe noul prooroc din Galileea. S-au mulumit, la început, să-L iscodească și să-L ia „în derâdere“. Când s-au trezit, și-au dat seama că din Domnul Iisus Cel anonim și inofensiv ieșise un învățător care le amenința existența și rânduiala, consfințite de veacuri. Acum, însă, nu mai puteau proceda așa cum ar fi putut interveni la început. Domnul Iisus avea faimă în popor și apoi mai era și foarte prudent, neangajându-se în luptă cu stăpânirea romană. Bine ar fi fost ca autoritatea civilă să intervină, ca în cazul Sfântului Ioan Botezătorul, și să simplifice problema, dar romanii n-aveau nici

un interes să-l aresteze și „să-L ucidă pe Domnul Iisus“, așa cum îl cunoșteau.

Atunci, mai-marii poporului au organizat o rețea de iscoade în jurul Domnului Iisus, pentru a afla orice mișcare și orice afirmație a proorocului. Iscoadele veneau și ispiteau, apoi înregistrau și aduceau rapoarte din toate locurile unde activa Domnul Iisus. Așa devine evident, pentru mai-marii preoților, că Domnul Iisus reprezintă o primejdie reală. Saducheli și fariseii șocoteau că Domnul Iisus amenință rânduiala veche și dominația lor. Și, de fapt, ceea ce învăța El era, pentru ei, de-adreptul, uluitor. Da o interpretare nouă *Legii Vechi* care era pe placul gloatelor, dar în opoziție cu mai-marii poporului. Aceștia simțeau că scapă frânele din mâini, dacă lucrurile merg tot așa. Deocamdată, încă nu se îngrijorau, deoarece inerția spirituală milenară acționa pentru ei, dar nici nu puteau să se întemeieze prea mult pe aceasta. Și, de fapt, mai-marii preoților nu L-au lăsat pe Domnul Iisus să activeze prea mult. În trei ani și jumătate s-au organizat și ei au aflat modalitatea de a-L înlătura, dar în acest scurt timp misiunea de Mântuitor a fost îndeplinită.

Bineînțeles că Domnul Iisus cunoștea această neconținută iscodire neleală, specific fariseică, cu zâmbete pe buze și cu venin în suflete, cu răs și batjocură (Luca VIII, 53). Își da perfect de bine seama că aceștia îi doresc moartea și întrebările viclene sunt puse ca să-L discrediteze și să-L compromită. Când Apostolii rup spice și mănâncă, într-o sâmbătă, fariseii îndată găsesc prilejul de-a observa : „*Iată ucenicii Tăi fac ce nu se cade a face sâmbăta*“, iar Domnul Iisus le răspunde tăios că și împăratul David a intrat în casa Domnului și a mâncat pâinile punerii înaintea. Tot așa și „preoții sâmbăta în templu spurcă sâmbăta“ și încheie : „*Ci grăiesc vouă că mai mare decât templul este aici*“ (Matei XII, 1--6). Tot atât de minunate răspunsuri primesc ispititorii, când îl întreabă despre dajdia cezarului (Luca XX, 22), despre înviere (Luca, XX 27), despre porunca cea mai mare din *Lege* (Matei XXII 36), despre omorârea cu pietre a femeii adultere (Ioan VIII). Împreună cu iscoa-

dele mai-marilor preoților se țineau pe urmele Domnului Iisus și iscoadele lui Irod Antipa, tetrarhul, sau irodianii, astfel că Iisus îi sfătuiește pe ucenici : „Căutați de vă păziți de aluatul fariseilor și de aluatul lui Irod“ (Marcu VIII, 15).

Urmărirea Domnului Iisus a început, astfel, în clipa când mai-marii preoților au înțeles că „El vrea să propovăduiască și și-a adunat în jurul lui discipoli“. Asemenea prooroci sau învățători populari erau imediat puși sub observare. Așa au procedat mai-marii preoților cu Sfântul Ioan Botezătorul pe care iscoadele l-au urmărit pas cu pas (Luca V, 33), iar, după dispariția lui, atenția lor s-a îndreptat către Domnul Iisus și conflictul n-a întârziat să se declanșeze. Fariseii află, în curând, motive de persecuție, invocând nerespectarea sâmbetei (Ioan V, 10 ; Matei XII, 2, 11), nespălarea mâinilor înainte de masă (Luca XI, 38), după cum se vede lucruri, deocamdată, nu prea importante. Perseverând însă fariseii în atitudinile lor, evident dușmănoase, Domnul Iisus începe a răspunde criticilor, luând poziție. Și răspunde divin, umilindu-și adversarii, ceea ce nu putea duce la împăcare. După câteva dispute asemănătoare, urmărirea Domnului Iisus se schimbă în prigonire pe viață și pe moarte. Dintre Apostoli, Ioan ne dă mai multe amănunte despre această prigonire : „De aceea prigoneau iudeii pe Iisus, și căutau să-l omoare, că făcea acestea sâmbăta“ (Ioan V, 16). Motivele lor sunt din ce în ce mai grave, căci Domnul Iisus propovăduia adevăruri noi care veneau mereu în contradicție cu unele adevăruri vechi. Domnul Iisus, astfel, „nu numai că dezlega sâmbăta, ci și pe Dumnezeu îl numea Tatăl său, făcându-se pe sine deopotrivă cu Dumnezeu“ (Ioan V, 18). Era deci blasfemie, după farisei, căci ei nu căutau sensul simbolic al *Scripturilor*, după care toți oamenii ar fi fiii lui Dumnezeu. Domnul Iisus însă le răspunde printr-o lecție, specifică Lui, arătându-le ce a înțeles prin cuvintele Sale și trimițându-i să cerceteze *Scripturile* care mărturisesc pentru El (Ioan V, 39). Era o invitație formală de a verifica identitatea Sa cu Mesia, ceea ce agrava și mai mult situația.

De fapt, veștile care se răspândeau în popor cu privire la Domnul Iisus și consecințele politice care decurgeau din mesianitatea Sa puteau periclita soarta tuturor celor care aparțineau castei. Aceste realități îi determină pe mai-marii preoților, pe cărturari și pe bătrânii poporului să recurgă la măsuri extreme. Domnul Iisus dovedise, prin activitatea Sa, că este într-adevăr Mesia cel așteptat. El începe a vorbi simbolic, comparându-se cu „pâinea care s-a coborât din cer“ (*Ioan VI, 41*), ceea ce iar îi scandalizează pe farisei, apoi tot pe calea simbolizării spune că această pâine este trupul Său pe care-L va da pentru viața lumii (*Ioan VI, 51*). Aluzii transparente la jertfa Sa, căci fariseii nu-I mai lăsau speranțe, odată ce începuseră prigonirea. Acesta este și momentul când prigonirea se conjugă și cu trădarea lui Iuda; căci, iscându-se discuții în jurul mâncării trupului Său, Iisus îl denunță pe trădător : „*Și unul din voi este diavol*“ (*Ioan VI, 71*). Semnificativ este că în tot acest timp de prigonire, mulțimile au rămas fidele Învățătorului, deci nu trebuie să se facă grava confuzie între vârfurile tradiționaliste și învechite în erori de interpretare și însuși poporul care L-a iubit pe Iisus, dacă n-ar fi fost instigat de aceiași farisei împotriva Lui, folosindu-se presiunile morale și amenințările. Prigonirea își da roadele înveninate. Domnul Iisus simte cel dintâi consecințele ei. Îi mai aduceau știri discipolii și femeile cuvioase care-L urmau. Ioan este mai informat decât ceilalți și avea intrare liberă în casele arhierilor (*Ioan XVIII, 15*). Domnul Iisus, totuși, nu-și micșorează activitatea, ci și-o intensifică, predicând în sinagogi, mai ales în Capernaum (*Ioan VI, 59*), și chiar în templul din Ierusalim (*Ioan VII, 28*). Primejdia religioasă, și mai ales politică, creștea. Se mișcă și așa-numiții „frați“ ai Domnului Iisus și vin să-L oprească de pe drumul Său mesianic, dar totul este zadarnic. Mulțimile vor să-L facă rege cu sila (*Ioan VI, 15*).

Este faza de maximă agitație din jurul Domnului Iisus, când veștile cu întreaga lor încărcătură de fapte mesianice și de amenințări ajung până în Nazaret, unde trăia Sfânta Fecioară Maria, Maica Domnului, cu rudele sale. Ea-și mai părăsise așezarea și se ținuse după fiul ei iubit, dar acesta o trimisese acasă (*Matei XII, 46*—

50). Tot așa procedează și atunci când „frații” Săi Îl sfătuiesc să meargă în Iudeea, unde era amenințat cu moartea, ca să vadă și ucenicii lucrurile pe care le făcea, „pentru că nici frații Lui nu credeau în El” (Ioan VII, 5). La mijloc, era și gelozia celor din același neam cu El. Mama, frații și surorile, adică rubedeniile, nu mai pot opri avalanșa evenimentelor. Auzeau zvonurile tulburi, dar nu se mai puteau ține după ele. Prudența i-a sfătuit pe unii dintre membrii familiei să se țină mai departe, cum, de altfel, făcuseră și până acum, intervenind un conflict între Domnul Iisus și rudele Sale care voiau să-și impună voința, chemând și „surorile” în ajutorul lor. Aceste rude feminine nu l-au înțeles pe Domnului Iisus. Se explică de ce la „piciorul crucii” o aflăm numai pe Sfânta Maria, mama Sa, pe care El o încredințează ucenicului Său iubit, Ioan (Ioan XIX 26—27), nu vreunei rude, numite „frați și surori”, cât și pe celelalte două femei: Maria a lui Cleopa și Maria Magdalena, triada îndurerată a celor trei Mării. Așa-numiții „frați și surori” nu se mai înțeleg cu Domnul Iisus și se adăpostesc în satul lor, negând orice legătură cu așa-numitul „fratele” lor, lepădându-se de El și apărându-se de persecuțiile fariseilor. Antecedentele însă îi salvează, fiindcă fariseii știau că nu-L recunoscuseră pe Domnul Iisus ca prooroc în casa Sa, nici în patria Sa. Mult mai târziu, după Înviere, vom asista la unele mutații sufletești și în sufletele neamurilor din Nazaret. Acești așa-numiți „veri și verișoare” care-L repudiaseră, întreaga viață, în public, fie în Nazaret, fie în alte locuri, sunt prezenți, după Învierea Domnului Iisus, în Ierusalim împreună cu cei unsprezece Apostoli și cu Mama Domnului Iisus, Maria, „așteptând cu un cuget în rugăciune” (*Faptele Apostolilor* I, 14). Învierea Domnului Iisus produsese schimbare. Nu lipseau nici celelalte femei. Toți uitaseră de „grămezile de jar” de deasupra capetelor lor, când se feriseră de a se recunoaște „frați și surori”. Nici după Învierea Domnului Iisus nu se stinseseră dușmăniile și persecuțiile fariseilor și, totuși, prezența acestor rude ne atestă încă o dată că evenimentul cel mare se produsese cu adevărat. Mai mult decât toți ceilalți, Maica Domnului, „frații și surorile” Sale vor fi cercetat toate dovezile Învierii Domnului. Ei,

mai întâi, pentru a se convinge, au ascultat și au verificat, apoi au venit între Sfinții Apostoli, au asistat la alegerea lui Matia dintre bărbații „care se adunau tot timpul cu Iisus și cu ceilalți ucenici”. S-ar putea ca „frații și surorile” să-L fi văzut „viu, după patima Sa, în multe semne adevărate, arătându-li-se adeptilor Săi timp de patruzeci de zile” (*Faptele Apostolilor* I, 1). În aceste patruzeci de zile, arătându-li-se Apostolilor, Domnul Iisus cel înviat s-a arătat și Maicii Sale și rudelor Sale. Este adevărata cheie a înțelegerii prezenței acestor rude în mijlocul Apostolilor. Cei care pornesc, împreună cu Sfânta Fecioara Maria, pe urmele Domnului Iisus, „ca să-L prindă, căci ziceau că și-a ieșit din fire” (*Marcu* III, 21), iar apoi încearcă cu forța să-L întoarcă de pe drumul Său și-L fac pe Domnul Iisus să le spună în față: „*Cine sunt mama și frații Mei? Și privind pe cei care ședeau împrejurul Său, a zis: Iată mama mea și frații Mei!*” (*Marcu* III, 33—34), trec peste prăpastia care-i despărțea de Domnul Iisus și cred în El, cred în Învierea Sa din morți. Este unul dintre argumentele cele mai puternice pentru dovedirea acestei minuni.

Într-adevăr, doi dintre acești „frați” reușesc să ocupe și să dețină locuri importante în comunitatea creștină primară. Iacov, „fratele” Domnului Iisus, va avea cuvânt hotărâtor chiar în adunările Apostolilor și, cum s-a mai spus, va scrie și o epistolă către cele douăsprezece seminții în care se va numi „robul Domnului Iisus Hristos” (*Iacov* I, 1). Sfânta Fecioara Maria, Maica Domnului, nu s-a mai întors în Nazaret, între rudele sale, căci Domnul Iisus, când pătimea pe cruce, o lasă-n seama ucenicului Său iubit Ioan, fiul lui Zevedeu, zicându-i: „*Iată mama ta! Și din acel ceas a luat-o ucenicul la sine*” (*Ioan* XIX, 27). Despre Iosi și despre Simon nu ni se spune nimic după răstignirea Domnului Iisus. Un Iuda însă, „slujitor al lui Iisus Hristos și frate al lui Iacov”, scrie și el o epistolă sobornicească, al cărei cuprins este rezumatul epistolei a doua sobornicești a lui Petru, din care sunt luate comparațiile plastice ale defăimătorilor cu „dobitoacele necuvântătoare care știu cele din fire, cu norii fără apă, purtați de vânturi, cu

pomii toamnălici fără de rod, cu valurile furioase ale mării care își spumegă rușinea, cu stelele rătăcioare căzora întunericul întunericului li se păstrează în veșnicie“ (Iuda I, 10, 12—13 ; Petru II, 12—17).

Domnul Iisus polemizează, după incidentul cu „frații“ Săi, la sărbătoarea Corturilor, cu fariseii mai violent ca niciodată. Fariseii Îl așteptau și-L provocă, iar Domnul Iisus le arată fățărnicia (Ioan VII, 28). Mulțimile încep însă și ele a se mișca și se interesează de Domnul Iisus, iscându-se păreri contrare : „Și pricină multă era pentru El în mulțime, că unii ziceau : *Bun este, iar alții ziceau : Nu, ci amăgește mulțimea*“ (Ioan VII, 12). Mai ales unii dintre ierusalimiteni se sesizează și se întreabă dacă Domnul Iisus nu este cu adevărat Hristos. Mesianitatea Domnului Iisus devine deci o chestiune publică cu toate implicațiile sale politice, făcându-se dezbinare în mulțime pentru El (Ioan VII, 43). Cunoscându-se amploarea așteptărilor mesianice și împrejurări politice ale poporului iudeu, ne putem da seama de gravitatea situației care-i alarmează pe mai-marii preoților. Prigonirea se apropie, astfel, de punctul său culminant. Unii încearcă să atenteze la viața Domnului Iisus sau să-L prindă (Ioan VII, 44) ; amenințarea cu moartea este iminentă. Însuși Domnul Iisus îi întreabă pe prigonitori : „De ce căutați să mă omorâți ?“ (Ioan VII, 19). Direct și deschis. Fariseii însă se ascund de această întrebare acuzatoare : „Ai demon. Cine caută să te omoare ?“ (Ioan VII, 20). Mulți martori ai acestor dispute țin însă partea Domnului Iisus, cred în El și-L socot Mesia (Ioan VII, 31 ; VIII, 30 ; X, 42 ; XI, 45). Acest lucru îi înfurie din ce în ce mai mult pe farisei. Ei spun că „mulțimea care nu cunoaște Legea este blestemată“ (Ioan VII, 49), iar lui Nicodim, care se opune unei osândiri a Domnului Iisus în absență, îi ripostează că în *Scripturi* nu stă scris că se va ridica prooroc din Galileea (Ioan VII, 52). În acest sfat, dușmaniți Domnului Iisus cercețează profetiile mesianice și încearcă să se pronunțe în cunoștință de cauză, deși ei Îl înțelegeau pe Mesia în alte coordonate ființiale și istorice, mai mult ca pe un eliberator de opresori și ca pe un cuceritor care să restabilească o glorie militară pierdută,

decât una spirituală. Domnul Iisus nu întrunea, după ei, condițiile de-a fi recunoscut ca Mesia. Sentința era dură. Ea era dată doar de specialiștii veacului aceluia și ea va cântări enorm în balanța spirituală a mulțimilor care se vor desprinde de El. Domnul Iisus Hristos, Mesia Cel adevărat, nu afla nici un credit la specialiști; afla, în schimb, la alții care fuseseră martorii vieții și activității Sale, rămânându-i devotați. Noua învățatură a câștigat teren prin aceștia, deși Mesia a suferit aceste împotriviri înverșunate la El acasă de la specialiștii veacului aceluia care s-au pronunțat contra Lui.

Înfruntările reciproce sunt, uneori, deosebit de aspre. Auzindu-L pe Domnul Iisus, în apogeul activității Sale mesianice, că se identifică cu „lumina lumii“, ei Îl acuză că El Însuși mărturisește despre Sine, deci mărturia Lui nu este adevărată (Ioan VIII, 13). Domnul Iisus se apără, aducând în sprijinul Său pe Tatăl Său, Cel ce L-a trimis (Ioan VIII, 18), dar fariseii nu se mulțumesc și-L întreabă: „Unde este tatăl Tău?“ (Ioan VIII, 19). Cu tenacitate, ei nu-L slăbesc pe Domnul Iisus, care avea starea de conștiință a morții: „Încă puțină vreme sunt cu voi...“ (Ioan VII, 33) și: „Eu nu mai sunt în iume...“ (Ioan XVII, 11). Fariseilor le spune că „se va duce și-L vor căuta și în păcatul lor vor muri“ iar „unde se duce El, ei nu pot veni“ (Ioan VIII, 21). Asemenea vorbe sunt tălmăcite de farisei ca ieșite din gura cuiva care vrea să se sinucidă: „Vrea oare să se omoare?“ (Ioan VIII, 22). Domnul Iisus însă nu se gândea la sinucidere, ci la moartea pe cruce. Știa că fariseii Îl vor da pe mâna romanilor, iar judecata lui se va sfârși cu condamnarea la moartea infamă pe cruce pe care o compara cu o „înălțare a Fiului Omului“ (Ioan VIII, 28), de aceea îi înfruntă și El pe farisei, spunându-le din nou în obraz că vor să-l omoare (Ioan VIII, 40) și că sunt fiii diavolului (Ioan VIII, 44). Riposta era promptă, pentru că fariseii spusese că Domnul Iisus este samarinean (de neam spurcat) și că are demon (Ioan VIII, 48). În aceeași dispută mesianică, Domnul Iisus își apără cu deosebită fermitate pozițiile contestate și afirmă: „Eu sunt mai înainte de a se fi născut Avraam“ (Ioan VIII, 58). Evident se referea tot la

meșianitatea Sa. Fariseii au luat, atunci, pietre ca să arunce în El, iar Domnul Iisus s-a ferit și a ieșit din templu (Ioan VIII, 59). De cruțat însă, tot nu-i cruța, ci-i mostra și-i demasca în fața norodului, dezvăluindu-le adevărata față cu o vigoare unică, încât chipurile lor sunt parcă săpate cu apă tare în *Sfintele Evanghelii* (Matei XXIII; Marcu XII, 38—40; Luca XX, 46—47). Clocotul de indignare a Domnului Iisus se revașă de multe ori afară, când îndreaptă săgeți ascuțite împotriva fariseilor și saducheilor. Unele apostrofări au duritatea conștiință a viitoarei victime care numai la relații amicale sau cel puțin neutrale nu mai puteau duce. După polemici și ciocniri nenumărate cu ei, după înfruntări și filipice, după iscodiri persistente și după denigrări veninoase, Iisus Nazariteanul izbucnește, cu puțin înainte de prinderea Sa, într-un rechizitoriu complet și definitiv care cuprinde acuze îndreptățite împotriva acestei caste, în toată josnicia ei, instalată la putere și huzur, pe umerii mulțimilor, Domnul Iisus, ca totdeauna, vădește surprinzătoarea cunoaștere a cărturarilor, în frunte cu fariseii, cu saducheii și cu învățătorii de lege :

„Pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii. Deci toate câte vă vor zice păziți și faceți, iar după faptele lor nu faceți, căci ei zic și nu fac. Că leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat și le pun pe umerii oamenilor, iar ei nici cu degetul nu vor să le miște. Și toate faptele lor le fac, ca să fie văzuți de oameni, că își lătesc filacteriile și-și lungesc ciucurii hainelor lor și le place să stea în capul mesei la oaspețe și în băncile dintâi în sinagogi și să li se plece lumea în piețe și să fie numiți de oameni învățători. Dar voi să nu vă numiți învățători, că unul este Învățătorul vostru... Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici ! Că mâncați casele văduvelor, făcând rugăciuni lungi cu fățarnicie, pentru aceasta mai multă osândă veți lua. Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici ! Că închideți împărăția cerurilor înaintea oamenilor, căci nici voi nu intrați, nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați... Vai vouă, călăuze oarbe, care ziceți că cel ce se va jura pe templu nimic nu este dator, iar cel ce se va jura pe aurul templului dator este. Nebuni și orbi ! Căci ce este mai mare ? Aurul sau tem-

plul care sfințește aurul?... Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici! Că dați zeciuială din ismă, din mărgar și din chimen și ați lăsat cele mai grele ale Legii; judecata dreaptă și mila și credința... Călăuze oarbe care strecurați țânțarul și înghițiți cămila! Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici, că voi curățiți partea din afară a paharului și a blidului, iar înăuntru sunt pline de răpire și de nedreptate... Șerpi, pui de vipere, cum veți scăpa de osânda gheenei?" (Matei XXIII, 2—35).

Violența apostrofiei este edificatoare. Dușmanii vor porni fără cruțare împotriva Domnului Iisus, pregătindu-i moartea pe care El și-o prevestise. Nu vor mai cruța nimic, vor inventa slăbiciuni ale proorocului ca să le speculeze, îi vor răstălmăci cuvintele, vor căuta orice breșă în ceata Sfinților Apostoli și o vor găsi. Nu se poate preciza de când Iuda Iscariotul trecuse în slujba lor. Probabil că se apropiase de dânsul o iscoadă și-l ispitise. Simțise că-i plac banii, căci doar el purta punga cetii, și-l lămurise că arestarea Domnului Iisus se apropia. Este momentul complotului. Mai-marii preoților cunoșteau situația exactă. Domnul Iisus câștigase multe simpatii și prestigiul Lui mergea crescând. Mulți credeau că este Mesia și se agitau, cum era și firesc. Acum se adună mai-marii preoților, cărturarii și bătrânii poporului și pun problema Domnului Iisus cu toată gravitatea ei: „De Îl vom lăsa așa, toți vor crede în El și vor veni romanii și ne vor lua și locul și neamul“ (Ioan XI, 43). Fariseii și saducheii își dădeau seama de implicațiile politice. Mai-marele lor, arhiereul în funcție, Caiafa, sintetizează situația în această sentință cinică: „Nu știți nimic, nici nu gândiți că mai de folos ne este să moară un om pentru popor și nu tot neamul să piară“ (Ioan XI, 49—50). Caiafa vedea în Domnul Iisus, regele neuns al mulțimilor, o primejdie mortală.

Aceasta fiind situația, Domnul Iisus aștepta desfășurarea evenimentelor mesianice, așa cum fuseseră profetite. El devenise primejdia cea mai mare pentru ierocrați; situația lor stabilă de veacuri se clătina; un necunoscut răspândea o învățătură nouă care răscolise lucruri închistate de veacuri, reușind să-și facă pro-

zeliți. Mai ales vâlva faptelor lui minunate se răspândise în toată țara. Căpeteniile și aristocrația rămăseseră inerte ca totdeauna, dar ele nu însemnau mare lucru, când mulțimile se tălăzuiau pe drumuri. Rețeaua iscoadelor în jurul Domnului Iisus se mărește; încep a circula fel de fel de zvonuri, purtate de pelerini; prietenii Îl avertizează să se ferească din calea dușmanilor, ceea ce El face într-o oarecare măsură. Domnul Iisus sesizase și punctele de minimă rezistență din sufletele adeptilor. Ei erau îngrijorați, fiindcă presiunile morale asupra lor continuau. Viața Învățătorului lor era amenințată, deci se socoteau și ei în pericol. Domnul Iisus, care-și cunoștea și rudele tot atât de viteze, când se punea problema unei primejdii virtuale, nu s-a gândit să părăsească țara, cum își închipuiau fariseii, interpretând greșit cuvintele Sale: „*Mă veți căuta și nu Mă veți găsi și unde sunt Eu, voi nu puteți veni. Deci auzis iudeii în sinea lor: Unde are să se ducă Acesta, ca noi să nu-L găsim? Nu cumva la cei împrăștiați între elini vrea să meargă și să-i învețe pe elini?*” (Ioan VII, 34—35). Domnul Iisus n-a fost indiferent, după firea Sa umană, în fața evenimentelor implacabile, hotărâte din eternitate. Era conștient de furtuna pe care o iscase și de consecințele ei. Țara însă n-a părăsit-o; a rămas să înfrunte primejdia, știind că va rămâne singur. Cu o castă întreagă, organizată, influentă și intrigantă, pusă pe urmele Lui, căutându-I mereu motive de contestare, El știa de ce sunt în stare dușmanii Săi. Invidia le rodea sufletele mai rău decât rugina, fiindcă Domnul Iisus le era superior, totuși El rămâne în țară. Știa că va da un spectacol cutremurător în care El va fi personajul principal; știa că Îl așteptă crucea de pe culmea Căpățânii, locul de tortură, totuși nu caută salvarea într-o țară vecină, de exemplu în Egipt, unde se aflau destui compatrioți de-ai Săi, sau chiar între elini. Domnul Iisus a primit moartea pentru lucrarea pe care o pornise. Acesta este adevărul, căci fusese avertizat și se putea salva. El însă știa că trebuie să moară și a rămas. Atunci, evenimentele și oamenii nu L-au mai crutat, spre a fi mântuiți ei. Mesia era un biruitor al vrăjmășiilor milenare care oprimau mântuirea.

„Deci în ziua aceea s-au sfătuit să-L omoare” (Ioan XI, 53). Trădătorul Iuda va intra, în curând, și el în acțiune. Informat, Domnul Iisus „nu mai umbla pe față între iudei, ci s-a dus de acolo într-un ținut aproape de pustie, într-o cetate care se cheamă Efrem, și acolo a rămas cu ucenicii Săi” (Ioan XI, 54). Dar Domnul Iisus știa că mai-marii preoților îi pecetluiseră soarta. Conștiința tragică a clipelor pe care le trăia tășnește, adeseori în cuvinte ca acestea: „Acum este judecata lumii acesteia. Acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară” (Ioan XII, 31). Într-adevăr, Caiafa avea dreptatea lui să spună că „nimeni dintre căpetenii sau din farisei n-au crezut în Iisus” (Ioan VII, 48), căci chiar dacă unele căpetenii credeau (Nicodim), nu mărturiseau din pricina fariseilor, ca să nu fie dați afară din sinagogă (Ioan XII, 42), iar mulțimea nu prețuia nimic în ochii lor. Domnul Iisus deși era Mesia Cel adevărat, iar unii adepți voiau „să vină și să-L ia cu sila, ca să-L facă rege” (Ioan VI, 15), a trebuit să se ascundă, deci le-a dezmințit și acestora speranțele regale. Domnul Iisus nu râvnea la o regalitate terestră cu implicații meschine și cu orizont îngust. Ideea aceasta nu-L cuprinde nici o clipă. El evită confuntarea cu susținătorii Săi entuziaști, retrăgându-Se în munte (Ioan VI, 15), iar când pericolul s-a mărit, preferă să se retragă din calea lui, ca să-și termine misiunea, decât să se sprijine pe mulțime. Aprecierea situației de către Caiafa se dovedește a fi greșită. Retragerea benevolă în cetatea sinaguristică a Efremului este impusă de împlinirea *Legii* și a *Proorociilor*. Domnul Iisus se ferea de mai-marii poporului, de farisei, de saduchei, de cărturari și de bătrânii sinedriști, știind că nu mai există împăcare. Începea finalul simfoniei pământești a lui Mesia, care se va sfârși cu prinderea, cu judecata și cu răstignirea celui osândit cu premeditare, deși era nevinovat, pentru a începe din nou după Învierea Sa, devenind cosmică.

Marile cutremure despică pământul în două: Domnul Iisus a despărțit *Testamentul Vechi* de *Testamentul Nou*. Împlinirea *Legii* și a *Proorociilor* era egală cu definitivarea *Revoluției divine*.

TETRARHUL IROD ANTIPA ȘI IRODIANII

„Căutați de vă păziți de aluatul fariseilor și de aluatul lui Irod.”

(Marcu VIII, 15)

„În ziua aceea, s-au apropiat unii din farisei, zicându-i : Ieși și du-te de aici, că Irod vrea să te omoare.”

(Luca XIII, 31)

Când își începe Domnul Iisus activitatea în anul al cincisprezecelea al împărăției lui Tiberiu Cezarul, peste Galileea și Perea stăpânea Irod Antipa, tetraarhul. Fiind galileean din Nazaret, Domnul Iisus era sub ascultarea lui. Ca orice satrap oriental, Irod Antipa guverna după bunul său plac, deși romanii stăpâneau întreaga țară. Fidel cuceritorilor, tetraarhul avea mână liberă în administrarea teritoriilor de sub jurisdicția sa, îndeplinindu-și atribuțiile față de Roma și de reprezentanții săi. Cea dintâi manifestare a acestui tetraarh oriental este arestarea și uciderea Sfântului Ion Botezătorul. Bogată în implicații și revelatoare, întâmplarea parcă este desprinsă dintr-un basm oriental cu scenele sale sugestive de veselie, de dans languros, de intrigă, de gineceu și de moarte a unui profet. Sfântul Ioan Botezătorul era un om aspru și intransigent în problemele de morală contemporane. Tetraarhul Irod Antipa trăia cu Irodiada, femeia lui Filip, fratele său, pe care o luase de soție. Asemenea probleme familiale erau specifice mai cu seamă politeiștilor, mai puțin monoteiștilor. Sfântul Ioan Botezătorul, ca și alți prooroci, îi aruncă adevărul în față lui Irod, spunându-i : *„Nu ți se cade să ai pe femeia fratelui tău”* (Marcu VI, 18). Conflictul odată iscat, este de la sine înțeles că Irodiada devine dușmana de moarte a proorocului, intrigând pe lângă soțul ei, până ce reușește să obțină arestarea profetului.

Aruncat în închisoare, Sfântul Ioan nu încetase însă a fi o primejdie. Având prestigiu în fața poporului, prezența sa nevăzută mai acționa puternic și cuvintele

sale mai erau în memoria ascultătorilor. Irodiada îi pregătește deci moartea. Ea organizează un ospăț de ziua nașterii lui Irod și o pune pe fiica sa, Salomeea, să danseze în fața lui Irod, a mai-marilor săi, a căpăteniilor oștirii și a fruntașilor Galileii. Ospățul se petrecea deci la reședința tetrarhului Irod Antipa din Tiberias. Dansul a impresionat extraordinar pe tetrarh care-i promise, în stil oriental: *„Orice vei cere de la mine îți voi da, până la jumătate din regatul meu“* (Marcu VI, 23). Salomeea însă, învățată de mama sa, a cerut capul Sfântului Ioan Botezătorul și l-a căpătat pe tip-sie, după dorință. Sângeroasă răsplată, primită după un oarecare dans oriental, executat la un ospăț! Sfântul Evanghelist prețuiește capul proorocului cât o jumătate din tetrarhia lui Irod și-l face pe acesta să se supere chiar, când fata alege acest cap atât de solicitat (Marcu VI, 26). Scena este verosimilă și nu aparține imaginației orienale. Sfântul Ioan Botezătorul a fost ucis în temniță și aceasta a constituit un avertisment serios pentru Domnul Iisus care mergea pe urmele sale, căci Irod, auzind de El zicea: *„Este Ioan, căruia am pus să-i taie capul. El s-a sculat din morți“* (Marcu VI, 16).

Confuzia aceasta era posibilă. Irod Antipa avea fo-bia proorocilor, apoi avea și unele informații potrivit cărora Mesia, după ce va fi ucis, va învia. După în-tâmplarea tragică cu Sfântul Ioan, Domnul Iisus pre-dica aproape la fel, la început, și se manifesta la fel, așa că Irod pune pe urmele sale iscoade pe care le avea ca orice rege, adică pe „irodiani“. Primejdia era imi-nentă, cât timp persista această confuzie. Domnul Iisus putea fi arestat în orice clipă, de aceea s-a retras în loc pustiu, părăsind Galileea, unde putea fi urmărit de slugile tetrarhului. Această confuzie a încetat, după ce irodianii s-au informat asupra Domnului Iisus. Rapoar-tele lor îl lămureau și pe Irod Antipa. Domnul Iisus nu mai ataca viața familială a tetrarhului, iar desfrânarea era condamnată în esența ei. Faptul era mult mai grav, dar iscoadele credeau că moartea Înaintemergătorului și-a dat roadele sale. Irodianii se aflau însă în fața altui prooroc și a altei tactici deosebit de prudentă din punct de vedere politic. Mânviitorul Iisus nu se angaja în luptă

tă. Deși știa și El, cum știuse și Sfântul Ioan, de inces-
tul tetrarhului, niciodată nu-și deschidea gura spre a-l
condamna. Aceasta însă nu însemna că primejdia și din-
tr-o parte și din altele nu era în aer. Tetrarhul se te-
mea că noul prooroc îl va ataca în cuvântările Sale, iar
Domnul Iisus avea destule motive să nu se încreadă în
ucigașul Sfântului Ioan, mai ales că Irod Antipa n-a
încetat să-L bănuiască și să-L supravegheze. Irodianii
erau totdeauna prezenți, când Domnul Iisus predica în
Galileea sau în Perea. Mai rudimentari, ei nu puteau
rivaliza cu iscoadele fariseilor care puneau întrebări
subtile și despicau firul în patru, ca să-L prindă pe
Domnul Iisus în cuvânt.

Deși Domnul Iisus nu le dezvăluie uneltirile nega-
tive ca pe cele ale fariseilor, El îi avertizează, totuși,
pe ucenici cu cuvinte fără echivoc: „*Căutați de vă pă-
ziți de aluatul fariseilor și de aluatul lui Irod*“ (Marcu
VIII, 15). Aluatul fariseilor era învățătura lor, radical
deosebită de a Domnului Iisus; aluatul lui Irod era via-
ța sa imorală, corupția. Aluzia, de data aceasta, deși re-
zervată și ascunsă, nu era mai puțin directă și plină de
tâlc. Ea era făcută însă numai pentru ucenici, nu înă-
întea mulțimilor sau în prezența iscoadelor. Domnul
Iisus rămânea credincios menirii Sale și nu se angaja în
luptă cu autoritățile politice, ci numai cu cele religioa-
se. Văzând situația aceasta, fariseii au făcut sfat ca
să-l prindă pe Domnul Iisus în cuvânt și au trimis is-
coadele lor, împreună cu irodianii, la El ca să-l ispi-
tească dacă se cade a da dajdie cezarului sau nu (Matei
XXII, 15—17). Domnul Iisus scapă însă din cursa în-
tinsă, dând cunoscutul răspuns practic: „*Dați deci cele
ale Cezarului, Cezarului și lui Dumnezeu, cele ale lui
Dumnezeu*“ (Matei XXII, 21). Nici fariseii, nici irodia-
nii nu pot lua măsuri împotriva Domnului Iisus. Încer-
carea lor de a-L pune în conflict cu puterea romană
a eșuat. Cele ce i se cuveneau Cezarului nu sunt opri-
te, cum sperau fariseii, pentru a se face plăcut norodu-
lui, dar cele ale lui Dumnezeu erau, indiscutabil, su-
perioare. În această fază a vieții Domnului Iisus, fari-
seii au reluat ofensiva cu și mai multă furie. Ei sunt
cei care încercaseră să scape de Domnul Iisus, punân-

du-l în conflict cu Irod Antipa, despre care ştiau că-L suspicionează pe Domnul Iisus, sau cu romanii care nu cruţau viaţa oelor ce se răzvrăteau împotriva Romei. Acum, fariseii îi spun Domnului Iisus : „*Ieşi şi du-te de aici, că Irod vrea să te omoare*“ (Luca XIII 31).

Fariseii sunt, deodată, îngrijoraţi de viaţa Domnului Iisus, după ce-L urmăriseră cu ură şi-I ascultaseră muştrările. Diversiunea este evidentă. Ei voiau să-L atragă pe Domnul Iisus afară din Galileea, unde nu-L ameninţa însă nici un pericol. Şi de fapt, Domnul Iisus se îndreaptă către Ierusalim, unde puterea fariseilor şi a saducheilor era mai mare şi se organiza de multă vreme un complot împotriva Nazareteanului. Toate încercările acestora de a scăpa de Domnul Iisus, folosind mâinile pline de sânge ale altora, fuseseră făcute ; nu mai rămânea decât să organizeze ei înşişi în, ascuns prinderea, judecarea şi condamnarea Aceluia pe care-L considerau duşmanul lor. Domnul Iisus, pentru prima dată, iese din rezerva Sa zicându-le fariseilor : „*Mergând, spuneţi vulpii acesteia : Iată scot demonii şi fac vindecări astăzi şi mâine şi a treia zi voi sfârşi : însă mi se cade astăzi şi mâine şi în cealaltă zi să merg, că nu este cu putinţă să piară vreun prooroc afară din Ierusalim*“ (Luca XIII, 32—33). Domnul Iisus îşi cunoştea deci duşmanul ; îi cunoştea şi viclenia, căci îi spunea „vulpe“. În plus, nici nu se teme de el, căci îi trimite pe farisei să-l înştiinţeze de cele ce le-a spus. Intervenise deci o nouă stare de spirit, datorită unor factori decisivi : Domnul Iisus părăsea ținuturile lui Irod Antipa pentru totdeauna, nemaiaivând de gând să se întoarcă, aşa ca mânia tetrarhului să-l mai atingă. Iscoadele „vulpii“ îi dădeau târcoale numai în Galileea şi în Perea, iar în celelalte tetrarhii nu mai aveau putere.

Arestat în Ierusalim, Domnul Iisus ieşise de sub jurisdicţia lui Irod Antipa, dar procuratorul Pontiu Pilat, aflând că „omul este galeleean“, deci din tetrarhia lui Irod, i-L trimite acestuia (Luca XXIII, 6—7). Irod Antipa se afla, în acele zile, în Ierusalim cu familia sa, ducându-şi viaţa sa de petreceri şi de huzur. Sta în palatul lui Irod cel Mare cu Irodiada şi cu Salomeea. În-

trevederea însă nu l-a satisfăcut: „Irod, văzând pe Iisus, s-a bucurat foarte, că dorea de multă vreme să-L vadă, pentru că auzea multe despre el și nădăjduia să vadă vreo minune făcută de El. Și L-a întrebat cu cuvinte multe, iar El nimic nu i-a răspuns. Și mai-marii preoților și cărturarilor stăteau de față, învinuindu-L cu înverșunare. Iar Irod, împreună cu ostașii săi, batjocorindu-L și răzând de El, L-a îmbrăcat într-un veșmânt strălucit și L-a trimis iarăși la Pilat. Și s-au făcut prieteni Pilat și Irod în acea zi unul cu altul, căci mai înainte erau învrăjbiți între ei“ (Luca XXIII, 8—12). Folosul l-au tras Pontiu Pilat și Irod Antipa, demnitarii corupți ai acelor vremuri. Irod Antipa a ieșit în evidență, în această scenă finală, cu caracterul său cunoscut Neserios, avid de distracții, își bate joc de Domnul Iisus, socotindu-L un om obișnuit. Nereușind să obțină nimio de la El, căci Iisus se lămurise cu cine are de-a face și tăcuse tot timpul, îl trimite iarăși la Pontiu Pilat, nevoind să-și piadă vremea, și să-și strice zilele de petrecere. În felul acesta, Irod Antipa se elimină el însuși, în ultimele zile, din viața Domnului Iisus, arătându-și atitudinea de indiferență și șibarit, oriental. Sarcina pe care și-o luaseră romanii și mai-marii poporului nu mai apăsă pe umerii săi. Irod Antipa știa destul de bine că viața Domnului Iisus, ca și aceea a Sfântului Ioan Botezătorul, s-a sfârșit, dar n-a înțeles că această moarte, urmată de Înviere, era cuprinsă în profețiile mesianice. Ochii lui au rămas orbi și urechile lui surde.

Batjocura și râsul n-au schimbat, niciodată, tragedia într-o comedie.

DOMNUL IISUS HRISTOS ȘI ROMANII

*„Dați deci cele ale Cezarului
Cezarului și lui Dumnezeu
cele ale lui Dumnezeu.”*

(Matei XXII, 21)

*„Și a scris Pilat și titlu și l-a
pus pe cruce. Și era scris :
Iesus Nazarenus, Rex Iuda-
eorum.”*

(Ioan XIX, 19)

Palestina, țara în care s-a născut Domnul Iisus, făcea parte din Imperiul roman care a cuprins mai întâi toate țările din jurul Mării Mediterane. După războaie de cucerire, conduse de mari generali și susținute de legiuni, organizate și înzestrate cu arme perfecționate, fără pereche pentru vremea aceea, flamurile Romei au ajuns apoi, spre nord-vest, până la Rin, la Oceanul Atlantic și la Marea Nordului; spre nord-est, până la Dunăre și la hotarele Armeniei. Sub împăratul Traian, după cucerirea Daciei și a imenselor ei bogății, Imperiul roman se întindea, spre miazănoapte, până la hotarele carpilor și costobocilor; spre răsărit, până la hotarele Indiei, la Marea Caspică și la Golful Persic, iar spre sud, până la hotarele Etiopiei și ale pustiului Saharei. Într-adevăr, Imperiul roman reprezenta „Lumea” — *Universus Orbis, Orbis terrarum* (οικουμενη), așa cum îl numește și Sfântul Evanghelist Luca (II, 1), iar Marea Mediterană devenise „Mare nostrum”.

Domnul Iisus se naște, crește, moare și înviază, astfel, sub stăpânirea legiunilor și armelor romane. Cu garnizoane puternice în orașele și orașelele, considerate strategice, ale Iudeii, romanii stăpâneau țărișoara aceea cu puterea. Cultura romană pătrunsese până în Iudeea; se răspândise, întrucâtva, elenismul în păturile conducătoare, după cum am văzut, căci separatismul monoteist își spunea și în această privință cuvântul hotărâtor. Negotul, în schimb, era în întregime aproape în mâinile iudeilor, care-și alcătuiseră o comunitate puternică în Roma, influențându-l politic cu ajutorul ei până

și pe procuratorul Pontiu Pilat (*Ioan* XIX, 12). De-a lungul și de-a latul Țării Sfinte însă, pe marile drumuri care duceau spre porturile mării sau spre Ierusalim patrulau garnizoanele romane, purtând în frunte semnele imperiale, chipurile cioplite, idolești, din cauza cărora se revoltau iudeii și nu admiteau să fie introduse în cetatea lor cea sfântă. Centurionii și tribunii le strecurau, totuși, noaptea, și le adăposteau în turnul de pază Antonia care domina orașul și mai ales templul, centrul spiritual al poporului, dar Pontiu Pilat a dat poruncă să fie purtate și ziua (*Iosif Flaviu, Ant.* 18, 3, 1). Ca orice cotropitori, romanii nu erau iubiți. Revoltele se țineau lanț, mai ales în Galileea, iar represaliile erau crunte. Trupele romane cădeau în ambuscade; negustorii romani erau exterminați de sicari și de zeloți; apoi unele drumuri se umpleau, pe marginile lor, cu cruci, uneltele de tortură ale vremii. Domnul Iisus cunoștea această stare de lucruri și văzuse aceste oribile spectacole, căci „au venit unii în acea vreme, spunându-i de galileenii al căror sânge Pontiu Pilat l-a amestecat cu jertfele lor“ (*Luca* XIII, 1).

Mijloacele acestea sângeroase, folosite pentru a stăpâni poporul, demascău esența vestitei „pax română“ care era pacea cuceritorului brutal. Legiunile romane reprezentau, pe acea vreme suprema organizare armată a lumii antice. Înzestrate cu mașini de asediu, cu un serviciu militar lung, cu instructori veterani pricepuți, aceste legiuni vărsau spaimă în toate ungherele lumii antice. Domnul Iisus a asistat la marșurile acestor trupe cotropitoare; le-a auzit pasul ritmic, zângăniul paloșelor, scuturilor și sulitelor și a văzut semnele imperiale. Limba romană nu se învăța în școlile vremii, dar, ca limbă oficială și de circulație în întreaga lume antică, ea era cunoscută. Pontiu Pilat se adresează Domnului Iisus și iudeilor numai în această limbă și tot așa trebuie să i se fi răspuns. Nu este exclus ca și Domnul Iisus să fi cunoscut expresiile uzuale ale limbii romane din contactele cu diferiți sutași și funcționari, mai ales vameși (*Marcu* II, 14; *Luca* VII, 2—10; XIX 2—10 etc.). Relații strânse între ostașii romani și iudei nu existau, nici nu puteau fi întreținute. La Sfântul Ioan Botezătorul vin și ostași în pustie, zicând: „*Dar noi ce să fa-*

cem? Și a zis către ei: *Pe nimeni să nu asupriți, nici să nu părați și să vă mulțumiți cu soldele voastre*“ (Luca III, 14). Acești ostași însă nu putea fi romani, ci irodiani; romanii nu credeau în proorocii lui Israil și erau politești. Ei aduceau cult zeității lor, iar divinul împărat de la Roma avea altare și statui, așa că nu erau receptivi față de religia poporului iudeu.

Domnul Iisus cunoștea, astfel, modul de viață roman care era, după El, modul de viață al păgânilor. Din culmea monoteismului iudaic, mult evoluat față de politeismul antic, Domnul Iisus avea o perspectivă unică asupra vieții păgânilor, deci inclusiv și a romanilor. Grijă lor era pentru mâncare, băutură, îmbrăcăminte și distracții, deci pentru „panis et circenses“, despre care spunea: *„Pe acestea toate păgânii le caută“* (Matei VI, 32). Domnul Iisus nu admira deci modul de viață roman, ci-l detesta; forța armelor nu prețuia nimic: *„Și nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă“* (Matei X, 28). Totuși, despre război Domnul Iisus avea convingeri neclintite ca despre suma tuturor relelor care pot cădea peste țări și popoare. Cunoscând puterea armată romană și organizarea ei, El îi spune Sfântului Apostol Petru care a scos sabia și a lovit pe o slugă a mai-marilor preoți: *„Întoarce sabia la locul ei, că toți cei ce scot sabia, de sabie vor muri. Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri?“* (Matei XXVI, 52—53). Aceste douăsprezece legiuni de îngeri ar fi covârșit puterea romană, dacă ar fi intervenit. Dar Domnul Iisus poruncește ca sabia să fie băgată în teacă. Era, de altfel, credincios învățăturii Sale: *„Iubiți pe vrăjmașii voștri...“* (Matei V, 44). Or, care erau cei mai crunți vrăjmași ai iudeilor dacă nu romanii cotropitori? Apropiindu-se primejdia, Domnul Iisus le zice ucenicilor: *„Acum dar cel ce are punga să o ia, asemenea și traistă, iar cel ce n-are sabie să-și vândă haina și să-și cumpere“* (Luca XXII, 36). Apărarea vieții și a libertății de sila și cotropirea dușmanului impun deci o altă atitudine din partea celor amenințați, nu una defetistă. După aceste cuvinte, Sfântul Apostol Petru s-a înarmat cu sabie de la vreun galileean de-al lui, ceea

ce arată să existau legături între Sfinții Apostoli și revoltații galileeni, dar n-a știut să folosească sabia militară, tăind doar urechea unei slugi, iar Domnul Iisus i-a lipit-o la loc.

Domnul Iisus n-a permis, astfel, să se verse sângele slugilor arhierilor și ostașilor romani veniți să-L prindă (*Luca XXII, 51*). De bună seamă că și alți Apostoli aveau arme, fiindcă Sfântul Apostol Petru era un exemplu pentru ei. Cuvintele rostite de Domnul Iisus vădesc însă că împotrivirea ucenicilor Săi ar fi fost zadarnică și s-ar fi încheiat cu o mare vărsare de sânge. Semnificația lor este fascinantă. Erau vizati romanii care scosese războaiele și cuceriseră lumea, dar erau vizati și contemporanii iudei. Domnul Iisus își lăsase ucenicii să vadă că folosirea armelor nu este o soluție. Nu era o soluție nici pentru revoltele continue și vărsările de sânge nevinovate. Războaiele trebuiau făcute inofensive în mâinile oricărui le purta. Iudeii și-ar fi folosit războaiele în zadar împotriva colosului roman, fiindcă ar fi fost zdrobiți. Ei trebuiau să învețe a iubi pe vrăjmași, dacă voiau să supraviețuiască. Legea iubirii devenea, astfel, indirect, o lege de viață și de moarte pentru „poporul ales”. Ca să fie bine lămuriti în această privință, Domnul Iisus le-a descris groaznicele scene ale pustiirii Ierusalimului care nu puteau veni decât din partea romanilor, stăpânii lumii antice. Din acest punct de vedere, Domnul Iisus a fost un adevărat profet, cel mai mare. El vedea catastrofa spre care se îndrepta poporul, condus greșit de cărturari și de farisei. Numai porunca iubirii mai putea salva poporul, dar Domnul Iisus își da seama că ea este iluzorie, atât timp cât fanaticii și-au pierdut mințile și nu mai pot aprecia urmările dezastruoase ale unei revolte. Însemna ca poporul ales, popor pașnic și neînarmat, să țină piept celei mai formidabile armate antice. Realist, Domnul Iisus a zis: *„Iar când veți vedea Ierusalimul înconjurat de oști, atunci să știți că s-a apropiat pustiirea lui. Atunci cei din Iudeea să fugă la munți și cei din mijlocul lui să plece și cei de prin țărini să nu intre în el, că acestea sunt zilele răzbnării, ca să se împlinească toate cele scrise. Dar văi celor ce vor avea în pântece și celor ce vor alăpta în aceste zile! Că va*

fi nevoie mare în țară și mânia asupra poporului acesta. Și vor cădea de ascuțișul săbiei și vor fi duși robi la toate neamurile și Ierusalimul va fi călcat de neamuri, până se vor împlini vremile neamurilor“ (Luca XXI, 20—24). „Deci când veți vedea urâciunea pustirii care s-a zis prin Daniil proorocul stând în locul cel sfânt — cine știe să înțeleagă — atunci cei din Iudeea să fugă în munți...“ (Matei XXIV, 15).

Textele sunt profetice, împăratul Titus și legiunile sale, precum și neamurile stăpânite de romani, vor călca Ierusalimul; urâciunea pustirii va sta în locul cel sfânt. Aluziile sunt transparente. Avertismentul: „Cine știe să înțeleagă!“, urmărește identificarea exactă a urâciunii pustirii cu puterea romană, ceea ce încă nu se putea spune direct. Domnul Iisus n-a propovăduit violența, știind urmările ei atât pentru El, cât și pentru popor. Pentru partizanii violenței avea cuvinte răspicate, fără subterfugii: „Dați deci cele ale Cezarului Cezarului...“ (Matei XXII, 21). „Cele ale Cezarului“ erau dajdia, supunerea, cinstirea. Domnul Iisus știa prea bine cine este Cezarul și ceea ce i se cuvenea; El știa tot atât de bine și care era starea de spirit în Iudeea, deci nu putea fi pentru un act de sinucidere. Chiar dacă ceea ce învăța El îl desprindea de-o mare parte a poporului, altă soluție nu exista. Mai conștient decât oricare contemporan al Său de primejdia romană, Mesia cel adevărat îndruma atenția poporului spre altă țintă, spre alte mijloace de rezistență, dintre care nonviolența era socotită drept legea vitală. De aici și porunca iubirii vrăjmașului, care le-a făcut mult sânge rău adeptilor forței opusă forței. Primirea și urmarea învățăturii Lui ar fi schimbat soarta Ierusalimului și a Țării Sfinte, ca, până la urmă, ca o culme a ironiei, Domnul Iisus să nu scape de ceea ce a condamnat El însuși și să fie denunțat ca răzvrătit de mai-marii poporului: „Pe acesta l-au găsit răzvrătind poporul nostru și oprind a da dajdie Cezarului, zicând că este El Hristos, rege“ (Luca XXIII, 2). Fariseii îi atribuiau Domnului Iisus ceea ce ei înșiși aveau în mințile lor, judecând că așa trebuie să gândească și El.

Abia acum intră Domnul Iisus în contact direct cu procuratorul Pontiu Pilat, cu legionarii romani și cu

administrația lor imperială. Domnul Iisus știa că este sortit morții pe cruce. Văzuse destule cruci și cunoștea execuțiile sumare. Procuratorul Ponțiu Pilat nu-i putea face impresie bună; un funcționar oarecare, timorat și supus ambițiilor sale, măcinat de îndoielile modului său de viață, care „de Dumnezeu nu se temea și de om nu se rușina“ (Luca XVIII, 2), gata de orice compromis. Legea romană nu se putea aplica; acționau puteri ascunse, interese de castă, presiunile morale și materiale. Pentru Ponțiu Pilat, Domnul Iisus nu reprezenta o primejdie, căci nu organizase nici o revoltă, iar armată n-avea. Titlul său de „împărat al iudeilor“ era un nonsens, fără de acoperire, mai degrabă închipuirea unui ins inofensiv, așa că Ponțiu Pilat se pronunță imediat: „Nu găsesc nici o vină în omul acesta“ (Luca XIII, 4). Domnul Iisus își făcuse și El o părere precisă despre acest înalt dregător roman. Constatase cât este de subred în funcția sa de procurator, cât este de impresionabil la strigătele vulgului instigat de farisei. Mai ales observase punctul său vulnerabil: simpatia schimbabilă a Cezarului. Acest lucru îl observaseră și mai-marii poporului, care strigau: „Dacă îl vei slobozi pe acesta, nu ești prietenul Cezarului. Oricine se face pe sine rege este împotriva Cezarului“ (Ioan XIX, 12). Jalnicele încercări ale lui Ponțiu Pilat de a-L salva trebuie să-i fi făcut Domnului Iisus silă, căci dovedeau miopia politică și administrativă ale procuratorului. Ponțiu Pilat nu putea înțelege că mai-marii poporului voiau moartea Domnului Iisus care reprezenta pentru ei cea mai mare primejdie, mai mare chiar decât a romanilor, deoarece lovea în privilegiile milenare de castă. Ponțiu Pilat nu putea înțelege de ce acești sinedriști vor cere eliberarea tâlharului Baraba în locul Domnului Iisus, căci tâlharul amenința viața altora, nu pe a lor în caz de amnistie. Domnul Iisus a ascultat liniștit întrebările procuratorului, care voia să salveze aparențele. Sfârșise prin a tăcea, neluând în seamă preocupările filosofice ale procuratorului care-L întrebase: „Ce este adevărul?“ (Ioan XVIII, 38). Domnul Iisus știa că acest funcționar roman n-avea altă grijă decât a-și menține procuratura, eventual să parvină, și că-L întreba numai de formă, neașteptând răspuns. Spălarea mâinilor era o capitulare finală, ti-

pică a acestor funcționari; un episod care-i dezvăluia firea versatilă mai mult decât cuvintele.

Istoria cunoaște adevărata față a lui Pontiu Pilat, cea brutală, autoritară, care este direct opusă celei evanghelice. Pe deasupra, era însă laș, fiindcă, deși era autoritatea romană supremă din Iudeea, pertractează timorat cu reprezentanții sinedriului, când, de fapt, nici nu s-ar fi sinchisit de ei, dacă nu s-ar fi temut de intrigile și reclamațiile lor la curtea Cezarului din Roma. Domnul Iisus l-a cunoscut deci pe Pontiu Pilat și avea experiență umană și înțelepciune divină ca să știe ce fel de om era. Domnul Iisus a avut apoi și alt contact cu romanii de rând, căci a fost dat pe mâinile legionarilor din garnizoana turnului Antonia. Dușmanii avuseseră grijă să-L descrie ca pe un răzvrătit împotriva Cezarului și a puterii romane, un răzvrătit care se socotea „regele iudeilor“, nerecunoscând altă autoritate. Dacă suportase până atunci batjocurile, apoi în închisoare Domnul Iisus devenise victima brutalității ostășești. Oameni cruzi, crescuți ca să verse sângele altora, adevărate fiare care înspăimântau popoarele din întreg imperiul, acești ostași își bat joc de Domnul Iisus, distrându-se. Îl lovesc, Îl chinuiesc, Îl scuipă, Îl înveșmântează în purpura ponosită a unei hlamide aruncate, Îl pun să le ghi-cească și-L poartă așa pe drumurile cetății. La aceste chinuri participă întreaga cohortă (*Matei XXVII, 27*). Domnul Iisus, îndeplinindu-și misiunea Sa mesianică, cunoaște, astfel, nu numai putregaiul administrației romane, dar și forța brutală, oarbă, care călca în picioare orice demnitate și orice valoare umană, ca întotdeauna în istorie. Profeciile Sale erau dramatic împlinite chiar asupra Sa. El, propovăduitorul iubirii și al nonviolentei, devenise victima violenței, a urii și a nedreptății. Cuceritorul roman urma să-și exercite dreptul sabiei — jus gladii — asupra grumazului Său.

Atitudinea plină de rezervă a Domnului Iisus față de femeia cananeancă, păgână de neam din Fenicia Siriei, căreia-i spune că „nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci câinilor“ (*Marcu VII, 27*), și chiar de rezervă explicabilă față de romani, adică față de păgâni în general, se explică și prin prisma prevederilor

iudaice, a *Legii, mozaice*, care interziceau iudeilor intrarea în casa păgânilor, luarea mesei cu ei, căsătoria etc., pentru că deveneau „necurați“ timp de șapte zile (*Numeri* XIX, 11—16). Potrivit acestor dispoziții legale, Domnul Iisus n-a intrat în casele păgânilor, nici chiar în casa sutașului din Capernaum care iubea neamul iudeilor și clădise sinagoga (*Matei* VII, 5), nici n-a luat masa cu ei, deși o lua cu vameșii și păcătoșii (*Luca* XIX, 7; *Matei* IX, 10—11), iar elinii, care vor să-l vadă, „se suișeră, ca să se închine la sărbătoare“ (*Ioan* XII, 20—21), așa că nu erau păgâni. Ne închipuim deci starea sufletească a Domnului Iisus, când este arestat și dat în seama ostașilor romani, silit să stea în contact cu ei. Când l-au adus pe Domnul Iisus la Caiafa, în pretoriu, era dimineața zilei de 14 Nisan și „iudeii n-au intrat în pretoriu ca să nu se spurce, ci să poată mânca Paștele“ (*Ioan* XVIII, 28). Sfântul Apostol Petru va destăinui mai târziu, într-un mod surprinzător, păgânului Corneliu adevărul spus de Domnul Iisus Hristos: „*Voi știți că nu se cuvine bărbatului iudeu să se alipească sau să se apropie de cel de alt neam; mie însă Dumnezeu mi-a arătat ca pe nici un om să nu-l numesc spurcat sau necurat*“ (*Faptele Apostolilor* X, 28).

De soarta Domnului Iisus însă, dat pe mâinile păgânilor, nu se îngrijea nimeni. Iudeii se fereau de necurătenie, ca să poată mânca Paștele, în timp ce Domnul Iisus, unul de-al lor, era purtat de ostași din temniță în pretoriu și obligat să răspundă la întrebări și să rabde insulte, după ce fusese batjocorit și bătut. Și, în plus, bineînțeles că nu mâncase din bucatele păgânilor și era istovit, însetat și flămând. De fapt, umilințele cele mai mari vin din partea păgânilor, căci, după tratamentul barbar al ostașilor, urmează atitudinea oficială, juridică, formală, a procuratorului Ponțiu Pilat, grava ofensă a punerii Nevinovatului pe același plan cu tâlharul Baraba și alegerea acestuia din urmă, apoi drumul calvarului și răstignirea rușinoasă, suprema osândire înjositoare a Domnului Iisus, care însă urma să fie preludiul învierii și al mântuirii. Totuși, El și-a păstrat calmul și demnitatea. Acestea sunt ultimele impresii ale Domnului Iisus, copleșit de povara crucii și urcând

spre culmea Căpătânii. Ceea ce urmează cu ostașii puși la mormânt de strajă, precum și evenimentele Învierii aparțin misiunii mesianice, adusă la îndeplinire. Deși aparent apolitică, învățătura Domnului Iisus a fost, după cum am văzut, structural, nu numai religioasă, ci și politică, legată și de realitățile din vremea Sa și, tocmai prin aceasta, ea însăși istorică. Este unul din aspectele acestei învățături care pledează, definitiv, în favoarea istoricității Învățătorului.

Romanii și-au închipuit că răstignesc un revoltat, dar învățătura Acestuia a răstignit un imperiu.

PROCURATORUL PONȚIU PILAT

„Și legându-L, L-au dus și L-au dat lui Ponțiu Pilat, dregătorul.“

(Matei XXVII, 2)

Puterea romană se făcea simțită în toată Țara Sfântă și în Ierusalim. Din anul cuceririi (63 î.d.Hr.), țara cunoscuse organizarea provincială a Imperiului roman. Un legat imperial, cu reședința în Antiohia, guverna întreaga Sirie. În Iudeea se afla un procurator, subordonat legatului Siriei, care sta în orașul Cezareea, zidit de Irod cel Mare în cinstea împăratului. Procuratura devenise o necesitate din cauza revoltelor. La moartea lui Irod cel Mare (4 î.d.Hr.), izbucnise o revoltă care cuprinsese întreaga Iudee, încât însuși legatul Siriei, Varus, a trebuit să intervină, răstignind două mii de iudei. Din acest an, revoltele se țin lanț, intensificându-se și în Galileea, unde se dovedesc a fi mai bine organizate. Sicarii devin o amenințare permanentă pentru romani, iar drumurile sunt pline de cruci însângerate.

În asemenea condiții, primește procurătura Ponțiu Pilat, în anul 26, și vine la Cezareea. El avea sub comanda sa o legiune (c. 6000 de ostași), repartizată în câteva garnizoane, pentru dominarea țării; conduse de tribuni. Garnizoana din Ierusalim (cohorta) ocupa turnul Antonia, înălțat în coasta nord-vestică a templului, pentru a-l supraveghea. Cohortele se mișcau dintr-o parte într-alta, purtându-și insignele cu chipurile împăratului, care jigneau monoteismul iudaic. Domnul Iisus a fost prins și răstignit sub procuratura lui Ponțiu Pilat, un funcționar roman de rang ecvestru. Subordonarea procuratorilor făceau din ei funcționari de-a doua mână în Orient, deși aveau „jus gladii“, dreptul sabiei. Aleși dintre vechii ostași sau curteni, procuratorii erau mă-

cinați de ambiții, ca toți parvenii, gata de-a executa ordinele militarești, fideli imperiului și robi ai organizației romane. Un astfel de funcționar, nu prea mare ca să poată acționa independent, cade în raza de acțiune a Domnului Iisus, Mesia cel adevărat. Necunoscut total și având perspectiva de a rămâne în anonim, el va deveni îndată cunoscut; i se va cerceta personalitatea; va acționa pe o scenă prea vastă pentru El; i se va implica în procesul Domnului Iisus până și familia. Întâmplările din Țara Sfântă se situează în timpul procuraturii sale, iar caracterul lui și interesele politice dau culoarea locală evenimentelor, fără a le determina sau schimba, ele fiind hotărâte din etern.

Ponțiu Pilat a luat procuratura în anul 26 d. Hr. (779 ab U. c.) și a ținut-o până în anul 36 d. Hr. (789 ab U.c.). Reședința sa stabilă era, de obicei, Cezareea, dar el inspecta toate garnizoanele militare de pe întinsul Iudeii. Responsabil cu ordinea, el se deplasa când era nevoie, dintr-un oraș într-altul. Marile sărbători pascale, care deplasau mari mase de pelerini, îl aflau, totdeauna, în Ierusalim, unde supraveghea desfășurarea lor din palatul lui Irod cel Mare. Tot în acest fastuos palat găzduia și Irod Antipa și familia sa. Pretoriul se afla tot acolo și nu în turnul Antonia care domina templul, ocupat de cohorta comandată de un tribun. Ca orice funcționar tipic roman, Ponțiu Pilat era deosebit de atent în împlinirea ordinelor imperiale, având grijă să strângă dările și să nu se aducă nici o știrbire stăpânirii romane. Abia de un an procurator, când Domnul Iisus își începe acitivitatea Sa, Ponțiu Pilat își face simțită cruzimea administrației sale, lichidând orice răzvrătire împotriva imperiului. Așa, unii informatori vin chiar la Domnul Iisus și-l anunță că „Ponțiu Pilat a amestecat sângele unor galileeni cu jertfele lor“ (Luca XII, 1). Domnul Iisus însă nu incită pe cei din jurul Său la revoltă, ci transpune problema pe alt plan, zicând: „*Vi se pare că galileenii aceștia au fost mai păcătoși decât toți galileeni, că au pățimit acestea?*“ (Luca XIII, 2). Asemenea informatori avea însă și Ponțiu Pilat. Ei îi aduceau vești din întreaga țară. Nu le putea scăpa mișcarea de conștiințe și de mase, inițiată de Domnul Iisus.

Ponțiu Pilat era însă obișnuit cu efervescența religioasă din Orient, unde toate drumurile erau pline de prooroci inspirați, așa că ignoră mesianitatea Domnului Iisus. Cât timp Domnul Iisus nu-i aducea lui personal vreun prejudiciu, nici nu pricinuia vreo știrbire imperiului roman, Ponțiu Pilat nu socotea că sunt necesare măsuri speciale. „Omul acela“, cum îl va numi Ponțiu Pilat, n-avea oaste, nu incita la revoltă, dimpotrivă sfătuia pe cetățeni să dea dajdie Cezarului (*Luca XX, 25*), iar masacrele nu le critica. Era deci un învățător popular care se amesteca mai mult în treburile preoților decât în cele ale imperiului. Ignorând mesianitatea Domnului Iisus, Ponțiu Pilat a avut surpriza unor manifestări violente din partea fariseilor, saducheilor, cărturarilor și bătrânilor poporului, de care a trebuit să țină seama. Evenimentele îl implică și pe el în arestarea, judecarea și condamnarea Domnului Iisus. Sfinții Evangheliști Marcu, Matei și Luca (*Matei XXVI, 47*; *Marcu XIV, 43*; *Luca XXII, 47*) ne prezintă arestarea ca inițiată de mai-marii poporului care mai apoi îl trimit pe Domnul Iisus la Ponțiu Pilat. Sfântul Evanghelist Ioan (*XVIII, 3*) afirmă că între cei ce-L arestează pe Domnul Iisus erau și ostași, ceea ce este sigur, slugile arhierilor având nevoie de pavăza oficială. Tribunalul roman nu era sub ascultarea preoților, dar ostașii au fost trimiși să-i însoțească pe slujitori, ca să-L aresteze pe Domnul Iisus. Era un caz special. Ponțiu Pilat a dat ordin și a contribuit la arestarea Domnului Iisus, întărind ceata slujitorilor lui Caiafa cu ostași, conduși de un centurion (sutaș), prezent și la răstignire. Mai-marii poporului i-L trimit lui Ponțiu Pilat, acuzându-l că răzvrătește poporul (*Luca XXIII, 2*).

Domnul Iisus a fost urmărit îndeaproape de către iscoadele fariseilor, de către irodiani, dar nu se află nicăieri că a fost urmărit și de romani. Incontestabil că arestarea folosea fariseilor, saducheilor, cărturarilor și bătrânilor sinedriști care voiau să scape de Domnul Iisus. Arestarea Lui este și rămâne deci opera lor și tot ei îl predau pe cel arestat autorității romane, ca să-L judece, căci ea avea „jus gladii“. Inițiativa condamnării la moarte lor le aparținea, apoi a funcționat justiția prin

mâna procuratorului. Deși neurmărit de romani, deși nevinovat față de autoritatea romană, deci nu era un răzvrătit, Domnul Iisus fusese arestat de dușmanii săi neimpăcați, care recuseseră la singura cale de a scăpa de El. Mari regizori și creatori de atmosferă, ei sunt satisfăcuți că Domnul Iisus intrase în mecanismul juridic roman și vor face tot posibilul ca să nu existe pentru El nici o salvare, jucându-și rolurile mai departe, lingușind și amenințând. Pe Pontiu Pilat puțin îl interesa viața unui iudeu galilean. Intervin, totuși, complicații, procese de conștiință și o oarecare rezistență din partea procuratorului care simțise interesele sinedriștilor. Procuratorul Pontiu Pilat nu-i simpatiza și nu voia să le facă jocul. Era o problemă religioasă și n-avea nici plăcere, nici drept să se vâre într-un proces care nu-l privea. Spălarea mâinilor, apoi încercarea de a-i obține eliberarea prin apelarea la obiceiul iertării de sărbătorile pascale a unui întemnițat, nu-i ajută Domnului Iisus. Pontiu Pilat pune alături de Domnul Iisus un criminal fioros, pe Baraba, care ucisese și prădase și cere dușmanilor să aleagă între el și Domnul Iisus. Cel ce făcuse numai bine este urât pe măsura binelui făcut și cel ce făcuse crime este iertat și eliberat, ca să-și vadă mai departe de făptuirea altor crime. Lui Pontiu Pilat nu i-a rămas, atunci, decât să hotărască răstignirea Mântuitorului Iisus. Tot el scrie în limba latină tăblița de pus pe cruce, ironizându-i pe dușmani : *Iesus Nazarenus, Rex Iudaeorum*. La protestele lor, Pontiu Pilat a răspuns : „*Quod scripsi, scripsi*“ (Ioan XIX, 19, 22).

Desfășurarea evenimentelor era mult prea semnificativă pentru farisei și prea puțin semnificativă pentru Pontiu Pilat, ca să-l preocupe soarta unui ins oarecare, după părerea lui, ridicându-și împotrivă viesparul dușmanilor Domnului Iisus. Pontiu Pilat, cel din acest proces palestinian, își vădește nu numai caracterul, dar și vinovăția. Încercările sale de a nu se vâri în asemenea afaceri religioase au fost anihilate imediat de marii intriganți ai vremii aceleia. Presiunile morale asupra lui merg până a pune la îndoială fidelitatea sa de funcționar roman și demnitatea sa de procurator : „*Dacă-L vei slobozi pe Acesta, nu mai ești prietenul Cezarului. Ori-*

cine se face pe sine rege este împotriva Cezarului" (Ioan XIX, 12). Sinedriștii îi dau lecție sângerosului Pontiu Pilat. Deodată, ei domină pretoriul roman. Timorat, Pontiu Pilat cedează; ba mai mult; își spală mâinile înaintea gloatei tumultuoase (Matei XXVII, 24). Repercusiunile procesului merg însă mai departe tulburând în somn pe soția acestuia, pe Claudia Procula, care a trimis cuvânt lui Pontiu Pilat, șezând în scaun de judecată: „Nimic să nu ai cu Dreptul Acela, că multe am suferit azi, în vis, pentru El" (Matei XXVII, 19). Sfinții Evangheliști, prin filiera sclavelor din gineceu, erau mai bine informați despre toate câte se întâmplau. Însuși procuratorul roman Pontiu Pilat, fără să știe, își face datoria sa și este un factor istoric în îndeplinirea misiunii lui Mesia. Fariseii, saducheii, cărturarii și bătrânii sinedriști, prezenți la proces, pronunță, mânați de ura lor sângeroasă, fatidicile cuvinte: „Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri" (Matei XVII, 25). Cuvinte demențiale prin care se cerea sângele Nevinovatului și se asuma o responsabilitate de vinovații actuali atunci, dar, care, interpretate mai târziu greșit și tot atât de sângeros, au produs enorm rău în istoria altor nevinovați, iscând, pe nedrept, îngrozitoare persecuții, progromurile, masacrele etc. Ele n-au avut nici o justificare în numele blândului Domn Iisus Hristos.

Cu acest ultim episod, Pontiu Pilat este scos din istoria mântuirii. Procesul Domnului Iisus n-a avut asupra lui nici o urmare. Manifestările sale viitoare confirmă aceeași față odioasă a acestui procurator. Același funcționar crud aplică implacabil legile Imperiului, făcându-și la adăpostul lor și interesele personale. Despre acest Pontiu Pilat, procurator al Iudeii, Filon de Alexandria (*Legatio ad Caium* XXXVIII) ne relatează că Agripa I îl prezenta lui Caligula ca pe un om de felul lui „neîndurător și dur până la sfidare", având toate defectele și metodele de guvernare ale unui procurator rău: violență brutală și cruzime neînfrănată, execuții sumare și ilegale, corupție administrativă. Sunt înșirate caracteristicile tipului antic al guvernatorului militar, care asigură totodată și stabilitatea Imperiului. Iosif Flaviu (*Ant. iud.*, XVIII, III, 1—2; *Bell. jud.*, II, IX,

2—4) ne relatează și el două întâmplări din timpul procuraturii lui Ponțiu Pilat care ilustrează cele de mai sus. Una dintre ele este provocată de intransigența fariseilor, saducheilor și cărturarilor care se opuneau introducerii în Ierusalim a diferitelor semne imperiale : steaguri și scuturi de aur, dedicate împăratului Tiberiu, cu inscripții și simboluri idolatre, pe care ostașii le strecurau în cetate, noaptea, pe ascuns. Această atitudine îl irită pe Ponțiu Pilat care-i sfidează pe oponenți și introduce semnele imperiale în cetate ziua. Urmează ridicarea gloatei de farisei, după obiceiul lor, și trimiterea unei delegații impunătoare la Cezareea la reședința procuratorului, spre a demonstra și a interveni. Procuratorul se poartă însă fără cruțare și risipește delegația cu oastea.

A doua întâmplare, care scoate în evidență altă înfățișare a procuratorului, ni-l arată prădând, la adăpostul administrației și al armelor romane, tezaurul templului care nu se putea să nu-i atragă atenția și să-i atâțe poftetele. Sub pretextul clădirii unui apeduct, Ponțiu Pilat se împrumută din această visterie vestită a antichității, deși imperiul își susținea singur lucrările edilitare.

Neîntorcând aurul și argintul înapoi, fariseii au incitat din nou gloata lor de manevră și instrumentul lor favorit de presiune asupra autorității romane care se dedă la noi demonstrații, iar Ponțiu Pilat are din nou prilejul unei represiuni brutale. Aceeași gloată a fost manevrată și în procesul Domnului Iisus Hristos, dar de data aceasta era o problemă de altă natură care nu implica autoritatea Imperiului roman sau interesele procuratorului, așa că nu s-a recurs la represiuni sângeroase.

Aceasta este icoana adevărată a lui Ponțiu Pilat. Acest procurator a fost, într-adevăr, capabil să stârpească orice mișcare în Iudeea. Mișcarea Domnului Iisus Hristos, ca o mișcare de mase, putea deci fi și ea în stare să-l neliniștească pe procurator, atrăgând măsurile sale ilegale, sumare, represive, fără o prea intimă cunoaștere a cazului, așa cum îi era firea. Și în cazul Domnului Iisus cei care se agită sunt tot fariseii, împreună cu ceilalți, dar de astă dată Ponțiu Pilat le face pe plac.

fiindcă și sentința sa ar fi fost aceeași, deși se comportă fățarnic și teatral, spălându-și mâinile. De câte ori însă și le-a mai spălat când porunca masacrele sale renuntemite? Acesta a fost omul cu umbrele sale. După moartea și Învierea Domnului Iisus, despre care trebuie să fi auzit, ordonă alte masacre, așa cum era obișnuit, ceea ce este un argument în plus că a contribuit la condamnarea și răstignirea Domnului Iisus. Este semnificativ faptul că el a scris cu mâna sa vina pentru care era condamnat Domnul Iisus, după părerea sa. Pontiu Pilat își exercită mai departe autoritatea sa despotică, trecând peste procesul Mântuitorului ca peste un oarecare incident. Cruzimea sa se manifestă și asupra unor samarineni pașnici, incitat iarăși de aversiunea cărturarilor și sinedriștilor, poruncind să fie masacrați. Acest nou masacru indispucea Roma, căreia-i devine odios. El a deținut procuratura până în anul 36 d.Hr. (789 ab U.c.), deci încă patru ani, când a fost destituit și exilat, pierzându-se în anonimat, ca atâția funcționari romani. El și-a îndeplinit menirea, ca un factor negativ, în istoria lui Mesia, precum au fost fariseii, saducheii, cărturarii și bătrânii sinedriști, împreună cu unealta lor, Iuda Iscariotul.

TRĂDAREA

„Amin, amin, grăiesc vouă,
că unul din voi Mă va vin-
de.“

(Ioan XIII, 21)

Dintre contemporanii Domnului Iisus Hristos, care au venit în contact mai strâns cu El, unul dintre cei mai apropiați, a fost Apostolul Iuda al lui Simon, mărturisind împotriva lui, dar totodată și pentru adevărul, istoricul Iisus. Acestui personaj de dramă religioasă, tipul prin excelență al trădătorului, când este numărat între ceilalți Apostoli, i se adaugă imediat și caracterizarea : „*Cel care L-a vândut pe Iisus*“ (Matei X, 4 ; Marcu III, 19), „*vânzătorul*“ (Luca VI, 16).

Originea sa este din Cariot, de unde i se trage și denumirea Iscarioteanul, o localitate oarecare pe vremea activității Domnului Iisus. Era fiul unui negustor, Simon. Vârsta sa, în momentul elecțiunii, se poate stabili cu aproximație: era vârsta bărbăției ca a majorității Sfinților Apostoli; avea anii Domnului Iisus sau câțiva în plus ; numai Sfântul Apostol Ioan era mai tânăr decât toți. A fost ales ca toți ceilalți Apostoli de Domnul Iisus, care cunoștea rolul său negativ în misiunea Sa mesianică. Relațiile lui cu ceilalți colegi erau normale. Între Sfinții Apostoli se închegaseră prietenii intime. Mai întâi erau două perechi de frați : Simon Petru și Andrei, Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu, apoi erau cei aleși din Galileea, cunoscuți și prieteni de mai înainte. Ca ocupație, dominau pescarii, iarăși împrietenți întreolaltă. Iuda, de bună seamă, urmase meseria tatălui său, bun comerciant și chivernisitor de bani. El venea de departe și se ținea rezervat. Socotise în amănunțime foloasele alăturării sale la ceata Domnului Iisus, așa că urmărea unele profituri ilicite din ofrandele adeptilor.

Sarcina de încredere care i s-a dat anume de Domnul Iisus, la stăruințele lui, de a ține punga cu banii cetei poate lămuri unele trăsături de caracter. A fost designat de Domnul Iisus, dovedind aptitudini în această privință care nu sunt așa de rare în Orient. Oricum, în administrarea banilor, era mai înzestrat decât ceilalți. Domnul Iisus îi poruncea, uneori, ce să cheltuiască, dar nu ținea socotelile. A știut însă cu exactitate câți bani are Iuda în pungă, fără ca acesta să-și dea seama. Socotind că trece neobservat și prezentând cheltuieli măsluite, Iuda a profitat de situația această cu siguranță, fiindcă iubea banii, căci toate manifestările sale sunt dominate de grija lor. El a luat din pungă bani și pentru sine, punându-i deoparte. Trebuie să fi adunat o sumă frumoasă în decurs de trei ani și jumătate.

Că aduna și era extrem de zgârcit, știm dintr-o întâmplare, când Maria din Betania, sora lui Lazăr, ia „o litră” de mir de nard curat, de mult preț, și unge picioarele lui Iisus” (Ioan XII, 3). Picioarele obosite de drum ale Domnului s-au înviorat. Casa s-a umplut de mireasma mirului. Singurul care a cârtit pe față a fost Iuda care a zis: „*Pentru ce nu s-a vândut acest mir pe trei sute de dinari și să se fi dat săracilor?*” (Ioan XII, 5). Iuda îl înfrunta deci de față pe Domnul Iisus, când era vorba de bani, iar pretextul cu ajutorarea săracilor devenise, după cum se vede, un mijloc de a face milostenii aparente acoperindu-și hoția, iar trei sute de dinari era o sumă importantă care nu-i intrase în pungă. Scena aceasta își va primi explicația justă abia după vinderea Domnului Iisus. Sfântul Ioan, autorul *Sfintei Evanghelii* a *pătra*, observă: „*Iar aceasta a zis-o nu pentru că avea grijă de săraci, ci pentru că fur era și ținea punga și lua din ce se punea în ea*” (Ioan XII, 6).

Acest Iuda afirmă deci mesianitatea și divinitatea Domnului Iisus tocmai prin comportarea și rolul pe care le avea de jucat în planul divin al mântuirii. Așa trebuie înțeleasă prezența sa între Sfintii Apostoli și nu ca o ignorare din partea Domnului Iisus a rolului său. El afirmă mesianitatea Domnului Iisus mai întâi prin elecțiunea sa. Domnul Iisus a ales pe trădător și l-a introdus în ceata Apostolilor Săi. Planul din etern

ai lui Dumnezeu, după care Iuda trebuia să trădeze, este adus la îndeplinire. Rolul șarpelui din paradis, care introduce răul în Adam și în Eva, apoi și în natură, este vârfit în încercarea neghioabă a aceluiași rău de a-L nimici pe Cel care urma să înfăptuiască mântuirea. Domnul Iisus a știut ce se ascunde în sufletul lui Iuda. Acesta a căutat să se „căpătuiască“ în ceata Domnului Iisus, numai el câștiga de pe urma Domnului Iisus; el este cel dintâi dintre adepții simulanți ai Domnului Iisus care schimbă în bani, în mijloc lesnicios de existență, învățătura Sa.

Manifestarea lui Iuda în preajma Domnului Iisus și în mijlocul celorlalți Sfinți Apostoli este iarăși deosebit de semnificativă. Iuda L-a urmat pe Domnul Iisus tot timpul, poate cu mici pauze când a fost trimis în misiune, ca și ceilalți Apostoli și învățăcei. În misiunea sa, Iuda a pus accentul din nou pe ofrande, ca să-și burdușască punga. Martor al tuturor faptelor Domnului Iisus, el ne dovedește cu trădarea sa că le socotea normale. Nu le atribuia Fiului lui Dumnezeu; nu credea în mesianitatea Domnului Iisus; nu se temea de puterea divină și-și putea vedea de activitatea sa ascunsă fără grijă. Domnul Iisus, după părerea lui, se dovedea un om nerealist care nu ținea socoteala pungii, așa că-L putea înșela, deci Iuda nu-L considera pe Domnul Iisus ca pe Mesia cel adevărat, iar când va înțelege aceasta, va fi prea târziu.

Iuda este un martor istoric al Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, deci Dumnezeu adevărat și om adevărat, Învățătorul divin din timpul Său. Dacă Domnul Iisus ar fi fost înțeles ca atare, Iuda cu felul practic și realist, dar nereceptiv la valorile spirituale, nu L-ar fi trădat. Domnul Iisus însă era Mesia și acest lucru nu era știut cu claritate de către Iuda. Trădătorul nu este impresionat de învățăturile maestrului. Le considera, de bună seamă, predici de pe urma cărora el strângea bani. Platoșa inimii sale n-a fost străpunsă de nici unul dintre adevărurile mântuitoare. Falimentul lui Iuda în privința Domnului Iisus este total. Iuda a rămas împietrit; n-a fost convins de faptele și de învățătura lui Mesia; n-a fost adus la numitor comun cu ceilalți Sfinți

Apostoli. Iuda a dovedit o adevărată artă a prefăcătoriei ; a scăpat, alunecos, ca un țipar din multele încercări când vâmuia punga și n-a fost demăscat decât la Cina cea de Taină. El și-a îndeplinit rolul, ducând la moartea pe cruce pe propriul său Învățător nevinovat. Trădătorul luase contact de multă vreme cu fariseii, tocmindu-se asupra prețului vânzării.

Iscoadele fariseilor îi dăduseră târcoale Domnului Iisus îndată după botezul Său și începerea predicării. Aceste iscoade stătuseră de vorbă și cu unii Apostoli. Iuda își avea și el interesele sale de a-și mări sursele de câștig, strâns legate de farisei. Iuda urmărea să primească o sumă mare de bani. Treizeci de arginți nu înseamnă treizeci de monede, ci treizeci de talanți. O sumă frumoasă pentru vremea aceea, fiind vorba de vânzarea unui om nevinovat, condamnat cu premeditare la moarte, ceea ce știa vânzătorul. Contactul lui Iuda cu iscoadele este mai vechi ; el era de multă vreme cunoscut arhiereului Caiafa ; nu vine deodată la dânsul, ca să-L vândă pe Domnul Iisus. Iuda relatea, astfel, iscoadelor toate amănuntele activității Domnului Iisus, pe care cei din afara cetei Apostolilor nu le puteau cunoaște. Mișcările Domnului Iisus, itineraul Său, cuvintele cele mai tainice, rostite Sfintilor Apostoli, erau aduse la urechile iscoadelor de Iuda. Prilejuri avea destule și cele mai multe i le oferea tot punga, căci el era însărcinat cu cumpărăturile, dovedindu-se mare meșter în negocierea celor de trebuință. În felul acesta se putea întâlni cu iscoadele sau putea chiar pătrunde în casa arhiereului Caiafa, când se afla cu ceilalți în Ierusalim.

Cel ce a precipitat lucrurile și s-a hotărât să-L vândă pe Domnul Iisus, primind prețul convenit, a fost Iuda. Nu furase încă destul din pungă. Lăcomia lui era nesăturată. Simțise însă epilogul dramei Domnului Iisus. Ca șarpele, își dă seama că Domnul Iisus este pierdut și trebuie să câștige din „afacerea“ aceasta ceea ce mai era de câștigat, adică „prețul sângelui“. Acest lucru este sigur. Iuda era cel mai în măsură să vadă cum merg evenimentele. Mai-marii poporului precipitau lucrurile cu o furie din ce în ce mai mare. Sosise timpul ultimei tranzacții cu ei : vânzarea. Mai-marii poporului, acum,

aveau nevoie de serviciile lui Iuda. Ei nu-L puteau aresta pe Domnul Iisus cu slujitorii și îi acordă importanță vânzătorului. Arginții puteau fi luați din visteria templului ceea ce s-a și întâmplat. Psihologia dușmanilor Domnului Iisus era specifică planurilor lor sinistre. Ei nu erau siguri de arestare : nu cunoșteau toate amănuntele, se puteau produce confuzii între persoane, voiau să aibă un vânzător bine informat, ca Domnul Iisus să nu le scape, când îi vor pune în mișcare pe slujitorii lor și pe ostașii romani. Cu Iuda mergeau la sigur. Și, de fapt, Iuda devenise călăuză slujitorilor, cel care-L identifică pe Domnul Iisus și-L dă pe mâna lor. De aceea complotul este organizat cu o deosebită grijă. În scena vânzării, Iuda ia contact cu mai-marii preoților și cu căpetenia ostașilor, sfătuindu-se cum să-L aresteze pe Domnul Iisus, fără vâlvă. Cumpărătorii cinici s-au bucurat și s-au tocmnit cu vânzătorul Iuda, ca să-i dea banii cuveniți. După această învoială, Iuda căuta prilejul ca să-L dea pe Domnul Iisus lor, fără știrea mulțimii (*Luca XXII, 3—6*).

Domnul Iisus, care știa de mai înainte vicleșugurile trădătorului, cunoștea amănunte precise despre vânzarea lui Iuda. Un obișnuit al casei lui Caiafa era și Sfântul Apostol Ioan, „cunoscut al marelui preot“ (*Ioan XVIII, 15*). Cu siguranță că el află ceva despre trădarea lui Iuda. Acum, când știa amănunte despre trădare, armele zăngăneau în curtea arhierelui Caiafa. Spălând, așa, picioarele Apostolilor, la ultima Cină pascală, Domnul Iisus le spune că „nu sunt toți curați“ (*Ioan XIII, 10*), vizându-l pe trădător, iar în timpul cinei întinge pâinea în blid și i-o dă lui Iuda, zicându-i : „Ceea ce ai de făcut, fă mai degrabă !“ (*Ioan XIII, 27*). Cuvintele sunt precise, fără echivoc, tulburătoare. Ele par a da prea multă putere lui Iuda, dar Domnul Iisus cunoștea de mult gravitatea primejdiei. Aflase că lucrurile înaintaseră până la punctul lor maxim și nu mai exista scăpare. Într-un fel ori într-altul, El era, mesianic, hotărât morții pentru răscumpărare, iar Iuda nu era decât instrumentul care putea precipita deznodământul, după care urma liniștea cea mare a morții, apoi a Învierii și a împlinirii misiunii Sale. Gestul Domnului Iisus îl exclude

pe Iuda nu numai de la Cina pascală, dar și din comunitatea Sfinților Apostoli și, pentru totdeauna, și din comunitatea adeptilor Domnului Iisus, devenind cea mai odioasă creatură. Conștient de situația creată, Iuda a ieșit îndată și „era noapte“ (*Ioan XIII, 30*). Drumul său a fost spre casa lui Caiafa, care era aproape. După cină, Domnul Iisus a ieșit, împreună cu ucenicii Săi, dincolo de râul Cedrilor, unde era o grădină în care au intrat. Și știa locul și Iuda, cel care-L vânduse, pentru că de multe ori se aduna acolo Domnul Iisus cu ucenicii Săi (*Ioan XVIII, 1—2*).

Din acest moment însă, Iuda este cuprins de remușcări; aruncă cei treizeci de arginți în templu și se spânzură (*Matei XXVII, 3—5*). Se împlinea Sfânta Scriptură, „pe care a prezis-o Duhul Sfânt prin gura lui David despre Iuda, după care acesta a câștigat loc din plata nedreptății și căzând a plesnit de la mijloc și i s-au vărsat toate măruntaiele și s-a făcut aceasta cunoscută la toți cei care locuiau în Ierusalim, încât s-a chemat locul acela Acheldama, adică «Loc al sângelui»“ (*Faptele Apostolilor I, 18—19*).

Trădarea poate surpa un om, dar niciodată pe Dumnezeu.

PRINDEREA, JUDECATA ȘI RĂSTIGNIREA

„Și ducându-și crucea, au
iesit la locul ce se cheamă
al Căpătânii, care se zice
evreiește Golgota, unde L-au
răstignit.”

(Ioan XIX, 17—18)

Finalul apoteotic al activității Domnului Iisus a fost intrarea triumfală în Ierusalim. Evenimentul a avut, de astă dată, intensitate și măreție de apogeu. Concurau spre această activitatea Sa susținută, faima pe care o avea în fața mulțimilor, personalitatea Sa fascinantă. Mulțimile glorificau, sătule de înfumurarea fariseilor, saducheilor, cărturarilor și bătrânilor sinedriști pe Cel dotat cu calități excepționale. Psihologia maselor acționa o singură dată în istorie prin recunoașterea divinității Domnului Iisus, după minunile și profețiile Sale. Pentru mai-marii poporului era umiliința supremă. Așezat pe mânz de asină, Domnul Iisus a intrat prin porțile cetății și îndată mulțimile L-au cunoscut și au început a se aduna împrejurul Lui, aclamând : „*Osana Fiului lui David ! Binecuvântat este cel ce vine în numele Domnului ! Osana întru cei de sus !*” (Matei XXI, 9). Mulțimile cu psihologia lor schimbătoare vor umple, mai târziu, pretoriul cu strigătele de moarte. Deocamdată, însă, Domnul Iisus este aclamat și, mergând la templu, a scos afară pe toți cei ce vindeau și cumpărau și a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor ce vindeau porumbei, zicându-le : „*Scris este : Casa Mea se va chema casă de rugăciune, iar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari*” (Matei XXI, 13).

Domnul Iisus, în apogeul misiunii Sale, își însușea pe drept atributele mesianice, iar strigătele pruncilor pătrunseseră și în templu, imitându-i pe cei mari, așa că fariseii i-au zis : „*Auzi ce zic aceștia ?*”, iar Domnul Iisus le-a răspuns : „*Da. Niciodată n-ați citit că din gura*

copiilor și a celor ce sug ți-ai pregătit laudă?" (Matei XXI, 15—16). Răspunsul arunca jar peste focul lor, așa că sfaturile împotriva Domnului Iisus se întetesc. La sfatul cel din curtea marelui preot Caiafa, atunci în funcțiune, a participat și Iuda. S-a stabilit ca Domnul Iisus să fie prins cu vicleșug, iar Iuda a primit de la mai-marii preoților treizeci de arginți, luați din visteria templului, prețul vânzării Învățătorului său. Domnul Iisus, în vremea aceasta, a pregătit o cină în casa unui adept al Său, numită mai apoi Cina cea de taină, când a spălat picioarele ucenicilor Săi. El „s-a sculat de la cină și și-a pus veșmintele și luând un ștergar S-a încins. După aceea a turnat apă în lighean și a început să spele picioarele ucenicilor și să le șteargă cu ștergarul cu care era încins" (Ioan XIII, 4—5). Bineînțeles, că a început cu Sfântul Apostol Simon Petru care n-a vrut să-și lase picioarele spălate de Domnul Iisus, dar Acesta a fost categoric: „De nu te spăl, n-ai parte de Mine" (Ioan XII, 8). Ceilalți ucenici nu s-au mai opus și Domnul Iisus a spălat picioarele tuturor. Gestul avea o semnificație adâncă. Domnul Iisus nu s-a socotit pe Sine mai mare peste ceilalți. Spălarea picioarelor era obișnuită în Orient. Când îți spăla picioarele stăpânul casei, era semn de înaltă prețuire. Domnul Iisus le mai dă, în plus, și o învățătură ucenicilor, între care se afla Iuda. După acest episod, bogat în semnificații, după spălarea picioarelor, a început în acea seară „Cina cea de taină", la care a binecuvântat pâinea și vinul, transformându-le în Trupul și Sângele Său cu care i-a împărtășit pe Sfinții Apostoli, instituind Sfânta Euharistie. De data aceasta însă Domnul Iisus era întristat. Din surse cunoscute, El aflase, în sfârșit, că trădătorul Iuda, aflat între Apostolii Săi, își îndeplinise misiunea. Vânzarea își făcuse loc în inima cetei Sale. De când se știa urmărit, Domnul Iisus luase anumite măsuri, astfel ca nimeni să nu se poată apropia de El, mai ales eventualii asasini. Acum însă putea fi lovit oricând, de aceea El le spune Sfinților Apostoli ceea ce știa ca Fiu al lui Dumnezeu: „Amin, amin grăiesc vouă, că unul din voi mă va vinde" (Ioan XIII, 21).

Era vizat unul din cei doisprezece. În surpriza generală, Sfântul Apostol Simon Petru cere numele trădătorului, iar Domnul Iisus întinge pâinea și i-o dă lui Iuda, zicându-i : „*Ce ea ce ai să faci, fă mai degrabă !*“ (Ioan XIII, 27). După ce a luat pâinea, Iuda, văzându-se descoperit, a ieșit îndată „*și era noapte*“ (Ioan XIII, 30). Deci Iuda s-a dus grăbit la mai-marii preoților ca să le spună că Domnul Iisus a fost informat de vânzarea Sa, așa că acțiunea trebuia grăbită, ceea ce s-a și făcut.

Domnul Iisus cu cei unsprezece s-au retras într-o grădină de măslini, în Ghetsimani, ca să se odihnească. În altă parte n-avea unde găzdui cu ceata lui. Sfinții Apostoli s-au culcat, obosiți și tulburați. Doi dintre ei, între care și Sfântul Apostol Petru (Luca XXII, 38), se înarmaseră cu săbii, temându-se de un atac pe neașteptate și de masacrarea lor. În curând, somnul îi cuprinde. Numai Domnul Iisus, care-și știa sfârșitul apropiat, nu dormea. El meditează în grădina pustie și intensitatea acestor clipe supreme îl face să verse sudori de sânge. Hemofilia a jurat tot timpul cât s-a gândit, văzând în amănunt ceea ce-L așteaptă. În timpul cinei își învățase ucenicii, deci merge la ei, ca să vadă ce fac, dar ei dormeau, având „ochii îngreuiați“. Dormeau toți, și Sfântul Apostol Petru și Sfântul Apostol Ioan. Când a auzit tropotul pașilor celor care veneau să-L prindă, Domnul Iisus i-a sculat : „*Sculați-vă să mergem ; iată, s-a apropiat cel ce M-a vândut*“ (Matei XXVI, 46). Într-adevăr, Iuda, în fruntea unei cete de slujitori ai arhiereului Caiafa și de ostași, a venit acolo cu felinare, cu făclii și cu arme. Domnul Iisus le-a ieșit înainte și i-a întrebat pe cine caută iar ei au răspuns că-L caută pe „Iisus Nazarineanul“. Domnul Iisus le-a răspuns că el este. Iuda, totuși, ca semn de recunoaștere, îi dă sărutul trădării. Așa se înțelese cu slugile să-L identifice pe Domnul Iisus. Deci, apropiindu-se Iuda de Domnul Iisus, a zis : „*Bucură-te, învățătorule ! și l-a sărutat. Iar Domnul Iisus i-a zis : Prietene, pentru ce ai venit ?*“ (Matei XXVI, 49—50). Cuvintele lui Iuda sunt o simplă formulă de salut oriental, dar întrebarea Domnului Iisus este rece și-i arată lui Iuda că nu mai are ce căuta între Sfinții Apostoli. Devenise „prieten“, fiindcă Dom-

nul Iisus nu-și jignea nici dușmanii. Dându-se semnul convenit, apropiindu-se slugile arhiereului Caiafa, au pus mâinile pe Domnul Iisus și L-au prins. Sfinții Apostoli se treziseră și ei în tumultul acela, iar Sfântul Apostol Petru a scos sabia și s-a repezit la Iuda, care s-a ferit, așa că din nebagare de seamă a tăiat urechea dreaptă a lui Malh, sluga marelui preot Caiafa. Domnul Iisus ridică urechea slugii, i-o lipește la loc și i-o vindecă (Matei XXVI, 51; Luca XXII, 51; Ioan XVIII), iar Sfântului Apostol Petru îi spune memorabilele cuvinte: „*Intoarce sabia la locul ei, căci toți cei ce scot sabia de sabie vor muri... Dar toate acestea s-au făcut, ca să se împlinească Scripturile proorocilor*“ (Matei XXVI 52, 56). „*Atunci toți ucenicii, lăsându-L au fugit*“ (Matei XXVI, 56).

În primul moment de panică, Sfinții Apostoli s-au risipit. Erau siguri că vor fi arestați și ei. Fuga lor arată că adunătura de slujitori și de ostași, trimisă să-l aresteze pe Domnul Iisus, era destul de mare. Avusese grijă Caiafa ca numărul celor înarmați să fie de câteva ori mai mare decât al Sfinților Apostoli. Slujitorii aveau poruncă însă ca să-L prindă numai pe Domnul Iisus; pe ceilalți i-au lăsat să fugă, văzând că nu se împotrivesc. Sfântul Apostol Ioan îl cunoscuse pe servitorul lui Caiafa. Acest Malh avea trecere la arhiereu, de aceea el îi conducea pe ceilalți și tot el era în față și se aflate în calea sabiei Sfântului Apostol Petru, când acesta voia să-l lovească pe trădătorul Iuda, după ce-l sărutase pe Domnul Iisus. Din fuga această nu-și revin decât Sfinții Apostoli Simon Petru și Ioan. Ei au ascultat din umbrele acelei nopți agitate ceea ce se petrecea în grădina Ghetșimani, apoi când gloata slujitorilor a pornit s-au luat pe urmele sale, ca să vadă unde-L duc pe Domnul Iisus. Mulți au crezut că El va fi ucis chiar acolo în grădină, ceea ce era posibil din partea dușmanilor Săi. Domnul Iisus este dus însă mai întâi la Ana, fostul arhiereu, apoi la Caiafa, unde era adunat sinedriul în toiul nopții. Aici, Domnul Iisus este supus unui simulacru de interogator, căci hotărârea era luată de mai înainte. Așa, Caiafa îl întreabă dacă este adevărat ce spun martorii că s-a lăudat că va dărâma templul și-n trei zile

il va zidi, dar Domnul Iisus a tăcut. Atunci, marele preot a zis : „*Te conjur pe Dumnezeu Cel Viu să ne spui dacă ești Tu Hristos, Fiul lui Dumnezeu*“. Domnul Iisus a confirmat : „*Tu ai zis*“ (Matei XXVI, 63—64). Marele preot și-a rupt hainele de pe el cu prefăcătoria caracteristică, dar care arăta sentința. Cum se sfâșiaseră hainele sale, tot așa trebuia sfâșiată viața Domnului Iisus, acuzându-L de hulă împotriva lui Dumnezeu, pentru ca sinedriștii să recunoască vinovăția de moarte.

Din această clipă, Domnul Iisus era osândit. Îndată, cei din gloata năimită L-au scuipat în obraz, L-au pământuit și L-au bătut cu pumnii, I-au legat ochii și I-au cerut să le ghicească cine îl lovește (Matei XXVI, 67—68). În vremea aceasta, Sfinții Apostoli trăiau tragedia învățătorului lor altfel. Nouă Apostoli risipiți s-au ascuns, presupunând că vor fi urmăriți în curând, ceea ce s-a întâmplat. Numai Sfinții Apostoli Simon Petru și Ioan se țin pe urmele Domnului Iisus. Sfântul Apostol Ioan, cunoscut în casa arhiereului Ana, intră în ograda acestuia, introducându-l și pe Sfântul Apostol Petru. Curajul său era însă de scurtă durată, fiindcă recunoscut de slugile lui Ana, care lărmuiau prin ogradă, cât și de portăriță, el se leapădă de Domnul Iisus de trei ori, înainte de a cânta cocoșul, așa cum îi profetise El. Întristat până la lacrimi, a ieșit și s-a pierdut în noapte (Ioan XVIII, 15—17, 26—27).

Dacă s-a făcut ziua, sinedriștii fac sfat, ca să-l omoare pe Domnul Iisus. Aceasta nu se putea însă decât cu ordinul lui Ponțiu Pilat care avea „dreptul săbiei“. Așa se face că Domnul Iisus este adus la Ponțiu Pilat. Era însoțit de cei mai înverșunați dușmani ai Săi, din ghearele cărora nu mai avea scăpare. Între timp, Iuda, văzând urmările trădării sale, plin de remușcări, vine la mai-marii preoților și le spune : „*Greșit-am vânzând sânge nevinovat*“. El primește un răspuns tipic : „*Ce ne privește pe noi ? Tu vei vedea*“ (Matei XXVII, 4).

Iuda aruncă arginții în templu, pleacă și se spânzură. Despre acest sfârșit al lui Iuda au știut și Sfinții Apostoli. Întorși în Ierusalim, după Învierea Domnului, ei locuiau în camera de sus a unei case, hotărându-se să urmeze poruncii Domnului. Adunându-se ca la o sută

și douăzeci de ucenici, Sfântul Apostol Petru s-a ridicat în mijlocul lor și a zis : „Bărbați frați, se cădea să se împlinească Scriptura aceasta, pe care a prezis-o Duhul Sfânt, prin gura lui David despre Iuda, care s-a făcut povățuitor celor ce au prins pe Iisus, căci era numărat împreună cu noi și luase sorțul slujirii acesteia. Deci aceasta a câștigat loc din plata nedreptății și căzând a plesnit de la mijloc și i s-au vărsat toate măruntaiele ; și s-a făcut aceasta cunoscută la toți cei ce locuiau în Ierusalim, încât s-a chemat locul acela în limba lor Acheldama, adică «loc al sângelui»“ (Faptele Apostolilor I, 16—19).

Evenimentele tragice se desfășurau însă mai departe. La Pilat, acuzatorii afirmă că Domnul Iisus răzvrătea mulțimile, oprindu-le să dea dajdie Cezarului și zicând că este Hristos-rege. Pilat îl întreabă pe Domnul Iisus dacă este rege și El confirmă, totuși Pilat nu-i găsește nici o vină. Acuzatorii stăruiau, afirmând că Domnul Iisus întăratase poporul, propovăduind prin toată Galileea și Iudeea. Auzind Pilat că Domnul Iisus este galilean, îl trimite la tetrarehul Irod Antipa, care era și el în Ierusalim, în aceste zile. Irod, văzându-L pe Domnul Iisus s-a bucurat, fiindcă auzise despre El fel de fel de lucruri și dorea să vadă vreo minune, dar Domnul Iisus a tăcut tot timpul, iar Irod l-a îmbrăcat într-un veșmânt strălucit și l-a trimis iarăși la Pilat, nevoind să-și strice sărbătorile. Așa stând lucrurile, Pilat și-a dat seama că se află în fața unui caz religios tipic iudaic. Domnul Iisus nu se răzvrătise și nici Irod Antipa nu-L condamnase. Ca să-L scape, fiind obiceiul de-a ierta de praznic un vinovat, l-a ales pe Baraba, cel mai feros asasin, incident despre care am vorbit mai sus. Apoi l-a dat pe mâinile ostașilor care l-au biciuit, l-au îmbrăcat în hlamidă, i-au pus trestie în mână și cunună de spini pe cap. În starea aceasta, Pilat l-a scos în fața gloatei, asmuțită împotriva Lui, și a spus : „Iată vi-L aduc, ca să cunoașteți că nu-I găsesc nici o vină“. Și arătându-L pe Domnul Iisus a zis : „Iată omul !“ Era o invitație la milă și iertare pentru cel chinuit. Dar mai-marii preoților și slujitorii lor au strigat : „Răstignește-L“ (Ioan XIX, 4—6).

Strigătele acestea sunt fundalul sonor pe care se proiectează judecata Domnului Iisus. Pilat șovăie să osândească un om nevinovat și să facă jocul intriganților din sinedriu. La urma urmei, era și o problemă de onoare pentru el și nu voia să devină un manechin în mâinile fariseilor și saducheilor. Își da seama că aceștia vor să forțeze și să-l facă părtaș la crimă. Deși cunoscut ca un procurator crud, autor de masacre, în cazul special al Domnului Iisus se frământă, se consultă cu soția sa, Claudia Procula, care credea în vise și ascultă insinuările acuzatorilor. Domnul Iisus nu-i da nici o mână de ajutor. Prin comportarea Sa, mai mult își dăuna, dar El știa care este situația adevărată și nu vedea nici o scăpare, iar de la misiunea Sa nu se putea abate. „*Părintele Meu, dacă nu poate trece acest pahar de la mine, ca să nu-l beau, fie voia ta*“ (Matei XXVI, 42). Strigătele gloatei îi răsunau și Domnului Iisus în urechi. În asemenea stare, este explicabil că n-avea nici un rost să-l lămurească pe Pilat care nici nu-L putea înțelege și era consumat de întrebări filosofice, întrebându-L : „*Ce este adevărul ?*“ sau voia să-și satisfacă diferite curiozități de roman, agitându-se în pretoriu (Ioan XVIII, 33—38).

Încercările lui Pilat de-a nu face jocul sinedriștilor sunt zadarnice. Saducheii și fariseii prinseseră a striga, recurgând la presiuni morale și politice : „*Dacă-L vei slobozi pe Acesta, nu ești prietenul Cezarului. Oricine se face pe sine rege, este împotriva Cezarului*“ (Ioan XIX, 12). Era prea mult pentru Pilat. Nu mai trebuia să-și periclitizeze situația politică. Cumpăna a oscilat și s-a înclinat de partea ucigașilor, iar Pilat s-a spălat pe mâini. Pentru acest procurator, Domnul Iisus nu conta ; era un ins oarecare, intrat în conflict cu sinedriștii. Scrupulele juridice ale lui Pilat care a încercat să se opună folosirii dreptului său de-a hotări soarta unui om din motive religioase și nu din motive politice, când se pronunța fără cruțare, au fost învinse de perspectiva unui scandal la Roma, unde situația sa nu era prea strălucită. Nici în Antiohia nu stătea prea bine, fiindcă legatul Siriei nu-l simpatiza din cauza masacrelor, ajungând reclamațiile până la urechile sale. Domnul Iisus încape,

așadar, efectiv, pe mâinile celor care îi doreau moartea. El a făcut cel mai mare bine adeptilor Săi, realizând mântuirea pe cruce. Aceasta trebuia împlinită în chip sângeros pe primul altor al Bisericii, urmând apoi să se continue nesângeros. Deocamdată, Pilat era un factor negativ al împlinirii Legii și Proorocilor : „Deci văzând Pilat că nimic nu folosește, ci mai mare tulburare se face, luând apă și-a spălat mâinile înaintea poporului, zicând : «Nevinovat sunt de sângele dreptului acestuia Voi veți vedea».. Și răspunzând tot poporul, a zis : «Sângele lui asupra noastră și asupra copiilor noștri»“ (Matei XXVII, 24—25). Era o retragere a lui Pilat și o recunoaștere a nevinovăției Domnului Iisus, sub care se ascundea capitularea și predarea celui nevinovat călăilor, obișnuiți să crucifice pe cei condamnați. Aceștia fac din lemn de cedru o cruce grea pe care i-o așază pe umeri, iar cortegiul s-a îndreptat spre Golgota, locul răstignirilor. Ostașii romani, sub comanda unui sutaș, țineau ordinea și însoțeau cortegiul, pentru a supraveghea execuția. Împreună cu Domnul Iisus erau duși la moarte și doi răufăcători, condamnați de Pilat la crucificare, deci aveau la activ fapte împotriva stăpânirii romane. Baraba fusese eliberat, deși era un așasin notoriu, ales de Pilat spre a cumpăni viața Domnului Iisus. Ceilalți doi, având delikte politice, n-au fost luați în considerare. Domnul Iisus, flămând și însetat, chinuit și bătut nedormit și obosit, n-a putut duce crucea în spate și a căzut sub povara ei : „Și au silit pe un țăran care venea de la câmp pe Simon Cireneul, tatăl lui Alexandru și al lui Ruf, ca să-i ducă crucea“ (Matei XXVII, 32 ; Marcu XV, 21). Pe culmea Golgotei sau a Căpătânii, călăii L-au așezat pe Domnul Iisus pe cruce și i-au bătut mâinile și picioarele în cuie, apoi au înălțat crucea și au fixat-o într-o groapă. De-a dreapta și de-a stânga, i-au pus pe cruci, legându-i, fără să-i bată în cuie, pe cei doi tâlhari. Hemoragia Domnului Iisus începuse. Ea-l va istovi în curând. O sete cumplită-L va arde, ca pe toți cei crucificați ; va cere apă, dar va primi un burete îmbibat cu oțet. Batjocurile dușmanilor nu conteneau. Rezistența fizică era pe sfârșite. La piciorul crucii plângeau femeile și ucenicul său iubit, Sfântul Apostol Ioan.

Domnul Iisus mai are putere să i-o încredințeze pe mama Sa, apoi s-a rugat cu glas mare : „*Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit ?*“ (Marcu XV, 34). Era ultima rugăciune a Fiului Omului, după care și-a dat duhul. Era un fragment din *Psalmul 70 al lui David*. Se împlinise și profetia mesianică : „*Fiere mi-au dat să mănânc și setea mi-au adăpat-o cu oțet*“ (*Psalmul 6 al lui David*, 25). Această scenă ni-L arată pe Domnul Iisus Hristos în adevărata Sa lumină. Misiunea mesianică fusese împlinită. În ceasul al nouălea al zilei, după orarul antic, când a murit Domnul Iisus, după firea Sa umană, se produc iarăși evenimente suprafirești : catapeteasma templului s-a sfâșiat în două, de sus până jos, pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat, iar mormintele s-au deschis și multe trupuri de sfinți adormiți s-au sculat și au venit în sfânta cetate și s-au arătat multora. Până și sutașul și cei care împreună cu el păzeu pe Domnul Iisus mărturisesc, ca niște adevărați adepți ai celui crucificat : „*Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta !*“ (*Matei XXVII, 51—54*). Cel ce-și sfârșea viața în chinuri pe cruce este atestat drept „*Fiu al lui Dumnezeu*“ chiar de către reprezentanții autorității romane.

Crucificarea era un supliciu servil (*supplicium servile, crudelissimum teterrimumque*), practicat în întreg imperiul roman. Crucea, în formă de T, varia ca înălțime. Piciorul ei era îngropat în pământ și întărit cu pietre. Osânditul era suit pe ea și pironit, sau legat. Pentru ca trupul lui să nu se încovoie de la mijloc, iar greutatea sa să sfâșie rănile, între picioarele răstignitului se fixa un piron mai lung și mai puternic decât celelalte pentru susținere sau era folosită o funie cu care era legat. Uneori, osânditul era întins pe cruce la pământ, apoi călăii îl înălțau cu tot cu cruce pe care o fixau într-o groapă, pregătită de mai înainte, Și o modalitate și alta prezentau destule dificultăți, din cauza zvârcolii celor chinuiți. Domnul Iisus și-a purtat crucea, deci nu-L aștepta înălțată pe culmea Căpățânii. Din *Sfintele Evanghelii* rezultă numai că „*L-au răstignit*“ pe Domnul Iisus (*Matei XXVII, 35 ; Marcu XV, 24 ; Luca XXIII, 33 ; Ioan XIX, 18*), nearătându-se cum. Răstignirea, din cauza hemoragiei, a fost legată la toți

biografii și comentatorii de moartea prin epuizarea fluidului vital. Este și aceasta o explicație plauzibilă, dar răstignirea în cuie pe *patibulum* determina o contrac-tare maximă a toracelui, oprind respirația. Pentru a respira, răstignitul trebuia să facă eforturi groaznice, rezemându-se cu mâinile și cu picioarele în cuie, spre a-și elibera mușchii pectorali și diafragma. Asemenea eforturi nu se puteau face multă vreme și răstignitul murea prin asfixiere, mai ales dacă era slăbit de puteri, după chinuri, nesomn, sete și foame. Pentru o fire extrem de sensibilă apoi, nu sunt excluse nici sincopa sau agonia prematură, condiționate de starea psihică a ace-luia care-și vedea moartea cu ochii. Or, Domnul Iisus nu era un atlet și fusese slăbit de chinuri. Fizicul Său n-a suportat chinurile și răstignirea în condiții optime. Epuizarea a început pe drumul calvarului, când cade sub greutatea lemnului, și a culminat în clipele răstignirii. Pe cruce, Domnul Iisus a murit în înalta Sa dem-nitate mesianică, și-a păstrat luciditatea, i-a promis tâl-harului, care cerea, iertarea și a avut grijă și de mama Sa, nelăsând-o singură și nedorind să se mai întoarcă în satul Nazaret, plin de rude nesincere și de consăteni dușmănoși.

Procesul Domnului Iisus a fost, astfel, evident o monstruozitate juridică, iar răstignirea un asasinat, așa cum ni-l relatează *Sfintele Evanghelii*. Domnul Iisus tre-buia desființat. Nu interesau mijloacele și procedura. Atentatele la viața Sa nu reușiseră. Refuzase Iuda să ucidă ; fusese prudent chiar Domnul Iisus ; era încon-jurat de sute de fideli ; era extrem de primejdios să te atingi de El. Sfatul mai-marilor preoților eșuase în in-tențiile sale de a-L transforma într-un revoltat. Eșuase și încercarea galileenilor, între care petrecea și Dom-nul Iisus cu plăcere, de a-l atrage în acțiunile lor și a-l transforma într-un Bar-Cohba, ceea ce era evident po-sibil cu popularitatea pe care o avea. Domnul Iisus tre-buia nimicit cu orice preț, deci folosind toate mijloa-cele, inclusiv cele ilegale, fiindcă de la început era o mare nedreptate să fie arestat și judecat un om drept ca El. Blasfemia, care i se impută Domnului Iisus, este numai pretextul invocat, pentru a fi prins și ucis. Când

atârnă pe cruce, fariseii care vin și-și bat joc de El fac blasfemii mai mari, punând în discuție puterea lui Dumnezeu, care ar trebui să-L salveze, parcă ei ar fi avut alt Dumnezeu decât Domnul Iisus : „*Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară-te de pe cruce... Nădăjduia în Dumnezeu. Să-L scape acum, dacă îl vrea, căci a zis : Fiul lui Dumnezeu sunt*“ (Matei XXVII, 40, 43).

Urechile mai-marilor preoți sunt însă surde la asemenea blasfemii, numai cea inventată și pusă în sarcina Domnului Iisus era demnă de osândă.

Procuratorul roman Pontiu Pilat rămâne, astfel, și el responsabil pentru sentința de moarte. Relatarea procesului este prudentă și laconică. Puterea romană nu ieșise imaculată din aceste întâmplări tragice, dar autorii *Sfintelor Evanghelii* au lăsat posterității înțelegerea deplină a evenimentelor. Scrierile lor puteau cădea în mâinile unor oficiali. Orice atitudine imprudentă putea avea urmări. Pilat era prezentat neutral, așa cum erau formalitățile : Domnul Iisus este nevinovat, un drept ; soția lui Pilat, Claudia Procula, îl visează în somn... Funcționarul roman n-avea de gând să-și pericliteze situația sa pentru un oarecare galileean obscur și cu fel de fel de idei religioase pe care procuratorul nu le înțelegea. Ar fi fost cea mai gravă eroare politică din cariera sa de parvenit și nu și-o putea permite ; a preferat monstruoasa eroare juridică, un simulacru de judecată ; eliberarea lui Baraba ; spălarea mâinilor și-apoi cruzimea inutilă și inexplicabilă a scrierii inscripției de pe cruce. Deși reprezentant al puterii romane, el a fost până la urmă un instrument docil, dacă nu în mâinile sinedriștilor, apoi în angrenajul împrejurărilor istorice din acea vreme, neputând acționa altfel, fiind depășit de ele.

După consumarea dramei juridice a Domnului Iisus, Pilat n-a mai informat Roma despre cele petrecute. Raportul din *Acta Pilati* este apocrif. Cazul Domnului Iisus nu prezenta o importanță politică sau civilă imperială. Pilat nu informa Roma despre fiecare caz judecat în parte și rezolvat. Nici mai-marii preoților n-au mai avut nici un interes să mențină atenția autorităților supreme în jurul unui caz lichidat. De la Cezareea

sau de la Ierusalim n-a mai plecat nici un raport la Roma. În Imperiul roman erau executați sumar destui supuși, vinovați sau nevinovați, fără a se raporta nimic. Numai în anumite cazuri excepționale se ținea legătura cu Roma, dar totdeauna anterior execuției. Domnul Iisus însă n-a avut nici un protector în țară sau în capitala imperiului, ca să intervină pentru El. Lupta Sa pentru fericirea semenilor Săi, așa cum o concepea El, ca Mesia Cel adevărat, se sfârșise. Fusesse conștient de chinurile și de moartea pe care va trebui să le înfrunte și să le îndure pentru a o realiza. Puterile înfricoșate ale unei așezări religioase, sociale și politice vechi și imperfecte, nu se lăsau tulburate, iar inerția spirituală milenară se împotriva învățaturii celei noi. Glasul Lui va sparge, totuși, mai târziu, peretele tăcerii și va răsună sub bolta vastă a celor aproape două mii de ani, iar Marea Moartă a spiritualității umane va fi pusă în mișcare de învățătura Sa. Valurile ei au mișcat până în adâncime oceanul veșnic al timpului. Lumea urii și a forței brutale, împotriva căreia luptase Domnul Iisus, lumea lui Baraba, lumea ucigașului pe care-l eliberase chiar și simbolic, a fost înfrântă de lumea dragostei Domnului Iisus. Prin moartea Sa pe cruce, Domnul Iisus învinsese păcatul și înfăptuise mântuirea. Din momentul acestei victorii, au urmat altele ale învățaturii Domnului Iisus, pentru a verifica tot de atâtea ori în timp că procesul cel ținut cu două mii de ani în urmă n-a fost un proces al Domnului Iisus, ci un proces al dragostei, al păcii și al înfrățirii oamenilor, un proces al unui nou mod de viață, fără nedreptăți și vărsări de sânge nevinovat.

Domnul Iisus Hristos a fost, în felul său mesianic, și o conștiință vie a vremii Sale, care a adunat într-o sinteză unică toate idealurile și aspirațiile contemporanilor Săi. Pentru adepții Săi, El este oglinda fidelă a umanității și expresia unei modalități noi de viață, nouă nu numai pentru acea vreme. Eforturile maxime ale epocii Sale, piscările ei de gândire și de simțire, modalitățile de acțiune religioasă, specifice, s-au strâns și s-au distilat în personalitatea Sa. Domnul Iisus este adevăratul Mântuitor, nicidecum reprezentantul unei

umanității utopice, nici numai un „fragment de istorie“, cristalizat într-un personaj oarecare, ci o durată fără limite, păstrată vie, care se auto-definește în El, prin mizeriile, dar mai ales prin mărețiile Sale.

Între tragediile religioase, cea mai mare este jertfa Domnului Iisus. Ea a fost pe măsura apetitului lumii antice; săturată de tragediile lui Eschil, Sofocle și Euripide. Fiecare om moare pentru sine. Nimeni nu poate muri pentru altul. Numai Domnul Iisus a murit pentru ceilalți semenii. Veșnicia impune pentru totdeauna prezența Domnului Iisus în timpul cosmic, egalizând trecutul cu viitorul. Faptele și învățătura lui Mesia nu aparțin, astfel, numai trecutului, nici nu sunt limitate de anii istorici în care a trăit, ci rămân permanente pentru adepții Săi, ca și cum s-ar petrece în actualitate. Domnul Iisus, Fiul lui Dumnezeu se naște merou, se botează, moare și înviază până la împlinirea în istorie a misiunii Sale.

ÎNVIEREA

„Și degrabă mergând, spuneți ucenicilor Lui că s-a sculat din morți...”

(Matei XXVIII, 7)

Domnul Iisus moare pe cruce, după firea Sa umană, la ora a noua, iar moartea este verificată de ostași. Unul dintre ei Îi împunge coasta cu sulita și îndată „a curs sânge și apă” (Ioan XIX, 34), semnul medical al morții. Tâlharii mai trăiau, dovedindu-se mai rezistenți, și li s-au zdrobit fluierile picioarelor. După suferințe atroce mor și ei. Întrucât venea Paștile și sărbătoarea aceasta se desfășura în toată puritatea ei tradițională, trupurile care atârnau pe cruce au fost date groparilor. Prietenii Domnului Iisus primesc și ei încuviințarea de a ridica de pe cruce trupul Învățătorului lor, pentru a-l îngropa.

Iosif din Arimateea, un ucenic al Domnului Iisus, om bogat, vine seara, după ce a aflat tragica veste, și se duce la Pilat, de la care cere Trupul. Acesta a poruncit să i se dea Trupul. Aflând aceasta, vine și Nicodim, unul dintre farisei, fruntaș al iudeilor, care avu- sese o convorbire cu Domnul Iisus noaptea (Ioan III, 1—21) și aduce ca la o sută de litre de amestecătură de smirnă și aloe. Toate acestea se petrec pe ascuns, „de frica iudeilor” (Ioan XIX, 38). Odată în stăpânirea Tru- pului, Iosif din Arimateea se ocupă de înmormântarea lui, împreună cu Fecioara Maria, Mama Domnului Iisus, Maria lui Cleopa și Maria Magdalena, cele trei Marii îndurerate (Matei XXVIII, 61). „Și au luat trupul lui Iisus și l-au înfășurat în giulgiuri cu miresme, cum este obiceiul de îngropare la iudei. Și era grădină în locul unde fusese răstignit și în grădină mormânt nou, în care nimeni nu fusese pus. Deci, din pricina vinerii

iudeilor, acolo au pus pe Iisus, pentru că mormântul era aproape" (Ioan XIX, 40—42). Îngroparea la iudei era specifică acelor vremuri și seamănă cu îmbălsămarea. Împregnarea giulgiurilor cu un amestec de smirnă, aloe, rășină și alte arome, ducea la o întărire a acestora. Din asemenea giulgiuri întărite, mortul nu mai putea ieși, dacă s-ar fi trezit. În afară de aceasta, porii fiind astupați cel aparent mort ar fi murit prin asfixiere.

Din acest moment însă, Trupul Domnului Iisus devine centrul interesului general al cetății, mai-marii preoților se adună sâmbătă, în acea zi de sărbătoare, se duc la Pilat și zic: „Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a zis, încă fiind viu: După trei zile Mă voi scula. Deci poruncește să fie păzit mormântul până a treia zi, ca nu cumva, venind ucenicii Lui noaptea să-L fure și să zică poporului că s-a sculat din morți, căci va fi rătăcirea de pe urmă mai rea decât cea dinlău" (Matei XXVII, 63—64). Deși îngroparea fusese făcută pe ascuns în grădina din apropierea Golgotei, mormântul a fost identificat ușor. Alarmați, fariseii și saducheii cer strajă, temându-se, totuși, de ucenicii care se risipiseră. Pilat, dându-și seama de avertismentul acelor turbulenți reprezentanți, a pus strajă la mormânt, deși cei mai mulți dintre dușmanii Domnului Iisus se liniștiseră. Ei scăpaseră de dușmanul lor „viu", iar de Trupul lui „mort" nu se mai temeau. Ei nu credeau în Învierea Domnului Iisus, după cum nu credeau nici ucenicii, după ce crucificarea se desfășurase în toată grozăvia ei. Cu moartea Domnului Iisus muriseră și ei; întrăga lor propovăduire fusese desființată. Pontiu Pilat i-a ironizat pe farisei și și-a văzut de treburi, nemaiaiestecându-se în problemele lor religioase. Își făcuse impresiile sale definitive și urmările nu-l mai interesau.

Învierea Domnului Iisus se întâmplă după trecerea celor trei zile, în care timp Trupul Său a stat în mormânt. Suflatul s-a pogorât la iad și a eliberat pe dreptii *Vechiului Testament*, iar Logosul divin a menținut unitatea personală, vădind-o prin actul Învierii. Domnul Iisus Hristos a înviat cu adevărat din morți, devenind pârga învierii adepților Săi. Întâmplările legate de acest eveniment își urmează cursul lor: „Un cutremur însoăi-

mântă străjerii (*Matei XXVIII, 1—4*), apare un înger (*Matei XXVIII, 2*), un tânăr stă în mormânt, îmbrăcat în veșmânt alb (*Marcu XVI, 5*), doi bărbați în veșminte strălucitoare stau în fața femeilor (*Luca XXIV, 4*), se încing conversații (*Luca XXIV, 5*). Un fapt demn de reținut este prăvălirea pietrei de la ușa mormântului, săpat în stâncă. Această prăvălire s-a făcut cu zgomot mare; străjile romane se cutremură și se retrag. Ele atestă Învierea Domnului Iisus prin spaima și fuga lor. Ostașii romani nu se speriau de oricine, fiind căliți în lupte și înarmați. Întâmplările care însoțesc Învierea Domnului Iisus nu aparțineau unui dușman real sau potențial, de aceea ostașii sunt cuprinși de groază și fug: „*Și iată cutremur mare s-a făcut, căci îngerul Domnului, coborându-se din cer și venind, a prăvălit piatra de la ușă și ședea deasupra ei. Și era înfățișarea lui ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat străjerii și s-au făcut ca morți*” (*Matei XVIII, 2—4*).

„*Iar în ziua întâia a săptămânii, de dimineață, încă întineric fiind, a venit Maria Magdalena la mormânt și a văzut piatra luată de pe mormânt*” (*Ioan XX, 1*). Sfântul Apostol și Evanghelist Matei spune că era și cealaltă Marie prezentă (*Matei XVIII, 1*). Ele văd piatra răsturnată și află mormântul gol, alcargă în cetate și aduc vestea Sfinților Apostoli Petru și Ioan și le spun: „*Au luat pe Domnul din mormânt și nu știm unde L-au dus*” (*Ioan XX, 2*). Aceasta este impresia primă și cea mai puternică a femeilor mironosițe. Sfinții Apostoli Simon Petru și Ioan aleargă și ei la mormânt. Sfântul Apostol Ioan, mai tânăr, ajunge primul la mormânt. Plecându-se, a văzut giulgiurile „aruncate”, dar n-a intrat. Sfântul Apostol Simon Petru intră și vede numai giulgiurile aruncate. Marama, care fusese pe capul Domnului Iisus, nu era „cu giulgiurile împreună, adică aruncată, ci la o parte înfășurată într-un loc”. Trupul nu mai era acolo. Sfântul Apostol Ioan, deci martor la toate acestea, „a văzut și a crezut”, că încă nu știau *Scriptura* că Domnul Iisus trebuia să învieze din morți (*Ioan XX, 1—9*). Sfântul Apostol Ioan a văzut giulgiurile care și

păstraseră forma lor, dar erau goale. Domnul Iisus în-viase.

Sfinții Apostoli Simon Petru și Ioan s-au întors iarăși la ai lor, ca să le spună cele întâmplate. Maria Magdalena mai zăbovește, plângând. Nu se lămurise încă. Ea se uită în mormânt din nou și vede că doi îngeri stau și străjuiesc locul unde zăcuse Trupul. Unul se apropie de ea și o întreabă : „*Femeie, de ce plângi ? Pe cine cauți ?*“ Iar ea, părându-i-se că este grădinarul i-a zis : „*Doamne, dacă L-ai luat Tu, spune-mi unde L-ai pus și eu îl voi lua*“. Zis-a ei Domnul Iisus : „*Marie !*“ Întorcându-se aceea, I-a zis evreiește : „*Rabuni*“, adică „*Învățătorule*“. Zis-a ei Domnul Iisus : „*Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu, ci du-te la frații Mei și le spune : Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru și la Dumnezeuul Meu și Dumnezeuul vostru*“ (Ioan XX, 15—17). Ceea ce Maria Magdalena a și făcut cu mare grabă. Din acest moment, vestea Învierii se răspândește, numai mai-marii preoților nu cred în ea, ci presupun un furt al Trupului (Matei XXVIII, 13). Trupul acesta, presupus furat, va fi căutat și de Saul din Tarsul Ciliciei, urmărindu-i pe creștini (Fapte IX, 1). Mesia însă, după profețiile Vechiului Testament, își împlinise misiunea Sa, dovedind că este Fiul lui Dumnezeu. Faptele Sale minunate și doctrina Sa au culminat în Învierea din morți. Învierea Domnului Iisus a devenit, astfel, cel mai important eveniment religios, fiindcă dovedea divinitatea Lui și transforma suferințele și moartea Sa în triumf.

Lucrurile s-au petrecut așa cum ni le relatează Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan care este în măsură să le cunoască, fiind unul dintre martorii lor. Vestea Învierii, alimentată de cele mai contradictorii știri, se răspândește. Iisus se arată tocmai în Galileea, tocmai la Marea Tiberiadei, apoi la doi ucenici pe cale spre Emaus stând la masă cu ei (Luca XXIV, 30), apoi tuturor Apostolilor în Ierusalim, silindu-l pe Toma să-I pipăie rănila (Ioan XX, 27) și altora. Între timp, mai-marii preoților au fost vestiți de străji despre cele ce se întâmplaseră : „*Și adunându-se împreună cu bătrânii și ținând sfat, au dat ostașilor arginți mulți, zicând : Spu-*

neți așa: Ucenicii Lui venind noaptea L-au furat, pe când noi dormeam. Și dacă se va auzi aceasta la dregătorul, noi îl vom îmbuna și pe voi fără grijă vă vom face. Iar ei luând arginții, au făcut precum i-au învățat și s-a vestit cuvântul acesta între iudei până în ziua de azi" (Matei XXVIII, 12—15). Faptul real al Învierii însă se produsese. Nu trecuse mult timp de la aceste întâmplări și Saul îl caută pe Domnul Iisus, convins că Trupul Lui fusese furat și ascuns de creștini (*Faptele Apostolilor* VIII, IX). Ce s-a petrecut exact cu Trupul Domnului Iisus mai-marii preoților nu au putut afla niciodată. Trupul Domnului Iisus înviase, ceea ce semnifică o nouă înălțare ca om și deplină Lui biruință asupra morții. O religie nouă se născuse. Sfântul Apostol Pavel va observa, pe bună dreptate: „Iar dacă Hrisos n-a înviat, zadarnică este credința noastră, sunteți încă în păcatele voastre și atunci și cei ce au adormit în Hristos au pierit. Și dacă mai nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii" (*I Corinteni* XV, 17—19).

MAICA DOMNULUI

*„Deci Iisus văzând pe mama
Sa și pe ucenicul pe care-L
iubea stând alături, a zis ma-
mei sale : Femeie, iată fiul
tău.“*

(Ioan XIX, 26)

Domnul Iisus a fost unicul copil al Fecioarei Maria. Ea L-a înconjurat cu iubire, știind misiunea Sa. Manifestările Domnului Iisus în timpul copilăriei și adolescenței sunt urmărite cu toată atenția : *„Iar mama Lui păstră toate cuvintele acestea în inima sa“* (Luca II, 51). Marele răstimp alb din viața Domnului Iisus, de la 12 ani până la 30 de ani, a fost plin de binefacerile și de bucuriile unei familii fericite. Încă de la Bunăvestirea sa, Maria cunoștea viitoarea activitate a Fiului ei, deși El nu s-a manifestat în Nazaret, așteptând împlinirea vârstei profetice.

La nunta din Cana Galileii, Domnul Iisus este rugat de Maică-sa să prefacă apa în vin. Maica Domnului își îndeamnă Fiul să-și inaugureze activitatea taumaturgică. Dacă nu și-ar fi cunoscut Fiul sau s-ar fi împotrivit activității Sale care, în curând, îl va desprinde de dânsa și de Nazaret, Fecioara Maria n-ar fi intervenit inopertun, căci momentul ales n-a fost pe placul Domnului Iisus : *„Și sfârșindu-se vinul, a zis mama lui Iisus către El : Vin nu mai este. Zis-a ei Iisus : Ce am eu cu tine, femeie ? Încă n-a venit ceasul Meu. Zis-a mama Lui slugilor : Faceți orice vă va zice“* (Ioan II, 3—5). Totuși, spre a risipi atmosfera creată de cuvintele adresate Maicii Sale și înțelese numai de Ea, Domnul Iisus prefacă apa în vin. Incidentul din Cana aruncă o lumină nouă asupra Fecioarei Maria, Mama Sa, care, evident, cunoștea puterile Fiului Ei, înainte de a le cunoaște și alții, căci poruncește slugilor să facă tot ce va zice Domnul Iisus. Incontestabil că era și Ea foarte impresionată de ele,

dacă I-a cerut să se manifeste în public. Aceste manifestări au fost primele semințe aruncate în sufletele contemporanilor, pregătind activitatea Sa mesianică. Cu simțirea Ei de Mamă, Sfânta Fecioară Maria știa că minunile vor mări faima Fiului Ei, dar nu-L vor salva de la moarte.

Aceste manifestări mesianice ale Domnului Iisus însă nu erau pe placul unei familii normale din Nazaret. Proorocul atrăgea o atenție prea mare asupra ei, o punea în discuție, o implica în diferite încurcături. Mai ales rudele Sale apropiate, verii și verișoarele, numiți, după obiceiul oriental, „frați și surori“, n-aveau nevoie de un asemenea spectacol, împletit cu primejdii permanente. Iată de ce Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan spune expres : „*Pentru că nici frații Lui nu credeau în El*“ (Ioan VII, 5). Nici frații și nici surorile. Sfânta Fecioară Maria se afla într-o situație grea și penibilă. Se operase în Nazaret o sfâșiere familială între Domnul Iisus și rudele Sale invidioase și timorate, care n-o putea lăsa rece. Sfâșierea trebuie să se fi produs înainte de botez, dar anii anteriori acestui act sunt mulți. Vorbesc pentru ei „frații și surorile“ Domnului Iisus. Autoritatea maternă a Sfintei Fecioare Maria cedase mai întâi în fața misiunii Domnului Iisus, care-și răspândea învățătura, preocupat de drumurile Sale și de evenimentele zilnice. La început, de bună seamă, El fusese sub ocrotirea Mamei Sale, dar mai apoi, când lucrurile luaseră proporții, dragostea Sfintei Fecioare Maria era plină de griji, amplificate și de rudele din jurul Ei.

Ostile misiunii Domnului Iisus, aceste rude îi merg de câteva ori pe urme, împreună cu Sfânta Fecioară Maria din ce în ce mai îngrijorată, ca orice Mamă bună ce-și simte Fiul în primejdie, ca să-L convingă să se întoarcă acasă, dar fără rezultat (Luca VIII, 20—21). Întrevederile au fost dramatice. Așa-numiții frați ai Domnului Iisus : Iacov, Iosi, Simon și Iuda (Matei XIII, 55) și așa-numitele surori ale Domnului Iisus, al căror număr și nume nu sunt cunoscute, au folosit mijloacele tipice de convingere : conjurarea, promisiunile, adularea, amenințările, strigătele, dar toate au fost zadarnice. Rudele n-au reușit să-L întoarcă pe Domnul Iisus de

pe ceea ce socoteau ele că ar fi, într-adevăr, drumul pierzării și al morții. Ruptura a fost, astfel, totală. „Frații și surorile“ Domnului Iisus, spre a-și asigura liniștea și securitatea, îl reneagă. Îl contestă în mod public, dându-și contribuția lor „frățească“ la huiduielile cu care-L primesc nazaretanii, când a venit în patria Sa, ceea ce L-a determinat să spună semnificativele cuvinte : *„Nu este prooroc disprețuit decât în patria sa și în casa sa“* (Matei XIII, 57). Disprețuit în „casa sa“, inima Sfintei Fecioare Maria rămânea, totuși, lângă El. Huiduit și batjocorit de „frații și surorile“ Sale, Maica Domnului merge singură pe urmele Fiului ei iubit, ieșit în lume să propovăduiască cuvântul lui Dumnezeu, dar fiind din ce în ce mai primejdut. Veștile îngrijorătoare ale vremii vin până la urechile Ei și-o pun pe drumuri. Ultimul Paști al Domnului Iisus o află în Ierusalim. Venise cu „frații și surorile“, dar aceștia se țin departe de evenimentele care se precipită. Mai degrabă îl incriminează pe Domnul Iisus. Maica Domnului este însă prezentă la piciorul crucii. Dragostea de mamă învinsese intrigile și spaimile celorlalți. De pe cruce, Domnul Iisus o desprinde de rudele Sale, incredințând-o Sfântului Apostol Ioan : *„Iată mama ta ! Și din acel ceas a luat-o uniceul la sine“* (Ioan XIX, 27).

Maica Domnului și-a însoțit Fiul până la mormânt. Absența rudelor Domnului Iisus, în clipele de cumpănă, în preajma celui pe care-L huliseră și-L renegaseră este explicabilă. N-avea sens ca, în momentul când se întâmplă ceea ce era inevitabil, după părerea lor, să se aplece la proces și la răstignirea unuia dintre ei, când ei se feriseră de El tot timpul și chiar Îl atacaseră în Nazaret. Prezența Mamei Sale este însă certă. Sfântul Evanghelist Ioan o aduce la piciorul crucii pe Maica Domnului (Ioan XIX, 25). Ea avea, acum, ca la 51—52 de ani. Deosebit de importantă este relatarea din *Faptele Apostolilor*, după care, la pogorârea Duhului Sfânt, se aflau în Ierusalim, împreună cu cei unsprezece Sfinți Apostoli, și Maria, Mama Domnului Iisus, cu „frații“ Lui : *„Aceștia toți erau așteptând cu un cuget în rugăciune și în cerere, cu femeile și cu Marică, mama lui Iisus, și cu frații Lui“* (Faptele Apostolilor I, 14). Mi-

nunea Învierii produsese schimbări radicale nu numai în Sfinții Apostoli și adepții Domnului Iisus, ci și în sufletele rudelor Sale. Adevăratele țeluri ale lui Mesia li se răzvediseră în minte și, ca de obicei, abia după moarte, ruda lor ponegrită se bucura de aureola celui „ales”. Luată la sine de Sfântul Apostol Ioan, Maica Domnului nu mai umbla pe drumuri, fiind prigonită cei care credeau în Fiul Ei. Ea a stat mai mult acasă, bucurându-se de dragostea Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan, al doilea fiu al Ei, după pierderea Domnului Iisus, apoi a plecat, după cum susține tradiția, cu Ioan în insula Patmos.

Prezența Fecioarei Maria și a rudelor Domnului Iisus în Ierusalim, înainte de pogorârea Duhului Sfânt, este ultima despre care se vorbește în *Sfânta Scriptură*. Comunitatea ierusalimitană a respectat rudele Domnului Iisus, iar Sfântul Iacov va deține o situație importantă în fruntea acesteia (*Faptele Apostolilor* XXI, 18) și va scrie o Epistolă Sobornicească, adresată celor douăsprezece seminții în împrăștiere. Maica Domnului, după această prezență în Ierusalim, nu mai este amintită în *Sfintele Evanghelii*. Cât va mai fi trăit, până la adormirea Sa, nu se poate preciza cu exactitate. După o veche tradiție, reflectată cu pietate în imnurile bisericești, Sfânta Fecioară a adormit în Ierusalim. Sfântul Ei trup a fost depus în grădina Ghetsimani. După trei zile, corpul Ei, nesuferind stricăciunea, a fost ridicat din mormânt și strămutat în locașurile cerești. Ea va rămâne, totdeauna, în drepturile sale ca Maică a Domnului. Unicul ei Fiul a fost Mesia Cel adevărat. În miezul acelei vremi, Fiul ei S-a realizat pe plan religios, împlinind *Legea* și *Proorocii*. De acest lucru Maica Domnului a fost convinsă. Rolul de mamă al Fecioarei Maria a continuat din copilărie până la piciorul crucii. Dragostea ei a vegheat asupra Domnului Iisus, apoi s-a împletit cu întreaga Sa activitate, adunând știrile despre El. Mama a rămas și pentru Domnul Iisus totdeauna cea mai iubită ființă, cu toate neînțelegerile iscate de rudele Sale, și cu icoana Ei în suflet a murit pe cruce. Este cel mai crunt spectacol ca o mamă să-și vadă Fiul iubit și nevinovat, supus celor mai atroce chinuri, văzând cum i

se scurge sângele picătură cu picătură. Misiunea mesianică însă trebuia împlinită. Sorții zureau în mâinile legionarilor romani, care-și împărțeau veșmintele, iar slugile fariseilor își aprindeau făcliile, bucurându-se și batjocorindu-L pe Cel de pe cruce. Maica Domnului, Maica durerii, a rezistat la toate acestea, făcându-și datoria până la capăt.

Cel ce se jertfea pe altarul crucii avea ochii plini de chipul iubit al Mamei Sale.

PROBLEMA DOMNULUI IISUS HRISTOS

*„Iar noi propovăduim pe
Hristos Cel răstignit pentru
iudei sminteață, iar pentru
elini nebunie...”*

(I Corinteni I, 23)

Discuțiile și cearta în jurul persoanei Domnului Iisus încep din timpul vieții Sale, când se pune problema identității cu Mesia sau cu Fiul lui Dumnezeu. Acest lucru este contestat, cu excepția lui Iosif din Arimateea, de farisei, de saducheii, de cărturari și de bătrânii sinedriști. Martorii vieții și activității Domnului Iisus Îl consideră Mesia încă din timpul vieții Sale, cu toate obiecțiunile celorlalți. Chiar și rudele Sale, deși vor fi la început împotriva Domnului Iisus, după Învierea din morți se convertesc și ele. Procesul mesianic acționează însă puternic în cei trei ani și jumătate, cât a durat activitatea Domnului Iisus, adică din anul 780 ab.U.c. — 783 ab.U.c. (27 d.Hr. — 30 d. Hr.). Această activitate mesianică. L-a autentificat și L-a istoricizat. Începând cu corectarea întreprinsă de Sfântul Ioan Botezătorul prin ucenicii săi și sfârșind cu marele arhiereu Caiafa care-L întrea-bă același lucru, adică dacă este Fiul lui Dumnezeu, răspunsurile Domnului Iisus sunt afirmative. Domnul Iisus Hristos avea încrederea mulțimilor, care s-ar fi îndepărtat, dacă nu s-ar fi manifestat ca Mesia.

Existau deci două tabere în jurul Domnului Iisus încă din timpul vieții: una care cuprindea minoritatea Sfinților Apostoli, ucenicilor și adepților, alta care cuprindea majoritatea fariseilor, saducheilor, cărturarilor și bătrânilor sinedriști, în stare de a stăpâni gloatele. Raportul se va inversa mai târziu, când adepții Domnului Iisus se vor înmulți mereu, mai ales după ce religia nouă va ajunge religie de stat. Taberele vor exista mai departe și certurile vor continua. Comunitățile creștine

primare aveau un nucleu iudaizant. Noua învățătură religioasă era mult mai accesibilă monoteiștilor, decât cetățenilor romani politeiști. În jurul nucleului, se încheau deci comunitățile creștine. Cei ce formau însă nucleul acestei noi religii aveau tendințe iudaizante, specifice și explicabile, care frâneau dezvoltarea tinerei religii, așa că, deși în afara Țării Sfinte, certurile continuau cu și mai mare furie, iscând în istorie „scandalul lui Iisus“. Cel care va fi în miezul acestui scandal și va contribui la lămurirea lucrurilor, Sfântul Apostol Pavel, va spune : *„Iar noi propovăduim pe Hristos Cel răstignit, pentru iudei sminteală, iar pentru elini nebunie, iar pentru cei chemați, și iudei și elini, pe Hristos puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu“* (I Corințeni I, 23—24).

Scandalul va deveni atât de mare în Imperiul roman, încât împăratul Claudiu îi va alunga din Roma pe iudeii care se certau pentru un oarecare Chrestus. Acum ia cunoștință de noua religie și istoricul Suetoniu care scrie *„El (împăratul Claudiu) a alungat din Roma pe iudei care din îndemnul lui Chrestus erau într-o continuă agitație (Iudaeos impulsore Chrestus assidue tumultantes Roma expulit)“* (Vita Neronis, 16). Alt istoric, și anume Tacit, ne va relata alte amănunte : *„Spre a stârpi zvonul și nemulțumirea, el (Nero) a înfățișat ca vinovați, supunându-i la cele mai rafinate chinuri, pe aceia care din cauza blestemățiilor lor erau urâți și pe care mulți îi numeau creștini. Acest nume le vine de la Hrist pe care, în timpul domniei lui Tiberiu, procuratorul Pilat din Pont l-a osândit la moarte. Înăbușită pe loc, această detestabilă superstiție a reapărut nu numai în Iudeea, unde s-a născut răul, ci chiar în Roma, unde dă năvală tot ce este rușinos și îngrozitor pe lume, recrutând o numeroasă clientelă“* (Annales XVI, 44).

Așa ne explicăm crudele represalii ale oficialităților romane împotriva acestei „superstiții“, care submina temeliiile statului cu noua sa învățătură. Fiind o religie a celor umili, a sclavilor și a ofensaților vieții, noua religie va primi ca un estuar revărsările mulțimilor de pretutindeni. Va deveni, la început, o „religie de robi“.

De altfel, „robii“ vor vehicula noua învățătură dintr-o parte într-alta a Imperiului roman: din Siria până în Spania și Britania, din Egipt până în Dacia și Galia. Reprezentanții religiei politeiste vor încerca să se împotrivească, precum cărturarii din Ierusalim, hulindu-L pe Domnul Iisus Hristos. Ei formau oponenta politeistă a vremii (filosofii Cels, Porfiriu și împăratul Iulian Apostatul), dar eforturile lor s-au dovedit zadarnice.

Îndelungile discuții și controverse de tot felul, în jurul personalității și activității Domnului Iisus Hristos, în decursul timpului, s-au dovedit, după cum se poate constata, inutile și sterpe, ca și acelea ale iscoadelor din cei trei ani și jumătate de activitate. Ele sunt inutile de înșirat, odată ce Domnul și Mântuitorul a înviat din morți, devenind totodată și pârga învierii credincioșilor Săi. Munca hermeneutică a consemnat, ca rezultat notabil, marile și mântuitoarele adevăruri ale Învățăturii Domnului, precum și faptele Sale minunate. Învăătura revelată monolitică ne dovedește existența Autorului ei, fiindcă ea nu putea fi produsul altora, purtând pecetea eternă a Domnului Iisus Hristos. Cercetată în elementele sale componente, doctrina autentifică manifestarea Sfintei Persoane a Fiului care a săvârșit mântuirea, după cum au prezis Sfintii Prooroci, și a împlinit *Revelația Vechiului Testament*, cuprinsă în *Sfintele Cărți ale Noului Testament*.

Problema Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos este și rămâne, în esența sa, tocmai pentru lucrarea mântuirilor subiective, o problemă de credință.

TABEL CRONOLOGIC

- 686 ab U.c. — Iudeea este cucerită de romani și înglobată în provincia Siria.
- 717 ab U.c. — 750 ab U.c. — Herodes I (Irod cel Mare).
- 749 ab U.c. (6 î.e.n.) — Nașterea lui Iisus în Betleem.
- 750 ab U.c. (4 î.e.n.) — Moartea lui Irod cel Mare.
- 750 ab U.c. — 787 ab U.c. (4 î.e.n. — 34 e.n.) — Tetrarhul Filip.
- 750 ab U.c. — 792 ab U.c. (4 î.e.n. — 39 e.n.) — Tetrarhul Irod Antipa.
- 750 ab U.c. — c. 790 ab U.c. (4 î.e.n. — c. 37 e.n.) — Tetrarhul Lysanias.
- 750 ab U.c. — 755 ab U.c. (4 î.e.n. — 6 e.n.) — Archelaos.
- 754 ab U.c. (5. e.n.) — Cronologia după Dionysis Exiguus.
- 755 ab U.c. — 821 ab U.c. (6 e.n. — 66 e. n.) — Procuratori romani în Iudeea.
- 761 ab U.c. (7 e.n.) — Iisus la 12 ani în templu.
- 767 ab U.c. (13 e.n.) — Moartea împăratului August căruia îi urmează împăratul Tiberiu.
- 779 ab U.c. — 789 ab U.c. (26 e.n. — 36 e.n.) — Procuratura lui Pilat din Pont (Pontiu Pilat).
- 779 ab U.c. (26 e.n.) — Sfântul Ioan Botezătorul își începe activitatea sa în toamnă.
- 780 ab U.c. (27 e.n.) — Botezul Domnului Iisus Hristos.
- 780 ab U.c. (27 e.n.) — Chemarea celor doisprezece Apostoli.
- 780 ab U.c. (27 e.n.) — Călătoria întâi a Domnului, Iisus la Ierusalim de Paști.
- 781 ab U.c. (28 e.n.) — A doua călătorie a Domnului Iisus la Ierusalim la sărbătorile pascale.
- 782 ab U.c. (29 e.n.) — A treia călătorie a Domnului Iisus la Ierusalim de Sărbătoarea Corturilor.
- 783 ab U.c. (30 e.n.) — A patra călătorie a Domnului Iisus la Ierusalim de Paști.

- 783 ab U.c. (30 e.n.) — Moartea Domnului Iisus pe cruce.
783 ab U.c. (30 e.n.) — Învierea Domnului Iisus Hristos.
790 ab U.c. (37 e.n.) — Moartea împăratului Tiberiu.
815 ab U.c. — 822 ab U.c. (66 e.n. — 73 e.n.) — Războiul iudeilor cu romanii și dărâmarea Ierusalimului de împăratul Titus.

CONTEMPORANI AI LUI IISUS

Abgar, regele Edesei.

Agrippina Iulia (16 e.n. — 59 e.n.), fiica lui Germanicus, a patra soție a lui Claudiu și mama lui Nero.

Ana, fost mare arhiereu.

Caiafa, mare arhiereu în funcție.

Caligula, născut în anul 12 e.n. — domnește de la 37 e.n. — 41 e.n.

Candace, regina Etiopiei (Faptele Apostolilor VIII, 27).

Claudia Procula, soția lui Pontiu Pilat.

Claudius (Tiberius Drusus), născut în anul 10 î.e.n., domnește de la 41 e.n. — 54 e.n.

Drusus, fiul lui Germanicus, mort în anul 33 e.n.

Filip, tetrarhul Itureii și Trahonitei (4 î.e.n. — 34, e.n.).

Gallie, proconsul în Ahaia, Faptele Apostolilor, XVIII, 12).

Gamaliel, învățător al Legii, fariseu.

Hilel, învățător al Legii.

Ioan Botezătorul (Sfântul prooroc).

Irod Antipa, tetrarhul Galileei (4 î.e.n. — 39 e.n.).

Irodiada, soția tetrarhului Filip.

Iulia Drusilla, sora împăratului Claudiu.

Justus de Tiberiada.

Lisanie, tetrarhul Abilenei (4 î.e.n. — 87 e.n.).

Messalina, a doua soție a lui Claudius, ucisă în anul 48 e.n.

Phaedrus, scriitor latin, persecutat pentru fabulele sale de Tiberiu Cezarul.

Philon (c. 25 î.e.n. — c. 40 e.n.), filosof iudeu, născut în Alexandria, șeful școlii iudeo-alexandrine, preconiza sincretismul teologic-filosofic între ideile platonice, stoice și pitagoreice și cele religioase iudaice. Doctrina sa despre logos a fost cunoscută de contemporanii săi.

Pilat din Pont (Pontiu Pilat), procuratorul Iudeii (26 e.n. — 36 e.n.).

Pomponius Secundus, tragedian; a trăit sub împărății Tiberiu și Caligula.

Publius Lentulus, guvernatorul Ierusalimului.

Salomeea, fiica Irodiadei.

Scorilo (Coryllus), rege dac, tatăl lui Decebal, domnește de prin 28 e.n. sau 29 e.n. până în 69 e.n.

Seneca Lucius Annaeus (4 e.n. — 65 e.n.), filosof stoic, după care filosofia este „sapientiae amor et affectio et studium virtutis”, iar averea și demnitățile îl fac pe om nefericit. Recomanda nepăsarea.

Tertul, retor (Faptele Apostolilor XXIV, 1).

Tiberiu Cezarul, 14 e.n. — 37 e.n.

Valerius Gratus, procuratorul Iudeii, predecesorul lui Pilat.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Abel, R.F.M., Géographie de la Palestine. Tomes I—II, Paris, Gabalda, 1978.
- Abel, R.F.M., Histoire de la Palestine depuis la conquête d'Alexandre jusqu' à la guerre juive. Tomes I—II, Paris, Gabalda, 1967.
- Adam, K., Jesus Christus. VI Aufl., Augsburg, 1939.
- Adamson, T., Studies of the Mind in Christ, Edinburg, 1898.
- Aderca, F., Personalitatea Mântuitorului, București, 1923.
- Aharoni, Yohanan, The Land of the Bible, London, Burns and Oates, 1975.
- Aicher, J., Der Prozess Jesu, Bonn, 1929.
- Alen, G., Christus Victor, Paris, Aubier, 1949.
- Alfano, G., Vita di Gesù secondo la storia. L'archeologia e la scienza, Roma, 1960.
- Alfaric, P., La plus ancienne vie de Jésus. L'évangile selon Marc, Paris, 1929.
- Alfaric, P., Couchoud, P. L. et Bayet, Le problème de Jésus et les origines du Christianisme, Paris, 1946.
- Almen, J. J. von, Essai sur le repas du Seigneur, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé 1966.
- Allegro, John, The Dead Sea Scrolls and the Origins of Christianity, New-York, 1959.
- Allo, P., Le scandale de Jésus, Paris, Grasset, 1927.
- Alta, Abbé, Le Christianisme de Crist et celui de ses vicaïres, Paris, 1922.
- Althaus, Paul, Das sogenannte Kerygma und der historische Jesus, Gütersloch, 1958.
- Alzin, Josse, Der Sohn Mariens, übertragen vom Fr. Kollmann, Paderborn, F. Schöningh, 1956.
- Amiot, F., La vie de Notre Seigneur Jésus-Christ, Paris, 1958.
- Amiot F., Sources for the Life of Crist, London, 1962.
- Amusin, I. D., Manuscrisele de la Marea Moartă, București, 1963.
- Anderson, H., Jesus and Christian Origins, New-York, 1964.
- Andronescu. T., Sfântul Ioan Botezătorul, București, 1907.

- Aron, R.*, Les années obscures de Jésus, Paris, Grasset, 1960.
- Aufhäuser, J. B.*, Antike Jesus-Zeugnisse. II Aufl., Bonn, 1925.
- Bach, J.*, Monatstag und Jahr des Todes Christi, Freiburg im Br., 1912.
- Bacon, B. W.*, Jesus and Paul, New-York and London, 1921.
- Bădulescu, I. N.*, Iisus Hristos Mântuitorul lumii, București, 1905.
- Balan, N.*, Figura și chipul Mântuitorului, în Telegraful român, nr. 95—102, Sibiu, 1903.
- Balan, I.*, Viața lui Iisus scrisă pe înțelesul tuturor, Blaj, 1922.
- Baldensperger, W.*, Das Selbstbewusstsein Jesu, III Aufl. Strassburg, 1903.
- Baldi, D.*, L'infanzia del Salvatore. Studio esegetico e storico sui primi due capitoli dei vangeli di S. Mattheo e di S. Luca, Roma, 1925.
- Ballerini, G.*, Gesù Cristo i suoi moderni critici, Torino, 1933.
- Balthasar, H. U. von.*, Christus die Mitte des Offenbarungsgestalt, in Herrlichkeit. I, Einsiedeln, 1961.
- Baly, D.*, The Geography of the Bible, London, 1974.
- Barbu, P.*, Iisus Hristos. Viața Mântuitorului lumii istorisită cu cuvintele Sfintei Scripturi. Ediția a III-a, București, 1916.
- Barbousse, H.*, Jésus, Paris, E. Flammarion, 1927.
- Bardenheuer, O.*, Maria Verkündigung Freiberg, 1905.
- Barklay, W.*, Jesus as he saw him, London, 1963.
- Barklay, W.*, Crucified and crowned, London, 1963.
- Barklay, W.*, The Mind of Jesus, London, 1963.
- Barklay, W.*, The All-Sufficient Christ, London, 1964.
- Barklay, W.*, A new people's Life of Jesus, London, 1965.
- Barret, C. K.*, Jesus and the Gospel Tradition, Philadelphia, Fortrespress, 1967.
- Barth, F.*, Die Hauptprobleme des Lebens Jesu. III Aufl., Gütersloch, 1907.
- Barth, K.*, Christus und Adam nach Röm. 5. 2 theol. Studien (3., resp. 2 Aufl.), Zürich, EVZ-Verl., 1964.
- Bartsch, Hans.*, Das historische Problem des Lebens Jesu-Cristi, München, Kaiser Verl., 1960.
- Bartmann, B.*, Jesus Christus unser Heiland und König, I—II Aufl., Paderborn, 1926.
- Botiffol, P.*, L'enseignement de Jésus, Paris, 1910.
- Batschow, C. H.*, Jesusbild der Gegenwart, Tübingen, 1959.
- Bauer, B.*, Christus und die Cäsaren, Berlin, 1877.
- Bauer, B.*, Das Leben Jesu im Zeitalter der neutestamentlichen Apokryphen, Tübingen, 1909.
- Baur, F. Chr.*, Kristische Untersuchungen über die kanonischen Evangelien, Tübingen, 1841.
- Beasley-Murray, G. R.*, Jesus and the Future, London, 1956.
- Bebber, Van.*, Zur Chronologie des Lebens Jesu, Münster, Schöningh, 1898.
- Becker, U.*, Jesus und die Ehebrecherin, Berlin, Walter de Gruyter, 1963.
- Beek, M. A.*, Geschichte Israels von Abraham bis Ber Kochba, Stuttgart, 1961.

- Behler, G. M.*, Les paroles d'adieux du Seigneur, Paris, 1951.
- Beldie, I.*, De la Betleem la Betania, Bârlad, 1923.
- Beldie, I.*, Genealogia Mântuitorului, București, 1923.
- Beldie, I.*, Viața Mântuitorului, Galați, 1926.
- Beiser, J.*, Die Geschichte des Leidens und Sterbens, der Auferstehung und Himmelfahrt des Herrn, II Aufl., Freiburg, 1913.
- Bengsch, A.*, Croire à la résurrection, Paris, 1964.
- Benoit, R. P.*, Passion et résurrection du Seigneur, Paris, Ed. du Cerf, 1968.
- Bernard, P. R.*, Le mystère de Jésus. T. I—II, Mulhouse, Salvator, 1961.
- Berthe, G.*, Jésus-Christ, Paris, 1903.
- Bertram, G.*, Die Leidensgeschichte Jesus und der Christus-kult, Giesen, 1922.
- Bernard, A. M.*, Un certain Jésus, Paris, Ed. du Cerf, 1968.
- Rest, J. H.*, The Miracles of Christ, London, 1937.
- Beurlier, L. C.*, Le monde juif au temps de Jésus-Crist et des Apôtres, Paris, 1907.
- Beyschlag, W.*, Das Leben Jesu, Theil I—II, IV Aufl., Halle, 1901—1902.
- Bibet-Sanglé, La folie de Jésus, Vol. I—IV, Paris, 1908—1915.*
- Bischoff, E.*, Jesus und die Rabbinen, Leipzig, 1905.
- Blinzer, J.*, Der Prozess Jesu, Leipzig, 1960.
- Blaga, L.*, Religie și spirit, Sibiu, 1942.
- Blümhardt, Ch.*, Les disciples de Jésus, Paris, 1927.
- Bonhoeffer, D.*, Wer ist und wer war Jesus Christus? Seine Geschichte und seine Geheimnis, Hamburg, Furche Verl., 1963.
- Bomann, Thorleif*, Die Jesus-überlieferung im Lichte der neueren Volkskunde, Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1967.
- Bonsirven, J.*, Le judaïsme palastinien au temps de Jésus-Christ, Bloud et Gay, 1936.
- Bonsirven, J.*, Les Juifs et Jésus, Paris, 1937.
- Bornkamm, Günther*, Jesus von Nazaret. 4. und 5. Aufl., Stuttgart, W. Kohlhammer, 1960; 6. Aufl., 1963.
- Bosley, Harold*, The Character of Christ, Nashville, Abingdon Press, 1967.
- Botté, L.*, Encyclopédie de la Bible, Paris, Sequoia, 1961.
- Bougaud, E.*, Iisus Hristos, Trad. Ceruleanu, București, 1941.
- Boullaye, Pinard de la*, Jésus et l'histoire, Paris, Sepe, 1929.
- Boullaye, Pinard de la*, Jésus Messie, Paris, 1930.
- Boullaye, Pinard de la*, Le thaumaturge et le prophète, Paris, 1931.
- Boullaye, Pinard de la*, Jésus Fils de Dieu, Paris, 1932.
- Boullaye, Pinard de la*, La personne de Jésus, Paris, 1933.
- Brandon, S. G. F.*, Jesus and the Zealots, Manchester, 1967.
- Brădășianu, Al.*, Viața Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos întocmită în sens hronologic după cei 4 evangheliști, București, 1887.
- Braun, F. M.*, Jésus. Histoire et critique, Bruxelles, 1947.

- Brillet, G., Le Sauveur, Vol. I—III, Paris, 1960.*
Bruckberger, R. L., L'Histoire et Jésus-Christ, Paris, 1965.
Brunner, E., Der Mittler, Tübingen, Mohr, 1929.
Bucevski, Orest, Pe Golgota, în rev. Candela, An. IX, nr. 2 (35) Stockholm, 1981, p. 14—20.
Buchheit, G., Judas Iskarioth. Legende. Geschichte. Deutung, Berlin, 1954.
Bultmann, R., Jesus, III Aufl., Tübingen, 1971.
Bultmann, R., Kerygma and Myth. Ed. H. W. Bartsch, I—II, vols., London, 1953—1962.
Bultmann, R., Jesus und die Mythologie, Hamburg, 1964.
Bultmann, R., Das Verhältnis der urchristlichen Christusbotschaft zum historischen Jesus. IV Aufl., Heidelberg, 1965.
Bultman, R., Jésus-Mythologie et démythologisation, Paris, Ed. Seuil, 1978.
Bounatuti, E., Gesù il Cristo, Roma, 1926.
Buzy, D., Saint Jean Baptiste. Etude historique et critique, Paris, 1922.
Caillois, Roger, Ponce Pilate, Paris, Gallimard, 1963.
Carmichael, J., The Death of Jesus, New-York, Macmillan, 1962.
Cerfaux, L., Christ dans de théologie de Saint Paul, Paris, 1972.
Cerfaux, L., L'attente du Messie, Paris, Desclée de Brouwer, 1961.
Chauvin, C., Le procès de Jésus-Christ, Paris, 1904.
Chiricescu, C., Iisus Hristos, vol. I—III, București, 1901.
Chiricescu, C., Procesul Domnului, București, 1911.
Ciudin, N., Genealogia Mântuitorului după Evanghelia Sf. Matei, Iași, 1941.
Codex Apocryphus Novi Testamenti collectus, castigatus testimoniisque, censuris et animadversionibus illustratus a Johanne Alberto Fabricio. P. I—III, Hamburgi, 1703—1719.
Codex Apocryphus Novi Testamenti, opera et studio Ioannis Caroli Thilo. T. I, Lipsiae, 1832.
Congar, Yves, Jesus Christus, Stuttgart, Schawerverlag, 1967.
Conzelmann, H., Jesus von Nazareth und der Glaube an der Auferstandenen, Berlin, 1960.
Copăceanu, E., Viața lui Iisus, București, 1943.
Couchoud, P. L., Le mystère de Jésus, Paris, Rieder, 1926.
Couchoud, P. L., Le problèmes de Jésus et les origines du Christianisme, Paris, 1932.
Coulange, L., La Vierge Marie, Paris, 1925.
Crespy, G., Jésus-Christ. Genève, Labor et Fides, 1960.
Crombrugghe, M. C. van, De beata Maria Virgine, Gand, 1913.
Cullmann, O., Christ und die Zeit, Die urchristliche Zeit und Geschichtsauffassung. III Aufl., Zollikon, 1962.
Cullmann, O., Saint-Pierre, disciple, apôtre, martyr, Neuchâtel (Suisse). Ed. Delachaux et Niestlé, 1952.

Cullmann, O., Heil als Geschichte. Heilsgeschichtliche Existenz im Neuen Testament, Tübingen, 1965.

Dalman, G., Jesus-Jeschua, Leipzig, 1922.

Dalman, G., Les itinéraires de Jésus, Paris, 1930.

Dalman, G., Orte und Wege Jesu. III Aufl., Gütersloach, 1930.

Dahl, N. A., Das historische Jesus als geschichtswissenschaftliches und theologisches Problem, Göttingen, 1955.

Daniélou, J., Les manuscrits de la Mer Morte et les origines du Christianisme, Paris, 1957.

Daniélou, J., Jean-Baptiste, témoin de L'Agneau, Paris, 1964.

Daniélou, J., Les Evangiles de l'Enfance, Paris, Seuil, 1968.

Dehn, G., Le Fils de Dieu, Genève, Labor et Fides, 1968.

Deimel, L., Leib Cristi, Freiburg im Breisgau, 1940.

Dennefeld, L., Le Messianisme, Paris, 1929.

Dheilly, J., Le peuple de l'ancienne Alliance. Ed. IV, Paris, 1963.

Diamandi, St., Fiul lui Dumnezeu — Fiul omului. Vol. I—III, București, 1943.

Dibelius, M., Jesus. 4 Aufl. mit einem Nachtrag von Werner Georg Kümmel, Berlin, Walter De Gruyter, 1966.

Dibelius, M., Die Botschaft von Jesus Christus. Hrg. von H. Conzelmann, München u. Leipzig, 1967.

Dictionary of the Bible, II ed. F. C. Grant and H. H. Rowley, Edinburg, T. and Klark, 1963.

Didon, P., Jesus-Christ, Paris, 1981.

Dobschütz, E., Der Process Jesu nach des Acta Pilati, Gießen, 1902.

Dräseke, J., Jesus und Nikodemus. Lüneburg, 1928.

Dufour, Xavier, Leon, Les Evangiles et l'histoire de Jésus, Paris, Seuil, 1963.

Dunkerley, R., Le Christ, Paris, Gallimard, 1963.

Dupont-Soamer, A., Les écrits essenien découverts près de la Mer Morte, Paris, Payot, 1959.

Duquoc, Christian, Christologie. 1. L'homme Jésus, Paris, Ed. du Cerf, 1968.

Durrwell, F. X., The Resurrection, London, 1964.

Edersheim, A., The Life and Times of Jesus the Messiah. 2. vois., r.p. 1959.

Egenter, R., The Desecration of Christ, London, Burns and Oates, 1967.

Ehrlich, E. L., Geschichte Israels von den Anfängen bis zur Zerstörung des Tempels (70 n.Chr.), Berlin, 1958.

Fallon, P., Life of Jesus, London, Burns and Oates, 1967.

Farrar, F., Vie de Jésus-Christ, Paris, 1886.

Fascher, Erich, Der historische Jesus und der Kerygmatische Christus, Berlin, 1960.

Felder, H., Jesus Christus. I—II Bde. Aufl., Paderborn, 1921—1923.

- Festugière A. J.*, Le monde gréco-romain au temps de Notre Seigneur, Paris, Bloud et Gay, 1936.
- Feuillet, A.*, Le Christ Sagesse de Dieu, Paris, Gabalda, 1967.
- Fillion, L., Cl.*, St. Jean l'évangéliste, sa vie et ses écrits, Paris, 1907.
- Fillion, L., Cl.*, La vie de Notre Seigneur Jésus-Christ. T. I—III, Paris, 1925.
- Finegan, J.*, Handbook of biblical Chronology, Princeton University, Press., 1964.
- Fouard, C.*, Saint Pierre et les premières années du Christianisme, XIV Ed., Paris, 1922.
- Fritsch, C. T.*, The Qumram Community, Its history and scrolls, London, 1956.
- Fruma, I.*, — *Marcu, Gr.*, — Procesul Mântuitorului, Sibiu, 1945.
- Fuchs, E.*, Zur Frage nach dem historischen Jesus, Tübingen, 1960.
- Geiselmann, J. R.*, Jesus der Christus. Die Urform des apostolischen Keryfmas als Norm unserer Verkündigung und Theologie von Jesus Christus, Stuttgart, 1951.
- Geiselmann, J. R.*, Jesus der Christus. Teil 1—2. II Aufl., München, Kösel-Verlag, 1965.
- Gheorghiu V.*, Anul și ziua morții Domnului nostru Iisus Hristos, Cernăuți, 1925.
- Girard, Ch. L.*, Le cadre chronologique du Ministère de Jésus, Paris, Gabalda, 1967.
- Goetcher, P.*, Petrus und seine Zeit, Wien-München, Tyrolia Verl., 1959.
- Goguel, M.*, La vie de Jésus, Paris, Payot, 1932.
- Goguel, M.*, Jésus de Nazareth, mythe ou histoire ? Paris, Payot, 1936.
- Gogarten, Friedrich*, Die Verkündigung Jesu Christi. II Aufl., Tübingen, Mohr (Siebeck), 1965.
- Goodier, A.*, The public life of our Lord Jesus Christ. 2 vols., London, 1958.
- Goodspeed, E. J.*, A life of Jesus, London, 1970.
- Grandmaison L. de*, Jésus-Christ, la personne, son message, ses preuves. Vol. I—II, Ed. XIV, Paris, 1931.
- Grant, F. C.*, The Passion of the King, London, 1955.
- Grillmeier, M. Alois*, L'image du Christ dans la théologie d'aujourd'hui II, Trad, par Y. Cl. Gêrlébanrt, Paris, desclee de Brouwer, 1963.
- Gruber-Kagitot, C.*, Jésus et les pharisiens, Paris, 1964.
- Grundmann, Walter*, Die Geschichte Jesu Christi. III Aufl., Berlin. 1961.
- Guardini, R.*, Das Bild von Jesus dem Christus im Neuen Testament. Freiburg im Br., Herder, 1964.
- Guardini, R.*, The Humanity of Christ, London, Burns and Oates, 1967.
- Guignegert, Ch.*, La vie cachée de Jésus, Paris, 1921.

- Guignebert, Ch., Jésus, Paris, La Renaissance du livre, 1933.
- Guignebert, Ch., Le monde juif vers le temps de Jésus, Paris, 1935.
- Guignebert, Ch., Le problème de Jésus, Paris, Flammarion, 1936.
- Guignebert, Ch., Le Christ, Paris, Albin Michel, 1948.
- Gutwenger, E., Bewusstsein und Wissen Christi, Innsbruck, 1959.
- Guy, H. A., The Life of Christ, London, 1951.
- Haenchen, E., Der Weg Jesu, Berlin, A. Töpelmann, 1966.
- Hammer, J., Quand Jésus vivait parmi nous. Tome I. Jeuneusee et Galilée. Tome II. Judée et Passion, Paris, 1954.
- Hanson, A. T., Jesus Christ in the Old Testament, London, 1965.
- Harghel, A., Frații Domnului Iisus Hristos, Chișinău, 1927.
- Harghel, A., Invierea Domnului nostru Iisus Hristos, Chișinău, 1928.
- Haring, B., Das Gesetz Christi. I. VI Aufl., Freiburg, 1961.
- Harnack, A., Des Wessen des Christentums, Leipzig, 1900.
- Harnack, A., Lukas der Arzt, Leipzig, 1906.
- Harnack, A., Sprüche und Reden Jesu, Leipzig, 1907.
- Hebert, G., The Christ of Faith and the Christ of history, London, 1962.
- Hegel, Vie de Jésus. Trad. par D. D. Roșca, Paris, J. Gamber, 1928.
- Heinisch, P., Christus der Erlöser im Alten Testament, Graz, 1955.
- Hennecke, E., Neutestamentliche Apokryphen. I—II, Bde, III Aufl., hrsg. v. W. Schneemelcher, Tübingen u. Leipzig, 1959—1964.
- Herzog, G., La Sainte Vierge dans l'histoire, 1908.
- Hockel, A., Christus, der Erstgeborene, Düsseldorf, 1965.
- Huby, J., Le discours de Jésus après la Cène, Paris, 1932.
- Jaubert, A., La date de la Cène. Calendrier biblique et Liturgie chrétienne, Paris, Gabalda, 1967.
- Jean, Charles F., Le milieu biblique avant de Jésus-Christ. T. I. — III, Paris, 1923—1936.
- Jeremias, J., Jérusalem au temps de Jésus, Paris, Ed. du Cerf, 1967.
- Jouquet, P. L., L'Impérialisme macédonien et l'hellénisation de l'Orient, Paris, 1933.
- Kalogirou, I. Or., Maria i Aeiparthenos Theotokos kata tin orthodoxon pistin. Thessaloniki, 1957.
- Kastner, K., Jesus vor Pilatus, Münster i.W., 1912.
- Katzner, H., Jesus vor den Hohenrät, Breslau, 1930.
- Keller, Werner, Und die Bibel hat doch recht, Reinbek b. Hamburg; Rowohlt, 1964.

- Ketter, P., Christus und die Frauen. Frauenleben und Frauen-
gestalten im Neuen Testament, Düsseldorf, 1933.
- Knox, J., The Death of Christ, London, 1959.
- Kontostatou, M., O bios tou Iesou kata ta Evaghelia. Tom. I,
En Atenais, 1933.
- Krammer, W., Christos, Kyrios, Cottessohn, Bonn, 1963.
- Lagrange, M. J., Le messianisme chez les Juifs, Paris, 1909.
- Laurentin, R., Jésus au temple, Paris, Gabalda, 1967.
- Lengsfeld, P., Adam und Christus, Essen, 1965.
- Léon-Dufour, X., Les Evangiles et l'histoire de Jésus, Paris,
1963.
- Lepin, M., Le problème de Jésus, Paris, 1936.
- Lewis, E. P., Jesus of Galilee. Saviour of Men, London, 1954.
- Lohse, E., Die Geschichte des Leidens und Sterbens Jesu
Christi, Gütersloch, Verl. Hans C. Mohn, 1964.
- Loisy, A., Jésus, Paris, 1909.
- Loisy, A., Histoire et mythe à propos de Jésus-Christ, Paris,
1938.
- Ludwig, E., Le Fils de l'Homme. Histoire d'un prophète. Trad.
de l'allemand par G. Gidon, Paris, Payot, 1928.
- Maier, Fr. W., Jesus, der Lehrer der Gottesherrschaft, Würz-
burg, 1965.
- Marxsen, W., Die Auferstehung Jesu als historisches und als
theologisches Problem, Gütersloch, Verl. Hans G. Mohn,
1965.
- Massaux, E., La venue du Messie. Messianisme et eschatologie,
Paris, Desclee De Brouwer, 1962.
- Mauriac, F., Vie de Jésus, Paris, 1936.
- Merlier, O., Itinéraire de Jésus et chronologie dans le quatrième
Evangile, Paris, P.U.F., 1961.
- Mihălcescu, I., Viața Mântuitorului. Ed. a III-a, București, 1927.
- Mommert, F., Zur Chronologie des Lebens Jesu, Leipzig, 1909.
- Monod, W., Jésus ou Barabbas, Paris, 1925.
- Müller, G. A., Christus bei Flavius Joseph. II Aufl., Innsbruck,
1895.
- Munteanu, L., Viața Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Cluj,
1942.
- Neaga, N., Hristos în Vechiul Testament, Sibiu, 1944.
- Nisin, A., Histoire de Jésus, Paris, Ed. du Seuil, 1965.
- Noth, M., Geschichte Israels. VI Aufl., Göttingen, 1966.
- Notowitsch, N., La vie inconnue de Jésus-Christ, Paris, 1894.
- Oesterley, W. O. E., The evolution of the messianic Idea, Lon-
don, 1908.
- Ollivier, M. J., La vie cachée de Jésus. Etude historique sur
l'enfance et la jeunesse du Redempteur, Paris, 1904.
- Ollivier, M. J., Les amitiés de Jésus, Paris, P. Lethielleux, 1929.

- Omodeo, A.*, Gesù il Nazareo. Ed. II, Neapole, 1958.
- Ott, H.*, Die Frage nach dem historischen Jesu und die Ontologie der Geschichte, Zürich, 1960.
- Papini, G.*, Viața lui Iisus. Trad. A. Marcu, București, 1939.
- Papini, G.*, Martorii patimilor. Trad. A. Mihăilescu, București, 1941.
- Parrot, A.*, Golgotha et Saint-Sépulcre, Paris, 1955.
- Parrot, A.*, Terre du Christ. Archéologie, histoire, géographie, Paris, Delachaux et Niestlé, 1966.
- Perowne, Stewart*, Hérode le Grand et son épouse. Trad. de N. Gara, Paris, Hachette, 1958.
- Pinard, H.*, Jésus et l'histoire, Paris, 1931.
- Poizat, A.*, La vie et l'oeuvre de Jésus, Paris, 1930.
- Popot, J.*, Un prisonnier nommé Jésus. Pierre et Judas, Paris, 1964.
- Preiss, Th.*, Le Fils de l'homme, Paris, 1953.
- Prat, F.*, Jésus-Christ. Sa vie, sa doctrine, son oeuvre. T. I—II, Paris, Beauchesne et ses Fils.
- Ramsay, A. M.*, The Resurrection of Christ, London, 1965.
- Rasmussen, E.*, — *Rothenburg, A.*, Jesus, eine vergleichende psychopathologische Studie, Leipzig, 1905.
- Raucourt, G. de.*, La vérité sur Jésus de Nazareth, Paris, 1935.
- Renan, E.*, Les Apôtres, Paris, 1866.
- Renan, E.*, Viața lui Iisus. Trad. N. Damian, București, 1921.
- Rengsdorf, K. H.*, Die Auferstehung Jesu. IV. Aufl., Witten, 1960.
- Renou, A.*, et *Beatrix, M.*, La vierge et les femmes de Palestine, Paris, Gabalda, 1967.
- Révillie, A.*, Jésus de Nazareth, II ed., vol. I—II, Paris, 1906.
- Rezuș, P.*, Mariologia ortodoxă, în Ortodoxia, II (1950), nr. 4, București, p. 515—558.
- Rezuș, P.*, Istoricitatea Mântuitorului, în Studii teologice. IX (1957), nr. 3—4, București, 1957, p. 177—199.
- Rezuș, P.*, Temeiurile învierii, în Glasul Bisericii, nr. 4, București, 1958, p. 38—40.
- Rezuș, P.*, Domnul nostru Iisus Hristos ca învățător, în rev. Mitropolia Olteniei, XVII (1965), nr. 1—2, Craiova, p. 3—8.
- Rezuș, P.*, Domnul nostru Iisus Hristos în teologia contemporană, în Mitropolia Moldovei și Sucevei, XLI (1965), nr. 5—6, Iași, 1965, p. 3—8.
- Riedlinger, H.*, Gesschichtlichkeit von Vollendung des Wissens Christi, Freiburg-Basel-Wien, 1966.
- Ristow, H. u. Matthiae, K. (Hrsg.)*, Der historische Jesus und der kerygmatische Christus. II Aufl., Berlin, 1961.
- Robinson, J. M.*, Jesus of Nazareth, London, 1960.
- Robinson, J. M.*, Kerygma und historischer Jesus, Zürich u. Stuttgart, Zwingli Verlag, 1960.

- Rolla, A., *La Biblia di fronte alle ultime scoperte*. Ed. IV, Roma, 1962.
- Roux, Jean-Paul, *Jésus*, Paris, Fayard, 1989.
- Sabourin, L., *Les noms et les titres de Jésus*, Paris, 1963.
- Salvatorelli, L., *Il significato di Nazareno*, Roma, 1911.
- Schaefer, H., *Jesus in psychiatrischer Beleuchtung*, Berlin, 1910.
- Schalit, A., *König Herodes. Der Mann und sein Werk*, Berlin, Walter de Gruyter, 1967.
- Schmidt, C., *Der Benanbrief*, Leipzig, 1921.
- Schubert, K., *Die Gemeinde vom Toten Mer. Ihre Entstehung und ihre Lehren*, München, Basel, 1958.
- Schubert, K., *Vom Messias zum Christus*, Wien, Verlag Herder, 1966.
- Schweitzer, A., *Geschichte der Leben-Jesu-Forschung*. Bd. I—II, Bon, 1966.
- Scobie, Charles H. H., *John the Baptist*, London, 1964.
- Senarclens, Jacques de, *La personne et l'oeuvre de Jésus-Christ*, Genève, Labor et Fides, 1958.
- Sertillanges, A. D., *Jésus*, Paris, 1927.
- Serouya, H., *Les Esséniens*, Paris, Calmann-Lewy, 1959.
- Sesan, M. P., *Cronologia vieții Mântuitorului*, Caransebeș, 1947.
- Shreeen, J. Fulton, *L'Eternel Galiléen*, Paris, Salvator, 1968.
- Simon, M., *Les sectes juives au temps de Jésus*, Paris, 1960.
- Slenczka, R., *Geschichtlichkeit und Personsein Jesu Christi*, Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1967.
- Stăniloae, D., *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Sibiu, 1943.
- Stauffer, E., *Jesús und die Wüstengemeinde am Toten Mer*, Stuttgart.
- Stauffer, E., *Jesus and His Story*, London, 1960.
- Stauffer, E., *Jesus war ganz anders*, Hamburg, Wittig, 1967.
- Strauss, D. F., *Das Leben Jesu kritisch bearbeitet*. I—II, Bde, Tübingen, 1833—1836.
- Taylor, V., *The Names of Jesus*, Oxford, 1953.
- Taylor, V., *Life and Ministry of Jesus*, Oxford, 1954.
- Taylor, V., *The Person of Christ in New Testament Teaching*, Oxford, 1958.
- Thurian, M., *Marie, Mère du Seigneur*, Paris, Ed. du Cerf, 1968.
- Trueblood, E. D., *The Humour of Christ*, London, 1965.
- Vitali, Filaretou Apost., *Iisous Hristos kai agioi topoi*, Athenais, 1964.
- Voigt, H., *Die Geschichte Jesu und die Astrologie*, Leipzig, 1911.
- Vornicescu, Nestor Mitru., *Pastorală la Praznicul Nașterii Domnului*, Craiova, 1983.
- Vornicescu, Nestor Mitru., *Pastorală la Sfintele Paști*, Craiova, 1984.
- Wagner, G., *La mort et la résurrection de Jésus-Christ*, Montpellier, 1967.

- Welhausen, J.*, Die Pharisäer und die Saddukäer. II Aufl., Hanower, 1924.
- Westberg, F.*, Die biblische Chronologie nach Flavius Josephus und das Todes-jahr Jesu, Leipzig, Deichert's Verl., 1910.
- William, F. M.*, Jésus dans son pays et dans son peuple. Du baptême de Jean à la Passion. Trad, par H. Laponge, Mulhouse, 1962.

Zahrnt, Heinz, The historical Jesus, London, Collins, 1963.

Succava 1948 — Bucureşti. 1984.

Cartea a doua

*Evanghelia apocrifă
după Simon Petru,
cuprinzând întâmplări care
nu sunt în cele patru
Evanghelii canonice*

NOTĂ :

Cercetând aproape exhaustiv extrem de bogata bibliografie hristologică, m-am oprit la cele mai vechi izvoare și anume atât la Evangheliile canonice, cât și la cele apocrife. Sugestii ale exegezei și ale ermeneuticii n-au lipsit, în timpul îndelungat al studiului. Trebuie de specificat că Evangheliile canonice nu cuprind întreaga viață și activitate ale lui Iisus Hristos, rămânând multe întâmplări pe dinafară din puținii ani istorici, petrecuți de El în coordonatele cronologiei antice și geografiei, deci hic et nunc. Teologul, istoricul și literatul dau deci de goluri biografice, mari între 12 și 30 de ani, mai mici din momentul începerii activității mesianice.

Această Evanghelie apocrifă după Simon Petru urmează pilda celorlalte „apocrife”. Ea este o încercare laborioasă de a umple aceste „goluri”, căutând totdeauna o întemeiere istorică și logică, după îndelungi meditații. Expunerea păstrează cu multă acribie realizarea atmosferei biblice, prin folosirea stilisticii autorilor sacri, mai ales sinoptici, și prin descoperirea posibil-veridică a unor întâmplări biografice specifice, hristologice. Cartea, prin contribuțiile sale inedite, își revendică, așadar, cu modestie, un loc între cărțile ziditoare de suflet și generatoare de meditații superioare.

Întreaga încărcătură biografică care inundă, de obicei, biografiile iisusiene, fie ortodoxe, fie romano-catolice, fie protestante, am concentrat-o în această Evanghelie apocrifă. Am evitat, în felul acesta, plâsmuirile neveridice, ipotetice, ale biografiilor ademeniți sau furați de mitic, pentru a folosi, în locul lui, „apocriful”. Diferența nu este mare, dar demarcația a fost necesară, în contextul biblic, utilizat corect sau subiectiv de specialiști și de amatori. Între biografia servilă textelor până la identificare și biografia literară, inventivă și debitoare romanțării, m-am văzut obligat, după o informare biobibliografică exhaustivă, să despart pământul stabil de oceanul în permanentă mișcare al acestei personalități, care cuprinde întregul dramatism al omului în ipostaza sa divino-umană. Evanghelia apocrifă după Simon Petru, Apostolul care l-a cunoscut cel mai bine pe Iisus Hristos, este o întrebare și un răspuns pe care autorul

le adresează infinitului. Ea cuprinde aşchile de marmură, căzute de sub dalta care a încercat cioplirea statuii. Ca într-un estuar, se adună atât nedumeririle, cât şi lămuririle, iscate în decursul celor aproape două milenii, în albia adâncă a celei mai contestate, dar şi mai adorate persoane din istoria omenirii.

P. R.

MOTO :

*„Să nu spunei nimic despre
mine, înainte de a spune
totul despre voi.”*

**(Evanghelia după Simon Petru
XIV, 40)**

EVANGHELIA DUPĂ SIMON PETRU

1. 1. Evanghelia lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care s-a scris de Simon Petru, cel lepădat din apostolia Domnului și iarăși primit întru dânsa.

2. Despre faptele adevărate între noi s-au alcătuit multe istorisiri, iar vestirea lor s-a făcut pretutindeni.

3. Pentru aceasta și eu Simon Petru, apostol și slujitor al lui Iisus Hristos, fiind împreună cu fratele meu Andrei de la început văzători ai Cuvântului și ai măririi acestuia,

4. m-am hotărât în temnițele Romei, unde mă aflu și-mi aștept izbăvirea, să înșir cu de-amănuntul, așa cum s-au petrecut, încă în viață fiind Iisus, și alte fapte ale lui care nu s-au scris mai înainte din grabă sau din neștiință,

5. ca să se adeverească învățăturile lui, căci viața mea a ajuns la sorocul ei și degrabă voi lepăda cortul acesta.

6. Arătat-u-s-a în zilele cezarului August o stea, în părțile răsăritului, care se îndrepta spre Iudeea.

7. Și văzând-o magii din turnurile lor de veghe, au înțeles vestirea nașterii unui fiu de rege în acea parte a lumii.

8. Deci sculându-se ei, au pornit către acea țară, ispitind oamenii și slobozind acea veste și altora.

9. Iar steaua merge pe cer înaintea lor.

10. Și au aflat magii, intrând în ținuturile Iudeii, câte se întâmplaseră de curând, fiind oamenii tulburați foarte și socotind semnele care se făceau pe pământ și în cer ca o împlinire a timpurilor.

11. Că ieșise în zilele acelea poruncă de la cezarul să se înscrie fiecare în cetatea sa și s-a făcut mare amestec de oameni în toată Siria, peste care stăpânea în acea vreme Quirinus.

12. Pretutindenii, magii se întâlneau cu cei plecați să se înscrie în locurile lor de naștere, după porunca împărătească.

13. Deci steaua mergând spre Ierusalim, aici au ajuns și magii.

14. Iar rege al Iudeii era atunci Irod.

15. Și se înspăimântaseră toți supușii lui de steaua aceea care se arătase pe cer, venind asupra lor și luminând puternic noaptea ca ziua.

16. Și dacă au ajuns magii în Ierusalim, îndată au întrebat dacă nu s-a născut de curând un fiu în casa regelui și a auzit Irod despre aceasta, căci steaua lumina pe cer.

17. Și s-a tulburat regele și tot Ierusalimul cu el; și i-a chemat la dânsul pe acei magi în ascuns, întrebându-i cu de-amănuntul de vremea în care s-a arătat steaua și de cursul ei.

18. Și după ce a aflat toate, a adunat Irod pe maimarii preoților și pe cărturarii poporului, întrebându-i: „Unde este să se nască Mesia, căci steaua aceasta este semnul lui?”

19. Și ei i-au zis: „În Betleemul Iudeii, că așa s-a scris prin proorocul: Și tu, Bethleeme, pământul lui Iuda, nicidecum nu ești mai mic între domniile lui Iuda; că din tine va ieși povățuitor care va paște pe poporul meu Israel”.

20. Atunci Irod le-a dat drumul magilor, zicând: „Mergeți la Betleem și cercetați cu amănuntul despre prunc și, dacă-l veți afla, să-mi vestiți și mie, ca și eu, venind, să mă închin lui”.

21. Și se purta Irod cu gândul ca să prindă pruncul și să-l piardă.

22. Ieșind de la Irod, magii s-au dus iarăși după stea, care mergea înaintea lor.

23. Așa au mers ei mai departe spre Betleem, cetatea lui David.

24. Aici se adăpostiseră Iosif, teslarul din Nazaretul Galileii, care era din seminția lui David, împreună eu fecioara Maria, logodnica lui, sosiți din călătorie în cetatea lor, ca să se înscrie după porunca cezarului.

25. Neaflând loc de mas în nici o casă de oaspeți, ei se adăpostiseră într-un sălaș de vite.

26. Iar fecioara Maria fiind într-a noua lună, din lucrarea Duhului Sfânt, a născut prunc, ca să se adeverească toate câte le-a zis Domnul prin prorocul: „Iată feciora în pântece va avea și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuil”.

27. Iar când s-a născut pruncul, s-au liniștit deodată toate stihiiile firii și s-a făcut tăcere mare în Betleem și-n împrejurimi și îndată au cântat cocoșii întâia oară și s-a făcut lumină ca ziua, risipind negurile.

28. Și munții au dat sunet, și copacii s-au clătît, ca să se adeverească și cuvintele prorocului care zice: „Munții și dealurile vor răsună de veselie înaintea voastră și toți copacii din câmpie vor bate din palme”.

29. Și s-au deschis cerurile și s-a văzut mulțime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu și zicând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni și bunăvoie”.

30. Un înger s-a arătat unor păstori din partea aceea și le-a zis: „Nu vă temeți, căci iată vă binevestesc bucurie mare, care va fi pentru întreg poporul, că s-a născut astăzi, în cetatea lui David, Mesia care este Hristos.

31. Aceasta vă va fi semn: Veți afla un prunc înfășat, culcat în iesle”.

32. Venind păstorii, au aflat pruncul și i s-au închinat, spunând toate câte le-au auzit de la înger și s-au mirat toți, iar Maria păstra toate cuvintele acelea câte le auzea, punându-le în inima sa, ca să le spună și altora.

33. Trecând opt zile, după ce au tăiat pruncul împrejur și i-au pus numele Iisus, s-a oprit și steaua, care venea de la răsărit, deasupra sălașului și au sosit și magii și s-au închinat pruncului, aducând-i daruri: aur, smirnă și tămâie.

34. Și a stat steaua deasupra sălașului din Betleem încă o zi, apoi s-a mistuit în înălțime, iar magii, odihnindu-se de greul drumului, au luat înștiințare prin vis să nu se întoarcă la Irod și s-au dus pe altă cale în țara lor.

35. Plecând ei, îngerul Domnului s-a arătat lui Iosif în vis, zicând: „Împlinindu-se zilele curățirii, fii vrednic să duci pruncul la Ierusalim și pune-l înaintea Domnului, apoi ia-l și fugi în Egipt, împreună cu mama lui, și rămâi acolo până ce îți voi da semn de întoarcere, căci Irod va ucide pruncii de seama lui”.

36. Sculându-se Iosif, a luat pruncul și pe mama lui și a ieșit din Betleem noaptea și, ducându-se la Ierusalim, l-a dat în mâinile dreptului Simeon, care l-a binecuvântat și a împlinit toate cele rânduite de lege.

37. Apoi Iosif, împreună cu pruncul și mama lui, s-au dus în Egipt, călăuziți de înger.

38. Acolo au așteptat semnul de întoarcere, ca să se îplinească și-n această privință ceea ce s-a zis de Domnul: „Din Egipt am chemat pe fiul meu”.

39. Irod, așteptând zadarnic vestirea magilor și văzând că a apus steaua, s-a mâniat foarte și a poruncit ostașilor săi să omoare toți pruncii nou-născuți din Betleem și din hotarele lui în vârstă de doi ani și mai mici, socotind vremea după cele aflate de la magi, ca să-l piardă odată cu pruncii uciși și pe Mesia.

40. Și a stat Iosif cu pruncul și cu mama lui în Egipt un an.

41. Iar după ce a murit Irod, luând înștiințare de la înger, s-a întors în pământul lui Israel, în cetatea care se numește Nazaret, ca să se îplinească toate cele zise prin proroci.

42. Și era anul întâi al domniei lui Arhelau.

II. 1. Și creștea pruncul în Nazaret, în casa părinților săi, și se întărea cu duhul, sporind cu vârsta în înțelepciune și har.

2. Și fiind Iisus ca la șapte ani, l-au dat Iosif și Maria la un învățător de lege care se afla în Nazaret, ca să se ispitească în tainele cele sfinte.

3. Și a învățat Iisus legea și prorocii cinci ani de zile, încât nu era lucru pe care să nu-l cunoască și taină pe care să n-o dezlege.

4. Iar la urmă învățătorul de lege nu mai avea ce să-l învețe ci-l asculta el pe Iisus, dobândind învățatură de la dânsul și zicând : „Darul minții tale e mai mare decât al meu și decât al tuturor învățătorilor de lege.

5. Va veni vremea când Dumnezeu va rușina pe toți cărturarii lui Israel, ca să se împlinească cuvintele Scripturii care zice : Căci din mine va ieși legea și voi pune legea mea lumină poporului «Iar aceste cuvinte s-au împlinit»”.

6. Și dovedind Iisus înțelepciune multă, avea har la Dumnezeu și la oameni.

7. Că venind oarecând doi păstori certându-se, au cerșit sfat de la învățătorul de lege zicând : „Ajută-ne, că ești învățător de lege și cunoști cheia înțelepciunii.

8. Iată turmele noastre s-au împreunat și s-au amestecat și nu ne mai cunoaștem oile.

9. Ce vom face, că sunt oi care dau mai mult lapte și oi care dau mai puțin și sunt oi sterpe ? Cum vom căpăta al nostru înapoi ?”

10. Și s-a minunat învățătorul de lege de-așa întâmplare și n-a știut ce să zică.

11. Iar Iisus, care avea doisprezece ani, sta și asculta.

12. Și văzând că învățătorul nu le dă sfat, a întrebat pe unul dintre păstori : „Câte oi ai ?” „Optzeci” — a răspuns acela.

13. „Dar tu câte oi ai” — l-a întrebat pe celălalt. „Eu am șasezeci de oi” — a răspuns și acela.

14. Și a întrebat iarăși Iisus : „De ce nu v-ați însemnat oile ?”

15. Și au făcut cunoscut amândoi păstorii că nădăjduiau în semnele altora, iar ei nu-și însemnau oile lor.

16. Atunci le-a spus Iisus : „Pașteți-vă oile împreună, până ce le veți cunoaște ale cui sunt și împărțiți-vă fructul lor cu dreptate, dând fiecăruia partea care i se cuvine. Iar după ce vă veți cunoaște oile,

puneți-le semne, ca să nu vi se mai întâmple așa ceva”.

17. Și s-au dus cei doi păstori, mulțumiți de sfatul lui Iisus.

18. Și multe altele făcea, încât se minunau cei ce-l ascultau.

19. Și era Iisus ca de douăzeci și cinci de ani când i-a căutat în pustie pe oamenii dreptății, ca să le cunoască învățăturile și a stat cu ei.

20. Și cuprinzând putere multă, îi dovedea pe toți căți i se împotriveau în cuvânt.

21. Așa, era un învățător mare esenian, care tălmăcea scripturile, și a venit Iisus la dânsul și l-a întrebat: „Învățătorule, de ce sunt atâtea scripturi? Au toate sunt la fel de bune? Și ce se întâmplă cu cei care nu le cunosc?”

22. Și i-a răspuns esenianul: „Cine întreabă să întrebe numai o dată, nu de trei ori ca tine, tinere. Totuși, eu îți voi răspunde, pe rând, la întrebările tale.

23. Sunt atâtea scripturi, ca să ne arate credințele vechi. Nu toate scripturile sunt la fel de bune, ci unele sunt și netrebnice. Pentru aceasta sunt învățători de lege, ca să le vădească.

24. Cei ce nu cunosc scripturile rătăcesc, dar e vai de aceia care le cunosc și rătăcesc, răstălmăcindu-le”.

III. 1. Din clipa aceea, Iisus n-a mai pus niciodată decât o singură întrebare, iar despre scripturi învăța, zicând:

2. „Vai vouă, cărturari sterpi și fățarnici! Că scripturile vă schimbă inimile în table de piatră și cântăriți oamenii după literele legii!

3. Căci legea a fost scrisă numai o singură dată, dar este încercată de mii de ori și nu toți cei care îi cunosc tăria sunt judecați cu dreptate.

4. Că în o seamă de privințe legea se învechește, iar în altele oamenii au trebuințe noi pe care nu le mai află în lege, de aceea legea veche nu mai ajunge până la noi și s-a scurtat, făcându-se de lipsă împlinirea ei.

5. Vai vouă celor care greșiți, știind scripturile, căci vă închipuiți că știți mai multe decât cei care le-au scris și căutați dezlegare acolo unde nu este!

6. Că împărțiți firul în patru și căutați adâncuri acolo unde-i loc șes și aflați drum bun acolo unde este prăpastie.

7. Vai vouă, cunoscătorilor de scripturi, căci învățătura v-a înfumurat și-n locul învățaturii celei adevărate ați pus-o pe-a voastră! Vai vouă, că pe cea adevărată ați uitat-o, iar a voastră este mincinoasă!

8. Vai vouă, că v-ați adăpat cu miere și sunteți plini de fiere! Că scripturile nu sunt date ca să înrăutățească omul, ci să-l facă mai bun și mai înțelept.

9. Vai vouă celor care vă socotiți măsură scripturilor și călăuze tuturor oamenilor, că sarcina voastră este mai mare decât umerii voștri și vă veți poticni sub dânsa!

10. Vai vouă de două ori, că opriți oamenii să cugete în numele unor adevăruri vechi, și puneți stavilă luminii, iubind întunecul!

11. Vai vouă de trei ori, că-i împovărați pe alții, cercetând scripturile, iar voi trăiți în afara lor, socotindu-vă învățători oamenilor!

IV. 1. Și mergând Iisus în pustiul mării, ca să-i vadă pe oamenii dreptății cum trăiesc, iată a ajuns la o fântână care secase de multă vreme și nu mai avea apă.

2. În pustiul acela era și Ioan, fiul lui Zaharia și al Elisavetei, care se supusese duhului său și se pregătea de propovăduire.

3. Și s-a oprit Iisus la fântâna aceea și-a vrut să-și potolească setea și n-a putut.

4. Și l-a întrebat Ioan: „Ce vei face, că iată apă nu-i?”

5. Și a cerut Iisus o suliță și a întepat fântâna în izvorul ei și îndată a curs apă și a băut. Și s-au minunat toți văzând puterea lui.

6. Iar oamenii aceia care trăiau în pustiu s-au apropiat de Iisus și l-au întrebat: „Ce ne vei spune de-

spre viața noastră, că iată trăim în curățenie și nu cunoaștem răutățile lumii ?”

7. Și le-a răspuns Iisus : „Fericit este omul care-și este lui însuși măsură și nu se abate de la calea dreptilor,

8. Dar mai fericit este acela care rămâne în lume și arată calea cea adevărată oamenilor, ca să nu rătăcească, neavând învățători.

9. Că pustiul nu este al oamenilor, ci lumea.

10. Socotiți, așadar, lumea pustiu și arătați-vă lumii, nu fugiți de dânsa, și plata voastră veți primi-o de la oameni, nu de la fiarele pustiului care nu vă înțeleg”.

11. Și iarăși l-au întrebat : „Cum poate trăi un drept în lume, când sunt atâtea lucruri pierzătoare de suflet ?”

12. Și a răspuns Iisus : „Omul socoate lucrurile pierzătoare, dar ele nu sunt, ci totul este cum le folosește.

13. Cu un cuțit poți tăia pâine, dar poți vărsa și sânge nevinovat.

14. Lumea-i pierzătoare pentru fiii pierzării, nu pentru fiii luminii. Ieșiți în lume și luminați lumea, nu vă ascundeți în pustiuri !”

15. Și din clipa aceea mulți dintre acei oameni au ieșit în lume și propovăduiau curățenia cu cuvântul și cu fapta, iar unul dintre aceștia era și Ioan.

V. 1. Deci apropiindu-se Ioan de Iisus, l-a întrebat : „Ce voi face, ca să întorc lumea de pe drumul pierzării ?”

2. Și i-a răspuns Iisus : „Fă-i stavilă din viața ta !”

3. Și n-a înțeles Ioan, că era om aspru cu sine și cu alții și nu se afla blândețe în inima sa.

4. Și a zis Ioan : „Trebuie să înfrunt lumea. Cuvântul meu va fi ca măciuca și va lovi răutatea lumii în frunte, cum lovește păstorul boul”.

5. Și i-a răspuns Iisus : „Răutatea naște răutate. Cei răi se vor face mai răi și te vor lovi până ce te vor nimici. Cuvântul tău va fi ca o sabie și el îți va tăia capul”.

6. Mai târziu, s-a împlinit prorocia lui Iisus și Ioan a fost ucis de cuvântul său pe care l-a slobozit împotriva Irodiadei, soția fratelui lui Irod tetrarhul.

7. Căci înfruntându-i pe amândoi și spunându-le că nu se cade să trăiască împreună, a fost prins și sortit morții.

8. Și propovăduia Iisus așa: „Și eu voi aduce o sabie în lume, dar sabia aceasta va fi sabia dragostei. Ea va tăia fâgaș mai adânc decât răutatea.

9. Că omul poate fi rău, dar poate fi și bun. Bunătatea și dragostea n-au margini și omul nu poate fi niciodată destul de bun, ca să nu fie și mai bun.

10. De aceea căutați adâncurile dragostei și ferțiți-vă de răutate. Decât să fiți răi, mai bine să greșiți iubind.

11. Că iată un stăpân avea mai multe slugi și nu știa cum să le stăpânească, zicându-și: «Dacă mă voi arăta blând, vor socoti că sunt slab și mă vor înșela.

12. Își vor bate joc de mine și mă vor fura și-mi vor risipi averea. Deci mă voi arăta rău și-i voi stăpâni cu aprime, ca să-mi știe fiecare de frică.

13. Așa nu mi se va irosi averea, ci dimpotrivă îmi voi înmulți-o.»

14. Și s-a purtat acel stăpân cu asprime și a folosit biciul, lovind unde era și unde nu era nevoie, încât era mare vaier în așezarea sa și mare strâmtorare.

15. Dar slugile ce-au făcut? Văzând răutatea stăpânului lor, s-au înrăit și ele.

16. Cuvintele bune au părăsit buzele lor și dragostea a secat în inimile lor.

17. Așezarea acelui stăpân s-a schimbat într-o așezare a răutății și a strâmbătății. Slugile căutau în jur ca niște lupi, mușcând și sfâșiind, iar stăpânul agonisea avere mai multă prin răpire și siluire.

18. Și au mers lucrurile așa, fiind ele ale răutății și ale strâmbătății, până când s-a răsculat ceilalți stăpâni din jur și au pornit toți împreună împotriva stăpânului celui rău, nimicindu-i așezarea.

19. Cine are urechi de auzit să audă ! Răutatea este mama răutății, iar cei răi sunt sortiți să moară de ascuțișul ei. Voi deci urmați pilda dragostei !

20. Stăpânul cel bun și-a adunat slugile și le-a spus : «Tot ce am eu e și al vostru».

21. Fiecare e stăpân și fiecare e slugă ; nimeni nu poruncește altuia, ci fiecare-și poruncește lui.

22. Așa să faceți cum vă îndemnă cugetul cel bun. Cum doriți să vă faceă altul vouă, așa să faceți și voi altora. Și mai ales : iubiți-vă, căci atunci nu vă veți bucura de paguba nimănui !

23. Și muncea și stăpânul și munceau și slugile și nimeni nu asupra pe altul, iar așezarea aceasta era așezarea dragostei. Nefiind păgubit nimeni, nici asupra, oamenii n-aveau pricină de supărare, iar răutatea nu răsărea în sufletele lor. Aceasta este împărăția păcii și a dragostei.

VI. 1. Dintr-acea clipă, Ioan s-a despărțit de Iisus și a plecat în laturea Ierihonului, propovăduind pocăința.

2. Și era cuvântul lui aspru și aspră era și înfățișarea sa, ca îmbrăcămintea lui din păr de cămilă, iar mulțimile tremurau când auzeau tunetul glasului său în pustie.

3. Iar în cetatea sa, Nazaret, Iisus se întorcea tot mai rar, căci era neînțeles de către cei cu care se înfrățise întru duhul viețuirii celei drepte, cărora le spunea frați și surori, măcar că nu erau rudenii de sânge, ci numai încuscriți cu Maria și Iosif.

4. Și nu le spunea lor gândurile, nici nu le căuta apropierea, nevoind aceștia ca el să rățăcească pe drumuri, ci să rămână cu ei.

5. Și fiind Iisus ca la treizeci de ani, Maria, mama lui, voia să-i afle o fecioară, pe care s-o ia la casa sa, zicând : „O soție te va lega de casa ta, iar copiii îți vor umple sufletul de bucurie.

6. Iată cei cu care te-ai înfrățit : și Iacov, și Iosi, și Simon, și Iuda și-au luat neveste la casele lor, iar acum au copii.

7. Ți-a venit și ție rândul și ți-am ales o fecioară din neam, plăcută la chip, ca să-ți fie soție pe viață și să-ți dea cinstea cuvenită, făcându-ți copii legiuți, căci aceasta este soarta omului pe pământ.

8. Iar fecioara aceea este Maria, fiica lui Avraam și a Esterei, pe care și tu o cunoști din tinerețele tale”.

9. Dar Iisus a răspuns, zicând : „Sunt destui cei care sporesc numărul oamenilor, iar eu n-am rădăcină în pământ ca ei, ca să stau într-un loc.

10. Eu mi-am smuls rădăcina din pământ și trăiesc în văzduh, iar văzduhul este slobod. Neavând deci rădăcină în pământ, la ce-mi vor folosi rădăcinile soției și ale copiilor ?

11. De ce ai tulburat, mamă, sufletul fecioarei a-celia ? Au n-ai înțeles că acei pe care-i cheamă Domnul n-au când întemeia casă și naște copii ?

12. Căci casele lor sunt durate pretutindeni și-i așteapă, iar copiii lor se nasc în paturile altora, al lor fiind patul singurății.

13. Fiii oamenilor nasc alții, iar fiii lui Dumnezeu nu”.

14. Și a tăcut Maria, mama lui, iar Maria, fiica lui Avraam și a Esterei, s-a înstrăinat de-ai săi și s-a mâhnit, pentru că îl iubea pe Iisus.

15. Și nu și-a luat soție Iisus, iar mama și cei înfrățiți cu el s-au supărat din pricina aceasta, căci, urmându-și chemarea, era mai mult pe drumuri, umblând dintr-o parte într-alta, unde-l purta duhul său.

VII. 1. În vremea aceasta, a ieșit Ioan, fiul lui Zaharia, în pustia Iordanului, și propovăduia botezul pocăinței spre iertarea păcatelor, înfruntând oamenii cu cuvinte aspre.

2. Și nu se sfia nici de mai-marii poporului, muștrându-l până și pe Irod, tetrarhul Galileii, pentru că trăia cu Irodiada, femeia fratelui său Filip, tetrarhul Itureii și al ținutului Trahonitei.

3. Iar Iisus aștepta să vină vremea lui, ca să se împlinească mai întâi cuvintele proorocului Isaia care

zice : „Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările lui”.

4. Și numai după ce Ioan i-a gătit calea, a ieșit și el la dânsul să se boteze, și înțelegând Ioan de la duhul că acela care venea era mai mare, fiind Mesia cel adevărat, n-a vrut să-l boteze, zicând : „Botează-mă tu pe mine !”

5. Și răspunzând Iisus, i-a zis : „Împlinește toată dreptatea !”

6. Și a ascultat Ioan și l-a botezat.

7. Și s-au întâmplat acestea în anul al cincisprezecelea al împărăției lui Tiberiu cezarul, iar procurator al Iudeii era Ponțiu Pilat.

8. Îndată, după acestea, și-a ales apostolii săi, în număr de doisprezece, ca și Ioan, chemându-i după sine.

9. Și unii n-au vrut să-l urmeze, ca Isac din Capernaum și Ilie din Horazin, răzând de Iisus și de învățătura sa.

10. Atunci a spus Iisus : „Piatra care stă în vârful muntelui prinde mușchi, iar aceea care se rostogolește ajunge în adâncul văii și nu mai atârnă primejdia deasupra ei.

11. Așa și voi : Căutați să vă țineți tari în nemișcarea voastră, dar vă spun vouă : Mai ușor îi va fi în ceasul acela pietrei oarbe care se rostogolește și veți voi să mergeți după pașii mei și nu veți putea”.

12. Și umbla Iisus prin cetăți și prin sate, propovăduind și binevestind împărăția lui Dumnezeu, și cei doisprezece erau împreună cu el.

13. Și iată că era în Capernaum o femeie stăpânită de demon, iar numele ei era Susana.

14. Și demonul său o chinuia și în somn, muncind-o pe dânsa și storcând-o de puteri.

15. Că atunci când era sub demon, trupul ei se zbușia și se frământa, încovoindu-se ca șarpele, încât sta în creștetul capului și în călcâiele picioarelor.

16. Și făcea spume la gură și avea ochii sticloși și nu-i putea ajuta nimeni.

17. Iar cine se apropia de dânsa, era primit de demon cu cuvinte de ocară.

18. Și a fost chemat și Iisus de rudele ei s-o vadă și îndată a intrat demonul într-însa și a început s-o chinuiască.

19. Iar ea striga : „De ce-ai venit să vezi femeie dezgolindu-se și frământându-se fără de bărbat?”

20. Și se încovoia ca un arc și făcea spume la gură.

21. Atunci a spus Iisus, punând mâna pe dânsa și poruncind : „Liniștește-te !”

22. Și s-a liniștit femeia aceea ca marea-n furtună și a început a plânge.

23. Și i-a ieșit veste lui Iisus că este vindecător mare de duhuri rele și de boale și l-a chemat Huza, dregător al curții lui Irod din cetatea Tiberias, să-i vindece femeia.

24. Soția acestuia, Ioana, avea duh rău într-însa și, deodată, se făcea albă la chip și cădea ca moartă, întepenind și sperindu-i pe cei din jurul ei.

25. Asemenea lucru se petrecea cu dânsa și de două ori pe zi, când intra duhul cel rău într-însa, răpindu-i suflarea de viață.

26. Și venind Iisus în casa dregătorului Huza, iată că demonul a intrat în Ioana și i-a luat suflarea de viață întepenind-o.

27. Atunci Iisus s-a apropiat și a vorbit cu demonul și el îi răspundea cu buzele Ioanei.

28. Și a zis Iisus : „Să n-o mai chinuiești pe ea !”

29. Și a răspuns demonul : „N-am s-o mai chinuiesc !”

30. Și a poruncit Iisus : „Bine a zis. Acum, Ioană, ridică-te !”

31. Și s-a ridicat femeia și din clipa aceea n-a mai fost bolnavă câte zile a mai trăit.

32. Iar în Magdala era o femeie, Maria, stăpânită de șapte demoni, al cărei nume era cunoscut în casele pierzării, și l-au chemat pe Iisus ca s-o vindece și pe dânsa, dovedindu-se că are putere mare.

33. Și a venit Iisus și femeia aceea l-a primit, tipând : „Să nu îndrăznești să te apropii de mine, că sunt necurată !”

34. „Drept ai zis !” — a răspuns Iisus și s-a apropiat.

35. Atunci femeia a început a sparge orice lucru îi cădea în mână.

36. Și a lăsat-o Iisus să spargă alabastrele cele de preț, ca să se liniștească, dar femeia așa de tare țipa, parcă era mușcată de câine turbat.

37. Și a zis Iisus : „Tu ai șapte demoni în tine : unul este demonul necuviinței ; acesta este cel mai mare și-i cel dintâi, căci ți-a ucis cuviința ta de femeie.

38. Al doilea este demonul destrăbălării care a pus stăpânire pe trupul tău ; al treilea este demonul bârfelii ; al patrulea este demonul batjocurii și râsului ; al cincilea este demonul mândriei deșarte ; al șaselea este demonul minciunii și al șaptelea este demonul patimii trupești nesăturate.

39. Acești demoni te stăpânesc și ei se scot cu rugăciuni multe și cu post”.

40. Și au râs demonii acelei femei prin gura sa și și-au bătut joc de Iisus, zicând : „Iisuse, inima mea s-a tulburat și nu are liniște, căci iubindu-te pe tine și-amărit suferința.

41. Nevoindu-mă eu cu îndeletnicirea mea, picioarele nu-mi pot sta nicidecum acasă și-s mereu la pândă, când în uliță, când în piețe, deci primește-mă acum și alină-mi arșița !”

42. Și i-a răspuns Iisus, zicând : „Femeie, tu nu știi ce ceri, că eu nu-ți pot da ceea ce-ți dau alți bărbați care s-au lăsat ademeniți și s-au făcut robii desfătărilor trupului. Drumul tău coboară spre lăcașurile morții”.

43. Și a întrebat femeia ; „Ce voi face atunci, Iisus, căci trupul meu se mistuie în jarul lui nestins și nu-și află niciodată sațul, fiind blestemat cu neîmplinirea și cu dorințe fără de ogoi ?”

44. Și i-a răspuns Iisus : „Femeie, ucide-ți trupul plăcerilor și slobozește-ți sufletul din legăturile lui, căci numai așa vei putea începe viața cea nouă și adevărată.

45. Adevăr zic ție : Mai mare decât iubirea trupului este iubirea sufletului, căci trupurile mor, iar sufletele sunt veșnice”.

46. Și supunând demonii acelei femei, le-a poruncit Iisus să iasă dintr-însa. Și îndată au ieșit cu strigăte

mari, golind femeia de răutatea și de puterea lor, așa că farmecele trupului său s-au dovedit a fi zadarnice.

47. Și s-a minunat acea femeie de puterea lui Iisus, căci ea încă nu întâlnise bărbat pe care să nu-l dovedească cu demonii săi.

48. Și a îngenucheat Maria din Magdala, femeia cea vestită cu șapte demoni, și i s-a supus la picioare, zicând: „Cu adevărat ești un om minunat, fiindcă nimeni până astăzi încă nu m-a înfrânt și cel dintâi ai fost tu, Doamne. De acum înainte voi fi sclava ta!”

49. Și zicând acestea, femeia a sărutat picioarele lui Iisus și l-a urmat pretutindeni, împreună cu celelalte femei sfinte, slujindu-l din avutul ei, căci era bogată.

VIII. 1. Iar vestea acestor vindecări s-a răspândit până departe și veneau la Iisus fel de fel de bolnavi pe care el îi vindeca, punând mâinile deasupra lor.

2. Și văzând Iisus mulțimile, s-a suit a doua oară pe munte și, șezând, au venit iarăși la el ucenicii lui.

3. Și, deschizându-și gura, îi învăța zicând: „Fiecare se socoate pe sine măsura altora și nu este om care să se socoată pe sine mai prejos decât altul.

4. Dar eu vă zic vouă: Măsurați-vă mai întâi cu măsurile altora și socotiți-i pe toți mai presus, ca să aveți preț mai mare. Că ce va folosi măsura ta, dacă ea va avea cusur sau va fi întrecută de alta?

5. Deci caută mai întâi măsura cea dreaptă și uită-te la cel care te măsoară, căci măsurile care sunt dedesubtul măsurii celei unice și adevărate nu sunt bune.

6. Să nu vă smintiți de cei care râvnesc locuri de frunte și cinste de la oameni, căci toate sunt fructele deșertăciunii și sterpează dinții; mai bine căutați-vă prețuirea în voi înșivă, iar atunci, când vă cunoașteți prețul, nimeni nu vă mai poate vinde.

7. Ați auzit că s-a zis celor de demult: Cinstește părul cărunț al celor bătrâni; scoală-te înaintea celui înțelept de vârstă și dă-i locul, iar cine nu va face așa vinovat va fi judecății.

8. Iar eu vă zic vouă : Nu totdeauna părul cărunt este semn de înțelepciune, nici bătrânețea nu este însoțită cu cinstea, fiind vrednică de ea.

9. De multe ori nebunia celor bătrâni este mai mare decât a celor tineri, iar răutatea lor este înzecită și însoțită, căci este deopotrivă cu mulțimea anilor și e vai de aceia care se lasă îndrumați de bătrânii cei nebuni.

10. Auzit-ați că s-a zis celor de demult : Supuneți-vă celor puternici, căci capul plecat nu este tăiat de sabie.

11. Iar eu zic vouă : Îndrăzniți și împotriviți-vă silei, ca să se vădească dreptatea voastră, căci sabia varsă sânge, dar nu poate ucide adevărul. Iar cel ce este slab se dovedește puternic până-n cele din urmă și rușinează sila și asuprirea.

12. Auzit-ați că s-a zis celor de demult : Cinstește ziua sâmbetei, șase zile să lucrezi, iar a șaptea să fie ziua ta de odihnă.

13. Iar eu zic vouă : Fiecare zi este tot atât de sfântă și în fiecare poți cinști numele lui Dumnezeu, căci cele șase zile de lucru nu sunt zile de robie și de răutate, nici ziua a șaptea nu este ziua cea sfântă de rugăciune. Omul trebuie să fie om în toate cele șapte zile ale săptămânii, dându-le prețul lor asemenea.

14. Auzit-ați că se zice : Faceți altora, așa cum vreți să vi se facă și vouă.

15. Iar eu zic vouă : Ceea ce faceți să nu faceți așteptând răsplata, căci niciodată faptele voastre nu vor fi pentru ceilalți oameni, ci vor fi tot pentru voi.

16. Nu puneți în fapte sămânța voastră, ci sămânța altora. Faceți-vă deci semănători de fapte bune pe ogoarele oamenilor, nu pe ogoarele voastre, ca să culegeți tot voi roadele. Lăsați roadele voastre altora, ca așa să vă bucurați și voi !"

17. Și vorbind Iisus, iată că s-a făcut miezul zilei și era căldură mare, iar mulțimile erau însetate.

18. Și au venit apostolii la el și i-au zis : „Iată că nu au apă !"

19. Și a întrebat Iisus, zicând : „Au nu și-au luat apă în burdufe ?"

20. Și cercetând apostolii, i-au vestit: „Nu mai este decât un burduf de apă care, dacă se va deschide, nu va ajunge mulțimilor”.

21. Și a poruncit Iisus: „Aduceți-l aici la mine!” Și l-au adus, iar Iisus, căutând la cer, l-a binecuvântat, apoi l-a dat ucenicilor ca să împartă apă mulțimilor.

22. Și au băut toți și și-au alinat setea cu apa din burduful acela, iar unii au băut și de două ori și de trei ori. Și erau bărbații care băuseră ca la patru mii, afară de femei și de copii.

IX. 1. Și slobozind mulțimile, Iisus a trecut în Samaria, îndepărtându-se de Galileea, și a început a-i învăța pe ucenicii săi, vorbindu-le în pilde și zicând:

2. „Omul care-și cercetează sufletul său este ca negustorul acela din Ierusalim care călătorea cu caravana sa prin țări depărtate.

3. Când se întorcea acasă, aducea mărfuri scumpe și rare, iar oamenii se minunau când le vedeau.

4. Prețul acestor mărfuri era mare și nu-l puteau da decât cei avuți.

5. Dar iată că negustorul acesta a plecat cu caravana sa într-o țară și mai depărtată, de unde s-a întors cu mătăsurile minunate și cu odoare de aur, bătute în pietre scumpe.

6. Acum n-au mai putut da prețul cerut de negustor decât câțiva oameni.

7. Și a mai plecat încă o dată acest negustor peste multe ținuturi cu caravana sa și a ajuns într-o țară de la capătul lumii, unde pământul se prăvale în apa cea mare, și a cumpărat lucruri și mai minunate cu care s-a întors acasă.

8. Dar acum nimeni nu s-a mai putut apropia de mărfurile sale, căci erau prea scumpe.

9. Cine are urechi de auzit să audă! Tot așa de minunate și de scumpe sunt și comorile sufletului, dar trebuie un negustor care să-i bată cărările și drumurile cele îndepărtate cu caravana sa.

10. Și cu cât pătrunde cineva mai departe în țările sale necunoscute, cu atât se întoarce mai cu folos, a-

ducând comori neprețuite pe care nimeni nu le poate cumpăra”.

11. Și iarăși a spus altă pildă, zicând : „Femeia se împodobește pe sine, ca să placă ochilor, cu veșminte frumoase și cu încălțări scumpe, își pune în urechi cercei de argint ori de aur, pe degete inele, și-și atârnă de mâini și de glezne brățări.

12. Iar după ce s-a împodobit așa, mai toarnă pe părul capului său mir binemirositor din alabastre, încât pe unde trece lasă o coadă de miresme în urma sa, iar înaintea fugă sunetul brățărilor.

13. Femeia aceasta însă și-a împodobit numai trupul, iar sufletul său a rămas gol.

14. Cine are urechi de auzit să audă ! Mai de folos este să vă împodobiți sufletele, punându-le veșminte frumoase, cercei, inele și brățări”.

15. Cineva dintre ucenici a întrebat atunci : „Cum putem împodobi sufletele, Doamne, căci ele n-au trup, nici mâini, nici picioare ?”

16. Și i-a răspuns Iisus, zicând : „Împodobiți-le cu fapte bune !”

17. Și le-a spus lor altă pildă : „Un om și-a cumpărat femeie și a dus-o la casa sa și a trăit cu dânsa un an.

18. Și văzând că nu se înțelege cu dânsa, căci toată ziua se certau, având de împărțit câte ceva, i-a dat drumul, slobozindu-i carte de despărțenie.

19. Și și-a zis acel om : «Îmi voi cumpăra altă femeie, că iată bani am destui și fecioare sunt multe în cetatea aceasta».

20. Și și-a cumpărat omul acela altă femeie și a dus-o acasă, dar n-a putut trăi nici cu aceasta mai mult de un an, căci era și mai rea decât cea dintâi și casa omului era plină de vuiet și de zarvă.

21. Atunci omul i-a dat drumul și acesteia, zicându-și : «Mai am bani destui și mai sunt și alte fecioare care așteaptă bărbat în cetatea aceasta».

22. Și și-a cumpărat omul a treia femeie și a dus-o acasă, dar nu s-a înțeles nici cu aceasta. Acum zarvele din casa lui era atât de mari, încât îi stârneau și pe vecinii care aveau în fiecare zi priveliște.

23. Atunci s-a trezit omul acesta din orbirea lui și a înțeles că dragostea și tihna din casă nu se pot cum-păra cu bani. Cine are urechi de auzit să audă !"

X. 1. Și venind Iisus iarăși în hotarele Zavulonului și ale Neftalimului, a locuit în Capernaum și, ieșind adeseori din casă, ședea lângă mare sau vorbea în si-nagogă.

2. Și iată că în timp ce Iisus se afla într-o zi de sâmbătă în sinagogă, pământul a început a se clătina de la dreapta la stânga și s-a auzit zvon de cădere în depărtare.

3. Toată lumea din sinagogă s-a înspăimântat foar-te, căci nu de mult fusese cutremurul de pământ care dărâmasese turnul în Siloam, omorând optsprezece oameni și risipind multe case.

4. Și s-a făcut strigăt mare și vaier și oamenii s-au îmbulzit la ușă, ca să iasă afară sub cer, călcându-se în picioare și blestemând.

5. Atunci s-a auzit freamăt mut în măruntaiele pă-mântului și sinagoga a săltat în sus cu tot cu oameni, apoi a stat iarăși la locul ei.

6. Și au căzut mulți oameni jos și tremurau.

7. Și ridicându-și glasul, a zis Iisus : „Liniștește-te ! încetează !"

8. Și a stat pământul din clătinarea sa și s-a făcut liniște mare.

9. Iar pe cei din sinagogă i-a muștrat, zicând : „Vă pierdeți firea, fiindcă vă temeți de moarte, neavând credință".

10. Și n-au înțeles cuvintele lui, ci cuprinși de fri-că se întrebau unul pe altul : „Oare cine să fie acesta, de care ascultă și pământul ?"

11. Și a fost cutremurul în anul al șasesprezecelea al împărăției lui Tiberiu cezarul.

12. Și venind Iisus cu ucenicii săi la țărmul mării, iată că s-a făcut noapte și nu mai puteau arunca mreaja și suspinau, că nu mâncaseră ziua întreagă și le era foame.

13. Atunci Iisus le-a zis : „Pregătiți luntrea și luați-vă mreața, ca să ieșim în larg !”

14. Ucenicii s-au mirat cu glas : „De ce să ieșim în larg, noaptea, că peștii dorm la adânc și nu vin în mreața noastră ?”

15. Și a răspuns Iisus, zicând : „Faceți ce vă spun și veți vedea”.

16. Iar ucenicii au făcut așa și au pregătit luntrea și au luat mreața și au ieșit în larg. Și erau în luntre Simon Petru și fratele lui Andrei și ceilalți doi frați : Iacov al lui Zevedeu și Ioan. Și Iisus a mers cu dânșii.

17. Ajungând în largul mării, s-a ridicat Iisus în picioare, și-a înălțat mâinile și-a suflat în cele patru părți ale zării, zicând : „Depărtați-vă, neguri, și vină, lumină !”

18. Și s-au depărtat negurile ca la două sute de pași și s-au oprit ca un zid de întuneric și s-a făcut lumină ca ziua.

19. Înfricoșându-se, cei patru ucenici au aruncat mreața lor și mulți pești, trezindu-se din adâncuri, au venit în mreața lor, umplând-o.

20. Dacă au scos mreața din mare, iată că s-au apropiat iarăși negurile și s-a făcut noapte, iar ucenicii s-au întors la țărm și au laudat pe Dumnezeu, care dă atâta putere aleșilor săi.

21. Pregătind Simon Petru și fratele său Andrei de cină, Iisus le-a spus ucenicilor pilda aceasta, zicând : „Un stăpân din Sidon, mergând într-altă cetate, i-a împovărat pe cei trei robi ai săi peste puterile lor.

22. Și fiind drumul lung, a obosit unul dintre robi și stăpânul său l-a îndemnat cu strigăte și l-a bătut, dar totul a fost în zadar. Poticnindu-se, a căzut acel rob la pământ, sfârșit de puteri.

23. Stăpânul, atunci, i-a luat de pe umeri poverile și le-a adăugat altui rob care mergea în frunte.

24. Dar n-a trecut mult timp și s-a cumpănit și acesta sub poverile sale îndoite și a căzut, iar strigătele stăpânului iarăși n-au ajutat la nimic.

25. Deci a luat el poverile celor doi și le-a adus poverile celui de-al treilea, dar n-a mers mult nici aceea, sub poverile sale întreite, și a căzut.

26. Și sta acel stăpân cu robii lui lipsiți de vlagă și cu poverile sale în mijlocul drumului și se văieta la trecători, ca să-l ajute sau să-i dea sfat.

27. Trecând un învățător de lege, s-a oprit, zicând : «Om nătâng, de ce n-ai schimbat un rob pe trei asini ca să-ți poarte poverile ? Acum degeaba te viaieți, că ești tu robul neputințelor lor ! »

28. Și s-a dus învățătorul de lege în drumul său.

29. Și nu mult după dânsul, a trecut un dregător și, văzând necazul aceluia, s-a oprit și l-a cercetat, apoi l-a muștrat, zicând : «De ce te viaieți tu, în loc să se viaiete aceștia ? Pune-le din nou poverile pe umeri și biciuiește-i, că aceasta este soarta robului : să care poverile care i se pun în spinare ». Și s-a dus și dregătorul acela în drumul său.

30. Și a auzit în pustia în care-și ducea viața un esenian vaietele acestui stăpân și a venit și, cercetându-l, i-a zis : «Au ce povară duci tu pe umerii tăi, stăpânule de robi ? »

31. Stăpânul de robi a răspuns : «Nici una. Fiecare cu soarta lui : a robului e să care poveri, a mea e să fiu stăpân peste el ».

32. A zis iarăși esenianul : «Deci tu umbli deșert și nu știi măsura puterii tale. Atunci cum vei ști măsura robilor tăi ? ».

33. Și a răspuns stăpânul : «N-am trebuință s-o știu. Pun fiecăruia în spate poverile care sunt de trebuință, ca să le ducă dintr-o parte într-alta ».

34. Și a zis iarăși esenianul : «Ai grăit adevărul, că din nepriceperea ta stai în mijlocul drumului și te viaieți și nimeni nu te poate ajuta.

35. Poverile nu le-ai împărțit după puterile robilor, și, căzând unul, le-ai adaus celorlalți, slăbănogindu-i și pe ei, iar acum nu pot duce nici ceea ce ar fi pe măsura puterilor lor ».

36. Și s-a dus și esenianul și l-a lăsat pe acel stăpân cu robii și cu poverile tot acolo, neputând el pleca nici înainte, nici înapoi ».

36. Și sfârșind Iisus pilda aceasta, s-au apropiat apostolii și l-au întrebat : „Cum vom înțelege, oare, pilda aceasta ?”

37. Răspunsu-le-a Iisus, zicând : „Împărăția lui Dumnezeu se câștigă cu oboseală multă. Fiecare să-și poarte poverile sale, și stăpânul, și robul, căci luându-le altul de pe umerii săi, va cădea și el.

38. Numai Fiul lui Dumnezeu se va face robul tuturor, purtându-le poverile până la capăt.

39. Amin, amin, grăiesc vouă, poverile împărăției lui Dumnezeu nu pot fi puse pe spinarea asinilor, așa cum se pun poverile împărăției de aici de pe pământ.

40. Stăpânul cel adevărat pune pe umerii fiecăruia poveri potrivite, ca să nu cadă sub greutatea lor, și nimeni din cei câți umblă deșerti pe drumul vieții nu va vedea fața lui Dumnezeu”.

XI. 1. Și iarăși zicea Iisus către ucenicii săi : „Un om, băgând de seamă că mâinile fură fără știrea lui, le-a legat și umbla așa printre oameni.

2. Adevăr vă zic vouă, în loc să faceți fapte rele, legați-vă de faptele cele bune, că măduarele omului se deprind și la bine și la rău, dar cugetul trebuie să privegheze și să aleagă calea cea adevărată”.

3. Și grăia și pildă către ei : Un tânăr își ducea zilele vieții lui în desfătări.

4. Tatăl său se bucura și mama sa așijderea, când îl vedeau cheltuindu-și tinerețea cu prieteni și ziceau : „Veselește-te, fiule, și lasă grijile deoparte, că le purtăm pe umeri noi pentru tine”.

5. Și a venit îngerul morții și i-a luat cu sine pe părinții acelui tânăr și el a rămas singur.

6. Și cheltuindu-și averea moștenită de la părinți cu prietenii săi, a ajuns la sărăcie și la lipsă mare și n-avea ce mânca și ce bea.

7. Atunci a strigat tânărul, cuprins de deznădejde : „Sculați-vă din mormânt, o, voi, părinții mei, și cercețați-vă fiul, că iată desfătărilor s-au schimbat în necazuri și râsul în plâns și în lacrimi ; prietenii m-au pă-

răsit și lăutele au amuțit ! Ce mă voi face de acum înainte, nenorocitul de mine ?"

8. Și a ajuns zile amare acel tânăr nesocotit, că nu era învățat să muncească și cerșea pe la ușile oamenilor, ca să-și câștige pâinea cea de toate zilele și dormea flămând și însetat. Și așa a murit în ticăloșia sa.

9. Drept aceea nu vă dezmiardați trupurile din tinerețe și nu vă desfățați fără măsură, că masa vieții nu este totdeauna plină de bucate și vine vremea lipsei, pentru care trebuie să fie fiecare pregătit.

10. Mai înțelept lucru este să vă lipsiți de bunăvoie și să vă întăriți trupurile, ca să puteți trece, pe puntea înfrânării, prăpastia zilelor de durere și de lipsă care-l așteaptă pe fiecare om aici pe pământ.

11. Că vine o vreme de lipsă sau de boală, când nu veți mai putea bea și nu veți mai putea mânca și, atunci, cel care s-a înfrânat nu va plânge și nu va sus-pina. Cine are urechi de auzit să audă !

12. Trecând Iisus cu ucenicii săi din Galileea în Iudeea, iată că s-a apropiat de Ierusalim, că se ducea la templu, ca-n fiecare an, să se roage de sărbătoarea Paștelui.

13. Și au venit la Iisus fariseii și cărturarii din Ierusalim, zicând : „Care Dumnezeu este mai mare : al nostru ori dumnezeii cei mulți ai păgânilor ?”

14. Și a răspuns Iisus : „Nu este decât un singur Dumnezeu, nicidecum mai mulți, și singur acela este mai mare.

15. Pui de viperă, puneți întrebări, ca să prindeți oamenii în capcane, dar Fiul Omului vă cunoaște firea. Cine v-a învățat să puneți întrebarea este plin de viclesug și de pe limba lui curge fiere.

16. Că dacă aș fi răspuns că Dumnezeul nostru este mai mare decât al lor, ați fi strigat că am mărturisit că sunt și dumnezeii păgâni pe lângă Dumnezeul nostru, când, de fapt, ei sunt închipuiri deșarte ale min-ții.

17. Vai vouă, iscoade viclene ale celor mai mari peste vicleni și ai tatălui vicleniei, ați căpătat chipuri de vulpe !

18. Cuvintele voastre sunt ticluite de-acasă și purtările voastre ascund minciuna și prefăcătoria, că vă place, ca mai marilor voștri, arhieriei, să vi se dea locurile din frunte și să vi se sărute mâinile și picioarele.

19. Vai vouă, deșertilor și văruiților, că vă prețuiți trupurile mai mult decât sufletele, împodobindu-le pe ele și îngrășându-le! V-ați lungit filacteriile peste lungimea lor rânduită și râvniți la icoane de aur, ca să orbiți lumea.

20. Vai vouă, trântorilor, că vă plac scaunele înalte, plecăciunile mieroase și ingenuncherile smerite ale altora, iar șalele voastre-s înțepenite! Dar vine vremea când cerbicia voastră va fi înfrântă și veți fi aruncați la gunoi, că atâta preț aveți ca mai marii voștri arhieriei. Înfricoșați-vă, că v-ați înălțat pe munți de minciună și v-ați sprijinit pe umbre și pe întuneric!"

XII. 1. Și alte multe le-a spus fariseilor și cărturarilor, iar ei s-au umplut de mânie și-au pus pe urmele lui Iisus iscoade, căutând să-l prindă în cuvinte.

2. Iisus însă s-a oprit în Betania, în casa lui Lazăr, prietenul și ucenicul său, ca să se odihnească. Și îl slujea Maria, sora lui Lazăr, ascultându-i învățătura.

3. Și a mai spus Iisus și alte pilde, zicând: „Cel care nu ascultă cuvintele Fiului Omului este asemenea asinului îndărătnic, căruia i s-a pus povară mare pe spinare și el nu voia s-o poarte în piață, căci asinul cunoștea drumul până în piață și știa că este lung și greu.

4. Stăpânul a încercat să-l urnească din loc cu vorbe bune și cu mângâieri, dar asinul nu s-a lăsat înduplecat. A pus, atunci, stăpânul varga pe spinarea lui și l-a bătut, dar totul a fost în zadar.

5. Și pierzându-și răbdarea stăpânul, și-a zis: «Îl voi lăsa în apele lui, până ce-i va trece, deci îi voi lua povara din spate și-l voi lăsa slobod».

6. Și așa a făcut, iar asinul nu s-a mișcat din locul lui. A venit stăpânul să-l ducă la ieslea lui, ca să-i dea de mâncare, dar asinul nici atunci nu s-a mișcat din

locul său, socotind că vrea să-i pună povara din nou în spate.

7. Iată așa a rămas asinul flămând și însetat, nemișcându-se din locul său.

8. Asemenea acestui asin sunt și aceia care, ferindu-se de poverile fariseilor și cărturarilor, nu primesc cuvântul lui Dumnezeu, rămânând flămânzi și însetați.

9. Căci împărăția cerului este asemenea aurului din haznaua templului. Dăjdiile, zeciuielile și primițiile prisosesc și se schimbă în aur, iar mai-marii preoților îl strâng în haznaua templului în movile și în drugi.

10. Iar sclipirea lui galbenă pătrunde prin ziduri și se vede din depărtare mare, iscând pofte nestinse.

11. Și va veni o vreme când se vor scula alte no-roade și vor răpi comoara aceasta pentru dânsule, păgubindu-l pe Israel și lăsându-l sărac. Cine are urechi de auzit să audă !"

12. Vorbind așa Iisus, prorocea întâmplările viitoare, când poporul ales se va lepăda de dânsul și se vor ridica celelalte popoare și-l vor îmbrățișa, răpindu-l, cum este răpită o comoară din haznaua templului.

13. Iar cuvintele acestea s-au împlinit și haznaua templului a fost spartă și golită.

14. Și a spus Iisus altă pildă, zicând : „Locuitorii unei cetăți au așezat în turn o strajă, ca să stăpânească cu privirile drumurile și să dea veste când se apropie de porți dușmanul.

15. Și a văzut straja în depărtare răscolindu-se praful și a crezut că vine o oaste dușmană și a dat veste, sunând din trâmbiță.

16. Îndată s-a umplut de freacă cea cetate și au ieșit luptătorii pe ziduri, dar au văzut că din depărtare vine o turmă de oi care iscase praful acela.

17. Mai-marele cetății l-a dojenit, atunci, pe acel străjer și i-a poruncit să nu se amăgească și să deschidă ochii bine.

18. A doua oară, era noapte și ochii străjerului erau deschiși și au văzut apropiindu-se umbre de cetate și îndată a sunat trâmbița, deșteptând oștenii.

19. S-a făcut iarăși mare vuiet în cetate și oștenii s-au urcat pe ziduri, dar, n-au văzut în depărtare decât nouri negri de furtună și iarăși l-a dojenit mai-marele cetății pe acel străjer, poruncindu-i să nu se mai smintească în zadar, ca să se pătrundă mai întâi de primejdie până în rărunchi și apoi să nelineștească oamenii.

20. A treia oară, străjerul a văzut o cireadă de vite apropiindu-se de cetate și ridicând praful până-n cer și n-a mai sunat din trâmbiță.

21. După cireada de vite însă, sta ascunsă oastea cea dușmană care a venit până sub ziduri și, găsind porțile deschise, a năvălit în cetate și a trecut-o prin ascuțișul săbiei. Cine are urechi de auzit să audă!"

22. Atunci a întrebat Iacov al lui Zevedeu: „Cum vom înțelege, rabi, cuvintele acestea?"

23. Și a răspuns Iisus: „De ce sunteți înceti la minte? Dușmanul omului este păcatul care vine cu oastea sa împotriva sufletului. Și dacă o află pe ea nepregătită și cu porțile deschise, năvălește înăuntru. De aceea se cuvine ca straja să fie trează și să nu se înșele niciodată".

XIII. 1. Și iată cum urcau ei spre Ierusalim, le-au ieșit înaintea doi bețivi, cuprinși de amețeală, care-și părăsiseră vilie de lângă Rama, auzind că se apropie Iisus și ucenicii săi.

2. Iar vinul mult pe care-l băuseră le tulburase mințile și cele ascunse înăuntrul lor erau pe limbile lor, deși era abia al treilea ceas din zi.

3. Deci oprindu-se în fața lui Iisus, au început să-l batjocorească amândoi cu vorbe slabe.

4. Deci a zis unul dintre ei: „O, tu ce îmbeți lumea cu apă rece, cu cât mai în câștig suntem noi care ne îmbățăm cu must? Că tu ții oamenii treji și le vorbești cele ale înțelepciunii, pe când noi suntem plini de vin și vorbim cele ale nebuniei. Cu cât sunt unele mai de preț decât altele?"

5. Tu întristezi inimile oamenilor, vorbindu-le despre pocăință, iar vinul ne înveselește inimile, îndemnându-ne la joc și voie bună.

6. Mai bine lasă neodihna înțelepciunii și străbaterea zadarnică a drumurilor și vină cu mine !

7. Via mea va înmuguri, florile se vor deschide și-și vor răspândi miresmele, strugurii se vor coace ca să-nii fecioarelor, iar tu te vei îndestula cu vin și vei vedea lumea cu alți ochi.

8. Nu vei mai mustra bețivii și te vei împăca cu păcătoșii, înțelegându-le starea cea ticăloasă, și vei lăuda petrecerea, pentru că nu este altă fericire pentru om sub soare decât să mănânce, să bea și să se veselească".

9. Și după ce a zis aceste vorbe omul cel bețiv, s-a veselit și slobozind din gura lui cântec, a înălțat ulciorul cu vin și l-a poftit pe Iisus să bea : „Ia cu inimă bună vinul acesta, căci de mult a găsit Dumnezeu plăcere în ceea ce facem noi !"

10. Iar Iisus n-a băut din ulcior, ci a zis : „Ți-ai sădit vie, ai împrejmuit-o cu gard, ai săpat teasc în ea și ai zidit turn de veghe și nu ți-ai oprit inima de la nici-o bucurie, ci ai lăsat-o să se veselească, dar nu ți-ai dat seama că ai umplut cu vin golul din tine, până ce te-a băut el pe tine și l-ai făcut stăpân al sufletului tău.

11. Mai bine te-ai umplea cu cuvântul lui Dumnezeu și te-ai îmbăta cu el, ca să-l propovăduiești celor douăsprezece seminții ale lui Israel.

12. Că beția trece, fiind ea zămislită din vin, dar beția cuvântului lui Dumnezeu ține toată viața și cine se adapă o dată cu el uită dulceața mustului.

13. De ce mă ispitești, Matia, cu vin, căci el schimbă firea oamenilor, făcând din înțelept nebun, din bărbatul cuviincios și pașnic câine turbat și din tânărul cu rușine porc necurat care se tăvălește în murdăria lui.

14. Vai de cel care se împrietenește cu vinul și se îndestulează cu amețea lui, căci nu este alt sfătuitor mai rău pe lume !

15. Că mâncarea și băutura, la vreme potrivită, înțăresc puterile omului, iar lăcomia și beția îl duc la

pieire, împlinindu-se înțelepciunea lui Solomon care zice: „Ale cui sunt vaietele, ale cui sunt oftările, ale cui sunt neînțelegerile, ale cui sunt plângerile, ale cui sunt rănirile fără pricină, ale cui sunt înroșirile ochilor?”

16. Ale celor care întârzie la vin și se duc să golească paharul cu vin amestecat.

17. Nu te uita la vin când curge roșu și face mărgăritare în pahar; el alunecă ușor, dar pe urmă ca un șarpe mușcă și înțeapă ca un basilisc.

18. Ochii ți se vor uita după femeile altora și inima ți va vorbi prostii. Veți fi ca un om culcat în mijlocul mării, ca un om culcat pe vârful unui catarg. «M-a lovit, dar nu mă doare! M-a bătut, dar nu simt nimic! Când mă voi trezi? Mai vreau vin!».

19. Și a spus Iisus următoarea pildă: „Un om avea necazuri multe și bucurii puține, căci averea lui era amenințată de risipă, femeia lui umbla pe căile necinstei și cei din casa sa se ridicaseră împotriva lui.

20. Și s-a întrebat omul: «Ce voi face? Cum voi pune stavilă risipei, cum voi strânge femeia de pe căile necinstei și cum îi voi supune pe cei ai casei mele?»

21. Iar îngerul cel rău l-a îndemnat să caute aliinare în vin.

22. Și a zis acest om: «Voi bea vin din burdufurile mele, căci am destul, și voi afla sfat în necazurile mele multe și voi vedea ce este bine să facă fiii oamenilor sub ceruri în tot timpul vieții lor».

23. Și a băut acest om vin în fiecare zi, făcându-se bețiv și alegându-se cu patima neînfrânării, iar averea lui s-a risipit cu totul, femeia l-a părăsit și cei din casa sa s-au răzlețit în cele patru vânturi. Acestea sunt roadele cele amare ale beției. Cine are urechi de auzit să audă!”

24. S-a apropiat, atunci, clătinându-se, al doilea bețiv de Iisus și a zis: „Doamne, cu adevăr grăiești, dar eu n-am avere, nici femeie, nici copii, nici prieteni, ci numai o vie.

25. Și iată că vinul îmi ține loc și de una și de alta, iar dacă mă voi despărți și de el ce voi face?”

26. Zilele mele încep cu dimineți mohorâte și se sfârșesc cu nopți lungi și pustii; ochii oamenilor mă petrec cu dușmănie și limbile lor ascuțite mă blestemă, iar copiii mă alungă cu pietre.

27. Numai vinul le schimbă și le îndulcește pe toate: Zilele îmi par frumoase și nopțile scurte, ochii oamenilor plini de prietenie și limbile lor de laude, iar pietrele nu mă dor. Vinul mă ajută să trec prin lumea aceasta vesel și nepăsător. Doamne, ce-mi vei da în schimbul acestui prieten?"

28. Și a răspuns Iisus, zicând: „Ezechia, tu te-ai învățat să bei vinul cel trecător pe care-l înnoiești în fiecare zi, ca să te umple de amăgire și de veselie, iar eu îți voi da vinul cel veșnic care niciodată nu se sfârșește și nu trebuie să-l bei din ulcioare și din burduri. Dacă aveți credință, vă voi face vierii viei mele și veți bea vinul vieții cele veșnice”.

29. Și au căzut cei doi bețivi la pământ și au zis: „Credem, Doamne, fă-ne vierii tăi și dă-ne vinul cel viufăcător care nu se împuținează niciodată, ca să nu ne mai fie sete!”

30. Și i s-a făcut milă lui Iisus, privindu-i cum zăceau în pulbere, și a suflat de trei ori asupra lor, poruncind: „Treziti-vă!”

31. Și îndată s-au trezit ei din beția lor, iar tulburarea din inimile lor s-a risipit. Și luminându-se la chip cei doi bețivi, au tăcut punând strajă gurii lor.

32. Și le-a zis Iisus: „Vă voi umple de duhul lui Dumnezeu și nu va mai încăpea în voi nici o picătură de vin: buzele voastre nu vor mai goli paharele și inimile voastre nu vor mai suspina după dulceața mustului”.

33. Și a pus Iisus mâinile pe creștetele lor și ei s-au umplut de duh sfânt, lepădându-se de patima lor, și, părăsindu-și viile, l-au urmat pe Iisus, numărându-se între ucenicii săi.

XIV. 1. Venind sărbătoarea cea mare a iudeilor, Iisus s-a suit la templu cu învățăceii săi și a scos afară

pe cei care vindeau și cumpărau și pe schimbătorii de bani, răsturnându-le tărbile și împrăștiindu-le banii.

2. Și s-a făcut tulburare mare în templu și s-au ridicat strigăte : „Cine este acesta care ne oprește negotul, când mai-marele preoților ne-a dat nouă slobozenie, plătindu-i dajdia cuvenită ?”

3. Și l-au apucat pe Iisus de veșminte și cereau despăgubire. Și a trebuit Iuda Iscariotul, cel care purta punga, să plătească.

4. Și a zis Iisus : „Vai vouă, neam de negustori și de schimbători de bani ! Vine vremea când veți fi izgoniți din țara aceasta, nu numai din templu, și așa vă veți câștiga hrana voastră, vânzând și cumpărând, iar banul va fi tatăl vostru și mama voastră”.

5. Și i-a lăsat pe ei și s-a tras în pustie, învățându-și ucenicii.

6. Și a ales șaptezeci de ucenici și i-a trimis înaintea feței sale ca să vestească împărăția lui Dumnezeu, poruncindu-le și zicând : „Strângeți în gură numai cuvinte bune și veți vorbi puțin și cu folos. Cei ce strâng în gură numai cuvinte rele vorbesc mult și-și aduc pagubă.

7. Nu vorbiți decât ceea ce se cuvine și țineți-vă închise buzele voastre, ca să nu iasă din gură cuvinte de prisos care nasc sminteală și tulburare.

8. Propovăduiți pocăința și făgăduiți împărăția cerurilor celor buni, iar din calea celor răi, feriți-vă, căci sunt mai mulți și mai puternici.

9. Nu vă luați la harță cu ei, căci plata lor li se va da de către altcineva încă în viața de aici de pe pământ, ci voi rugați-vă pentru dâșii și răspundeți-le cu dragoste, ca să fiți urmași vrednici ai învățătorului vostru.

10. Nu vă luați sarcini mai grele, decât cele pe care le puteți purta, și semănați numai sămânța cea bună a adevărului, ca grădinarul cel înțelept în grădina căruia nu cresc bălăriile și spinii.

11. În orice cetate sau sat veți intra, nu căutați pricină cu dregătorii și nu alergați la dreptatea lor.

12. Stăpânitorii noroadelor n-au nevoie de învățători, căci ei fac legile și au putere de viață și de moar-

te asupra altora, dar supușii lor au nevoie de învățători, ca să știe cum să se supună fără primejdie.

13. Mult mai bine ar fi ca învățătorii să-i învețe pe stăpânitori cum să stăpânească noroadele cu înțelepciune și cu dreptate, ca să nu mai fie suferințe și asupriri.

14. Adam a trăit pe pământ anii curățeniei, când a făcut cele ale firii, fără să pună în faptele sale răutate. Aceasta a fost vârsta copilăriei. Apoi a venit vârsta păcatului, când a cunoscut ce e rău și s-a supus lui.

15. Fiii lui Avraam și prorocii s-au împotrivit și au luptat cu păcatul. Aceasta a fost vârsta bărbăției.

16. Urmașii lor au ajuns în vârsta bătrâneții, au slăbit și nu mai pot lupta cu mulțimea păcatelor. De aceea a venit Fiul Omului ca să-i izbăvească.

17. Nu căutați numai ceea ce este rău în oameni, ci căutați și ceea ce este bun, căci răul odrăslește cu ușurință și veninul lui se adună în inimi până ce le umple, iar binele este ca floarea cea rară care înflorește lângă prăpăstii.

18. Ca să ajungi la dânsa, trebuie mai întâi să te învingi pe tine și să scapi de frică și, astfel, învingându-te, învingi și răul, căci omul este fiul păcatului și al slăbiciunii.

19. Nu vă luați după oameni, căci mulți dintre ei merg spre pierzare, iar pe cei care merg pe drum drept trebuie să-i cunoașteți.

20. Opriti-vă mai bine lângă drumuri și luați pildă de la ele. Pe dânsale au umblat oameni mulți și le-au bătătorit, ca să le vedeți.

21. Puțini dintre cei ce-o iau razna fac făgaș nou. Oamenii nu se țin după cel care calcă pe spini și pe bolovani și ia în piept hățișurile, trecând peste viroage, ci merg ca oile după fluier și le place drumul cunoscut, măcar că înconjoară.

22. Nu vă dați robi vinului, nici oamenilor, nici femeilor, ci robiți-vă adevărului. Gustul vinului este bun, dar acela care-l are mereu pe limbă este nebun.

23. Și sunt robi făcuți de ostași în timpul luptei, și sunt robi supuși de femei în timpul dragostei, și sunt robi învinși de vin în timpul beției.

24. Robia celor dintâi este rodul puterii și al săbiei, iar robia celorlalți este rodul slăbiciunii; de cea dintâi este scăpare, de celelalte nu este.

25. Fecioarele au prețul curăteniei lor. Dacă și-o pierd, îngroașă rândurile femeilor și ceea ce au dobândit celelalte au de mult și știu a vinde mai bine.

26. Nu încercați să orbiți lumea cu evlavia voastră, nici nu vă socotiți pe voi mai aleși decât ceilalți oameni și prieteni ai lui Dumnezeu. Dumnezeu n-are nevoie de prieteni fătarnici și nu se teme de dușmani.

27. Dragostea voastră nici nu-i ia, nici nu-i adaugă, ci voi aveți nevoie de dragoste și trebuie să vă umpleți de ea, căci și dragostea are învățătura ei, iar cei care trebuie să învețe sunt oamenii, fiindcă Dumnezeu este însăși dragostea. Cum vor ști ce este Dumnezeu, dacă nu se vor învăța să iubească?"

28. Și le-a spus lor pilda aceasta, zicând: „Un om oarecarele aducea slavă lui Dumnezeu pretutindeni: pe drum, în adunări și în piețe, ca să-l audă toată lumea.

29. Își arăta, astfel, dragostea sa față de Dumnezeu cu cuvinte alese și împodobite, socotind că aceasta este datoria lui și așteptând răsplată, iar răsplata sa a primit-o de la cărturari și de la farisei care culegeau roadele învățăturii lor, nu de la Dumnezeu".

30. Și l-a întrebat unul dintre ucenicii săi, zicând: „Cum vom înțelege pilda aceasta?"

31. Răspunzând Iisus, a zis: „Slava lui Dumnezeu nu este pentru bucuria buzelor și a urechilor, ci pentru bucuria inimilor, a sufletelor și a cugetelor.

32. Căutați nu cuvinte alese și împodobite, ci florile simțirii și pietrele scumpe ale cugetării, căci ele ne apropie de Dumnezeu și cu ele îl cinstim. Să ne urcăm noi pe scara iubirii la Dumnezeu, nu să-l coborâm pe dânsul la noi!"

33. Și s-au dus ucenicii pretutindeni și au învățat mulțimile, pregătind calea Domnului, și s-a răspândit învățătura sa la toate semințiile.

34. Iar Iisus nu ostenea, pregătindu-i pe ei pentru propovăduire, și le spunea și pildă:

35. Un om a venit cu pârâșii lui în fața judecății. Și se pregătea fiecare pârâș să spună despre dânsul

lucruri cât mai rele, ca să-l nimicească și să nu rămână în urechile judecătorului decât sunetul cuvintelor lor.

36. Și era gata un pârâș, care era învățător de lege, să spună așa : „Acesta este un călcător de lege, că nu ține obiceiurile și-i place să facă după capul său, așa că el s-a făcut sminteală norodului“.

37. Acest învățător de lege care vedea răutățile altuia, potrivit-i osânda, pe ale lui nu le vedea.

38. Alt pârâș, care era preot, avea pe limbă gata pregătite cuvintele acestea : „Sărbătorile nu le ține și jertfă nu aduce la altar, iar pe preoți nu-i cinstește, ci împrăstie vorbe rele despre dâșii, cum că sunt trândavi și nu-și câștigă viața lor prin muncă. Acesta în sinea lui face și blasfemie și vrednic este morții“.

39. Și mai era un pârâș care fusese prietenul aceluia om și iscodise înăuntrul casei sale și venea cu asemenea cuvinte : „Omul acesta n-are trai bun cu femeia sa, căci îi place să beie peste măsură și să cânte, așa că în casa lui s-a încuibat sărăcia, iar foamea stăpânește pântecele lor. Și fiind lipsit din pricina leneviei și beției, fură de la cei avuți și înșală oamenii, jucând jocuri de noroc“.

40. Așa se pregăteau să vorbească pârâșii, dar omul acela le-a grăit, zicând : „Să nu spuneți nimic despre mine, înainte de-a spune totul despre voi!“

41. După aceste cuvinte, au tăcut pârâșii omului și n-au mai spus nimic.

XV. 1. În vremea aceea era un tâlhar mare care stăpânea drumurile negustorilor, luând vamă și vărsând sânge.

2. Și era mare strigare în orașele mării, în Iopa și în Gaza, căci se temeau oamenii de dânsul, având el ceată de răufăcători împrejurul său și lovind până și caravanele care călătoreau sub pază puternică.

3. Nimeni n-avea scăpare din mâinile lui, iar de prins nu-l puteau prinde poterile. Umblau oștenii după dânsul ziua și noaptea, fiind pus preț pe capul său, dar când erau ei într-o parte, el era cu ceata lui în cea-

laltă parte și, după ce despuia călătorii de avult lor, se mistuia în pustiu.

4. Și iată că apropiindu-se Iisus de Gaza, i-a ieșit înaintea tâlharul cel mare cu ceata lui și l-a oprit, zicând: „Slobozește-mi în palmă tot aurul și argintul și banii pe care i-ai strâns tu cu ucenicii tăi, căci știu că ai trecere în norod și vindeci boalele și nu se poate ca să nu ți se dea răsplată”.

5. Și era tâlharul fioros foarte, iar răufăcătorii aveau cuțitele în mâini, gata să lovească, după obiceiul lor.

6. Și a răspuns Iisus zicând: „N-am pungă”.

7. Și a strigat tâlharul: „Atunci am să-ți iau zilele”.

8. Și a răspuns Iisus, zicând: „Și zilele îmi sunt numărate, ca și zilele răutății tale, și tu n-ai putere asupra lor”.

9. Tâlharul cel mare a râs de cuvintele acestea, zicând: „Cum poate cineva să rătăcească printre oameni, neavând nevoie de aur și de argint ca să-și cumpere straie, mâncare și băutură?”

10. Răspuns-a Iisus: „Numai tâlharul fură și pradă și nu i se dă, iar omului blând și pașnic i se dă, fără să ucidă. Fii și tu asemenea!”

11. Răspuns-a tâlharul: „Eu am vărsat sânge și sângele strigă la cer”.

12. Răspuns-a Iisus: „Adevăr ai grăit! Urechile lui Dumnezeu s-au umplut de mulțimea strigătelor, căci s-a făcut târziu. De acum nu vei mai putea ucide pe nimeni”.

13. Și a căzut tâlharul cel mare în genunchi și a strigat: „Ce voi face, Doamne?”

14. Răspuns-a Iisus: „Te vei duce și te vei da pe mâinile stăpânirii, dar nu te teme, căci voi veni eu și-ți voi lua locul, iar tu vei fi slobozit și vei începe o viață nouă”.

15. Tâlharul cel mare a făcut așa, cum i s-a poruncit și s-a dat pe mâinile oștenilor, iar ceata lui de răufăcători s-a împrăștiat.

16. Iar după prinderea lui Iisus, având iudeii de Paște un obicei: să li se slobozească lor un osândit,

procuratorul Pilat din Pont, înainte de a-l judeca și osândi pe Iisus, a ieșit din pretoriu la iudei și le-a zis :

17. „Eu nu-l găsesc vinovat, dar voi aveți un obicei de Paște, ca să vi se slobozească un osândit. Voiți deci să vă slobozesc pe acesta, despre care se zice că vrea să fie regele iudeilor?”

18. Și au strigat toți : „Nu pe acesta, ci pe Baraba !”

19. Și l-au slobozit pe Baraba, iar acesta era tâlharul cel mare care se întâlnise cu Iisus lângă Gaza. Din Ceasul acela, al slobozeniei sale, Baraba s-a tras în pustie și n-a mai păcătuit, pocăindu-se și închinându-și viața Domnului.

XVI. 1. Și a zis Iisus către ucenicii săi : „Ulciorul trebuie să ardă mai întâi în foc, ca să se întărească, și apoi să se pună apa sau vinul într-însul, iar omul trebuie să ardă la focuri mari lăuntrice, ca să se umple cu duh și cu adevăr.

2. Un olar și-a făcut ulcioarele sale de lut și le-a lăsat să se usuce pe țarina sa, apoi a făcut foc mare în cuptorul său și a pus ulcioarele la ars.

3. Dar fiind focul prea mare, toate ulcioarele s-au spart și n-au mai fost bune de nimic. Cine are urechi de auzit să audă !”

4. Și l-au întrebat ucenicii pe Iisus ce înseamnă pilda aceasta. Și le-a răspuns, zicând : „Focul cel lăuntric, care-l arde pe fiecare om și-l schimbă în vas ales în care se pune apă sau vin, trebuie să fie pe măsura acelui om, nici prea tare, nici prea slab, ci atât cât trebuie.

5. Dacă este acel foc prea tare, firea omului se strică și mintea lui se smintește, iar dacă este acel foc prea slab, firea omului nu se schimbă.

6. Deci numai potrivindu-se acel foc după măsura fiecăruia, se nasc vasele cele alese ale sfinției. Iar focul care schimbă firea este adevărat și nu toți oamenii îl pot suferi deopotrivă”.

7. Acestea le-a spus Iisus când unii dintre ucenicii săi, neînțelegându-i cuvintele, s-au depărtat și nu mai umblau cu el, ca nu cumva să fie siliți să-i mănânce trupul și să-i bea sângele, cum le-a zis, și să se umple de necurătenie.

8. Iar în Gaza venise ciurma cu corăbiile de peste mare și treiera oamenii, dându-i cu sutele în puterea ingerului morții.

9. Și a venit Iisus cu ucenicii săi la porțile cetății și a spus straja : „Întoarce-te, că în cetate a intrat ciurma și treieră oamenii !”

10. Și nu s-a întors Iisus, ci a intrat cu ai săi în cetate și îndată s-a auzit aceasta și au venit oamenii și au strigat : „Iisuse, fiule al lui Dumnezeu, scapă-ne de sub călcâiul ciumei, că ne-a doborât și zacem în pulbere ! Nu ne lăsa pe noi nenorociții !”

11. Și i s-a făcut milă lui Iisus de norod, căci suferea, și a zis : „Numai prin post și rugăciune veți birui suflarea morții. Toți oamenii să postească șase zile și șase nopți, începând din clipa aceasta și abia intr-a sănăta și să mănânce și să bea, iar rugăciunile să fie pe buzele lor mereu !”

12. Și au făcut așa acei oameni și câți au postit șase zile și șase nopți, nepunând nimic pe limba lor, au scăpat de moarte și au slăvit puterea lui Dumnezeu.

13. Iar ciurma cea mare din Gaza a fost în anul al șaptesprezecelea al împărăției lui Tiberiu cezarul, fiind procurator al Iudeii Ponțiu Pilat.

14. Și iarăși a început Iisus să învețe și să grăiască în pilde : „Între dragoste și ură nu este cale de mijloc, nici împăcare.

15. Ostașii sunt învățați să ucidă, nu să iubească. Dacă ar fi învățați să iubească, n-ar mai avea nevoie de sabie și de sulită.

16. Și totuși dragostea este mai tare decât ura, căci ea unește oamenii : pe bărbat de femeie și pe părinti de copii, în timp ce ura îi desparte.

17. Un împărat a strâns oaste mare și a poruncit făurarilor să facă multe săbii, sulite și platoșe.

18. Și a zis : «Voi bate război cu împărății răsăritului și i voi supune sub picioarele mele și voi bate

război și cu împărații de la miazăzi și le voi sfărâma dinții din gură, robindu-le casele și făcându-mi din țestele lor pocale.

19. Pe toți împărații pământului îi voi așterne sub picioarele mele și nu va fi nimeni pe lume ca mine și voi ajunge împăratul împăraților și domnul domnilor și voi trece sute de cetăți pe sub ascuțișul săbiei mele și voi aduna turme de robi și de roabe și, munți de averi».

20. Și a spus împăratul acela multe noroade, dar cu cât mai multe noroade cădeau sub puterea sa, tot cu atâta se înmulțeau și oștile sale, încât surlele de luptă sunau și pavezele zăngăneau de la o margine a împărăției la alta, căci răzvrătirile izbucneau pretutindeni.

21. Și a ostenit împăratul tot bătând războaie și subjugând noroadele și a dorit liniștea și pacea, dar nu mai auzea decât strigătele de luptă și nu mai vedea decât carele învingătorilor, de care erau legați robii.

22. Și a înțeles împăratul că oștile lui sunt oștile urii și sculele lui sunt sculele vărsării de sânge și s-a întristat, căci el singur le vărfuise și nu mai putea scăpa de ele.

23. Deci l-a cuprins fierbințeală mare și s-a îmbolnăvit împăratul acesta, încă tânăr fiind, căci i-au scos puterile robind lumea și slăbănogindu-și trupul în desfătări și-n petreceri cu mai-mării oștilor.

24. Așa că a dat el război mare și cu moartea și-n fața ei s-a trezit singur și nu l-au putut ajuta nici oștile sale, nici prietenii lui. Murind acest împărat, s-a prăbușit și împărăția lui cu vuiet mare care se aude până astăzi, fiindcă a fost ciădită pe robie și pe vărsare de sânge. Și acest împărat al împăraților a fost Alexandru care se mai numește și Macedon.

25. Drept aceea, amin, amin, zic vouă, păziți-vă să nu vărfuiți ura voastră ca acest împărat, nici să nu vă faceți scule de cotropire a semenilor voștri, ci luptați-vă pentru împărăția dragostei și a păcii, al cărei împărat nu poartă războaie, nici nu folosește sculele vărsării de sânge.

26. Nici între avuție și sărăcie nu este împăcare și calea de mijloc este țărăcuită. Iar eu am ales partea sărăciei și a copiilor ei.

27. Bogatul trăiește în îmbuibare și n-are ca dascăl suferința, de aceea el cunoaște mai puțin viața și este om numai pe jumătate, numai pe sfert sau neom, niciodată nu este om întreg.

28. Un om bogat foarte a înfruntat odată pe un om sărac, zicându-i: «Cine ești tu, neică-nimeni, om de nimic, golule și săracule, căci nu ești băgat în seamă și locul tău în adunări este la coadă? Lipsește din fața mea, tu copil al lipsei și tată al foamei!»

29. Săracul însă i-a răspuns așa: «Mai bine lipsește din fața mea tu, copil al neînțelegerii!».

30. Și l-a întrebat bogatul pe sărac de ce-i zice copil al neînțelegerii și i-a răspuns acesta: «Bogăția ta putredă te oprește de-a fi om, căci tu nu trăiești ca oamenii, cât ești sub pavăza ei.

31. Că iată tu nu știi ce-i foamea și setea, nici nu te încearcă lipsa, deci simțirea ta este săracă, pe când a mea este bogată. Tu zici vremii: Vină, că n-am nici o grijă! Și trăiești cum ai mai trăit în huzur, pe când eu aștept ziua de mâine cu cutremur, căci în fiecare zi încep lupta vieții de la capăt.

32. Leapădă-te și tu de toate ale tale și vei înțelege ce înseamnă să fii om, căci acum nu ești decât chip de om și în zadar porți nume de om!».

33. Și nu s-a lepădat bogatul acela de averile sale, căci nu voia să fie om adevărat, iar lucrul cel mai de seamă este tocmai acesta: să știi să faci în viață alegerea cea mare.

34. Iar drumurile sunt numai două: drumul omeniei și drumul neomeniei, de aceea nu râvniți nici la mărire, nici la bogăție, nici la sfințenie, înainte de-a râvni să fiți oameni adevărați, căci după aceasta vin toate celelalte și vi se adaugă vouă.

35. Alegeți, așadar, drumul cel veșnic al omeniei, ca să nu uitați niciodată că sunteți mai întâi de toate oameni. Cine are urechi de auzit să audă!"

XVII. 1. Și auzind Iisus că ucenicii săi se ceartă între ei pentru întâietate, i-a chemat la dânsul și le-a spus: „Fiecare dintre voi se crede bun și spune despre ceilalți că sunt răi.

2. Așa se face lumea mai rea decât este, căci ochii se înșală cu ceea ce nu văd și urechile prind ceea ce aud, iar limba împrăstie vorbele răutății ca semintele în sufletele oamenilor, odrăslind roadele răului.

3. Deci defăimându-vă unul pe altul, oare pe cine să-l cred bun, dacă fiecare s-a înrăit întru inima sa?

4. De la cine voi lua mărturie despre voi, dacă mărturia tuturor este rea?

5. Oglinda celui ce se socoate bun este oglinda apropielului său pe care-l defăimează și-l socoate rău.

6. Dar ce voi face cu acela care îi socoate pe toți oamenii răi, iar pe sine nu se socoate oglinzind pentru alții?

7. Să nu fie așa! Socotiți-vă toți oglinzi rele, pentru ca, uitându-vă unii într-alții, să vă rușinați de răutatea voastră și să vă schimbați în oglinzi bune, ca să nu vă vedeți fiecare chipul adevărat în oglinda apropielului vostru.

8. Pentru aceasta iubiți-vă între voi, ca să vă sloboziți de sub ispitele puterii de mărire deșartă și de sub robia dușmăniei și atunci veți fi toți ca unul.

9. Cel ce se scoate cel dintâi între voi este astfel cel din urmă, căci chipul cel adevărat i-l scoate la iveală oglinda sufletului său.

10. Iar cel ce este cel din urmă și cel mai mic între voi toți este cel dintâi și cel mai mare, căci oglinzile altora nu-l smintesc, ci-i dau înțelepciune mai multă.

11. Fiul Omului a venit să slujească și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți, nu să i se slujească, așa cum domnitorii și mai-marii păgânilor sunt obișnuiți să domnească peste supușii lor și să-i stăpânească.”

XVIII. 1. Și a venit la Iisus cu niște elini și un oarecarele filosof Diodor din Atena și, închinându-se

înaintea sa, a zis : „Înțeleptule, am auzit de faima ta, care a zburat până departe, și te-am căutat, ca să-mi ajuți mintea să pătrundă în tainele adevărului”.

2. Și a răspuns Iisus : „Spre inimile lucrurilor și întâmplărilor duc multe drumuri. Spune-mi pe care mergi tu?”

3. Răspuns-a Diodor : „Drumul meu este lung și adevărul se dovedește a fi departe. Pare-mi-se că nu-mi va ajunge viața, ca să-l găsesc și să mă bucur de el”.

4. Răspuns-a Iisus, zicând : „Drept ai grăit ! Omului nu-i ajunge viața aceasta, ca să cunoască adevărul. Numai în cealaltă îl va afla și-i va vedea chipul. Iar adevărul este numai unul și veșnicia îl îmbracă în veșmintele sale”.

5. Și a întrebat filosoful Diodor : „Oare omul, în viața de dincolo, poate gândi ca aici pe pământ?”

6. Răspuns-a Iisus : „Poate, căci sufletul lui nu moare”.

7. Și a întrebat iarăși filosoful : „Și cine știe acele gânduri și la ce folosesc ele, dacă nu le putem cunoaște, aici, pe pământ, ca să ne îndrumăm după ele?”

8. Dacă ești tu înțeleptul cel mare și fiul lui Dumnezeu, cum îți spun ucenicii tăi, atunci dezvăluiește-mi taina aceasta a înțelepciunii”.

9. Și a răspuns Iisus, zicând : „Numai credința poate mântui, căci numai cu ajutorul ei se pătrunde în lumea cea de dincolo.

10. Mintea este din lumea aceasta și folosește pentru petrecerea de aici, de pe pământ, în timp ce credința cucerește viața de dincolo.

11. Cine are numai minte este al mulțimii și al lumii acesteia ; este unul dintre biruatorii săi. Dintre unii ca aceștia se aleg stăpânitorii, bogații și fericiții acesteia, căci mintea cea iscoditoare caută numai cele ale trupului și ale simțurilor sale, cum să se sature și să se adape, cum să se îmbrace și să-și astâmpere poftele și zburdăciunile.

12. Se cuvine deci ca oamenii credinței să fie înfrânții acestei vieți și biruatorii celeilalte. Stăpânirea și bogăția lor sunt într-altă lume.

13. Vulturii cuibează în cedrii cei înalți ai Libanului sau pe crestele înșorite ale munților și din ouăle lor iasă pui de vulturi.

14. Așa și gândurile oamenilor cuibează cât mai sus, pe crestele pleșuve ale frunților, ca să iasă din ele vulturii necredinței.

15. Ci voi fiți ca porumbeii și cuibați-vă ouăle în inimile oamenilor, ca să iasă din ele puii dragostei de Dumnezeu și ai smereniei".

16. S-a smerit atunci filosoful Diodor și a întrebat : „Dacă mintea mea mă înșeală, ce voi face ?”

17. Răspuns-a Iisus : „Nu căută pe cele ale minții care te leagă de viața de aici, de pe pământ, ci pe cele ale credinței care te leagă de viața cea din ceruri.

18. Fii mai puțin al minții și mai mult al credinței și leapădă-te de fericirea simțurilor, ca s-o câștigi pe cealaltă, a veșniciei, care este a sfinților”.

19. Și a întrebat iarăși Diodor : „Ce este sfințenia ?”

20. Și i-a răspuns Iisus, zicând : „Este o sfințenie a bătrâneții care uită păcatele tinereții, dar este și o sfințenie a tinereții care nu cunoaște păcatele bătrâneții. Nici una nici alta nu este cea adevărată.

21. Sfințenia adevărată este cea trăită, nu cea gândită. Cineva se poate socoti pe sine sfânt, dar faptele sale fac rău aproapelui său și cuvintele sale îl rănesc.

22. Măsura sfințeniei se află în faptele credinței, nu în mintea oamenilor, unde ea are multe chipuri”.

23. Și s-a întristat filosoful Diodor și a tăcut, căci el era dintr-altă lume.

24. Închinându-se acel filosof, s-a dus către cetatea sa, iar Iisus a zis : „Mintea multă îi oprește pe filosofilor lumii să înțeleagă vestirea cea nouă. Amin, amin, grăiesc vouă, înțelepciunea se va dovedi nebunie și nebunia înțelepciune”.

XIX. 1. După ce s-a coborât din munte Iisus, când s-a schiubat la față înaintea ucenicilor săi, s-au apropiat iarăși fariseii și cărturarii de el, ispitindu-l.

2. Și l-a întrebat un învățător de lege : „Rabi, ai spus să dăm cezarului cele ale cezarului și cele ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu.

3. Oare să credem că lui Dumnezeu i se cuvine aceeași cinstire pe care i-o dăm și cezarului ori cezarului i se cuvine aceeași cinstire pe care i-o dăm lui Dumnezeu ? Cum vom înțelege cuvintele tale ?”

4. Și voia să-l prindă pe dânsul în cuvânt, căci ieșise poruncă de la cezarul Tiberiu să i se dea aceeași cinstire ca lui Dumnezeu.

5. Și a răspuns Iisus, zicând : „Fățarnice, vrei să-mi pui mie în gură gândurile tale ! Întreabă-te pe tine în adâncul sufletului tău și răspunde-ți la întrebarea aceasta și răspunsul tău va fi și al meu”.

6. Și a înțeles învățătorul de lege că Iisus îi cunoștea sufletul și s-a înfricoșat și a tăcut, iar ceilalți farisei și cărturari n-au mai întrebat nimic.

7. Și fiind aproape Paștele iudeilor, a venit Iisus cu ucenicii săi în Betania la Lazăr, și, șezând în casa lui, îi învăța zicând :

8. „Trei oameni trăiau în cetatea Ierihon. Și fiind ei la vârsta bărbăției, Domnul i-a cercetat pe fiecare-n parte, ca să le vadă chipul cel lăuntric, și le-a dat semn să-și arate roadele.

9. Iar cel dintâi dintre ei, cu numele Iosi, era om așezat la casa lui și cu dare de mână, văzându-și de treburile lui fără pășare, ca mulți alții, dormind bine, mâncând și bând și ducându-și zilele în tihnă, una ca alta.

10. Și zicea : «Voi trăi cum au trăit părinții mei și voi muri ca ei, căci aceasta este și soarta mea pe pământ : să le urmez lor. Fugiți de la mine gânduri și așezați-vă pe pietre, că eu sunt mulțumit și împăcat cu toate. Treci zi și vină noapte ; treci viață și vină moarte !»

11. Iar al doilea, cu numele Simon, în loc să fie mulțumit cu ceea ce are, ca și cel dintâi, era mereu în zbucium și în căutare.

12. Și l-a întrebat femeia sa : «De ce te chinuiești mai mult decât alții ? Iată și Iosi este om ca tine și se bucură de ceea ce are, doarme bine și are gust de mân-

care, iar copiii și-i iubește. Tu însă cârtești mereu, n-ai liniște, parcă ești stăpânit de demon, despici firul în patru și vrei să culegi florile înțelepciunii de unde nu le culege nimeni».

13. Și a răspuns omul: «Nelineștea și-a făcut culcușul în inima mea. Parcă mă paște o nenorocire și iarba mea este amară. Bucuria nu îmi tihnește, nici pacea, ci saut primejdia».

14. Și a lăsat totul acel om și s-a suit pe munte, ca să n-aibă pământ neted sub picioare și să nu meargă pe drumuri bătute de miile de pași ai oamenilor.

15. Și erau cărările înguste și prăvălitice și de-a dreapta și de-a stânga se căscau prăpăstiile și omul s-a simțit mai ușurat, împrietenindu-se cu primejdiile și apropiindu-se de moartea care-l pândea de pretutindeni. Și fiindu-i lui mai bine, a rămas acolo pe munte.

16. Iar al treilea, Iuda, era și mai nemulțumit decât Simon și nu i-a ajuns primejdia muntelui, ci a căutat primejdia pustiei, unde stăpânesc nisipul și setea, iar simțurile se înșelă, căci ochii văd închipuiri deșarte și urechile aud glasuri care nu sunt.

17. Și n-a stat nici în pustie mult și a căutat primejdie și mai mare, depărtându-se de țărături. Acum, omul acesta nu mai avea pământ sub picioare și plutea deasupra adâncurilor care erau gata să-l înghită ori-când.

18. Și căuta omul acesta furtunile, când primejdia era și mai mare, și sta mai mult în inima ei, ascultând glasurile vânturilor și zbuciumul valurilor și privind în ochii vârtejurilor.

19. Și s-a simțit omul acesta și mai bine, plutind în largul mării și-n inima furtunii, și s-a învățat a trăi cu primejdia în fiecare clipă, pregătindu-și sufletul de moarte. Cine are urechi de auzit să audă!"

20. Și l-a întrebat ucenicul său iubit Ioan: „Doamne cum vom înțelege cuvintele acestea?"

21. Și i-a răspuns Iisus, zicând: „Omul cel liniștit, losi, nu-și frământă mintea sa cu ce va fi. Pe cei care sunt ca acesta moartea îi ia cu plângere mare, căci ei n-o așteaptă, nici n-o cunosc.

22. Omul al doilea, Simon, iese din miezul liniștei și-l bat vânturile înălțimilor și-l sorb adâncurile. Unii ca acesta își înhamă cugetele lor la carele pline de povară ale adevărului.

23. Omul al treilea, Iuda, a găsit cheia vieții care-i plină de primejdii, de cum te naști și până ce mori.

24. Amin, amin, grăiesc vouă, omul mulțumit de starea lui pe pământ este ca mielul pe care-l așteaptă cuțitul jertfitorului, iar el nu știe nimic. El trăiește fără grija zilei de mâine, iar viața lui este ca un somn.

25. Omul cel treaz însă nu-i niciodată mulțumit cu starea lui, iar liniștea nu-și află culcuș în inima sa, căci știe că toate sunt trecătoare. Dacă-l lasă un gând îl apucă altul și, dacă ajunge la o țintă, îndată aleargă după alta, așa că odihna lui este pe spini, iar mulțumirea nu-i niciodată partea lui.

26. Gătiți-vă, așadar, să fiți corăbieri iscusiți pe marea cea plină de primejdii a vieții, dezlipindu-vă de pământul cel tare de sub picioare și de drumurile cele pline de pulberea făcută de pașii mulțimilor.

27. Năzuți spre inima furtunii, ca să vă cunoașteți prețul voi singuri, înainte de-a vă cumpăra cel ce vă cunoaște în străfundurile sufletelor, ca să nu vă plângeți că v-a luat prea ieftin".

28. Și a cerut apă Iisus de la Marta și s-a spălat, apoi și-a pieptănat părul capului său și a îmbrăcat cămașă nouă, țesută dintr-o bucată de sus peste tot, pe care i-a dat-o Maria Magdalena, ca s-o aibă la sărbătoarea cea mare a Paștelui, când se vor aduna iarăși mulțimile în jurul său.

29. Și s-a primenit Iisus, luându-și și brâu de curea nou și sandale, gătindu-se de moarte, ca să fie gata toate, după cuvintele Scripturii care zice: „Împărțit-au hainele mele între ei și pentru cămașa mea au aruncat sorti".

XX. 1. Iar în ziua aceea i-a adus Simon Petru, fiul lui Iona, știrea lui Iisus că mama lui, Maria, și frații săi întru duh Iacov, Iosi, Simon și Iuda, precum și surorile sale întru duh, Rahila și Ana, împreună cu soții

lor, stau afară, căutând să vorbească cu el. Și s-a întristat Iisus, căci știa ce vor de la dânsul.

2. Și ieșind dintre ucenicii săi la ei, numai cu Simon Petru, i-a întrebat: „Ce doriți? Au nu știți că drumurile noastre s-au despărțit? Adevăr grăiesc vouă: Niciodată nu mă voi întoarce de pe calea mea!” Și nu le-a dat sărutarea de întâlnire, ci s-a uitat la fiecare, cumpănindu-i în mintea sa, și a tăcut.

3. Și suspinând, s-a apropiat Maria, mama lui de el și i-a zis: „Fiule, întorc-te acasă, că eu numai pe tine te am și iată au ieșit vânătorii pe urmele tale cu chiote mari și te vânează și în curând te vor prinde și te vor pierde ca pe Ioan, întâiul născut al Elisavetei. Dacă nu le vei ieși în drum și vei sta ascuns, îți vor da pace”.

4. Și a răspuns Iisus, zicând: „Femeie, ai ascultat glasurile acestora, care poartă grija lor în suflete, fiind năimiți de alții, și ai venit să mă cauți, purtând veninul vorbelor și neliniștilor lor în inimă, dar totul este în zadar.

5. Vânătorii își urmăresc prada lor până în vizuina ei. Eu nu mai am adăpost nici în pământul lui Israel, nici în lumea aceasta, ci sunt încolțit și hăituit ca o fiară din pustie, căci drumul duce afară din lume. În curând, va sosi ceasul cel greu și va trece.

6. Femeie, mergi la casa ta și nu-ți irosi puterile pe drumuri, căci vei avea nevoie de ele. De praznicul Paștelui să vii la Ierusalim, ca prin însuși sufletul tău să treacă sabie”.

7. Și vorbind Iisus, și-a îmbrățișat mama și-a sărutat-o pe tâmplă.

8. Îndată a înălțat glas Iacov, în numele celorlalți, și a zis: „Cât colinzi tu țara, ții jar nestins deasupra capetelor noastre, fiind noi înfrățiți în duhul viețuirii celei drepte. Cu ce ți-am greșit noi, de vrei să ne dai hrană săbiei stăpânilor?”

9. Ori ce ți-a căsunat împotriva noastră, de vrei să ne arunce mai-marii poporului în temniță? Că iată te-ai dezbinat de mama ta și de cei apropiați și străbați toată Galileea, Iudeea și Samaria, trecând și

dincolo de Iordan, în Decapole și în Perea, încât faptele tale sunt cunoscute pretutindeni.

10. Numele tău este pe toate buzele și toți știu că ai trăit între noi și ne vor da în soboare și ne vor trage în judecată pentru tine. Deasupra capului tău atârnă sabie, de aceea părăsește-ți ucenicii și du-te la oamenii din pustie, până ce se vor liniști lucrurile."

11. Și a răspuns Iisus, zicând: „Adevăr grăiesc ție, Iacove, că vrăjmașii omului sunt casnicii lui. Nu te teme, căci nimeni nu va plăti pentru faptele Fiului Omului, decât numai el. Voi nu-mi sunteți rudenii de sânge, iar eu fac voia Tatălui meu din ceruri, așa cum veți face-o și voi după învierea mea. Drumul meu este fără întoarcere. Duceți-vă și spuneți acestea celor care vă vor asupri pe voi!"

12. Atunci una dintre cele două femei, cu numele Rahila, l-a certat, zicând: „S-a văzut de mult că-ți sunt mințile rătăcite și te socoți ceea ce nu ești. Ai iscat vorbe slabe în jurul nostru și al bărbaților noștri, căci toți au auzit de tine și ne înconjoară.

13. În loc să ne faci bine, ne faci rău, căci iată vremea a venit și noi nu prețuim nimic, atât timp cât tu pierzi anii pe drumuri. Ești o piedică în calea fericirii noastre. Mai bine nu te-ai fi născut!"

14. Și întristându-se de moarte Iisus, a zis: „Cele ale lunii sunt mai de preț decât cele ale mele. Fiecare își vede mai-întâi de-ale sale și numai după aceea de-ale altuia.

15. Adevăr grăiesc vouă: Va veni vremea când cel care va avea mai multe va fi mai nefericit decât cel care va avea puține. Femeie, liniștește-ți inima! În curând, nu va fi nici o piedică în calea fericirii tale".

16. Și întorcându-și fața de la ei, s-a depărtat Iisus, căutând un loc singuratic, și a plâns.

17. Iar mama și cei care veniseră cu ea s-au întors acasă, plini de tulburare și de teamă, iar Iacov, ca mai în vârstă, a răspândit știrea că ei nu cred în Iisus, al cărui suflet este stăpânit de demon.

18. Și venind Iisus pe țărmul mării, iată că au scos pescarii pe mal un tânăr care se înecase.

19. Și îl jeleau ceilalți tineri cu care se scăldase și nu puteau să-i facă nimic, căci duhul zburase din trupul lui.

20. Și văzând Iisus pe tânărul acela cum zăcea nemiscat, s-a apropiat de dânsul și, atingându-l cu mâna, i-a poruncit: „Tinere, eu îți poruncesc: Scoală-te!”

21. Și s-a sculat tânărul acela și s-au minunat toți, slăvind puterea lui Dumnezeu care lucrează prin aleșii săi.

22. Și multe fapte minunate făcea Iisus, ca să se adeverească cuvintele prorocului Isaia care zice: „Acesta neputințele noastre a luat și bolile noastre a purtat”.

23. Iar mulțimile se țineau după dânsul, îmbulzindu-l și cerându-i izbăvirea de boale și de suferințe.

24. Și venind a patra oară sărbătoarea cea mare a iudeilor, mulțimile l-au însoțit, strigând: „Osana! Binecuvântat este fiul lui David!”

XXI. 1. Auzind strigătele acestea, mai-marii poporului s-au adunat, înspăimântați, la arhiereul Caiafa, spunându-i ce strigă mulțimile.

2. Făcură deci sfat mare, ca să-l prindă pe Iisus, căci se temeau de dânsul, ca nu cumva să se urce pe tronul împăratului David.

3. S-au dus, așadar, la procuratorul Pontiu Pilat, spunându-i că s-a ridicat din Galileea un răzvrătit împotriva cezarului care se socoate pe sine împărat.

4. Pilat a înțeles însă că Iisus se răzvrătise împotriva legii iudeilor, căci n-avea oaste, așa că le-a dat voie lor să-l prindă și să-l judece.

5. Și l-au ademenit fariseii și cărturarii pe Iuda Iscariotul la sfaturile lor și l-a văzut Maria din Magdala intrând la Caiafa și i-a spus lui Iisus care știa de mai înainte toate cărările vânzătorului.

6. Iar Iisus, ca să nu-i tulbure pe ceilalți ucenici, le-a ascuns vânzarea până în ultima clipă, cunoscând că se smintesc ușor.

7. Vânzătorul Iuda avea punga și aduna într-însa darurile și erau mulți acei care dăruiau bani lui Iisus și apostolilor, ca să aibă pentru hrană și îmbrăcăminte, căci erau mereu pe drumuri.

8. Iisus știa ce se pune în pungă și-i spunea lui Iuda: „Cumpără cele ce trebuie!” sau: „Dă ceva săracilor!”

9. Dar, cu toate că erau darurile bogate, punând la picioarele lui Iisus, în câteva rânduri, Iosif din Arimateea, care era ucenic, câte cinci sute de dinari, punga lui Iuda nu se sătura niciodată, căci el lua din ceea ce se punea într-însa, fiind fur, și punea în punga sa, păgubind săracii sau spunând că a cumpărat cele de trebuință cu preț mare.

10. Într-o zi, fiind iarăși punga goală, a spus Iisus pilda această, zicând: „Un vistiernic aduna dăjdiile împărăției și-și făcea din ele parte și lui, încât adunase avuție multă.

11. Și iată că împărăția aceea, purtând războaie cu alte împărății, a ajuns la sărăcie mare și nu mai era în vistierie nici un ban.

12. A cerut, atunci, împăratul ajutor de la supușii săi, căci, înlesnindu-se, le va întoarce întregul împrumutul.

13. Unii supuși au dat, iar alții n-au dat. Și n-au ajuns nici ajutoarele acestea și s-a făcut foamete mare în acea țară.

14. Vistiernicul n-a dat nici el, ci dimpotrivă a mai furat și din ajutoarele săracilor.

15. Făcându-se foamete însă, nimeni nu-și mai putea folosi banii și, slăbind oștenii aceluia împărat, i-a dovedit vrăjmașul care a robit împărăția aceea.

16. Și a ajuns rob și vistiernicul acela și i s-a luat toată averea, agonisită prin furtişaguri.

17. Într-acel ceas, s-a tulburat inima sa și a zis: «O, nenorocitul de mine, dacă-i dau împăratului meu ceea ce am agonisit pe nedrept, îi scăpam din robie pe alții și mă scăpam de robie și pe mine!»

18. Așa se întâmplă și cu acela care ia de la gura supușilor împăratului ceresc, căci, nelăsându-le lor hrana zilnică, se smintesc și flămânez, iar vrăjmașul

îi risipește și-i supune, Și căzând ei robi, nu rămâne slobod nici el, nemaiputând fura, căci nu mai este cine să-l apere, nici cine să adune”.

19. Acestea le-a zis Iisus, ca să înțeleagă Iuda care purta pungă și fura dintr-însa, iar mai târziu tâlcul acestei pilde li s-a făcut cunoscut și apostolilor, după ce Iisus a fost vândut de Iuda.

XXII. 1. Venind ziua azimilor în care se jertfea mielul Paștelui, a făcut Iisus cină în casa unui prieten, a binecuvântat pâinea și vinul și a spălat picioarele ucenicilor săi, iar printre aceștia era și vânzătorul Iuda.

2. Și s-a mâhnit Iisus, văzând împietrirea inimii lui, și a spus: „Iată văd cu ochii sufletului meu o cruce și-mi simt eurgând sângele meu pe dânsa, căci mă vor pironi neprietenii de mâini și de picioare. Iar cel ce mă va vinde este unul dintre voi”.

3. Și a întrebat ucenicul cel iubit, Ioan: „Cine este, Doamne, acesta?”

4. Și a întins Iisus pâinea și a dat-o lui Iuda, zicându-i: „Ce ai de făcut, fă mai repede!”

5. Și a ieșit Iuda în noapte și s-a dus.

6. Rămânând Iisus numai cu ceilalți ucenici, au mâncat și au băut, întristați, iar Iisus n-a mâncat, nici n-a băut, ci a stat tăcut.

7. După ce au sfârșit, s-au ridicat de la masă, iar Iisus le-a spus să se întâlnească totdeauna așa și să-și amintească de dânsul, când vor mânca pâinea și vor bea vinul, căci acestea îi vor înlocui trupul și sângele, după ce se va despărți de ei.

8. Ieșind din casa aceea, s-au dus în grădina Ghetsi-mani care era a aceluiași prieten în foișorul căruia s-a făcut cina, și s-au oprit ca să se odihnească.

9. Iisus era neliniștit și umbla printre pomii grădinii, iar ucenicii s-au culcat.

10. Pe străzile cetății veneau însă ostașii și slujitorii arhierilor cu săbii și cu ciomege, avându-l cu ei și pe Iuda, ca să-l prindă pe Iisus.

11. La poarta grădinii, au aprins făcliile și Iisus a văzut cine sunt și le-a ieșit înainte, întrebându-i: „Pe cine căutați la miezul nopții?”

12. Malch, slujitorul arhiereului Caiafa, a răspuns: „Pe Iisus Nazaretanul”.

13. Răspuns-a Iisus: „Eu sunt”.

14. Atunci s-a apropiat Iuda de dânsul și i-a dat sărutarea trădării, zicând: „Bucură-te, învățătorule!”

15. Și i-a răspuns Iisus: „Sărutarea ta, Iudă, este prețul trădării!”

16. Îndată au sărit slujitorii și-au pus mâinile pe Iisus, iar ucenicii săi s-au trezit din somnul lor cel greu și au alergat acolo.

17. Și a scos Simon Petru o sabie pe care o căpătase de la galileienii cei din pustie, ca s-o aibă la vreme de cumpănă, și s-a repezit asupra slujitorului marelui preot și l-a lovit, tăindu-i o ureche.

18. Atunci Iisus a ridicat mâna și l-a oprit, muștrându-l: „Au nu ai auzit pilda împăratului care a folosit sabia? Puterea mea nu stă în sabie, ci în duh care este mai tăios decât sabia. Tatăl meu mi-ar putea trimite douăsprezece legiuni de îngeri, dar cum se vor împlini atunci Scripturile?”

19. După cuvintele acestea, slujitorii l-au luat pe Iisus cu ei și l-au purtat pe străzile cetății în timpul nopții, stingând torțele, căci se temeau de mulțimile care veniseră la sărbătoarea Paștelui.

20. Câțiva tineri se adunaseră, totuși, la priveriștea aceea și l-au prins pe Marcu care era înfășurat într-un giulgiu pe trupul gol, dar acesta, lăsând giulgiul, a fugit.

21. Slujitorii l-au dus pe Iisus mai întâi la marele preot Ana, care era socrul lui Caiafa. Iar după Iisus s-au ținut Simon Petru și Ioan, priveghind din depărtare, cam de la o sută de pași, ca să vadă unde-l duc și ce fac cu dânsul.

XXIII. 1. Iar dacă l-au dus la arhiereul Ana, s-a dovedit că acesta sta de veghe și-l aștepta pe Iisus, ca să-l vadă pe cel care tulburase poporul.

2. Stând Iisus înaintea lui, arhiereul l-a întrebat : „Ce învățătură nouă răspândești tu și tulburi norodul ?”

3. Și i-a răspuns Iisus : „Învățătura mea nu este tulburare pentru norod, nici pierzare, căci mulțimile au ascultat-o și au înțeles-o, numai fiii tulburării și ai pierzării n-au primit-o și au urât-o”.

4. Și a întrebat marele preot Ana : „Învățătura ta este de la Dumnezeu ?”

5. Răspuns-a Iisus : „Ce mă întrebi ? Tu știi în amănunțime ceea ce învăț eu, iar, dacă nu știi, întreabă-i pe cei care au auzit ce am propovăduit. Aceia vor mărturisi pentru mine”.

6. Și l-a lovit Malch pentru asemenea răspuns, iar Iisus a zis : „Dacă am vorbit rău, dovedește că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce mă bați ?”

7. Deci Ana a poruncit să-l lege pe Iisus și l-a trimis la Caiafa, care era mare preot în anul acela, căci el era acel care le spusese iudeilor că mai de folos este să piară un om pentru popor, decât poporul întreg.

8. Iar cei doi ucenici se țineau pe urmele lui Iisus și a văzut Simon Petru că Ioan este cunoscutul marilor preoți și are intrare slobodă în casele lor și s-a mirat de aceasta.

9. Dacă l-au dus pe Iisus la marele preot Caiafa, îndată l-a cercetat și acesta, fiindcă nu-l cunoștea.

10. Și erau de față mai-marii preoților și bătrânii și tot sinedriul și au adus mulți martori mincinoși care spuneau fel de fel de lucruri despre Iisus : că se lăudase că va dărâma templul și că-l va zidi în trei zile și multe altele.

11. Și căuta Caiafa să-l osândească și nu știa cum, căci Iisus n-avea nici o vină. Atunci l-a întrebat : „Te jur pe Dumnezeul cel viu să ne spui de ești tu Mesia, Fiul lui Dumnezeu !”

12. Răspuns-a Iisus : „Tu ai zis”.

13. Și a strigat cu glas mare Caiafa și și-a sfâșiat veșmintele zicând : „A hulit numele lui Dumnezeu. Ce nevoie mai avem de martori ? Voi ce ziceți ?”

14. Iar fariseii și cărturarii au spus : „Vinovat este de moarte”.

15. Și l-au scuiat și l-au bătut, luându-l în batjocură și acoperindu-i fața, îl loveau peste obraz și-i cereau să le ghicească.

16. Iar o slujnică portărită a marelui preot, care fusese iscoadă, l-a văzut pe Simon Petru încălzindu-se cu ceilalți slujitori la foc, că se făcuse rece către dimineată, și l-a cunoscut, zicându-i: „Și tu erai cu Iisus Nazaretanul!”

17. Iar Simon Petru s-a lepădat, zicând: „Nu sunt și nu știu ce vorbești”.

18. Și a ieșit afară, înaintea curții, și a auzit cântând cocoșul întâia oară.

19. Afară, a dat însă peste el altă slujnică a marelui preot care l-a cunoscut și a zis: „Și tu crai cu Iisus Nazaretanul”.

20. Iar Simon Petru s-a lepădat cu jurământ, zicând: „Nu cunosc pe omul acesta”.

21. Dar auzind Simon Petru cum îl băteau pe învățător în casa arhiereului Caiafa și, aflându-se singur, căci Ioan intrase în casă, a îndrăznit să păsească din nou în curte și s-a apropiat de foc și a întrebat pe slujitorii de-afară ce se întâmplă.

22. Și slujnica cea din urmă, Elisaveta, a șoptit celor de față că și acesta era printre ucenici și unul dintre slujitori, rudă a celui căruia-i tăiasă Simon Petru urechea, a zis: „Adevărat! Dintre ucenicii lui ești, căci ești galileian și graiul te vădește!”

23. Iar Simon Petru s-a blestemat și s-a jurat, zicând: „Nu cunosc pe omul acesta!”

24. Și a cântat cocoșul a doua oară și și-a adus aminte Simon Petru de cuvintele pe care i le spusese Iisus: „Mai înainte de-a cânta cocoșul de două ori, de trei ori te vei lepăda de mine”.

25. Și ieșind afară din curtea arhiereului, s-a aruncat cu fața la pământ și a plâns cu amar, apoi s-a ridicat și s-a dus.

26. Făcându-se ziuă, au ținut sfat mai-marii preoților și bătrânii poporului ca să-l omoare pe Iisus, și au hotărât să-l ducă la procuratorul Ponțiu Pilat.

27. La acel sfat, a venit și Iuda Iscariotul și a văzut ce-i pregătesc lui Iisus dușmanii săi și i-a părut

rău și scoțând cei treizeci de arginți a zis : „Luați-vă arginții înapoi și dați-i drumul acestui nevinovat!”

28. Iar ei au răs de dânsul. Atunci Iuda a aruncat arginții în templu și s-a dus și s-a spânzurat.

29. Deci ducându-l pe Iisus la Pilat, i-a întrebat acesta pe pârașii săi : „Ce aveți cu omul acesta?”

30. Și i-au răspuns : „Acesta este un răzvrătit din Galileea care vrea să ajungă împăratul iudeilor”.

31. Și a întrebat iarăși Pilat : „Are oaste?”

32. Și au tăcut pârașii lui, căci Iisus n-avea oaste, dar fariseii au strigat : „Este împotriva ȳezarului, căci zice să nu plătim dajdie”.

33. Și întorcându-se Pilat către Iisus l-a întrebat : „Este adevărat ceea ce spun aceștia?”

34. Răspuns-a Iisus : „Nu. Îmi pun în sarcină ceea ce poartă ei în cugete”.

35. Și a întrebat Pilat : „Tu ești împăratul iudeilor?”

36. Răspuns-a Iisus „Tu zici”.

37. Atunci au sărit iarăși cu gura împotriva lui mai-marii preoților și bătrânii, strigând și defăimându-l, iar el tăcea.

38. Și s-a mirat Pilat de dânsul și văzându-l că tace l-a trimis la Irod care era și el în Ierusalim în acele zile cu femeia sa Irodiada, aceea care fusese soția fratelui său Filip, și cu fiică-sa Salomeea.

39. Aducându-l la Irod, l-a primit acesta șezând pe tronul său de aur și au venit Irodiada și Salomeea ca să-l vadă, socotind că le va mustra ca și Ioan Înăntemergătorul, dar Iisus n-a zis nimic.

40. Și nădăjduia Irod să-l vadă pe Iisus făcând minuni, iar Salomeea bătea din palme de nerăbdare și Iisus n-a făcut nici o minune.

41. Irod l-a întrebat ce gânduri are cu norodul și ce vrea să facă și nimic nu i-a răspuns. Atunci și-a bătut joc de dânsul ca de un om slab de minte și l-a dat pe mâna ostașilor săi, care l-au îmbrăcat într-un veșmânt strălucit și l-au dus iarăși la Pilat, ca să-l judece.

XXIV. 1. Iar Pilat nu știa ce să facă cu acest om, neaflându-l vinovat după legile împăratului. Deci a

spus mai-marilor poporului să-l judece ei, iar aceștia au strigat : „Noi vrem moartea lui, iar moartea numai tu i-o poți da, după legile cezarului“.

2. Și a răspuns Pilat : „Eu nu-l găsesc vrednic de moarte“.

3. Și au strigat și mai tare mai-marii poporului : „Acesta s-a răzvrătit împotriva cezarului, deci i se cuvine moartea pe cruce, așa cum obișnuiți voi. Dacă nu-l osândești, nu mai ești prietenul cezarului“.

4. Atunci s-a întors Pilat către Iisus, zicând : „Ce ai făcut ? Te-ai răzvrătit împotriva cezarului ?“

5. Și a răspuns Iisus : „Împărăția mea nu este de aici, iar eu n-am cohorte și legiuni, cum are cezarul, ca să mă răzvrătesc împotriva lui, Împărăția mea este în lumea de dincolo“.

6. Și s-a mirat Pilat de răspunsul acesta și a vrut să afle mai multe lucruri, fiind el măcinat de gânduri, și a întrebat : „Ce este adevărul ?“

7. Și i-a răspuns Iisus : „Adevărul este o umbră după care aleargă oamenii, căci numai Dumnezeu este adevărul“.

8. Și s-a mirat Pilat iarăși de cuvintele lui Iisus și a vrut să-l scape.

9. Deci i-a întrebat pe iudei dacă nu vor să-l sloboadă pe Iisus de Paște, cum aveau obiceiul, dar aceștia l-au cerut pe tâlharul cel mare, Baraba.

10. Și l-a dat Pilat pe Iisus pe mâna ostașilor care l-au bătut, l-au încununat cu spini și i-au pus în mână sceptru de trestie și, în starea aceasta, l-a scos procuratorul afară din pretoriu, în fața pârașilor săi, crezând că le va fi milă, și-a zis : „Iată omul !“

11. Și au strigat și mai tare glotașii ; fiind ei îndemnați de farisei : „Răstignește-l ! Răstignește-l !“

12. Văzând Pilat că nu mai poate face nimic pentru Iisus, l-a scos afară la locul care se cheamă „Pardosit cu pietre“, iar evreiește Gabbata, și a șezut în scaun de judecată.

13. Și au biruit mai-marii poporului cu strigătele lor și Pilat, după ce și-a spălat mâinile într-un vas, l-a dat pe Iisus, ca să-l răstignească.

14. Și era vinerea Paștelui, ca la al șaselea ceas, și s-au grăbit mai-marii poporului și au poruncit să se

facă crucea, apoi au pus-o pe umerii lui Iisus și l-au pornit spre culmea Căpăținii, unde erau răstigniți osândiții.

15. Și a scris Pilat și titlu, ca să-și bată joc de iudei, și l-a pus pe cruce.

16. Și era scris: „Iisus Nazaraeus, Rex Iudeorum”, adică „Iisus Nazareul, Regele iudeilor”, iar mai-marii iudeilor n-au vrut să fie așa scris pe cruce, dar Pilat a zis: „Ce am scris, am scris”, ce se tălmăcește în latinește: „Quod scripsi, scripsi”.

17. Aceasta a fost judecata lui Iisus, adevăratul Mesia, ca să se împlinească prorocii.

XXV. 1. Dacă l-au dus pe Iisus pe culmea Căpăținii sau pe Golgota, cărându-și singur crucea, ajutat de Simon Cirineul, îndată l-au dezbrăcat de veșminte și l-au întins gol pe cruce, apoi ostașii i-au pironit mâinile și picioarele cu patru piroane și au înălțat crucea, așezând-o în groapa ei și întărind-o cu pietre.

2. Iar de-a dreapta și de-a stânga sa au înălțat pe cruce doi tâlhari.

3. Și era căldură mare și gloata fremăta împrejur, iar Iisus sângera pe cruce, privindu-i pe ucigașii săi care-și băteau joc de dânsul, strigându-i să se coboare jos dacă este Dumnezeu. Și alte multe strigau.

4. Și-și bătea joc de dânsul și tâlharul din stânga sa, iar cel din dreapta se ruga de Iisus, pocăindu-se de fărădelegile sale.

5. Și l-a mângâiat Iisus și pe acesta, în suferința sa, făgăduindu-i raiul.

6. La piciorul crucii, stăteau femeile cele sfinte: Maria, Magdalena, Maria lui Cleopa și Maria, mama sa, precum și ucenicul său iubit, Ioan, și plângeau.

7. Și iată că a slăbit Iisus și a cerut apă și un sutaș a mișcat un burete în oțet și, punându-l în vârful sulitei, i l-a întins și nu a supt Iisus dintr-însul.

8. Apoi s-a uitat la mama sa și i-a încredințat-o lui Ioan, zicând: „Iată mama ta”.

9. Și suspinând din adâncul său, a strigat: „Eli, Eli lama savahtani?”, adică: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?”

10. Și și-a dat duhul său.

11. Și era ca la al nouălea ceas și s-a făcut întuneric mare și s-a cutremurat pământul și s-au deschis mormintele și au înviat morții, arătându-se oamenilor, iar catapiteasma templului s-a rupt în două, de sus până jos.

12. Iar dacă a murit Iisus, a venit Iosif din Arimateea, unul dintre ucenicii săi, și a cerut trupul său de la Pilat, iar acesta i l-a dat.

13. Coborându-l pe Iisus de pe cruce cu ajutorul femeilor și al ucenicului Ioan, a venit și Nicodim și l-au spălat, l-au învelit în giulgiuri și l-au înmormântat într-o grădină în care se afla un mormânt nou, prăvălind piatră peste intrarea lui.

14. Deci aflând acestea mai-marii preoților, s-au dus și ei la Pilat și au cerut strajă la mormânt, ca nu cumva să fure cineva trupul, deoarece Iisus apucase să spună că va învia din morți. Și le-a dat Pilat strajă la mormânt.

15. Iar dacă au trecut cele trei zile, iată că la miezul nopții s-a auzit zgomot mare ca de tunet și s-a făcut lumină ca de fulger și a înviat Iisus Hristos din morți.

16. Ostașii, puși de strajă la mormânt, s-au înspăimântat și au fugit și au spus cele ce s-au întâmplat preoților care le-au dat bani ca să tacă.

17. Iar Simon Petru, împreună cu ceilalți nouă ucenici, sta ascuns și nu a putut vedea răstignirea, temându-se să nu aibă aceeași soartă, căci purtase sabie.

18. Abia a patra zi, dimineata, i-a adus vestea Maria Magdalena că Iisus a înviat și nu l-a mai găsit în mormântul cel tainic din grădină în care fusese așezat.

19. Și s-a bucurat Simon Petru și s-a întărit inima sa, auzind vestea.

20. Apoi s-a arătat Iisus și lui Simon Petru și l-a așezat din nou în treapta sa, precum și celorlalți apostoli, învățându-i până ce s-a înălțat la ceruri și trimitându-i să propovăduiască evanghelia sa, pentru care Simon Petru suferă acum lanțuri și temniță în cetatea cezarilor.

21. Sfârșitul evangheliei lui Iisus Hristos, care s-a istorisit de Simon Petru, slujitor și-apostol al lui Iisus Hristos.

22. Tuturor celor care au dobândit o credință ca a noastră, har și pace !

23. Am scris eu, ucenicul Enea, ca să se cunoască cele adevărate și trecute prin gura apostolului Simon Petru

1. *Evangelia verhovnicului Apostol Simon Petru*, manuscris al popii Sidor din Badeuți din biblioteca preotului Rinaldo Vasiliu-Volovăț. Tâlcuit în românește, anul 1781.
2. *Evangelia după Simon Petru*, manuscris din 1702. Biblioteca Mitropoliei din Cernăuți, fragmentar, folosit în anul 1937.
3. *Evangeliiar*, manuscris al episcopului de Rădăuți Varlaam. Muzeul etnografic S. Ionel ; secția istorică, anexat ca o completare la *Evangelia după Matei*, cercetat în anul 1939.
4. *Evangelii apocrife*, adunate de prot. Ioan Mândrilă și prot. D. Cărbune.
5. V. Măzereanu, *Viața Mântuitorului*, manuscris din anul 1775 — Mănăstirea Putna.
6. Mitropolitul Iacov Putneanu, *Minunatele fapte din viața Mântuitorului Iisus Hristos*, anul 1785 (manuscris).
7. *Proto-evangelia apostolului Matei*, manuscris, Biblioteca Societății „Academia Ortodoxă”, tâlcuit din slavonă de prof. univ. Dionisie Ieremiiv, Cernăuți, 1922.
8. *Evangelia apocrifă după Iacov*, manuscris al prof. dr. D. Ciolocă, cercetat în anul 1946, Caransebeș.
9. *Părți alese din Evangheliile apocrife*, culese de rector Iuliu Iosif Olariu și arh. F. Musta, Biblioteca Academiei teologice din Caransebeș, folosit în anul 1942.
10. *Texte apocrife romano-catolice și protestante*. (Vezi bibliografia la : Petru Rezuș, *Teologia ortodoxă contemporană*, Timișoara, 1989.)

11. *Extrase din Bibliografia selectivă*, cuprinsă în monografia prezentă.

12. Prof. univ. Dr. V. Gheorghiu, *Evangeliiile apocrife*. Studiu manuscris, Biblioteca Facultății de Teologie din Cernăuți..

CUPRINS

CARTEA ÎNȚAI

Fecioara Maria și nașterea Domnului Iisus Hristos	7
Copilăria, adolescența și maturitatea	21
Persoana Domnului nostru Iisus Hristos	36
Botezul domnului Iisus și începutul activității	63
Cei trei ani și jumătate de propovăduire	76
Împlinirea Legii	86
Sfinții apostoli, învățăceii și trimiterea lor	114
Domnul Iisus Hristos și femeile cuvioase	124
Urmărirea Domnului Iisus Hristos	129
Tetrarhul Irod Antipa și irodianii	142
Domnul Iisus Hristos și romanii	147
Procuratorul Ponțiu Pilat	156
Trădarea	163
Prinderea, judecata și răstignirea	169
Învierea	182
Maica Domnului	187
Problema Domnului Iisus Hristos	192
Tabel cronologic	195
Contemporani ai lui Iisus Hristos	197
Bibliografie selectivă	199

CARTEA A DOUA

NOTA	213
Evangelhia apocrifă după Simon Petru	215
Izvoare	275

Lector : IOANA CRACA
Tehnoredactor : EMERALD CHISMORIE

Apărut 1994
Bun de tipar : 21.XII 1994 ; Coli tipar 17,5

Tiparul executat sub cd. nr. 40117 la
Societatea Comercială — Editură și Imprimerie
„Porto-Franco“ S.A. Galați
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
ROMÂNIA

ISBN 973-22-0390-0

Lei 2600